

2021-2025

Vlerësimi i programit të qeverisë 2021-2025 dhe eficienta e menaxhimit të kostove

---

1200 ditë qeverisje

© Të gjitha të drejtat të rezervuara. Përmbajtja e këtij dokumenti mund të përdoret apo kopjohet lirisht prej përdoruesve, por jo për qëllime fitimprurëse, me kusht që çdo riprodhim i tillë të shoqërohet me njohjen e "Qendrës ALTAX" si burim.

Janar/ january 2025
Tiranë

[Www.altax.al](http://www.altax.al)
Info@altax.al

Datë 17.01.2025
Tiranë, Shqipëri

Synimi i raportit "**Vlerësimi i programit të qeverisë 2021-2025 dhe efijenca e menaxhimit të kostove: 1200 ditë qeverisje**" është të vlerësojë realizimin e objektivave dhe rezultateve të parashikuara nga qeveria gjatë mandatit të saj, duke analizuar nivelin e përmbushjes së programeve të zhvillimit dhe menaxhimit e burimeve financiare të alokuara për këto qëllime.

Raporti ka për qëllim të identifikojë efikasitetin e politikave dhe strategjive të zbatuara, si dhe të analizojë menaxhimin e kostove dhe përdorimin e fondet publike gjatë periudhës 1200 ditore, duke ofruar një pasqyrë të aspekteve pozitive dhe të dobëtat të zbatimit të planit qeveritar.

Ai gjithashtu synon të ofrojë rekomandime për përmirësimin e menaxhimit financiar dhe arritjen e qëllimeve të qëndrueshme në vijim.

Ky raport është një përmbledhje gjithëpërfshirëse e mbi [93 programeve qeverisëse](#), të cilat janë sqaruar dhe detajuar në nivel integral, dhe të cilat mund të gjenden të plota në platformën [polifakt.al](#).

Ai synon të ofrojë një **argumentim shterues dhe të detajuar** të zbatimit të secilit program, duke analizuar përmbajtjen e tyre, implementimin dhe rezultatet e arritura deri më tani.

Raporti fokusohet në vlerësimin e ndikimit të këtyre programeve në zhvillimin ekonomik dhe social, duke përfshirë aspekte të menaxhimit të burimeve financiare, performancës së administratës publike dhe efijencës së masave të marra për përmbushjen e objektivave të caktuara në [programin qeveritar 2021-2025](#).

Kjo përmbledhje siguron një pasqyrë të thelluar dhe të argumentuar mbi **arritjet, sfidat dhe rekomandimet për përmirësim**, duke i ofruar një kuptim të plotë të efektivitetit të politikave dhe iniciativave të miratuara gjatë periudhës 1200 ditore të qeverisjes.

Për një analizë më të detajuar dhe një shterim të plotë të argumenteve, fakteve, llogaritjeve financiare, kostove të qeverisjes, si dhe krahasimeve me kapacitetet fiskale, mund të referoheni drejtpërdrejt në [raportet specifike për secilin nga 93 programet e qeverisë 2021-2025](#). Çdo program është analizuar në mënyrë të thelluar për të ofruar një **vlerësim të saktë të performancës**, duke përfshirë:

- **Detajet financiare.** Llogaritjet e kostove të qeverisjes dhe menaxhimit të fondeve publike për secilën nga masat dhe iniciativat e parashikuara.
- **Efikasiteti i implementimit.** Vlerësimi i përpjekjeve të administratës publike për të zbatuar politikat, duke krahasuar rezultatet e arritura me planet origjinale.
- **Krahasimi me kapacitetet fiskale.** Një pasqyrë e krahasimit të burimeve financiare të disponueshme me kërkesat dhe objektivat e vendosura në secilin program, për të përcaktuar nëse janë arritur nivelet e përmbushjes në përqindje të planifikuara.
- **Rekomandime dhe përfundime.** Identifikimi i mangësive dhe sfidave në menaxhimin e kostove dhe përmbushjen e objektivave, si dhe ofrimi i sugjerimeve për përmirësim të mundshme në politikën dhe administratën publike.

Për një vlerësim të plotë dhe më të thelluar, mund të konsultoheni me materialet dhe raportet e publikuara për secilin program në [polifakt.al](#), të cilat ofrojnë një pamje të detajuar dhe të argumentuar mbi realizimin e objektivave të qeverisë.

Ndiqni altax dhe polifakt në mediat sociale, web dhe në aplikacionin tonë.

Fiskalisti

ju jeni vendosur në fokusin tonë dhe
Ne jemi në vëmendjen tuaj duke krijuar së bashku!

Altax - polifakt

ne publikojmë dhe shpërndajmë informacione,
Analiza dhe studime në vijimësi.

Altax

komunikoni përmes adresave të mediave sociale

Altax

shikoni videot tona informative dhe edukuese

Altax.al

lexoni analiza dhe studime unike ekonomike/fiskale

Polifakt.al

kuptoni sa janë mbajtur premtimet e politikës

App store
Google play

shkarkoni aplikacionin t'ju vijmë direkt në cel.

Një marëdhënie mbi të përbashkëtat që na bashkojnë në jetën e përditshme.

Përmbajtja

A. Hyrje dhe përmbledhje

- Përshkrim i shkurtër i objektivave të përgjithshme të programit të qeverisë.
- Rëndësia e dokumentit për transparencën dhe përgjegjshmërinë.
- Përmbledhje e shkurtër e progresit të përgjithshëm.

B. Metodologjia e raportimit

- Shpjegimi i metodologjisë së përdorur për vlerësimin e përmbushjes së programit.
- Burimet e të dhënave dhe mekanizmat e monitorimit.
- Struktura logjike e raportit.

C. Përmbledhje e përgjithshme e progresit

- Paraqitja e statistikave kryesore. Sa përqind e programit është përmbushur.
- Sektori me progresin më të madh dhe ai me sfidat më të mëdha.
- Fokus në sukseset dhe sfidat e përgjithshme.

D. Analiza e performancës dhe përmbushjes së programeve të sektorëve

D.1. Objektivat kryesore të programeve

- Përshkrimi i synimeve të qeverisë për sektorët.
- Politikat dhe reformat e planifikuara.

D.2. Aktivitetet dhe masat e ndërmarra

- Përmbledhje e masave specifike të zbatuara deri më tani.
- Nismat kryesore dhe projektet e implementuara.

D.3. Rezultatet e arritura

- Të dhëna specifike mbi progresin (statistika, indikatorë kryesorë).
- Shembuj të rasteve konkrete të suksesit.

D.4. Sfida dhe pengesa

- Problemet që kanë ndikuar në përmbushjen e objektivave.
- Faktorët e jashtëm apo të brendshëm që kanë ndikuar negativisht.

D.5. Prioritetet e ardhshme

- Çfarë mbetet për t'u bërë në sektorin përkatës.
- Rekomandime për përmirësimin e mëtejshëm.

E. Përmbledhje dhe konkluzione

- Përmbledhje e arritjeve kryesore në të gjitha sektorët.
- Efienca e menaxhimit të kostove.

A.

Hyrje dhe përmbledhje

Programi i qeverisë "[Rama 3](#)" për periudhën 2021-2025 paraqet një angazhim të qartë për zhvillimin e qëndrueshëm të Shqipërisë, duke synuar përmirësimin e kushteve të jetesës për qytetarët dhe rritjen e mirëqenies sociale dhe ekonomike.

Ky program është i ndërtuar mbi disa drejtime kryesore të zhvillimit që synojnë të adresojnë nevojat e shoqërisë shqiptare, duke krijuar mundësi për rritje ekonomike dhe stabilitet afatgjatë.

Në një kohë kur Shqipëria ka kaluar sfida të mëdha, si tërmeti i vitit 2019 dhe pasojat e pandemisë globale, qeveria ka përqendruar përpjekjet e saj në rimëkëmbjen e ekonomisë dhe rinovimin e infrastrukturës, si dhe në përmirësimin e sektorëve kyç si arsimi, shëndetësia, infrastruktura dhe drejtësia.

Qëllimi i këtij programi është të sigurojë një zhvillim ekonomik të qëndrueshëm, duke mbështetur sektorët më të ndjeshëm të shoqërisë dhe duke garantuar mundësi të barabarta për të gjithë qytetarët, pa përjashtuar asnjë grup të shoqërisë.

Në këtë kuadër, ky raport synon të paraqesë një analizë të thelluar të qëllimeve dhe objektivave të programit qeveritar "rama 3", duke vlerësuar implementimin e tij në aspekte të ndryshme dhe duke ofruar një pasqyrë të arritjeve dhe sfidave të mundshme.

Përmes këtij raporti, do të mund të vlerësojmë jo vetëm efektivitetin e kostove të politikave të zbatuara, por edhe ndikimin e tyre në cilësinë e jetesës së qytetarëve dhe në zhvillimin afatgjatë të vendit.

Përshkrim i shkurtër i objektivave të përgjithshme të programit të qeverisë

Programi i qeverisë "[Rama 3](#)" ka si objektiv të përgjithshëm zhvillimin e qëndrueshëm të Shqipërisë dhe përmirësimin e kushteve të jetesës për qytetarët. Ai fokusohet në këto drejtime kryesore.

1. **Rimëkëmbja ekonomike.** Investime të mëdha për restaurimin e dëmeve të tërmetit, përmirësimin e infrastrukturës dhe ndihmën për bizneset dhe qytetarët për të rritur mirëqenien dhe stabilitetin ekonomik.
2. **Mirëqenie sociale dhe shëndetësore.** Ofrimi i mbrojtjes sociale për të gjithë, veçanërisht për ata që kanë nevojë, si dhe garantimi i shërbimeve shëndetësore për çdo qytetar.

3. **Përmirësimi i arsimit dhe formimit profesional.** Krijimi i mundësive për një arsimin cilësor dhe mbështetje për zhvillimin e kapaciteteve profesionale, me theks te risitë digjitale dhe mësimi i gjuhëve të huaja.
4. **Rritja e infrastruktures dhe modernizimi i shërbimeve.** Investime të mëdha në infrastrukturë për të krijuar kushte të përshtatshme jetese dhe zhvillimi të qëndrueshëm, përfshirë energjinë, transportin dhe shërbimet publike.
5. **Sistemi i drejtësisë dhe antikorrupsioni.** Rritja e transparencës, reformimi i institucioneve të drejtësisë, dhe lufta kundër korrupsionit për të siguruar një shtet të drejtë dhe efikas.

Në thelb, objektivat janë të përmirësojnë cilësinë e jetesës, të nxisin zhvillimin ekonomik dhe të krijojnë mundësi për të rinjtë dhe të gjithë qytetarët, duke siguruar një të ardhme më të sigurt dhe të qëndrueshme për vendin.

Rëndësia e dokumentit për transparencën dhe përgjegjshmërinë

Programi i qeverisë "**Rama 3**" thekson rëndësinë e **transparencës** dhe **përgjegjshmërisë** në çdo fazë të implementimit të objektivave të tij. Ky dokument paraqet një angazhim të fortë për t'u siguruar që burimet publike menaxhohen në mënyrë të drejtë dhe efikase, duke u bërë kështu një instrument i rëndësishëm për.

1. **Rritjen e besueshmërisë publike.** Duke ofruar informacion të hapur dhe të qartë për politikatat dhe masat që do të merren, programi ndihmon në rritjen e besimit të qytetarëve ndaj institucioneve shtetërore. Kjo transparencë është thelbësore për të siguruar se qytetarët janë të informuar dhe mund të ndjekin realizimin e premtimeve të bëra nga qeveria.
2. **Llogaridhënia.** Qeveria angazhohet që të jetë e përgjegjshme për çdo hap të realizimit të programit, duke përfshirë monitorimin e aktiviteteve dhe matjen e rezultateve. Ky angazhim i llogaridhënies ka si qëllim të minimizojë mundësinë e keqpërdorimeve dhe të sigurojë që investimet publike shpenzohen për të përmbushur nevojat e qytetarëve.
3. **Reforma në administratën publike.** Një nga pikat kyçe të programit është rritja e transparencës në administratën publike, përmes përdorimit të teknologjisë dhe platformave të hapura për informacion, që ndihmojnë në luftën kundër korrupsionit dhe burokracisë.
4. **Kontrolli dhe monitorimi.** Implementimi i masave për kontrollin dhe monitorimin e vazhdueshëm të programeve dhe projekteve, për të siguruar që ato të realizohen sipas standardeve dhe për të arritur rezultatet e dëshiruara, është një tjetër hap për të siguruar përgjegjshmërinë ndaj qytetarëve dhe institucioneve ndërkombëtare.

Në këtë mënyrë, **transparenca** dhe **përgjegjshmëria** janë dy shtylla që ndihmojnë për të rritur efikasitetin e implementimit të programit dhe për të krijuar një mjedis të besueshëm dhe të qëndrueshëm për zhvillimin e vendit.

Përmbledhje e shkurtër e progresit të përgjithshëm

Vlerësimi i përmbushjes së sektorëve në bazë të kategorive të propozuara do të përfshijë një analizë të plotë për secilën prej tyre. Ja vlerësimi sipas aspektit të dhënë.

1. Arritjet sasiore dhe cilësore

- Arsimi dhe rinia (75%). Performanca e lartë, por ka ende hapësirë për përmirësim në cilësinë e arsimit dhe ndërlidhjen me tregun e punës.
- Bujqësia (60%). Arritje modeste, por mbështetja teknike dhe qasja në tregje janë sfida.
- Ekonomia (52%). Performancë e ulët, sugjeron vonesa në rritjen e investimeve dhe inovacionit.
- Energjia (58%). Pavarësia energjetike dhe diversifikimi janë ende sfida madhore.
- Politikat fiskale dhe buxhetore (76%). Rezultate të mira, me përmirësime të dukshme në menaxhimin financiar dhe transparencën.
- Infrastruktura (55%). Përmbushja është e pamjaftueshme, duke ndikuar në zhvillimin ekonomik.
- Dixhitalizimi (60%). Rritje e përpjekjeve për transformim dixhital, por përfshirja është e kufizuar.
- Kultura dhe Arti (63%). Projekte kulturore të përfunduara, por mungesë në përfshirjen e komuniteteve lokale.
- Siguria e pronës (70%). Përmirësime në regjistrimet dhe legalizimet, por mbeten sfida të korrupsionit.
- Rendi dhe siguria (63%). Forcimi i institucioneve është evident, por mungojnë masa të avancuara teknologjike.
- Mjedisi dhe turizmi (58%). Rritje e vogël në infrastrukturën turistike dhe mbrojtjen mjedisore.
- Prona dhe drejtësia (55%). Performanca e ulët për shkak të vonesave ligjore dhe konflikteve mbi pronën.
- Politika e jashtme (68%). Përmirësime në marrëdhëniet ndërkombëtare dhe marrëveshjet bilaterale.
- Politika sociale (73%). Rezultate të mira, me fokus në përfshirjen sociale dhe rritjen e ndihmës ekonomike.
- Shëndetësia (71%). Përmirësime në infrastrukturën shëndetësore, por mbeten sfida në cilësinë e shërbimeve.

2. Përafrimi me zotimet financiare

- Përqindjet e përmbushjes sugjerojnë se disa sektorë, si arsimi, politikat fiskale dhe shëndetësia, kanë arritur më pranë zotimeve financiare.
- Ekonomia dhe infrastruktura kanë dështuar të përmbushin potencialin financiar, duke ndikuar negativisht në zhvillimin e qëndrueshëm.
- Për sektorët me performancë mesatare (p.sh., dixhitalizimi dhe kultura), mungesa e fondeve ose shpërndarja joefektive mund të ketë ndikuar në përmbushje.

3. Afati kohor i zbatimit

- Realizimi me vonesa është evident në sektorët me përqindje të ulët (ekonomia, infrastruktura, prona dhe drejtësia).
- Për sektorë si arsimi dhe politikat fiskale, afatet kohore janë ndjekur më mirë, duke arritur rezultate konkrete.
- Sektorët e rinj si dixhitalizimi dhe turizmi kanë pasur sfida në integrimin e planeve në afatet kohore.

4. Rimarrja e investimit në ekonomi dhe ndikimi në objektivat

- **Sektorë me ndikim të lartë.** Arsimi, shëndetësia dhe politikat fiskale kanë ndihmuar në zhvillimin afatgjatë të kapitalit njerëzor dhe qëndrueshmërisë financiare.
- **Sektorë me ndikim mesatar.** Siguria e pronës dhe politika e jashtme po kontribuojnë në stabilitet dhe marrëdhënie ndërkombëtare.
- **Sektorë me ndikim të ulët.** Ekonomia, infrastruktura dhe drejtësia kanë dështuar të rimarrin investimin e bërë, duke ulur ndikimin në objektivat e përgjithshme.

Performanca sipas prioritetit

1. Prioritetet e përmbushura më mirë. Arsimi dhe Rinia (75%), politikat fiskale (76%), shëndetësia (71%).
2. Prioritetet që kërkojnë përmirësim. Ekonomia (52%), infrastruktura (55%), prona dhe drejtësia (55%).
3. Potencial për përmirësim në afatshkurtër. Dixhitalizimi (60%), mjedisi dhe turizmi (58%).

Metodologjia e raportit

Metodologjia e raportit bazuar në dialogun deliberativ synon të analizojë dhe të paraqesë informacionin e grumbulluar përmes një procesi të strukturuar dhe të angazhuar të diskutimit dhe reflektimit mbi një çështje të caktuar.

Ky proces lejon që të mblidhen dhe të analizohen mendimet dhe pikëpamjet e ndryshme, dhe që të arrihen përfundime më të informuara dhe të balancuara. Ajo ka si qëllim të angazhojë aktorët e ndryshëm në krijimin e rekomandimeve dhe zhvillimin e politikave që mbështeten në konsensusin dhe mendimin kolektiv.

Shpjegimi i metodologjisë së përdorur për vlerësimin e përmbushjes së programit

Dialogu deliberativ mbi mundësinë financiare të premtimeve politike është një proces që synonte të përfshinte të gjithë aktorët e interesuar dhe të analizonte mundësitë reale financiare për realizimin e premtimeve zgjedhore. Metodologjia e këtij dialogu përfshinte disa komponentë kyç për të siguruar një analizë të thelluar dhe të balancuar. Ja komponentët kryesorë të metodologjisë.

1. Kuptimi i premtimeve

Procesi filloi me një shqyrtim të detajuar të premtimeve zgjedhore të bëra nga partitë politike. Ky hap kishte për qëllim të sigurohej që të gjithë pjesëmarrësit të kishin një kuptim të qartë të angazhimeve të propozuara dhe si ato mund të realizoheshin nga ana financiare. Ky komponent përfshinte.

- **Kategorizimi i premtimeve.** Premtimet duhej të kategorizoheshin në sektorë të ndryshëm, siç ishin shëndetësia, arsimiti, infrastruktura, etj., për të mundësuar një diskutim të strukturuar dhe të thelluar.
- **Shpërbërja e premtimeve në projekte konkrete.** Ekspertët ose moderatorët analizonin secilin premtim dhe e ndanin atë në politika të detajuara ose projekte konkrete, duke shqyrtuar kostot dhe burimet financiare të nevojshme.

2. Vlerësimi i kostove dhe analiza e buxhetit

Ky komponent fokusohet në analizën e mundësisë financiare për të realizuar premtimet politike. Ekspertët në ekonomi dhe politikë fiskale ishin të ftuar të vlerësonin kostot e mundshme dhe burimet e nevojshme për financimin e këtyre premtimeve. Aktivitetet kryesore përfshinin.

- **Vlerësimi i kostove të premtimeve.** Ekspertët analizonin kostot e mundshme për realizimin e premtimeve, si ndërtimi i spitaleve, rritja e pagave për mësuesit, dhe ofrimi i subvencioneve.
- **Burimet e financimit.** Diskutohej mënyra se si do të financoheshin këto premtime, duke shqyrtuar mundësitë për të përdorur burime ekzistuese të tepricave buxhetore, krijimin

e burimeve të reja të të ardhurave (si tatimet), ose huamarrje, duke vlerësuar gjithashtu qëndrueshmërinë afatgjatë të këtyre burimeve.

3. Konsiderimi i ndërlidhjeve dhe prioriteteve

Ky komponent analizon mundësitë dhe kufizimet që mund të dilnin nga ndërprerjet e mundshme të shërbimeve ose sektorëve për të mbështetur premtime të reja. Dialogu shpesh shqyrtonte ndërlidhjet dhe prioritetet si.

- **Prioritizimi i premtimeve.** Pjesëmarrësit diskutonin se cilat premtime ishin më të rëndësishme dhe si mund të balancoheshin ato për të siguruar që agjenda politike të mbetej realiste dhe e realizueshme.
- **Kostoja e mundshme e ndërprerjeve.** Ky hap përfshinte shqyrtimin e mundësisë së ndërprerjes së disa shërbimeve ose sektorëve për të financuar angazhime të tjera, duke analizuar pasojat ekonomike dhe sociale të këtyre vendimeve.

4. Eksplorimi i alternativave dhe zgjidhjeve

Ky komponent kishte për qëllim të gjente mundësi më të efektshme dhe më të qëndrueshme për realizimin e premtimeve në mënyrë që të minimizoheshin kostot dhe të sigurohej një zbatim më efikas. Aktivitetet që përfshinte ishin.

- **Alternativa për realizimin e premtimeve.** Pjesëmarrësit shqyrtonin mundësitë për të realizuar premtime në mënyra më të lira dhe më efikase. Për shembull, një premtim për uljen e tatimeve mund të krahasohej me mundësi të tjera për të stimuluar rritjen ekonomike.
- **Propozimi i strategjive për kursimin e kostove.** Pjesëmarrësit sugjeronin mënyra për të reduktuar shpenzimet, si për shembull targetimi më i mirë i subvencioneve dhe rritja e efikasitetit të shpenzimeve publike.

5. Angazhimi dhe feedback-u i publikut

Ky komponent ishte thelbësor për të siguruar që procesi i dialogut të mbetej demokratik dhe për të marrë në konsideratë interesat dhe nevojat e gjithë shoqërisë. Aktivitetet përfshinin.

- **Dëgjime publike dhe sondazhe.** Qytetarët, organizatat e shoqërisë civile dhe të tjerët ishin të ftuar të kontribuonin në vlerësimet e mundësive financiare përmes dëgjimeve publike, sondazheve dhe platformave online.
- **Feedback-u i publikut.** Kjo ishte një mundësi për të siguruar që të gjitha palët e interesuara të kishin mundësinë të shprehnin mendimet e tyre dhe të jepnin sugjerime mbi analizën financiare, duke ndihmuar kështu në zhvillimin e një raporti që reflektonte realitetin ekonomik dhe interesat e shoqërisë.

Ky proces metodologjik kishte për qëllim të sigurojë një vlerësim të balancuar dhe të thelluar të mundësive financiare të premtimeve zgjedhore, duke përfshirë gjithashtu pjesëmarrjen e qytetarëve dhe grupeve të ndryshme për të arritur konsensus dhe transparencë.

Për më gjerë shikoni metodologjinë [online](#)

Burimet e të dhënave dhe mekanizmat e monitorimit

1. **Të dhënat e buxhetit të shtetit.** Informacionet mbi shpenzimet dhe të ardhurat e shtetit janë thelbësore për të vlerësuar mundësinë financiare të premtimeve. Shpërndarja e buxhetit dhe raporte të tjera financiare ofrojnë një pasqyrë mbi burimet dhe përdorimin e fondeve publike.
2. **Raportet e auditimit dhe performancës.** Raportet e auditeve, të cilat mund të jenë nga institucione të brendshme dhe të jashtme, janë një burim i rëndësishëm që mundëson vlerësimin e efikasitetit dhe mundësisë për të realizuar angazhimet financiare.
3. **Studime dhe hulumtime të pavarura.** Shoqëria civile mund të mbështetet në hulumtime dhe studime nga grupe akademike, institucionet ndërkombëtare dhe organizata të pavarura për të vlerësuar ndikimin ekonomik të premtimeve politike dhe mundësinë e realizimit të tyre.
4. **Platforma digjitale dhe të dhëna online.** Shpërndarja e të dhënave përmes platformave digjitale është një mundësi e rëndësishme që ofron akses të lehtë dhe transparencë mbi burimet financiare dhe shpenzimet.
5. **Raporte të brendshme nga institucionet shtetërore.** Informacionet dhe dokumentet që vijnë nga agjencitë qeveritare dhe institucione të tjera shtetërore janë një burim i rëndësishëm për analizën e politikave dhe projekteve në realizim.
6. **Analizat dhe investigimet e pavarura të mediave.** Media ka një rol të rëndësishëm në hetimin e premtimeve politike dhe pasojave të mundshme financiare të tyre. Gazetarët e pavarur shpesh kryejnë hetime mbi shpenzimet publike dhe mund të zbulojnë keqmenaxhim ose abuzime me fondet. Këto hetime mund të sigurojnë informacione të vlefshme për qytetarët dhe për organizatat e shoqërisë civile.
7. **Raportet e shoqërisë civile.** Organizatat e shoqërisë civile, si [#altax](#), mund të krijojnë raporte të pavarura që analizojnë mundësinë financiare të premtimeve politike dhe vlerësojnë ndikimin e tyre në buxhetin e shtetit dhe burimet publike. Këto raporte mund të ofrojnë një analizë të thelluar mbi kostot dhe burimet e nevojshme për të realizuar këto premtime.
8. **Raportet nga institucionet ndërkombëtare.** Banka botërore, fondi monetar ndërkombëtar, komisioni evropian dhe organizata të tjera ndërkombëtare shpesh publikojnë raporte mbi stabilitetin ekonomik, menaxhimin e financave publike dhe politikat fiskale. Këto raporte mund të ofrojnë një kornizë të krahasimit të premtimeve politike me mundësitë financiare të vendit, duke ndihmuar në identifikimin e mundësive dhe kufizimeve të financimit.

Këto burime dhe mekanizma ndihmojnë në sigurinë e një procesi të hapur dhe të përgjegjshëm për realizimin e premtimeve financiare dhe vlerësimin e mundësive të implementimit të tyre në mënyrë të qëndrueshme.

Struktura logjike e raportit për dialogun deliberativ mbi mundësinë financiare

Raporti mbi mundësinë financiare të premtimeve politike, bazuar në një dialog deliberativ, ka një strukturë të qartë dhe të mirëorganizuar për të siguruar një analizë të thelluar dhe të kuptueshme. Kjo strukturë synon të përfshijë të gjithë komponentët kyç të procesit, duke u fokusuar në transparencën, vlerësimin financiar dhe angazhimin e publikut.

1. Përmbledhje ekzekutive

- Ky seksion përfshin një përmbledhje të shkurtër të qëllimeve të raportit, metodologjisë së përdorur, dhe gjetjet kryesore që janë bërë gjatë procesit të dialogut deliberativ.
- Ai shërben si një hyrje për lexuesin, duke përmbledhur çështjet kyçe dhe rekomandimet e raportit.

2. Hyrje dhe konteksti i dialogut deliberativ

- Ky seksion ofron një shpjegim të rëndësisë së dialogut deliberativ dhe kuptimit të mundësisë financiare të premtimeve politike.
- Diskutohet qëllimi i dialogut dhe rëndësia e tij për procesin zgjedhor dhe përfshirjen e publikut në analizën financiare të premtimeve politike.
- Pjesa përfshin gjithashtu një pasqyrë të sfidave dhe mundësive që mund të hasen gjatë vlerësimit të mundësisë financiare.

3. Kuptimi i premtimeve zgjedhore

- Ky seksion përfshin një analizë të detajuar të premtimeve zgjedhore të partive politike, duke i kategorizuar ato në sektorë të ndryshëm (shëndetësi, arsim, infrastrukturë, etj.).
- Shpjegohet se si janë shqyrtuar dhe shpërbërë premtimet në projekte konkrete dhe politikat përkatëse, duke analizuar kërkesat financiare për çdo premtim.

4. Vlerësimi i kostove dhe burimeve të financimit

- Këtu diskutohet se si janë vlerësuar kostot e mundshme për realizimin e premtimeve, duke marrë parasysh shpenzimet për çdo sektor dhe projekt.
- Analizohet mënyra e financimit të premtimeve, përfshirë burimet e mundshme si tepricat buxhetore ekzistuese, taksat dhe huamarrjet.
- Ky seksion përfshin gjithashtu një analizë të qëndrueshmërisë financiare të mundësive për financimin e këtyre premtimeve.

5. Konsiderimi i ndërlidhjeve dhe prioriteteve

- Ky seksion shqyrton mundësitë dhe kufizimet që mund të dalin nga prioritizimi i premtimeve, duke vlerësuar ndërlidhjet dhe mundësinë e ndërprerjes së disa shërbimeve ose sektorëve për të mbështetur premtime të reja.

- Analizohet gjithashtu se si mund të balancohen premtimet dhe se cilat janë mundësitë më të përshtatshme për të realizuar ato.

6. Alternativa dhe zgjidhje për realizimin e premtimeve

- Ky seksion përfshin diskutimin mbi mundësitë alternative dhe zgjidhjet për realizimin e premtimeve në mënyra më efikase dhe me kosto më të ulët.
- Këtu diskutohet se si mund të zbatohen politikat për të arritur synimet e premtimeve pa e rritur barrën financiare, duke ofruar mundësi për kursime dhe efikasitet më të lartë.

7. Angazhimi dhe feedback-u i publikut

- Ky seksion përfshin përshkrimin e procesit të angazhimit të publikut, si janë mbledhur dhe shqyrtuar komentet dhe sugjerimet nga qytetarët, shoqëria civile dhe palët e tjera të interesuara.
- Diskutohet rëndësia e feedback-ut dhe mënyra se si ky angazhim ka kontribuar në përmirësimin e procesit të vlerësimit të mundësive financiare të premtimeve.

8. Gjetjet dhe rekomandimet

- Ky seksion përmbledh gjetjet kryesore nga procesi i dialogut deliberativ, duke pasqyruar të dhënat dhe analizën mbi mundësinë financiare të premtimeve.
- Pjesa përmban rekomandimet për politikat që mund të ndihmojnë në realizimin e premtimeve në mënyra më efikase dhe me një financim të qëndrueshëm.
- Rekomandimet mund të përfshijnë sugjerime për burimet e financimit, prioritizimin e premtimeve dhe mundësitë për të optimizuar shpenzimet publike.

9. Përfundim

- Ky seksion përfundon raportin me një përmbledhje të rëndësisë së dialogut deliberativ dhe të mundësive që ky proces ka për të siguruar transparencën dhe përputhshmërinë e premtimeve politike me mundësitë financiare reale.
- Rëndësia e pjesëmarrjes së qytetarëve dhe grupeve të ndryshme është theksuar si një faktor kyç për arritjen e një konsensusi të qëndrueshëm.

10. Anexet dhe burimet

- Ky seksion përfshin dokumente shtesë, siç janë të dhënat financiare, grafikët, dhe raportet e tjera të përdorura gjatë procesit të analizës.
- Gjithashtu përfshihen referencat për burimet e përdorura, duke përfshirë raportet nga media, organizata të tjera dhe ekspertët që kontribuan në proces.

B.

Përmbledhje e përgjithshme e progresit

Paraqitja e statistikave kryesore: Sa përqind e programit është përmbushur?

Përmbushja e përgjithshme është **63%**, që tregon progres mesatar në arritjen e objektivave të sektorëve.

Sektori/ët me performancën më të mirë

Sektori me performancën më të mirë është [politika fiskale dhe buxhetore](#) me një përmbushje prej **76%**.

[Arsimi dhe rinia](#) (**75%**) është gjithashtu një sektor i suksesshëm për shkak të investimeve të vazhdueshme dhe ndikimit të drejtpërdrejtë në zhvillimin e burimeve njerëzore. Megjithatë, përqindja e ulët e cilësisë së arsimit lidhet me mungesën e lidhjes me tregun e punës.

[Shëndetësia](#) (**71%**) është sektor tjetër me përmirësime të dukshme, por sfidat në infrastrukturë dhe cilësi të shërbimeve ndikojnë negativisht.

Sektorët me performancë të ulët ([ekonomia](#) – 52%, [infrastruktura](#) – 55%, [prona dhe drejtësia](#) – 55%) vuajnë nga mungesa e burimeve financiare dhe vonesat në zbatim.

Arsyet e performancës së mirë

1. **Planifikimi i qartë.** Ky sektor ka përfituar nga politika të mirë-strukturuara të menaxhimit të të ardhurave dhe shpenzimeve.
2. **Transparenca.** Reformat fiskale dhe përmirësimet në raportimin e buxhetit kanë reduktuar korrupsionin dhe humbjet financiare.
3. **Përfitimet e qëndrueshme.** Politikat fiskale kanë ndihmuar stabilitetin makroekonomik, duke tërhequr investime dhe rritur besimin e publikut.

Arsyet e progresit mesatar prej 63%

Performanca mesatare në përmbushjen e objektivave për periudhën 2021-2025 mund të shpjegohet nga disa faktorë të rëndësishëm:

1. Planifikimi strategjik i kufizuar

Disa sektorë, si ekonomia dhe infrastruktura, kanë vuajtur nga mungesa e strategjive të detajuara dhe të mirëplanifikuara për të arritur objektivat.

Në infrastrukturë, vonesat në planifikim dhe implementim kanë ndikuar negativisht në zbatimin e projekteve madhore, si rrugët dhe lidhjet energjetike.

Përmirësim i mundshëm. Përcaktimi i qartë i prioriteteve dhe afateve më të shkurtra do të kishte përshpejtuar progresin.

2. Mungesa e financimit të mjaftueshëm dhe efikasitetit

Burimet financiare për disa sektorë, si drejtësia (55%) dhe ekonomia (52%), kanë qenë të pamjaftueshme për të mbështetur projekte madhore.

Arsyet janë varësia nga buxhetet vjetore me pak fleksibilitet dhe shpërndarja joefikase e fondeve dhe mungesa e monitorimit në sektorët më kritikë.

Përmirësim i mundshëm. Investimet më të fokusuar dhe alokimi strategjik i fondeve mund të kishte përmirësuar efikasitetin e realizimit.

3. Kapacitete institucionale të dobëta

Kapacitetet administrative dhe teknike kanë qenë shpesh të pamjaftueshme për të ndjekur zbatimin e projekteve.

Sektori i dixhitalizimit ka vuajtur nga mungesa e ekspertëve dhe teknologjisë së avancuar.

Përmirësim i mundshëm. Trajnimi i stafit dhe përfshirja e ekspertëve ndërkombëtarë mund të kishte përshpejtuar transformimin dixhital.

4. Pandemia covid-19 (2020-2022)

Ndikimi i pandemisë ka qenë një nga faktorët kryesorë që ka penguar përmbushjen e objektivave në disa sektorë.

[Sektori i shëndetësisë](#) përfitoi nga rritja e vëmendjes ndaj shëndetit publik, por sektori i [ekonomisë](#) dhe [turizmit](#) vuajtën nga rënia e aktivitetit ekonomik global.

Përmirësim i mundshëm. Një reagim më i shpejtë ndaj krizës dhe investime emergjente në sektorët ekonomikë do të kishin zbutur ndikimin negativ.

5. Korrupsioni dhe transparencja

Korrupsioni dhe mungesa e transparencës në disa sektorë, si drejtësia dhe infrastruktura, kanë ndikuar në realizimin e dobët të objektivave.

Konfliktet mbi pronën (siguria e pronës, prona dhe drejtësia) dhe tenderat jo transparentë kanë vonuar projekte kyçe.

Përmirësim i mundshëm. Forcimi i institucioneve të drejtësisë dhe rritja e transparencës në administrimin e fondeve publike.

6. Mungesa e përparësive dhe koordinimit ndërsektorialshpërndarja jo e mirë e prioriteteve ndërmjet sektorëve dhe mungesa e koordinimit ndërmjet institucioneve kanë krijuar boshllëqe në progres.

Lidhja mes sektorit të arsimit dhe ekonomisë ka qenë e dobët, duke penguar fuqizimin e burimeve njerëzore në tregun e punës.

Përmirësim i mundshëm. Një qasje më ndërsektoriale dhe bashkëpunimi më i mirë ndërmjet institucioneve.

A mund të ishte më e lartë përmbushja në vitet 2021-2025?

- Po!

Përmbushja mund të kishte qenë më e lartë nëse do të ishin marrë disa masa specifike.

1. Reagim më i shpejtë ndaj krizave (covid-19)

Duke alokuar fonde emergjente në ekonomi dhe turizëm për të minimizuar ndikimet negative.

2. Forcimi i transparencës dhe lufta ndaj korrupsionit

Kjo do të kishte përmirësuar efikasitetin e projekteve në drejtësi dhe infrastrukturë.

3. Reforma të qëndrueshme ekonomike dhe politike

Ndërhyrje më agresive në reformat ekonomike dhe forcimi i politikave fiskale mund të kishin sjellë një rritje të qëndrueshme.

4. Investime në dixhitalizim dhe kapacitete njerëzore

Këto investime do të kishin përmirësuar shërbimet publike dhe efikasitetin në sektorët kyç.

5. Planifikim më i mirë afatgjatë

Një analizë më e detajuar e prioriteteve dhe burimeve do të kishte shmangur vonesat në sektorët e dobët si ekonomia dhe infrastruktura.

Performanca mesatare prej **63%** është një pasqyrim i sfidave strukturore, krizave globale dhe mungesës së fokusit në disa sektorë. Megjithatë, përmbushja mund të ishte më e lartë me një qasje më efektive, koordinim më të mirë dhe reforma të thella në sektorët kyç.

Për të ardhmen, një qasje më strategjike dhe e bazuar në transparencë do të përmirësojë progresin e përgjithshëm.

Politikat fiskale dhe buxhetore (76%). Ky sektor ka pësuar përmirësime të dukshme, si në menaxhimin e buxhetit dhe transparencën fiskale. Përpjekjet për të rritur të ardhurat dhe uljen e borxhit publik kanë dhënë rezultate të mira.

Arsimi dhe rinia (75%). Performanca e lartë, por ka hapësirë për përmirësim në cilësinë e arsimit dhe lidhjen e tij me tregun e punës. Investimet në infrastrukturën arsimore dhe mundësitë për rinovimin e kurikulave kanë dhënë rezultate të mira, por ka një nevojë të theksuar për rritje të cilësisë dhe një integrim më të mirë me kërkesat e tregut të punës.

Politika sociale (73%). Rezultatet janë të mira, me një fokus të qartë në përfshirjen sociale dhe rritjen e ndihmës ekonomike për grupe të caktuara.

Shëndetësia (71%). Pas një periudhe të vështirë, ka pasur përmirësime në infrastrukturën shëndetësore, por megjithatë cilësia e shërbimeve mbetet një sfidë.

Siguria e pronës (70%). Ka pasur përmirësime në regjistrimet dhe legalizimet, por sfidat e korrupsionit dhe vonesat ligjore mbeten pengesa për realizimin e objektivave.

Politika e jashtme (68%). Përmirësimet në marrëdhëniet ndërkombëtare dhe marrëveshjet bilaterale janë të dukshme, por ende ka hapësirë për zhvillimin e një politike më aktive dhe më të efektshme.

Kultura dhe Arti (63%). Projekte kulturore të realizuara, por përfshirja e komunitetit lokal mbetet një sfidë. Mungesa e një strategjie afatgjatë për rritjen e kësaj industrie ka ndikuar në përmbushjen e objektivave.

Rendi dhe siguria (63%). Forcimi i institucioneve është i dukshëm, por mungon avancimi në përdorimin e teknologjive të reja për sigurimin e rendit dhe parandalimin e krimeve.

Bujqësia (60%). Rezultatet janë modeste, duke reflektuar sfida në përmirësimin e teknologjive bujqësore dhe rritjen e konkurrueshmërisë në tregjet ndërkombëtare. Mbështetje teknike dhe infrastruktura janë dy shtylla kyçe që kërkojnë vëmendje të shtuar.

Dixhitalizimi (60%). Përpjekjet janë në rritje, por mungesa e infrastrukturës dhe mbështetjes financiare e kanë ngadalësuar përparimin e sektorit. Mund të kërkohen investime më të mëdha për transformimin digjital.

Energjia (58%). Pasiguria energjetike dhe diversifikimi janë ende sfida të mëdha, pavarësisht përpjekjeve për të rritur përdorimin e burimeve të rinovueshme.

Mjedisi dhe turizmi (58%). Përmirësimi i infrastrukturës turistike është modest, por ende ekzistojnë sfida në menaxhimin mjedisor dhe ruajtjen e resurseve natyrore.

Infrastruktura (55%). Këtu shfaqen vonesa dhe vështirësi në përmbushjen e projekteve madhore si rrugët dhe energjia. Mungesa e një planifikimi të mirëfilltë ka ndikuar në rezultate të dobëta.

Prona dhe drejtësia (55%). Këtu ka pasur vonesa të theksuara për shkak të problemeve ligjore dhe konflikteve mbi pronën që ndikojnë negativisht në zhvillimin e qëndrueshëm të këtij sektori.

Ekonomia (52%). Performanca e ulët është një pasqyrë e vonesave në reforma dhe investime të pasigurta. Kjo ndikon në zhvillimin e qëndrueshëm dhe mungesën e një baze të fortë për rritjen ekonomike të qëndrueshme.

Sektorët me progresin më të madh dhe ato me sfidat më të mëdha

Në një analizë të sektorëve të ekonomisë dhe administratës publike, mund të identifikojmë disa sektorë që kanë pasur progres të dukshëm dhe disa që janë përballur me sfida të mëdha. Ky vlerësim mund të ndryshojë në varësi të periudhës kohore dhe kushteve specifike të çdo vendi ose rajoni, por këtu do të përmendim disa sektorë që shpesh shfaqin këto karakteristika.

Sektorët me progresin më të madh.

1. Teknologjia e informacionit dhe komunikimi (tik).

Arsyet për progresin

Inovacioni dhe digitalizimi. Ky sektor ka përjetuar një rritje të madhe, me avancime në fushat e inteligjencës artificiale, blockchain, dhe internetit të gjërësisë së lartë. Kompanitë teknologjike kanë pasur mundësi të zgjerohen dhe të kontribuojnë në rritjen e ekonomisë.

Përmirësimi i infrastrukturës. Investimet në infrastrukturën digjitale dhe qasja më e lehtë në internet kanë mundësuar zhvillimin e shërbimeve dhe produkteve online, duke nxitur rritjen e tregjeve të reja dhe mundësive për punësim.

Eksporti i shërbimeve teknologjike. Shumë vende kanë parë një rritje të madhe të eksporteve të shërbimeve teknologjike dhe softuerike, duke u shndërruar në qendra globale për zhvillimin dhe shpërndarjen e teknologjive.

2. Energjia e rinovueshme

Arsyet për progresin

Politikat e gjelbërta dhe mbështetja qeveritare. Shumë qeveri kanë investuar në energjinë e rinovueshme si një mënyrë për të zvogëluar varësinë nga burimet fosile dhe për të arritur objektivat e klimës. Investimet në energjinë diellore, eolike dhe të tjera kanë kontribuar në rritjen e këtij sektori.

Rritja e efikasitetit energjitik. Zhvillimi i teknologjive të reja ka mundësuar rritjen e efikasitetit në prodhimin dhe përdorimin e energjisë, duke ulur kostot dhe duke i bërë këto teknologji më të arritshme.

3. Shëndetësia dhe bioteknologjia

Arsyet për progresin

Përparimet në shkencën mjekësore. Zhvillimi i vaksinave dhe terapive të reja, sidomos gjatë pandemisë covid-19, ka ndihmuar në avancimin e këtij sektori. Teknologjia mjekësore ka bërë hapa të mëdhenj, duke ofruar mundësi të reja për diagnostikimin dhe trajtimin e sëmundjeve.

Rritja e investimeve në kërkim dhe zhvillim. Shumë investime janë drejtuar në kërkimin shkencor dhe zhvillimin e teknologjive të reja në bioteknologji, duke kontribuar në zgjidhjen e problemeve të shëndetit publik.

Sektorët me sfidat më të mëdha

1. Bujqësia

Ndryshimet klimatike. Bujqësia është një sektor që është shumë i ndjeshëm ndaj ndryshimeve klimatike. Të thatat, përmytjet dhe kushte të tjera ekstreme kanë ndikuar negativisht në prodhimin dhe rendimentet.

Mungesa e infrastruktures dhe teknologjisë moderne. Pavarësisht përpjekjeve për të modernizuar bujqësinë, shumë rajone ende mbështeten në teknika tradicionale dhe nuk kanë qasje të mjaftueshme në teknologji moderne që mund të përmirësojnë prodhimin dhe efikasitetin.

Varësia nga subvencionet dhe politikat mbështetëse. Bujqësia në shumë vende vazhdon të vuajë nga mbështetje e pamjaftueshme politike dhe nga ndihma e kufizuar financiare për fermerët.

2. Arsimimi

Mungesa e burimeve dhe infrastrukturës. Sektori i arsimit vazhdon të përballet me sfida në lidhje me infrastrukturën e dobët dhe burimet e pamjaftueshme, veçanërisht në disa rajone rurale.

Diferencat në cilësinë e arsimit. Ka ndasi të mëdha në cilësinë e arsimit, me disa sisteme arsimore që kanë përparuar shumë, ndërsa të tjerat janë prapa, duke ndikuar negativisht në zhvillimin e forcës punëtore.

Përputhja e aftësive me tregun e punës. Shumë herë, kurrikulat e arsimit nuk janë të përditësuara dhe nuk përputhen me nevojat e tregut të punës, duke krijuar një hendek në aftësitë e të diplomuarve dhe kërkesat e punës.

3. Shërbimet publike dhe administrata.

Korrupsioni dhe menaxhimi i dobët. Korrupsioni dhe mungesa e transparencës vazhdojnë të jenë probleme të mëdha në shumë vende, duke minuar besimin e qytetarëve dhe efektivitetin e administratës publike.

Mungesa e plotë e digjitalizimit. Shumë shërbime publike vazhdojnë të mbeten të pasigurta dhe të ngadalta për shkak të mungesës së sistemeve të teknologjisë së informacionit dhe menaxhimit të të dhënave, duke krijuar pengesa për qytetarët dhe bizneset.

Kostot e larta dhe efikasiteti i ulët. Shërbimet publike shpesh janë të shtrenjta dhe të paefikase, duke kërkuar reforma të thella për të përmirësuar produktivitetin dhe për të ulur shpenzimet.

Sektorët me progres të madh, si TIK, energjia e rinovueshme dhe teknologjia janë shfrytëzuar përmes investimeve në teknologji dhe inovacion.

Sektorët që përballen me sfida më të mëdha, si bujqësia, arsimi dhe shërbimet publike, kërkojnë reforma të mëdha dhe mbështetje për të përballuar pengesat strukturore dhe të jashtme që i ndodhin.

Fokusi në sukseset dhe sfidat e përgjithshme

Në periudhën 2021-2025, Shqipëria ka përjetuar disa suksese të dukshme në disa sektorë, por gjithashtu ka hasur sfida të konsiderueshme, të cilat kërkojnë adresim të kujdesshëm për të arritur një rritje të qëndrueshme dhe të diversifikuar.

Fokusimi në sukseset dhe sfidat e përgjithshme është thelbësor për të kuptuar dinamikat dhe mundësitë e zhvillimit ekonomik dhe social të vendit.

Sukseset e përgjithshme

1. Rritja ekonomike dhe përmirësimi i indikatorëve makroekonomikë

Shqipëria ka regjistruar rritje të PBB-së pas periudhës së krizës së covid-19, duke u rikuperuar në një mënyrë të konsiderueshme. Ky sukses ka ardhur si rezultat i rritjes së konsumit të brendshëm, rritjes së eksporteve dhe zhvillimit të sektorëve si turizmi, ndërtimi dhe shërbimet financiare.

Indikatorët makroekonomikë, si ulja e borxhit publik dhe rritja e investimeve të huaja, janë përmirësuar gjithashtu, duke kontribuar në stabilitetin financiar të vendit.

2. Rritja e investimeve të huaja

Shqipëria ka arritur të tërheqë investime të konsiderueshme të huaja, veçanërisht në sektorët e energjisë, infrastrukturës dhe turizmit. Kjo ka sjellë përmirësime në infrastrukturën e transportit dhe ka ndihmuar në zhvillimin e kapaciteteve prodhuese.

3. Zhvillimi i infrastrukturës dhe projekteve të mëdha

Ka pasur përparim të dukshëm në zhvillimin e infrastrukturës, sidomos në transport dhe energji. Projekte të tilla si ndërtimi i rrugëve dhe urave, si dhe zhvillimi i porteve detarë, janë duke përmirësuar lidhjen e Shqipërisë me rajonin dhe botën, duke ndihmuar në uljen e kostove të transportit dhe në rritjen e konkurrencës.

Progresi në sektorin e energjisë ka mundësuar diversifikimin e burimeve dhe përmirësimin e sigurisë energjetike, megjithëse ende ekzistojnë sfida në këtë fushë.

4. Përmirësimi i shërbimeve publike dhe pjesëmarrja në projekte rajonale

Reformat në administratën publike kanë sjellë përmirësime në ofrimin e shërbimeve dhe zbatimin e politikave publike. Ndërkohë, pjesëmarrja në iniciativa si “ballkani i hapur” dhe angazhimi për integrimin në be janë një tregues i angazhimit të Shqipërisë për një zhvillim më të qëndrueshëm dhe ndërkombëtarizim.

5. Rritja e shkallës së digjitalizimit dhe teknologjisë

Shqipëria ka ndërmarrë hapa të rëndësishëm për të promovuar digjitalizimin e administratës publike dhe shërbimeve të saj. Kjo ka ndihmuar në përmirësimin e efikasitetit dhe transparencës, si dhe në krijimin e mundësive të reja për inovacion dhe investime në sektorin e teknologjisë.

Sfidat e përgjithshme

1. Përqendrimi në sektorë të caktuar dhe mungesa e diversifikimit.

Një nga sfidat më të mëdha ka mbetur përqendrimi i rritjes ekonomike në disa sektorë të caktuar, si turizmi dhe energjia. Kjo ka bërë që Shqipëria të jetë e ndjeshme ndaj krizave globale dhe faktorëve të jashtëm që ndikojnë në këto industri, si pandemia dhe ndryshimet klimatike. Diversifikimi i sektorëve të prodhimit, teknologjisë dhe industrisë përbën një sfidë të vazhdueshme për të krijuar një ekonomi më të qëndrueshme.

2. Papunsia dhe migrimi i të rinjve

Papunësia e lartë, sidomos mes të rinjve dhe grave, mbetet një problem thelbësor. Mungesa e mundësive të punës dhe zhvillimi i sektorëve të rinj ekonomikë kanë nxitur një migrim të vazhdueshëm të fuqisë punëtore, veçanërisht të rinjve dhe profesionistëve të kualifikuar.

Ky fenomen ka pasur ndikim negativ në zhvillimin ekonomik të vendit, pasi ajo humbet kapitalin njerëzor dhe përpiqet të mbushë hendekun me punë të paformuara ose të përkohshme.

3. Mungesa e diversifikimit të burimeve të energjisë dhe pasiguritë në energjinë hidroelektrike.

Energjia hidroelektrike mbetet burimi kryesor i energjisë në Shqipëri, dhe varësia nga ky sektor është një pikë e dobët. Fenomenet e thatësirës, ndryshimet klimatike dhe mbingarkesa e sistemeve të energjisë hidroelektrike mund të ndikojnë në sigurinë energjetike të vendit.

Megjithatë, përpjekjet për të diversifikuar burimet e energjisë janë ende në faza të hershme dhe kërkojnë investime të mëdha.

4. Korrupsioni dhe përmirësimi i institucioneve

Korrupsioni vazhdon të mbetet një sfidë e madhe për zhvillimin e qëndrueshëm të Shqipërisë. Kjo ka një ndikim të drejtpërdrejtë në besimin e investitorëve të huaj dhe në efikasitetin e shërbimeve publike.

Reformat e administratës publike janë duke u zbatuar, por ndikimi i korrupsionit dhe sfidat e zbatimit të ligjit janë ende pengesa të rëndësishme për zhvillimin ekonomik të vendit.

5. Ndikimi i pandemisë dhe pasojat ekonomike të krizave globale

Kriza e shkaktuar nga pandemia e covid-19 ka pasur një ndikim të rëndësishëm në sektorët e turizmit dhe shërbimeve, duke i shkaktuar humbje të mëdha ekonomisë shqiptare. Ndërkohë, pasojat e tjera nga krizat ndërkombëtare, përfshirë ato të energjisë dhe inflacionit global, kanë rritur pasigurinë ekonomike.

Nevoja për një strategji të fortë për t'u përshtatur me këto luhatje globale dhe për të mbështetur sektorët që janë më të ndjeshëm është kritike.

Sfidat si varësia nga disa sektorë të caktuar, papunësia e lartë, korrupsioni dhe ndikimi i krizave globale mbeten pengesa të rëndësishme që kërkojnë trajtim të shpejtë dhe të qëndrueshëm për të siguruar një zhvillim të balancuar dhe të qëndrueshëm për të ardhmen.

D.

Arsimi dhe rinia

Arsimi dhe rinia janë dy politika kyç që kanë një ndikim të madh në zhvillimin e një shoqërie dhe janë të lidhur ngushtë me strategjitë e zhvillimit afatgjatë të një vendi. Në Shqipëri, sektori i arsimit dhe rinisë është duke kaluar një periudhë ndryshimesh dhe përpjekjesh për modernizimin, por megjithatë mbeten sfida të rëndësishme për t'u përballuar në periudhën 2021-2025 dhe më tej.

1. Objektivat kryesore të sektorit

Për të përmirësuar sektorin e arsimit dhe rritjen e potencialit rinor, janë identifikuar një sërë politikash dhe reformash të cilat synojnë të adresojnë sfidat dhe të forcojnë sukseset ekzistuese. Këto masa janë në përputhje me prioritetet kombëtare dhe ndërkombëtare për zhvillim të qëndrueshëm.

Politikat dhe reformat e planifikuara (2021-2025)

Politikat kryesore pas analizës sektoriale janë.

a. Rritja e cilësisë së arsimit

Politika e rishikimit të kurrikulave. Përditësimi i përmbajtjeve të arsimit bazë dhe të mesëm për t'i përshtatur standardeve ndërkombëtare dhe zhvillimeve teknologjike.

Politika për trajnimin e mësuesve. Krijimi i programeve të vazhdueshme për zhvillim profesional të mësuesve, duke përfshirë trajnime mbi përdorimin e teknologjisë dhe metodologjive të mësimdhënies.

Akkreditimi i arsimit të lartë. Përmirësimi i procesit të akkreditimit të institucioneve të arsimit të lartë për të siguruar cilësi dhe transparencë.

b. Ndërlidhja midis arsimit dhe tregut të punës

Politika për arsimin profesional. Rritja e fondeve për shkolla profesionale dhe ndërlidhja e tyre me sektorë prioritarë si turizmi, bujqësia, dhe teknologjia.

Politika për partneritetet publiko-private. Mbështetja e programeve që lidhin institucionet arsimore me bizneset për praktika pune dhe orientim profesional.

Platforma digjitale për karrierën. Krijimi i një sistemi online për të ndihmuar të rinjtë të gjejnë punësim dhe trajnime të përshtatshme.

c. Zhvillimi i rinisë

Promovimi i aktivizmit rinor. Mbështetja e organizatave rinore me grante për projekte që lidhen me inovacionin, teknologjinë, dhe ndërmarrësinë.

Politikat për edukimin ndërkulturor. Përfshirja e moduleve për të promovuar diversitetin dhe mirëkuptimin ndërkulturor në shkolla.

d. Përmirësimi i infrastrukturës arsimore

Politikat për pajisjen teknologjike. Pajisja e shkollave dhe universiteteve me teknologji moderne për të rritur cilësinë e mësimdhënies dhe të mësimin.

Rehabilitimi i infrastrukturës. Investimi në rindërtimin e shkollave dhe përmirësimin e kushteve fizike në zonat rurale dhe urbane.

Reformat kryesore

Reformat kryesore të ndërmarra janë:

a. Reforma në sistemin e arsimit

Zhvillimi i sistemit të matjes së cilësisë. Krijimi i mekanizmave për vlerësimin dhe monitorimin e performancës së institucioneve arsimore.

Zgjerimi i arsimit profesional. Krijimi i programeve të reja për aftësim profesional që mbulojnë sektorë me potencial të lartë ekonomik.

b. Reforma në financimin e arsimit

Rritja e financimeve për arsimin. Alokimi mestar i 3.9% të PBB-së për arsimin nga 2021 deri në vitin 2025, duke përfshirë fonde për kërkime dhe inovacion.

Përmirësimi i skemave të bursave. Zgjerimi i mbështetjes financiare për studentët nga grupe të marginalizuara dhe ato me performancë të lartë.

c. Reforma për pjesëmarrjen e rinisë

Forcimi i përfaqësimit rinor. Krijimi i këshillave rinorë në nivel kombëtar dhe lokal për përfshirjen e të rinjve në proceset vendimmarrëse.

Zhvillimi i startupeve rinore. Ofrimi i fondeve dhe mentorimit për të rinjtë që duan të fillojnë ndërmarrje në fusha si teknologjia dhe energjia e rinovueshme.

d. Reforma digjitale

Digjitalizimi i sistemit arsimor. Zhvillimi i platformave digjitale për mësimdhënie, vlerësim dhe menaxhim të të dhënave të nxënësve dhe studentëve.

Trajnimet për aftësitë digjitale. Organizimi i kurseve për programim, përdorim të inteligjencës artificiale, dhe zgjidhje inovative për studentët dhe mësuesit.

3. Rezultatet e pritshme

Përmirësimi i ndërlidhjes së arsimit me tregun e punës.

Reduktimi i hendekut midis cilësisë së arsimit në zonat urbane dhe rurale.

Rritja e përfshirjes së rinisë në vendimmarrje dhe zhvillim ekonomik.

Rritja e konkurrencës së fuqisë punëtore shqiptare në nivel rajonal dhe ndërkombëtar.

Këto politika dhe reforma synojnë të ndërtojnë një sistem arsimor dhe rinor modern, gjithëpërfshirës, dhe të orientuar drejt së ardhmes.

2. Aktivitetet dhe masat e ndërmarra

Përmbledhje e masave të zbatuara për arsimin dhe rininë në Shqipëri (2021-2025)

1. Cilësia dhe performanca në arsim

Rritja e fondeve për arsimin. Janë rritur investimet në infrastrukturën arsimore, duke përfshirë rinovimin e shkollave dhe pajisjen me mjete digjitale.

Digitalizimi i mësimdhënies. U implementuan platforma online për mësimdhënie dhe u trajnuan mësues për përdorimin e teknologjisë në klasa.

Përmirësimi i kurrikulave. Janë rishikuar dhe modernizuar kurrikulat shkollore për t'i përshtatur me standardet ndërkombëtare dhe nevojat e tregut të punës.

2. Arsimi profesional dhe ndërlidhja me tregun e punës

Zgjerimi i arsimit profesional. Janë ndërtuar dhe pajisur qendra të reja të arsimit profesional në rajone të ndryshme, duke synuar aftësimin e të rinjve për sektorë prioritarë si turizmi, bujqësia dhe teknologjia.

Programet e partneritetit me sektorin privat. Janë iniciuar projekte bashkëpunimi me biznese për stazhe dhe trajnime praktike për nxënësit dhe studentët.

Subvencionet për stazhe. Janë ofruar grante dhe subvencione për kompanitë që pranojnë të rinjtë në programet e stazheve.

3. Mbështetja për rininë

Iniciativa për ndërmarrësi rinore. Janë hapur fonde për start-up-e rinore dhe programe trajnimi për zhvillimin e aftësive të biznesit.

Programet rinore ndërkombëtare. Janë përmirësuar mundësitë për përfshirjen e të rinjve shqiptarë në programet ndërkombëtare si erasmus+.

Qendrat për të rinjtë. Janë ngritur qendra komunitare për angazhimin e të rinjve në aktivitete sociale dhe kulturore.

4. Financimi dhe burimet e reja

Bursat për nxënësit dhe studentët. Është rritur numri i bursave për studentët me performancë të lartë dhe për ata nga familje me të ardhura të ulëta.

Programet e bashkëpunimit ndërkombëtar. Janë lidhur marrëveshje me organizata dhe institucione ndërkombëtare për të financuar projekte arsimore dhe rinore.

5. Reformimi i sistemit të kërkimit dhe inovacionit

Inkurajimi i kërkimeve shkencore. Janë ofruar grante për projekte kërkimore dhe përfshirja e më shumë institucioneve shqiptare në konsorciume ndërkombëtare kërkimore.

Qendrat e inovacionit. Janë krijuar qendra inovative pranë universiteteve për zhvillimin e teknologjive të reja dhe për mbështetje të sipërmarrjes.

Këto masa përfaqësojnë përpjekjet e qeverisë për të adresuar sfidat në sektorët e arsimit dhe rinisë, duke synuar krijimin e një sistemi më gjithëpërfshirës, të lidhur me tregun e punës dhe të orientuar drejt inovacionit.

Nismat kryesore dhe projektet e zbatuara në sektorin e arsimit dhe rinisë (2021-2025)

1. Digitalizimi dhe infrastruktura arsimore

Projekti i "shkollave digjitale". Implementimi i platformave digjitale për mësimdhënie dhe mësimnxënie për të gjithë nivelet arsimore. Pjesë e projektit ishte pajisja e shkollave me kompjuterë, tableta dhe mjete të tjera teknologjike.

[Rindërtimi i shkollave.](#) Si pjesë e investimeve në infrastrukturë pas tërmetit të vitit 2019, janë rindërtuar mbi 100 shkolla të reja, të cilat plotësojnë standardet moderne të sigurisë dhe teknologjisë.

2. Arsimi profesional dhe ndërlidhja me tregun

"Mëso dhe puno". Një program kombëtar për promovimin e arsimit profesional dhe krijimin e partneriteteve me sektorin privat. Ky program ofron trajnime praktike në sektorë si teknologjia e informacionit, turizmi dhe bujqësia.

Qendrat e aftësimin profesional. Janë hapur dhe pajisur qendra të reja në disa qytete kryesore, të fokusuar në aftësimin për zanate dhe profesione të kërkuara.

3. Mbështetje për rininë dhe ndërmarrësinë

"Start-up albania". Program kombëtar për financimin e ideve të biznesit të të rinjve. Përfshihen trajnime, mentorim dhe financime fillestare për idetë inovatore.

"Pakti për rininë". Një iniciativë që synon krijimin e mundësive për të rinjtë në fushat e edukimit, punësimit dhe përfshirjes sociale.

Grantet për organizatat rinore. Financimi i projekteve që promovojnë përfshirjen e të rinjve në jetën sociale, kulturore dhe politike.

4. Cilësia dhe përfshirja në arsim

Programi i përmirësimit të kurrikulave. Kurrikulat shkollore janë rishikuar për t'i përshtatur me nevojat e tregut të punës dhe zhvillimet ndërkombëtare.

Përfshirja e grupeve të margjinalizuara. U implementuan projekte për të garantuar arsim cilësor për fëmijët nga komunitetet e varfra dhe ato romë, përfshirë transport falas dhe mbështetje me libra shkollore.

"Arsimi për të gjithë". Një program i fokusuar te ndihma për nxënësit me aftësi të kufizuara, duke përfshirë rritjen e numrit të asistentëve dhe pajisjeve ndihmëse.

5. Projekte ndërkombëtare dhe bashkëpunime

Erasmus+ në Shqipëri. Rritja e pjesëmarrjes së të rinjve dhe universiteteve shqiptare në programet ndërkombëtare të shkëmbimit akademik.

Projekti "be për arsimin". Financuar nga bashkimi evropian, ky projekt përfshin investime në infrastrukturë dhe zhvillimin profesional të mësuesve.

Rrjeti i kërkimit dhe inovacionit. Pjesëmarrja e universiteteve shqiptare në rrjete ndërkombëtare për kërkim shkencor dhe zhvillim teknologjik.

6. Sigurimi i financimit dhe mbështetjes ekonomike

Bursat dhe ndihma financiare. Janë dyfishuar fondet për bursa për studentët nga familjet me të ardhura të ulëta dhe ata me performancë të lartë.

"Arsim për punësim". Një iniciativë që lidh institucionet arsimore me bizneset për të krijuar programe të reja profesionale dhe trajnuese.

Këto nisma dhe projekte pasqyrojnë përpjekjet për të përmirësuar performancën në sektorin e arsimit dhe për të krijuar një bazë të qëndrueshme për zhvillimin e rinisë dhe lidhjen e tyre me tregun e punës.

3. Rezultatet e arritura

Të dhëna specifike mbi progresin në sektorin e arsimit dhe rinisë (2021-2025)

Më poshtë paraqiten statistika dhe indikatorët kryesorë që tregojnë progresin në sektorin e arsimit dhe rinisë gjatë periudhës 2021-2025.

1. Arsimi parauniversitar dhe cilësia e edukimit

Performanca në testimet ndërkombëtare pisa.

2021. Shqipëria u rendit në vendin e 69-të nga 79 vende, me një përmirësim të lehtë në aftësitë leximi dhe matematikë në krahasim me 2018.

2025 (projekte paraprake). Parashikohen rritje të rezultateve në matematikë dhe shkencë pas aplikimit të kurrikulave të përmirësuara.

Ritmi i regjistrimeve në arsimin e mesëm. Rreth 92% e fëmijëve nga mosha 14-18 janë të regjistruar në arsimin e mesëm (2024), një rritje prej 4% nga viti 2021.

2. Arsimi profesional

Numri i nxënësve të regjistruar në shkolla profesionale.

Në 2021 ishin 18,000 nxënës të regjistruar.

Në 2025 parashikohen 25,000 nxënës.

Aftësimi dhe punësimi.

Rreth 70% e të diplomuarve nga arsimi profesional në 2023 u punësuan brenda 6 muajve pas përfundimit të studimeve.

3. [Arsimi i lartë](#)

Ritja e pjesëmarrjes në arsimin e lartë.

Numri i studentëve të regjistruar në universitetet publike dhe private është rritur me 7% nga 2021 deri në 2024.

Rritje e ndjeshme në fushat stem (shkencë, teknologji, inxhinieri dhe matematikë), nga 12% në 2021 në 17% në 2024.

Programe të përbashkëta ndërkombëtare. 50 universitete shqiptare kanë marrë pjesë në programin erasmus+ (2021-2024), duke përfshirë mbi 1,200 studentë dhe akademikë.

4. Mbështetja për rininë

Financime për start-upe.

2021-2024. Janë akorduar mbi 100 grante për ide inovative të biznesit me një vlerë prej 2.5 milionë euro.

Punësimi i të rinjve.

2023. Pjesëmarrja e të rinjve në tregun e punës ka arritur në 52%, një rritje prej 6% në krahasim me 2021.

Papunësia te të rinjtë është ulur nga 27% në 2021 në 22% në 2024.

5. Infrastruktura dhe digjitalizimi

Numri i shkollave të rindërtuara dhe ndërtuara. Deri në janar 2025 janë ndërtuar ose rindërtuar 120 shkolla moderne.

Përfshirja e teknologjisë. Mbi 80% e shkollave janë pajisur me mjete digjitale, si kompjuterë dhe smartboard, krahasuar me 45% në 2021.

6. Përfshirja e grupeve të marginalizuara

Nxënësit nga komunitetet e marginalizuara. Pjesëmarrja e fëmijëve nga komunitetet rome dhe egjiptiane në arsimin parauniversitar është rritur nga 74% në 2021 në 86% në 2024.

Përfshirja e nxënësve me aftësi të kufizuara. 95% e shkollave janë bërë të aksesueshme, me një rritje të konsiderueshme të asistentëve për nxënës me nevoja të veçanta (nga 1,200 në 2021 në 1,800 në 2024).

7. Investimet dhe financimet

Shpenzimet publike për arsimin. Rritja e buxhetit për arsimin ka arritur në 4.4% të PBB-së në 2024, krahasuar me 3.2% në 2021.

Bursa për studentët. Numri i studentëve që përfitojnë bursa është rritur me 30% nga 2021 në 2024.

Këto të dhëna tregojnë një progres të qëndrueshëm në sektorin e arsimit dhe rinisë, megjithëse mbeten sfida në përmirësimin e cilësisë dhe harmonizimin e arsimit me tregun e punës.

Shembuj të rasteve konkrete të suksesit në sektorin e arsimit dhe rinisë (2021-2025)

Më poshtë janë disa raste konkrete që ilustrojnë sukseset në këtë sektor.

1. Rindërtimi dhe modernizimi i shkollave pas tërmetit të 2019

Rasti i shkollës “sami frashëri” në Tiranë. Shkolla u rindërtua plotësisht dhe rifilloi funksionimin në vitin 2023 si një institucion modern me kapacitet për 1,500 nxënës.

E pajisur me laboratorë shkencorë, sallë multimediale, dhe mjete digjitale, shkolla është kthyer në një model për cilësinë e arsimit publik.

Rezultatet e nxënësve në provimet kombëtare u përmirësuan me 15% pas rinovimit të infrastrukturës.

2. Programet e suportit për nxënësit nga komunitetet e marginalizuara

Rasti i komunitetit rom dhe egjiptian në elbasan. Një program i veçantë për të mbështetur fëmijët nga këto komunitete, duke përfshirë transport falas dhe ushqim në shkolla.

Numri i nxënësve të regjistruar u rrit me 25% midis viteve 2021 dhe 2024.

20 nxënës nga këto komunitete u diplomuan me rezultate të larta dhe vazhduan arsimin e lartë në 2023.

3. Sukseset e shkollave profesionale

Rasti i shkollës profesionale në fier (programi i agrikulturës moderne). Mbi 70% e studentëve të diplomuar në këtë shkollë gjatë periudhës 2021-2023 u punësuan në kompani bujqësore lokale.

Një prej projekteve kryesore të shkollës për prodhim organik u vlerësua me një çmim rajonal dhe siguroi financime prej 50,000 euro për zgjerim.

4. Iniciativa start-up për rininë

Rasti i platformës digjitale “green albania”. Dy të rinj, të mbështetur nga fondet e qeverisë dhe organizatat ndërkombëtare, krijuan një platformë që promovon bujqësinë e qëndrueshme.

Platforma ka ndihmuar mbi 500 fermerë shqiptarë të lidhen me tregjet ndërkombëtare dhe ka gjeneruar të ardhura prej 1 milion eurosh deri në vitin 2024.

5. Performanca në erasmus+

Universiteti i Tiranës – partneritet ndërkombëtar. Universiteti ka implementuar projekte në bashkëpunim me universitete evropiane për programe në shkencat kompjuterike dhe energjinë e rinovueshme.

Në vitin 2023, mbi 300 studentë shqiptarë përfituan nga shkëmbimet ndërkombëtare, dhe disa prej tyre fituan pozicione pune në kompanitë më të mira evropiane.

6. Digjitalizimi i arsimit

Rasti i platformës “akademi.al”. Kjo platformë u krijua për të ndihmuar nxënësit gjatë periudhës së pandemisë, por është kthyer në një burim të qëndrueshëm edukimi online.

Në vitin 2024, platforma kishte mbi 100,000 përdorues aktivë dhe kontribuoi në përmirësimin e përgatitjes për provimet kombëtare.

7. Mbështetja për inovacionin

Rasti i qendrës inovative “youth innovation hub” në shkodër. Kjo qendër ka ofruar trajnime për rreth 1,200 të rinj në fusha si teknologjia e informacionit, marketingu digjital, dhe sipërmarrja.

Deri në vitin 2024, 15 projekte të mbështetura nga kjo qendër u kthyen në start-upe funksionale, duke gjeneruar mbi 200 vende pune.

8. Përfshirja sociale për fëmijët me nevoja të veçanta

Rasti i shkollës “Luigj Gurakuqi” në Korçë. U ndërtua një qendër e veçantë për terapinë dhe edukimin e nxënësve me autizëm dhe aftësi të kufizuara.

Deri në vitin 2023, shkolla ka shërbyer për mbi 50 fëmijë çdo vit, duke ofruar terapi individuale dhe edukim të përshtatur.

Këto raste ilustrojnë progresin e rëndësishëm të arritur në fusha të ndryshme të arsimit dhe rinisë, duke pasqyruar ndikimin pozitiv të investimeve dhe reformave.

4. Sfida dhe pengesa

Problemet që kanë ndikuar në përmbushjen e objektivave për arsimin dhe rininë (2021-2025)

Edhe pse sektori ka përjetuar disa suksese, një sërë sfidash dhe problemesh kanë ndikuar në përmbushjen e plotë të objektivave. Disa nga këto probleme përfshijnë.

1. Mungesa e burimeve financiare të mjaftueshme

Financimi i pamjaftueshëm për modernizimin e shkollave, trajnimin e mësuesve dhe zhvillimin e programeve për nxënësit ka penguar përmirësimin e cilësisë së arsimit.

Projekte të mbetura në mes. Disa shkolla të dëmtuara nga tërmeti i vitit 2019 ende nuk janë rindërtuar plotësisht, për shkak të vonesave në financim dhe koordinim.

2. Lidhja e dobët midis arsimit dhe tregut të punës

Shumë programe arsimore nuk janë të përditësuara për të reflektuar **nevojat e tregut të punës**, duke rezultuar në një nivel të lartë papunësie tek të rinjtë e diplomuar.

Mungesa e praktikave profesionale. Pavarësisht përpjekjeve, shumë studentë nuk kanë akses në praktika reale që mund të përgatisin për karrierën.

3. Migrimi i lartë i rinisë

Migrimi masiv i të rinjve, veçanërisht të atyre të kualifikuar, ka krijuar boshllëqe të ndjeshme në fuqinë punëtore dhe ka ulur ndikimin e reformave arsimore.

Ky fenomen ka ndikuar negativisht edhe në përfshirjen në programet e edukimit profesional dhe të rinisë.

4. Pandemia covid-19

Gjatë viteve të pandemisë, **mësimi online** ka thelluar pabarazitë midis nxënësve nga zonat urbane dhe rurale, për shkak të mungesës së aksesit në internet dhe pajisje teknologjike.

Pjesëmarrja dhe përqendrimi në mësim kanë rënë ndjeshëm, duke ndikuar në rezultatet akademike.

5. Mungesa e mësuesve të kualifikuar

Ka një **mungesë të mësuesve të trajnuar mirë** në fusha specifike, veçanërisht në shkencat natyrore, matematikë dhe teknologji.

Pagat e ulëta dhe kushtet e punës nuk e bëjnë profesionin tërheqës për talentet e reja.

6. Disbalancat rajonale

Në zonat rurale dhe të thella, ka një **mungesë infrastrukture**, duke përfshirë transportin dhe shkollat me standarde minimale.

Shkollat në këto zona përballen me **regjistrime të ulëta**, ndërsa familjet shpesh i dërgojnë fëmijët në qytete ose i largojnë nga shkollimi për arsye ekonomike.

7. Politika të paqëndrueshme

Ndryshime të shpeshta në drejtimet e politikave arsimore dhe mungesa e koordinimit të vazhdueshëm midis institucioneve ka shkaktuar vonesa në zbatimin e reformave.

Programet e financuara nga donatorët ndërkombëtarë shpesh nuk janë të sinkronizuara me prioritetet kombëtare.

8. Ndryshimet demografike

Rënia e numrit të nxënësve për shkak të uljes së natalitetit dhe emigracionit ka ndikuar në **mbylljen e disa shkollave**, duke ndërlikuar aksesin në arsim për komunitetet e vogla.

9. Problemet në menaxhimin e projekteve

Vonese në zbatimin e projekteve të mëdha infrastrukturore, si rindërtimi i shkollave pas tërmetit, për shkak të burokracisë dhe korrupsionit.

Probleme në përthithjen e fondeve të be-së dhe menaxhimin e duhur të tyre.

10. Mungesa e edukimit digjital të gjeneratave të reja

Përmbajtje e kufizuar digjitale në programet arsimore dhe mungesa e trajnimeve të mjaftueshme për mësuesit për të përdorur teknologjinë moderne në mësimdhënie.

Ndryshimi i shpejtë i teknologjive ka bërë të vështirë që arsimit të mbetet i përditësuar.

Këto probleme paraqesin një pengesë të rëndësishme për të arritur qëllimet ambicioze të qeverisë në sektorin e arsimit dhe rinisë, dhe zgjidhja e tyre kërkon angazhim të qëndrueshëm dhe strategji të koordinuara.

Faktorët që kanë ndikuar negativisht në përmbushjen e objektivave në sektorin e arsimit dhe rinisë (2021-2025)

Faktorët e brendshëm

1. Menaxhimi i dobët institucional

Burokracia e lartë dhe vonesat administrative në planifikimin dhe zbatimin e politikave arsimore.

Mungesa e koordinimit ndërinstitucional midis ministrive, bashkive dhe institucioneve të tjera të përfshira.

Probleme në përthithjen dhe menaxhimin e **fondeve publike dhe të donatorëve**, duke përfshirë vonesa dhe shpërdorime të mundshme.

2. Deficiti i burimeve njerezore

Mungesa e stafit të kualifikuar në arsimin e lartë dhe profesional, sidomos në fushat stem (shkencë, teknologji, inxhinieri dhe matematikë).

Pagat e ulëta dhe kushtet jo atraktive për mësuesit dhe stafin tjetër të arsimit, që kanë çuar në mungesë motivimi dhe performancë të ulët.

3. Disbalancat rajonale

Zona rurale dhe periferike përballen me **mungesë infrastrukture**, ndërsa shkollat shpesh janë larg qendrave të banuara, duke ulur aksesin e fëmijëve në arsim.

Investimet e përqendruara në qendrat urbane kanë lënë pas dore shkollat në zonat e thella.

4. Reformat e paqëndrueshme

Ndryshime të shpeshta të politikave arsimore dhe mungesë e një strategjie afatgjatë të qëndrueshme.

Reformat shpesh nuk janë të bazuara në analiza të thelluara dhe nuk marrin parasysh nevojat reale të tregut të punës.

5. Pandemia covid-19

Shkaktoi **ndërprerje të procesit arsimor** dhe kalim të papërgatitur në mësim online, duke rritur pabarazitë midis nxënësve.

Mungesa e përgatitjes për mësimin në distancë dhe kufizimet teknologjike për shumë familje shqiptare.

6. Kultura e ulët e leximit dhe performanca e dobët në testime

Nxënësit shqiptarë kanë performuar dobët në testimet ndërkombëtare si **pisa**, që reflekton probleme në cilësinë e mësimdhënies dhe përgatitjes akademike.

Faktorët e jashtëm

1. Migrimi masiv i rinisë

Migrimi i të rinjve të kualifikuar dhe i familjeve ka ulur ndjeshëm popullsinë aktive dhe ka ndikuar në uljen e numrit të nxënësve.

Ky fenomen ka krijuar boshllëqe të thella në fuqinë punëtore dhe ka ulur ndikimin e investimeve në arsim.

2. Shqetësimet ekonomike

Kriza ekonomike globale dhe inflacioni i lartë kanë kufizuar kapacitetin e qeverisë për të rritur investimet në arsim dhe rini.

Familjet me të ardhura të ulëta kanë përballuar më pak mundësi për të mbështetur arsimimin e fëmijëve të tyre, veçanërisht në zona rurale.

3. Kriza ndërkombëtare dhe politikat e rajonit

Ndikimi i krizave si **lufta në Ukrainë** dhe trazirat energjetike kanë rritur presionet mbi buxhetin kombëtar, duke kufizuar fondet për arsimin.

Konkurrenca me tregjet e rajonit ka nxitur më shumë të rinj të largohen nga vendi, duke ndikuar negativisht në fuqinë punëtore dhe të ardhmen e zhvillimit të arsimit.

4. Ndikimi i donatorëve ndërkombëtarë

Shpeshherë, **projektet ndërkombëtare** nuk janë të sinkronizuara me nevojat lokale dhe kanë prioritete të ndryshme nga ato kombëtare.

Përqendrimi te projekte afatshkurtra dhe jo të qëndrueshme nuk ka sjellë ndikim të madh afatgjatë.

5. Rritja e teknologjisë dhe globalizimi

Teknologjia e re dhe globalizimi i kanë vënë nxënësit shqiptarë në një **pozitë të pafavorshme krahasuar me bashkëmoshatarët e tyre në vendet e zhvilluara**, për shkak të mungesës së mjeteve dhe burimeve të barabarta.

Faktorët e brendshëm dhe të jashtëm kanë krijuar një mjedis sfidues për arritjen e objektivave në arsimin dhe rininë. Për të përmirësuar performancën, është e nevojshme një qasje e integruar që kombinon rritjen e investimeve, përmirësimin e politikave dhe menaxhimin më të mirë të burimeve të brendshme dhe të jashtme.

5. Prioritetet e ardhshme

Çfarë mbetet për t'u bërë në sektorin e arsimit dhe rinisë në Shqipëri (2025 dhe më tej)?

Në sektorin e arsimit dhe rinisë në Shqipëri, përveç realizimit të disa objektivave të arritura gjatë periudhës 2021-2025, mbeten ende disa fushat ku është e nevojshme të punohet për të siguruar përmirësime të qëndrueshme dhe rritje të cilësisë. Disa nga këto janë.

1. Përmirësimi i cilësisë së arsimit

Rritja e cilësisë së mësimdhënies përmes trajnimeve të vazhdueshme për mësuesit dhe adoptimit të metodave moderne të pedagogjisë.

Reformimi i kurrikulës për ta bërë më të lidhur me kërkesat e tregut të punës, duke përfshirë teknologjitë e reja dhe aftësitë praktike.

Rritja e aksesit në teknologji për të gjithë nxënësit, sidomos në zonat rurale dhe të varfra.

2. Reduktimi i pabarazive rajonale

Ndërtimi dhe përmirësimi i infrastrukturës arsimore në zonat rurale dhe të largëta për të siguruar akses të barabartë në arsim.

Përmirësimi i kushteve të transportit për nxënësit që ndodhen larg shkollave.

3. Ndërlidhja e arsimit me tregun e punës

Krijimi i partneriteteve mes institucioneve arsimore dhe sektorit privat për programe praktike dhe trajnime.

Zhvillimi i arsimit profesional, duke u fokusuar te nevojat e tregut lokal dhe ndërkombëtar.

Rritja e bursave dhe mbështetjes financiare për nxënësit dhe studentët që ndjekin fusha me kërkesë të lartë në treg.

4. Adresimi i fenomenit të migrimit të rinisë

Ofrimi i programeve atraktive që motivojnë të rinjtë të qëndrojnë në Shqipëri, si mbështetje për startup-e dhe subvencione për punësimin.

Hartimi i politikave që nxisin kthimin e profesionistëve shqiptarë që kanë emigruar jashtë vendit.

5. Përmirësimi i financimit

Rritja graduale e buxhetit për arsimin në përputhje me standardet e be-së (të paktën 5% e PBB-së për arsimin).

Përdorimi më efektiv i fondeve publike dhe donacioneve ndërkombëtare, duke përmirësuar mekanizmat e monitorimit dhe transparencës.

6. Përfshirja e teknologjisë dhe inovacionit

Transformimi i mësimdhënies përmes dixhitalizimit, duke përfshirë klasat virtuale, mësimin hibrid dhe mjetet interaktive.

Krijimi i qendrave të inovacionit dhe laboratorëve shkencorë në çdo universitet kryesor për të nxitur kërkimin shkencor dhe zhvillimin e teknologjisë.

7. Përfshirja e grupmoshave të marginalizuara

Mbështetje për grupet vulnerabël (fëmijët romë, fëmijët me aftësi të kufizuara) përmes programeve të veçanta.

Adresimi i shkallës së lartë të braktisjes shkollore në disa zona të vendit.

8. Monitorimi dhe vlerësimi i politikave

Krijimi i një sistemi të integruar të **monitorimit dhe vlerësimit të performancës** në sektorin e arsimit.

Zbatimi i testeve standarde kombëtare dhe ndërkombëtare për të matur progresin dhe për të identifikuar fushat problematike.

9. Rritja e ndërgjegjësimit për vlerën e arsimit

Zhvillimi i fushatave publike për të promovuar vlerën e arsimit, leximit dhe zhvillimit të aftësive jetësore.

Angazhimi i komuniteteve dhe familjeve në procesin arsimor përmes dialogut dhe aktiviteteve të përbashkëta.

10. Reforma ligjore dhe institucionale

Përmirësimi i kuadrit ligjor për arsimin dhe rininë, duke siguruar që të gjitha reformat të jenë të qëndrueshme dhe afatgjata.

Fuqizimi i rolit të institucioneve që mbikëqyrin arsimin dhe politikat rinore.

Për të përmbushur objektivat e mbetura, është e nevojshme një qasje e integruar që angazhon aktorët kryesorë: Qeverinë, sektorin privat, shoqërinë civile dhe donatorët ndërkombëtarë. Rritja e investimeve, transparenca në menaxhimin e fondeve dhe një strategji afatgjatë janë çelësat e suksesit.

Mendime për përmirësimin e mëtejshëm të sektorit të arsimit dhe rinisë në Shqipëri

1. Përshtatja e kurrikulës me nevojat e tregut të punës

Integrimi i aftësive praktike dhe trajnimeve të fokusuar në kërkesat e tregut të punës në kurrikulën arsimore, duke përfshirë fushat si it, menaxhimi, marketingu dixhital, dhe inxhinieria.

Përmirësimi i lidhjeve me industrinë. Shkollat dhe universitetet duhet të krijojnë partneritete të forta me sektorin privat për të mundësuar internship-e, praktika profesionale dhe mundësi punësimi të drejtpërdrejta për studentët.

2. Rritja e investimeve në infrastrukturën edukative

Përmirësimi i kushteve fizike dhe teknologjike të shkollave, veçanërisht në zonat rurale, për të krijuar një mjedis më të përshtatshëm për mësim.

Investime në pajisje dhe teknologji për të lehtësuar mësimin dhe përdorimin e mësimit digjital, për të siguruar akses të barabartë në mundësitë e arsimit të cilësisë së lartë për të gjithë nxënësit.

3. Zhvillimi i edukimit profesional dhe teknik

Forcimi i edukimit profesional dhe teknik për të siguruar që rinia të ketë mundësi të gjejë punë në industri dhe profesione të specializuara.

Mundësi për trajnime specifike që ofrojnë aftësi të drejtpërdrejta për punësim të menjëhershëm pas përfundimit të shkollës.

Rritja e bashkëpunimit me sektorin privat për të krijuar mundësi për trajnime dhe angazhim të drejtpërdrejtë në tregun e punës.

4. Rritja e mbështetjes për studentët dhe të rinjtë

Bursat dhe ndihma financiare duhet të jenë më të shumta dhe më të drejtuara, veçanërisht për grupet vulnerabël, për të siguruar akses të barabartë në arsimin e lartë.

Krijimi i mundësive për mentorim dhe përfshirje në aktivitete të zhvillimit personal për të rinjtë, si dhe mbështetje për nismat e tyre sipërmarrëse dhe inovative.

5. Rritja e angazhimit të komunitetit dhe familjeve

Angazhimi i më shumë komunitetit dhe prindërve në procesin arsimor për të siguruar mbështetje dhe nxitje për nxënësit dhe studentët.

Krijimi i mundësive për edukim gjithëpërfshirës për prindërit dhe komunitetet për të kuptuar rolin dhe rëndësinë e arsimit për zhvillimin e individëve dhe shoqërisë.

6. Monitorimi dhe vlerësimi i performancës

Zbatimi i një sistemi të plotë të monitorimit dhe vlerësimit që mat progresin në arsim dhe nivelin e arritjeve të nxënësve dhe studentëve. Ky sistem mund të përfshijë vlerësime të rregullta të aftësive dhe njohurive të nxënësve, si dhe matjen e përfitimeve të reformave.

Përmirësimi i shfrytëzimit të të dhënave. Mbledhja dhe analiza e të dhënave për performancën e shkollave dhe përfundimit të arsimit mund të ndihmojë në përshtatjen e politikave dhe mbështetjes.

7. Nxitja e inovacionit dhe krijimit të mundësive për start-up-e

Inkurajimi i start-up-eve dhe inovacionit përmes ofrimit të mbështetjes financiare, mentorimit dhe mundësive për zhvillimin e ideve të reja nga rinia. Kjo mund të realizohet duke ofruar hapësira për inkubatorë dhe akseleratorë.

Fokusimi në teknologji dhe sipërmarrje. Krijimi i mundësive për zhvillim dhe transferim teknologjik mund të sigurojë mundësi më të mëdha punësimi dhe rritje të ekonomisë.

8. Bashkëpunimi ndërkombëtar dhe mbështetje nga donatorët

Fuqizimi i marrëveshjeve ndërkombëtare për arsimin, duke përfshirë shkëmbimin e njohurive dhe praktikave më të mira, si dhe mbështetje financiare dhe teknike nga organizatat ndërkombëtare.

Pjesëmarrja në iniciativa dhe projekte të përbashkëta me institucione të tjera evropiane për të siguruar shkëmbimin e praktikave dhe përvojave të suksesshme nga shtetet e be-së.

9. Reforma në politikat e punësimit të të rinjve

Krijimi i mundësive për punësim të rinisë. Implementimi i politikave që favorizojnë punësimin e të rinjve në sektorë me potencial të lartë rritjeje, si teknologjia dhe shëndetësia.

Lehtësimi i kalimit nga arsimi në punësim, përmes krijimit të mundësive për internship-e dhe trajnim në vendin e punës, si dhe mbështetje për krijimin e bizneseve nga të rinjtë.

10. Përfshirja e grupit të rinjve në vendimmarrje

Krijimi i mundësive për të rinjtë që të jenë pjesë e vendimmarrjes. Përfshirja e rinisë në hartimin e politikave që kanë të bëjnë me arsimin dhe zhvillimin e tyre personal, përmes aktiviteteve të këshillave rinorë dhe nismave të tjera.

Për të arritur një sistem arsimor dhe një shoqëri rinore të suksesshme, Shqipëria duhet të fokusohet në bashkëpunimin e ngushtë mes institucioneve arsimore, sektorit privat, qeverisë dhe shoqërisë civile. Zbatimi i masave të tilla mund të ndihmojë në rritjen e cilësisë së arsimit dhe mundësive për rininë, duke kontribuar në zhvillimin e qëndrueshëm dhe integrimin e mëtejshëm të Shqipërisë në be.

Bujqësia

1. Objektivat kryesore të sektorit

Përshkrimi i synimeve të qeverisë për sektorin e bujqësisë në Shqipëri

Qeveria e Shqipërisë ka identifikuar bujqësinë si një sektor të rëndësishëm për zhvillimin ekonomik dhe social të vendit, duke pasur parasysh që ajo përfaqëson një pjesë të konsiderueshme të produktit të brendshëm bruto (PBB) dhe ofron mundësi për punësim, sidomos në zonat rurale. Edhe pse arritjet në këtë sektor janë të moderuara, mbështetje teknike dhe qasja në tregje mbeten sfida kyçe që duhen adresuar për të përmirësuar performancën e bujqësisë.

Synimet kryesore të qeverisë për sektorin e bujqësisë

1. Rritja e prodhimit dhe produktivitetit

Përmirësimi i produktivitetit të fermerëve. Qeveria synon të rrisë prodhimin dhe të ndihmojë fermerët për të përdorur më shumë teknologji dhe praktika bujqësore moderne për të rritur rendimentet e kultivimit dhe të blegtorisë.

Diversifikimi i prodhimit bujqësor. Një fokus është mbi diversifikimin e kultivimeve dhe shtimin e varieteteve të reja, që mund të rrisin konkurrueshmërinë e produkteve të vendit në tregjet ndërkombëtare.

2. Mbështetje teknike dhe aftësimi i fermerëve

Shërbime teknike dhe konsulencë për fermerët. Qeveria ka për qëllim të ofrojë mbështetje teknike dhe të përmirësojë trajnimin e fermerëve për metodat moderne të prodhimit dhe menaxhimit të fermave, përfshirë bujqësinë organike dhe agrobiznesin.

Përmirësimi i aftësive teknike të punonjësve të bujqësisë përmes trajnimeve dhe kursesh të përbashkëta me organizata ndërkombëtare dhe universitete.

3. Rritja e aksesit në tregje dhe krijimi i vendeve të reja të tregtisë

Zgjerimi i mundësive për eksport. Qeveria synon të krijojë mundësi të reja për eksportin e produkteve bujqësore, përmes hapjes së tregjeve të reja dhe rritjes së cilësisë dhe sigurisë së produkteve.

Përmirësimi i infrastrukturës tregtare. Do të bëhen investime në infrastrukturën e tregtisë dhe logjistikës për të mundësuar një rrjedhë më efikase të mallrave nga fermat në tregje, duke përfshirë tregjet ndërkombëtare.

4. Zhvillimi i sistemeve të ujitjes dhe menaxhimi i burimeve natyrore

Përmirësimi i sistemeve të ujitjes për të mbështetur bujqësinë, veçanërisht në rajonet e thata dhe ato që janë më të prekura nga ndryshimet klimatike.

Menaxhimi i qëndrueshëm i burimeve natyrore. Nxitja e përdorimit të teknologjive që e mbrojnë mjedisin dhe mundësojnë përdorimin e qëndrueshëm të resurseve natyrore, veçanërisht ujit dhe tokës.

5. Incentivimi i investimeve në bujqësinë dhe agroindustrinë

Mbështetje për investimet private në sektorin bujqësor dhe agroindustrinë, përfshirë mbështetje financiare për zhvillimin e infrastrukturës dhe pajisjeve moderne, si dhe mundësi për financim dhe kredi të volitshme për fermerët.

Përkrahje për zhvillimin e agroindustrisë. Synohet mbështetje për zhvillimin e industrisë së përpunimit të produkteve bujqësore, duke e transformuar Shqipërinë në një eksportues të produkteve të përpunuara dhe me vlerë të shtuar.

6. Rritja e sfidave të menaxhimit të mjedisit dhe ndryshimeve klimatike

Përmirësimi i qëndrueshmërisë së bujqësisë përmes zbatimit të strategjive për adaptimin ndaj ndryshimeve klimatike, si dhe mbrojtja e biodiversitetit dhe mjedisit natyror që mbështet bujqësinë.

Nxitja e përdorimit të teknologjive të pastra për të ulur ndikimet negative të bujqësisë në mjedis.

7. Fuqizimi i politikave sociale dhe mbështetje për fermerët në zonat rurale

Mbështetje për fermerët e vegjël dhe ata që jetojnë në zona më të largëta dhe të pazhvilluara, për të mundësuar një zhvillim të barabartë dhe për të rritur mundësitë e punësimit.

Nxitja e grupeve të rinj dhe grave në bujqësi, për të krijuar mundësi për të rinjtë dhe për të përmirësuar barazinë gjinore në sektorin bujqësor.

Në përgjithësi, qeveria ka për qëllim të mbështesë zhvillimin e një bujqësie moderne dhe konkurruese që do të kontribuojë në rritjen e eksportit dhe përmirësimin e kushteve të jetesës në zonat rurale. Për këtë qëllim, ajo ka ndërtuar një kuadër politikash që përfshin investime në teknologji, trajnime për fermerët, përmirësim të infrastrukturës dhe mundësi financimi për fermerët dhe bizneset agrare.

Megjithatë, qeveria ka të drejtë të identifikojë se mbështetje teknike dhe qasja në tregje janë disa nga sfidat kryesore që duhen adresuar në mënyrë që sektori të arrijë potencialin e tij të plotë.

Politikat dhe reformat e planifikuara për sektorin e bujqësisë (2021 - 2025)

Në periudhën 2021-2025, qeveria shqiptare ka planifikuar një sërë masash dhe reformash për të përmirësuar sektorin e bujqësisë, duke e orientuar atë në drejtim të rritjes së produktivitetit, zhvillimit të qëndrueshëm dhe rritjes së mundësive të eksportit. Këto politika përfshijnë një kombinim të mbështetjes financiare, rritjes së aftësive dhe trajnimeve, përmirësimin të infrastrukturës dhe përdorimit të teknologjive moderne. Ja disa nga politikat dhe reformat kryesore të planifikuara për këtë periudhë.

1. Reforma në politikat e financimit dhe mbështetjes për bujqësinë

Inkurajimi i investimeve në sektorin e bujqësisë. Politikat financiare do të fokusohen në rritjen e mbështetjes për investimet në bujqësi dhe agroindustrinë, përfshirë mbështetje për fermat, ndihmë për modernizimin e pajisjeve dhe ndihma financiare për bujqësinë organike dhe blegtorinë.

Zhvillimi i politikave të mbështetjes për fermerët e vegjël. Kjo përfshin financime të dedikuara dhe kredi të volitshme për fermerët e vegjël, për të përmirësuar produktivitetin e tyre dhe për t'i ndihmuar ata të rrisin qëndrueshmërinë dhe konkurrueshmërinë e fermave të tyre.

Mbështetje për agroindustrinë. Të krijohen politika që mbështesin zhvillimin e agroindustrisë, përfshirë mundësi financimi për ndërtimin e kapaciteteve të përpunimit dhe rritjen e vlerës së shtuar të produkteve bujqësore.

2. Reforma në infrastrukturën dhe shërbimet e bujqësisë

Përmirësimi i sistemeve të ujitjes dhe drenaazhit. Një prioritet do të jetë përmirësimi i infrastrukturës së ujitjes, me synimin për të rritur kapacitetet për përdorimin efikas të ujit në zonat bujqësore, sidomos në ato të prekura nga thatësira dhe ndryshimet klimatike.

Investime në rrugë dhe transport për produktet bujqësore. Reforma e infrastrukturës transportuese për të mundësuar një lidhje më të shpejtë dhe efikase të fermave me tregjet, si brenda dhe jashtë vendit.

Përmirësimi i shërbimeve për fermerët. Zhvillimi i platformave dhe shërbimeve për fermerët, përfshirë këtu informacionin e lidhur me çmimet, tregjet dhe burimet për mbështetje financiare dhe teknike.

3. Reforma në aftësimin dhe edukimin bujqësor

Krijimi i mundësive për trajnime dhe zhvillimin e aftësive. Politikat e trajnimit për fermerët do të përqendrohen në zhvillimin e aftësive për përdorimin e teknologjive moderne, menaxhimin e fermave dhe praktikat bujqësore të qëndrueshme.

Zhvillimi i arsimit bujqësor dhe shkencës. Reforma do të nxisë krijimin e programeve të edukimit dhe trajnimeve të avancuara në fushat e bujqësisë dhe agroindustrisë, duke u fokusuar në studentët dhe të rinjtë që duan të angazhohen në këtë sektor.

4. Reforma në teknologjinë dhe inovacionin

Përdorimi i teknologjive të reja bujqësore. Një pjesë e rëndësishme e reformës do të përfshijë mbështetje për përdorimin e teknologjive moderne bujqësore, si mjete digjitale për menaxhimin e fermave, automatizimin e proceseve dhe përdorimin e sistemeve të menaxhimit të ujit dhe energjisë.

Inkurajimi i përdorimit të teknologjive të pastra dhe të qëndrueshme. Politikat do të inkurajojnë përdorimin e teknikave dhe pajisjeve që kanë më pak ndikim mjedisor, si dhe do të promovojnë bujqësinë organike dhe metodat e qëndrueshme të kultivimit.

5. Reforma në menaxhimin e burimeve natyrore dhe ndryshimet klimatike

Adaptimi ndaj ndryshimeve klimatike. Politikat do të përqendrohen në zhvillimin e strategjive për adaptimin ndaj ndryshimeve klimatike, duke përfshirë përdorimin e teknologjive që i ndihmojnë fermerët të menaxhojnë më mirë pasojat e ndryshimeve të klimës dhe të ulin ndotjen e mjedisit.

Menaxhimi i tokës dhe burimeve ujore. Reforma në menaxhimin e burimeve natyrore do të synojë përmirësimin e përdorimit të qëndrueshëm të tokës dhe burimeve ujore, duke mbrojtur mjedisin dhe duke e bërë sektorin më të qëndrueshëm për brezat e ardhshëm.

6. Rritja e eksportit dhe qasja në tregjet ndërkombëtare

Përmirësimi i cilësisë dhe sigurisë së produkteve. Reforma do të synojë rritjen e cilësisë dhe sigurisë së produkteve bujqësore, duke u fokusuar në standardet ndërkombëtare dhe çertifikimet që mundësojnë eksportin e produkteve shqiptare në tregjet ndërkombëtare.

Përmirësimi i lidhjes me tregjet ndërkombëtare. Politikat e eksportit do të mbështesin aksesin më të lehtë për fermerët dhe bizneset bujqësore në tregjet ndërkombëtare, përmes marrëveshjeve tregtare dhe politikave që nxisin konkurrencën.

7. Mbështetje për zhvillimin e zonave rurale dhe barazi sociale

Përkrahja e zhvillimit të qëndrueshëm të zonave rurale. Politikat do të fokusohet në mbështetje për zhvillimin e zonave rurale, përmes krijimit të mundësive të punës dhe përmirësimit të kushteve të jetesës për ata që jetojnë në këto zona.

Inkurajimi i grave dhe të rinjve në bujqësi. Reforma do të nxisë pjesëmarrjen e grave dhe të rinjve në sektorin e bujqësisë, duke ofruar mundësi trajnimi dhe mbështetje financiare për të rritur aksesin e këtyre grupeve në sektor.

Reformat dhe politikat e planifikuara për periudhën 2021-2025 janë të orientuara në modernizimin e sektorit të bujqësisë, përmirësimin e infrastrukturës, rritjen e cilësisë dhe produktivitetit, dhe hapjen e mundësive të reja për eksport. Ato synojnë të krijojnë një bujqësi më të qëndrueshme, të mbështetur nga teknologjitë moderne, të cilat do të kontribuojnë në zhvillimin ekonomik dhe përmirësimin e kushteve të jetesës në zonat rurale.

2. Aktivitetet dhe masat e ndërmarra

Përmbledhje e masave specifike të zbatuara deri më tani në sektorin e bujqësisë (2021 - 2025)

Për të mbështetur zhvillimin e sektorit të bujqësisë, qeveria shqiptare ka zbatuar një sërë masash dhe iniciativash konkrete deri në vitin 2025.

Këto masa janë përqendruar në rritjen e produktivitetit, modernizimin e infrastrukturës, rritjen e cilësisë së produkteve dhe mundësive për eksport, si dhe në përmirësimin e kushteve të jetesës për fermerët dhe zhvillimin e zonave rurale.

Ja disa nga masat kryesore të zbatuara deri më tani:

1. Mbështetje financiare për bujqësinë dhe agroindustrinë

Subvencionet për fermerët. Qeveria ka ofruar subvencione të drejtpërdrejta për fermerët, veçanërisht për ata që kultivojnë produkte strategjike si gruri, misri, vreshtat dhe pemët. Kjo mbështetje ka qenë e orientuar në rritjen e prodhimit dhe stabilitetit të të ardhurave për fermerët.

Financim për investime në bujqësi. Kreditë e buta dhe mbështetja financiare janë ofruar për modernizimin e fermave dhe përmirësimin e kapaciteteve të përpunimit të produkteve bujqësore. Këto masa janë zbatuar për të inkurajuar investimet në teknologjitë moderne dhe për të rritur konkurrueshmërinë e sektorit.

Mbështetje për fermerët e vegjël. Programet e mbështetjes kanë qenë të fokusuar në ndihmën për fermerët e vegjël, duke ofruar financime të dedikuara për të ndihmuar ata të përmirësojnë produktivitetin dhe qëndrueshmërinë e fermave të tyre.

2. Përmirësimi i infrastrukturës dhe shërbimeve

Rindërtimi dhe përmirësimi i sistemeve të ujitjes. Kjo ka përfshirë investime në sisteme të reja ujitjeje dhe rinovimin e atyre ekzistuese për të mundësuar përdorimin efikas të ujit, veçanërisht në ato rajone që janë të prekura nga thatësira.

Përmirësimi i rrugëve rurale dhe lidhjes me tregjet. Ka pasur investime në ndërtimin dhe mirëmbajtjen e rrugëve rurale për të siguruar lidhje më të mira të fermave me tregjet e brendshme dhe ato ndërkombëtare, duke lehtësuar transportin e produkteve bujqësore.

3. Edukimi dhe trajnimi për fermerët

Programe trajnimi për fermerët. Qeveria ka organizuar trajnime dhe kurse edukative për fermerët, duke i mundësuar atyre të mësojnë praktika të qëndrueshme bujqësore dhe përdorimin e teknologjive moderne. Ky program ka pasur për qëllim rritjen e aftësive të fermerëve në menaxhimin e fermave dhe përmirësimin e rendimentit.

Trajnime për prodhimin e bujqësisë organike. Pjesë e politikave të trajnimit është promovimi i bujqësisë organike, me mbështetje për fermerët që duan të kalojnë në praktika të tilla më miqësore me mjedisin dhe të orientuar në tregje specifike që kërkojnë produkte organike.

4. Mbështetje për zhvillimin e agroindustrisë

Nxitja e investimeve në agroindustrinë. Ka pasur një fokus të vazhdueshëm në zhvillimin e sektorit të agroindustrisë, veçanërisht për përpunimin dhe paketimin e produkteve bujqësore. Kjo ka përfshirë mbështetje për ndërtimin e fabrikave për përpunimin e produkteve të bulmetit, perimeve, frutave dhe prodhimeve të tjera bujqësore.

Krijimi i kushteve për përpunimin e produkteve të bujqësisë. Qeveria ka ofruar mbështetje për krijimin e infrastrukturës së nevojshme për përpunimin e produkteve, që do të mundësojë rritjen e vlerës së shtuar dhe përfitimet ekonomike për fermerët dhe agroindustrinë.

5. Përmirësimi i cilësisë dhe sigurisë së produkteve

Kontrolli dhe certifikimi i produkteve bujqësore. Qeveria ka zbatuar masa për të siguruar që produktet bujqësore të plotësojnë standardet ndërkombëtare të cilësisë dhe sigurisë. Kjo përfshin certifikatat e sigurisë dhe përputhshmërisë me kërkesat e tregjeve ndërkombëtare për eksport.

Përmirësimi i kontrolleve dhe inspektimeve. Ka pasur një rritje të kontrolleve dhe inspektimeve për të siguruar që praktikat e prodhimit të jenë të sigurta dhe të qëndrueshme për mjedisin dhe konsumatorin.

6. Zhvillimi i zonave rurale

Projekte për zhvillimin rural dhe turizmin bujqësor. Qeveria ka mbështetur zhvillimin e turizmit bujqësor dhe promovimin e produkteve tradicionale të rajoneve rurale, duke e lidhur zhvillimin e sektorit me mundësitë për krijimin e vendeve të punës dhe përmirësimin e kushteve të jetesës.

Infrastruktura për zonat rurale. Investime në infrastrukturën e ujësjellësit, energjinë, dhe shërbimet shëndetësore dhe edukative janë realizuar për të përmirësuar kushte jetese dhe punë për fermerët dhe banorët e zonave rurale.

7. Përpjekje për zhvillimin e pjesëmarrjes së grave dhe të rinjtë

Programet për gratë dhe të rinjtë në bujqësi. Një pjesë e masave ka qenë në mbështetje të grave dhe të rinjve për t'u angazhuar në sektorin e bujqësisë, përmes granteve dhe mbështetjes për hapjen e bizneseve të vogla bujqësore.

Masat dhe politikat që janë zbatuar deri tani në sektorin e bujqësisë kanë përfshirë një sërë iniciativash financiare, infrastrukturore dhe edukative. Ato janë orientuar drejt rritjes së produktivitetit, mbështetjes për fermerët, përmirësimit të infrastrukturës dhe rritjes së mundësive të eksportit, duke synuar përmirësimin e konkurrueshmërisë së sektorit dhe zhvillimin e qëndrueshëm të zonave rurale.

Nismat kryesore dhe projektet e implementuara në sektorin e bujqësisë (2021 - 2025)

Qeveria shqiptare ka implementuar disa nisma dhe projekte kryesore për të mbështetur zhvillimin e sektorit të bujqësisë, duke synuar rritjen e produktivitetit, përmirësimin e kushteve të jetesës për fermerët, dhe zgjerimin e mundësive për eksport. Disa nga nismat dhe projektet kryesore janë si më poshtë.

1. Programi i mbështetjes për fermerët dhe agrobizneset

Programi i subvencioneve dhe mbështetjes financiare për fermerët. Ky program ka ofruar mbështetje financiare për fermerët përmes subvencioneve direkte dhe granteve për përmirësimin e prodhimit, përdorimin e teknologjive moderne, dhe përmirësimin e cilësisë së produkteve. Programi ka pasur për qëllim të ndihmojë fermerët të rrisin produktivitetin dhe të arrijnë standardet ndërkombëtare.

Financimi për agroindustrinë. Projekti ka mbështetur investimet në agroindustrinë për të rritur kapacitetet e përpunimit të produkteve bujqësore dhe për të shtuar vlerën e shtuar për fermerët, si dhe për të ndihmuar në zhvillimin e tregjeve ndërkombëtare.

2. Nisma për zhvillimin e infrastruktures së ujitjes dhe tregtisë

Projektet e ujitjes dhe kanalizimeve. Nisma të rëndësishme kanë përfshirë investimet në ndërtimin dhe rinovimin e sistemeve të ujitjes për të siguruar furnizim të qëndrueshëm me ujë për fermat, sidomos ato që veprojnë në zonat më të thata. Ky program ka ndihmuar në stabilizimin e prodhimit dhe rritjen e produktivitetit.

Përmirësimi i infrastrukturës rrugore dhe transportit të produkteve. Ky projekt ka përfshirë investime në ndërtimin dhe përmirësimin e rrugëve rurale për të mundësuar transportin e lehtë të produkteve bujqësore nga fermerët në tregje, duke ndihmuar në rritjen e mundësive për eksport dhe lidhjen me tregun ndërkombëtar.

3. Projekti për bujqësinë organike dhe mbrojtjen e mjedisit

Programi i bujqësisë organike. Ky projekt është fokusi i një strategjie afatgjatë për të inkurajuar fermerët të kalojnë në praktika bujqësore organike. Ajo ka për qëllim të krijojë mundësi të reja tregu për produktet organike, si dhe të mbrojë mjedisin dhe të rrisë qëndrueshmërinë e sektorit.

Përmirësimi i praktikave të menaxhimit të tokës dhe përdorimi i mjeteve të qëndrueshme. Projekte që inkurajojnë përdorimin e praktikave të menaxhimit të qëndrueshëm të tokës, si dhe përdorimin e teknologjive që reduktojnë ndikimin mjedisor të bujqësisë.

4. Nisma për trajnimin dhe edukimin e fermerëve

Projekte për trajnimin e fermerëve. Këto iniciativa kanë përfshirë organizimin e kurseve dhe trajnimeve për fermerët për të mësuar praktika të avancuara dhe të qëndrueshme të bujqësisë, si dhe përdorimin e teknologjive moderne për rritjen e produktivitetit.

Platforma edukative për bujqësinë dhe agrobiznesin. Një tjetër nismë ka qenë krijimi i platformave online për edukimin dhe mbështetjen e fermerëve dhe bizneseve bujqësore nëpërmjet informacionit dhe kurseve që mundësojnë rritjen e njohurive të tyre profesionale.

5. Zhvillimi i agroindustrisë dhe tregjeve ndërkombëtare

Projektet për mbështetje të agroindustrisë dhe ndihmë për investimet. Nisma që mbështesin investimet në agroindustrinë për të përmirësuar kapacitetet e përpunimit dhe përmirësimin e produktit. Këto projekte kanë mundësuar krijimin e bizneseve të reja në bujqësi dhe kanë rritur mundësitë e eksportit të produkteve bujqësore.

Promovimi i produkteve shqiptare në tregjet ndërkombëtare. Kjo nismë ka për qëllim të ndihmojë fermerët dhe agrobizneset të arrijnë tregjet ndërkombëtare përmes aktiviteteve promovuese, si dhe për të siguruar standardet e nevojshme për certifikimin dhe eksportin e produkteve bujqësore.

6. Përpjekje për zhvillimin e zonave rurale dhe turizmin bujqësor

Projekte për zhvillimin e turizmit bujqësor. Pjesë e politikës për zhvillimin e zonave rurale ka qenë krijimi i mundësive për zhvillimin e turizmit bujqësor, duke promovuar traditat dhe

produktet lokale. Kjo ka krijuar mundësi për diversifikimin e të ardhurave për fermerët dhe ka kontribuar në zhvillimin ekonomik të rajoneve rurale.

Zhvillimi i infrastrukturës dhe shërbimeve në zonat rurale. Projekte që kanë përfshirë ndihmën për zhvillimin e infrastrukturës së nevojshme për zonat rurale, si ujësjellës, rrugë, dhe shërbime shëndetësore, janë zbatuar për të përmirësuar kushte jetese dhe punë për fermerët dhe banorët e këtyre zonave.

7. Programi për pjesëmarrjen e grave dhe të rinjtë në bujqësi

Mbështetje për gratë dhe të rinjtë. Nisma që kanë ofruar mundësi për gratë dhe të rinjtë të angazhohen në bujqësi përmes granteve dhe mbështetjes për hapjen e bizneseve të vogla bujqësore, duke stimuluar zhvillimin e ideve të reja dhe krijimin e mundësive për punësim.

Projektet dhe nismat kryesore që janë zbatuar deri më tani janë përqendruar në mbështetje financiare dhe teknike për fermerët, zhvillimin e agroindustrialisë, përmirësimin e infrastrukturës dhe shërbimeve, rritjen e cilësisë dhe sigurisë së produkteve bujqësore, si dhe nxitjen e përfshirjes së grave dhe të rinjve në sektorin e bujqësisë. Këto projekte janë krijuar për të rritur qëndrueshmërinë e sektorit, për të siguruar rritjen e eksporteve dhe për të kontribuar në zhvillimin ekonomik të zonave rurale.

3. Rezultatet e arritura

Të dhëna specifike mbi progresin në sektorin e bujqësisë (2021 - 2025)

Për të monitoruar progresin në sektorin e bujqësisë dhe për të vlerësuar efektivitetin e nismave dhe projekteve të implementuara, janë përdorur disa statistika dhe indikatorë kryesorë. Më poshtë janë disa nga të dhënat dhe indikatorët kryesorë që reflektojnë zhvillimet në sektorin e bujqësisë në Shqipëri gjatë periudhës 2021-2025.

1. Rritja e PBB-së nga bujqësia

Progres. Sektori i bujqësisë ka kontribuar me rreth 19% në prodhimin e brendshëm bruto (PBB) në vitin 2021. Pavarësisht që kontribuimi i sektorit është ulur me kalimin e viteve, sektori mbetet një nga më të rëndësishmit për ekonominë e Shqipërisë.

Objektiv. Rritja e PBB-së nga bujqësia për 3-5% çdo vit deri në vitin 2025, përmes rritjes së produktivitetit dhe diversifikimit të prodhimeve.

2. Rritja e eksporteve të produkteve bujqësore

Progres. Eksportet e produkteve bujqësore janë rritur ndjeshëm, duke arritur një rritje prej 7.3% në vitin 2022 krahasuar me vitin 2021. Kjo rritje ka pasur një ndikim të drejtpërdrejtë në përmirësimin e bilancit të tregtisë së jashtme deri në vitin 2024, ku u eksportuan 4.3% më pak produkte bujqësore se në 2023.

Objektiv. Rritja e eksportit të produkteve bujqësore me 10% çdo vit deri në vitin 2025, duke synuar tregjet evropiane dhe ato ndërkombëtare.

3. Mbështetje për fermerët dhe agrobizneset

Progres. Deri në vitin 2023, janë shpërndarë mbi 15 milionë euro në formën e subvencioneve për fermerët dhe agrobizneset përmes programeve të mbështetjes financiare.

Objektiv. Zgjerimi i mbështetjes financiare për fermerët për të përfshirë 25,000 ferma çdo vit deri në vitin 2025, me fokus në përmirësimin e praktikave bujqësore dhe investimet në teknologji moderne.

4. Përmirësimi i infrastrukturës së ujitjes dhe kanalizimeve

Progres. Mbi 40% e fermerëve që operojnë në zona të thata janë përfshirë në projektet e rinovimit të sistemeve të ujitjes dhe kanalizimeve. Kjo ka mundësuar rritjen e produktivitetit për rreth 15-20% në këto zona.

Objektiv. Përfshirja e 50% të fermerëve në sistemet moderne të ujitjes dhe kanalizimeve deri në vitin 2025, për të siguruar qëndrueshmërinë e prodhimit gjatë periudhave të thatësirës.

5. Rritja e produktivitetit të prodhimeve bujqësore

Progres. Rritja e produktivitetit ka qenë e dukshme në sektorë të caktuar, siç janë fruta dhe perime. Për shembull, prodhimi i domateve ka pasur një rritje prej 12% në vitin 2022 krahasuar me vitin 2021, falë përdorimit të teknologjive moderne dhe mbështetjes financiare.

Objektiv. Rritja e produktivitetit të produkteve kryesore të bujqësisë për 5-8% çdo vit deri në vitin 2025, përmes modernizimit të teknologjisë dhe praktikave bujqësore.

6. Rritja e pjesëmarrjes së grave dhe të rinjtë në bujqësi

Progres. Deri në vitin 2023, mbi 25% e bizneseve bujqësore të reja janë hapur nga gra dhe të rinj, një rritje e konsiderueshme krahasuar me vitet e mëparshme.

Objektiv. Rritja e përfshirjes së grave dhe të rinjve në sektorin e bujqësisë deri në 40% deri në vitin 2025, përmes mbështetjes për zhvillimin e bizneseve të vogla dhe ofrimin e mundësive edukative dhe financiare.

7. Ndikimi i bujqësisë organike

Progres. Sektori i bujqësisë organike ka pasur një rritje prej 15% në vitin 2022, me mbi 3,000 hektarë të mbjella me produkte organike. Ky sektor ka mundësuar rritjen e eksporteve të produkteve organike dhe përfshirjen e fermerëve në një sistem të qëndrueshëm bujqësor.

Objektiv. Zgjerimi i sipërfaqes të mbjella me produkte organike për 20% çdo vit deri në vitin 2025, duke pasur parasysh rritjen e kërkesës për produkte organike në tregjet ndërkombëtare.

8. Zhvillimi i turizmit bujqësor

Progres. Pjesëmarrja e turizmit bujqësor ka rritur interesin për zonat rurale, me rreth 100,000 vizitorë që kanë vizituar fermat bujqësore dhe atraksionet e turizmit rural në vitin 2022.

Objektiv. Rritja e vizitorëve të turizmit bujqësor për 15-20% çdo vit deri në vitin 2025, duke promovuar produktet lokale dhe traditat bujqësore.

Indikatorët dhe të dhënat mbi progresin e sektorit të bujqësisë tregojnë një zhvillim të qëndrueshëm, por ende ka hapësirë për rritje të mëtejshme, veçanërisht në fushat e eksportit, përfshirjes së grupeve të caktuara, dhe modernizimit të mëtejshëm të praktikave bujqësore.

Shembuj të rasteve konkrete të suksesit në sektorin e bujqësisë (2021 - 2025)

1. Projekti i fermerëve të vegjël në rajonin e Kukësit

Në rajonin e Kukësit, një grup fermerësh të vegjël ka implementuar një projekt të financuar nga qeveria dhe donatorë të huaj, i cili përfshin përmirësimin e infrastrukturës së ujitjes dhe përdorimin e teknologjive moderne të bujqësisë.

Arsyeja e suksesit. Fermerët kanë rritur rendimentet e prodhimeve të tyre për 30% duke përdorur sisteme të avancuara të ujitjes dhe teknika të përshtatura për kultivimin e perimeve dhe fruta-bimëve. Kjo ka ndihmuar në rritjen e të ardhurave dhe në eksportin e prodhimeve të freskëta në tregjet e huaja.

Përfitimet. Ky projekt ka krijuar mundësi të reja pune dhe ka forcuar bashkëpunimin ndërmjet fermerëve dhe autoriteteve lokale, duke mundësuar zhvillimin e qëndrueshëm të sektorit bujqësor.

2. Zhvillimi i bujqësisë organike në fier

Në fier, një numër fermash janë transformuar në bujqësi organike pas mbështetjes financiare dhe teknike nga projektet kombëtare dhe ndërkombëtare. Fermerët përdorin metoda ekologjike dhe produkte natyrale për kultivimin e perimeve dhe fruta-bimëve.

Arsyeja e suksesit. Rritja e kërkesës për produkte organike, si dhe mundësia e lidhjes me tregje ndërkombëtare, ka lejuar që fermerët të rrisin të ardhurat dhe të diversifikojnë produktet që ofrojnë.

Përfitimet. Përveç përfitimeve ekonomike, ky model ka kontribuar në përmirësimin e shëndetit të konsumatorëve dhe ka mbështetur ruajtjen e mjedisit përmes praktikave të qëndrueshme.

3. Projekti i krijimit të bazës për rrjetin e marketingut të produkteve bujqësore (Shqipëri-Qipro)

Një projekt i përbashkët ndërkombëtar ka mundësuar krijimin e një rrjeti marketingu për produktet bujqësore shqiptare, duke lidhur fermerët shqiptarë me tregje të reja në qipro dhe vende të tjera të be-së.

Arsyeja e suksesit. Ky projekt ka mundësuar që fermerët të kenë mundësi të drejtpërdrejta për të eksportuar produktet e tyre në tregje të huaja, duke përfituar nga mbështetje në marketing dhe logjistikë. Kjo ka rritur eksportet e produkteve bujqësore shqiptare, sidomos perimeve dhe fruta-bimëve.

Përfitimet. Rritja e njohjes së markës shqiptare në tregje të huaja dhe rritja e të ardhurave për fermerët që tani kanë mundësi të shesin produktet e tyre në tregje të zhvilluara.

4. Projekti i ujitjes në përpjekje për rritjen e produktivitetit në Vlorë

Fermerët në Vlorë kanë përfituar nga një projekt i mbështetur nga qeveria për rinovimin e sistemeve të ujitjes dhe implementimin e sistemeve të menaxhimit të ujit për bujqësinë. Projekti ka përfshirë ndërtimin e kanaleve të ujitjes dhe përmirësimin e infrastrukturës.

Arsyeja e suksesit. Përdorimi i sistemeve të reja ka ndihmuar që fermerët të ruajnë më shumë ujë dhe të rrisin rendimentet e prodhimeve të tyre, duke siguruar më shumë produktivitet dhe përfitime.

Përfitimet. Ujitja e qëndrueshme ka rritur prodhimin bujqësor, sidomos në periudhat e thatësirës, dhe ka kontribuar në sigurimin e të ardhurave të qëndrueshme për fermerët.

5. Fondi i mbështetjes për teknologjinë e përpunimit të ushqimit në Shqipëri

Një grup fermerësh dhe agrobiznesesh ka përfituar nga një fond mbështetës për investime në teknologjinë e përpunimit të ushqimit. Kjo ka mundësuar zhvillimin e kapaciteteve për përpunimin e produkteve të freskëta bujqësore si perimet, frutat dhe qumështi.

Arsyeja e suksesit. Përdorimi i teknologjisë moderne për përpunimin e ushqimit ka ndihmuar fermerët të krijojnë produkte me vlerë të shtuar dhe të ofrojnë produkte më konkurruese në tregjet e brendshme dhe ato të jashtme.

Përfitimet. Rritja e të ardhurave për fermerët dhe agrobizneset, krijimi i mundësive të reja për eksport dhe krijimi i vendeve të reja të punës në sektorin e përpunimit të ushqimit.

Këto shembuj konkretë të suksesit në sektorin e bujqësisë reflektojnë progresin e dukshëm që është bërë në rritjen e produktivitetit, diversifikimin e prodhimeve, dhe përmirësimin e infrastrukturës dhe mbështetjes financiare për fermerët.

Këto mundësi kanë përmirësuar cilësinë e jetës për fermerët dhe kanë kontribuar në zhvillimin ekonomik të rajoneve rurale.

4. Sfida dhe pengesa

Problemet që kanë ndikuar në përmbushjen e objektivave në sektorin e bujqësisë (2021 - 2025)

1. Mungesa e infrastruktures dhe burimeve për ujitjen

Një prej sfidave më të mëdha që ka ndikuar negativisht në zhvillimin e sektorit bujqësor është infrastruktura e dobët e ujitjes. Shumë zona bujqësore, sidomos ato më larg zonave urbane, kanë pasur vështirësi në aksesin në sisteme ujitjeje efikase.

Ndikimi. Kjo ka shkaktuar humbje të mëdha në rendimentet e prodhimeve, sidomos gjatë periudhave të thatësirës. Kërkesa për ujë është rritur, ndërsa investimet për përmirësimin e infrastrukturës nuk kanë qenë të mjaftueshme.

2. Mungesa e aksesit në teknologji të avancuar

Teknologjia është një faktor kyç në rritjen e produktivitetit bujqësor, por shumë fermerë kanë pasur vështirësi në implementimin e teknologjive moderne si bujqësia precize, përpunimi i ushqimit, dhe përdorimi i sistemeve të avancuara të ujitjes.

Ndikimi. Pa mbështetje teknike dhe financiare, shumë fermerë nuk kanë mundur të investojnë në pajisje moderne, çka ka penguar rritjen e efikasitetit dhe cilësisë së prodhimeve.

3. Akses i kufizuar në tregjet ndërkombëtare

Edhe pse janë bërë përpjekje për të lidhur fermerët shqiptarë me tregjet ndërkombëtare, problemet me logjistikën dhe standardet e eksportit kanë penguar rritjen e eksporteve të produkteve bujqësore shqiptare.

Ndikimi. Tregjet ndërkombëtare kërkojnë cilësi të lartë dhe standarde ndërkombëtare, dhe shumë fermerë kanë pasur vështirësi për të përmbushur këto kushte. Kjo ka çuar në një mungesë të mundësive për eksport dhe një varësi nga tregu i brendshëm.

4. Pabarazia në mbështetje për fermerët

Disa rajone dhe grupe fermerësh, sidomos ata të vegjël dhe ato që punojnë me kultura të cilat nuk janë prioritare për mbështetje nga shteti, kanë pasur vështirësi në përfitimin e subvencioneve dhe mbështetjes financiare.

Ndikimi. Pabarazia në mbështetje ka krijuar një hendek mes fermerëve të mëdhenj dhe të vegjël, duke çuar në një rritje të pabarazisë dhe vështirësi për fermerët që kanë pasur më shumë nevojë për mbështetje.

5. Mungesa e njohurive dhe trajnimeve për fermerët

Fermerët shpesh nuk kanë mundësi për të marrë trajnimet e nevojshme për teknologjitë e reja bujqësore, menaxhimin e përpunimit të ushqimit, dhe marketingun e produkteve të tyre.

Ndikimi. Kjo ka penguar zhvillimin e praktikave të qëndrueshme dhe efikase bujqësore, duke kontribuar në humbjen e mundësive për të përmirësuar rendimentet dhe cilësinë e produkteve.

6. Ndikimi i kushteve klimatike

Shqipëria ka përjetuar ndryshime të ndjeshme klimatike, duke përfshirë periudha të thatësirës së zgjatur dhe reshje të papritura. Ndryshimet klimatike kanë krijuar pasiguri në prodhimin e bujqësisë dhe kanë ndikuar negativisht në cilësinë e prodhimeve.

Ndikimi. Ndryshimet klimaterike kanë ndikuar në uljen e rendimentit të disa kulturave bujqësore, duke përfshirë grurin, misrin, dhe perimet, duke e bërë më të vështirë për fermerët të planifikojnë dhe menaxhojnë prodhimet.

7. Kriza ekonomike dhe pandemia covid-19

Pandemia covid-19 dhe pasojat e saj kanë pasur ndikim të drejtpërdrejtë në sektorin e bujqësisë, duke shkaktuar mungesë të fuqisë punëtore, vështirësi në transportimin e

produkteve, dhe ulje të kërkesës për produktet bujqësore për shkak të mbylljes së restoranteve dhe kafeneve.

Ndikimi. Kjo ka shkaktuar humbje për fermerët dhe prodhuesit e ushqimeve, duke përfshirë vonesa në shpërndarjen e produkteve dhe vështirësi në gjetjen e tregjeve të reja.

8. Mungesa e strategjive të integruara për zhvillimin e sektorit

Disa sektorë të bujqësisë, si ai i agriturizmit dhe bujqësisë organike, ende nuk kanë një strategji të plotë dhe të integruar për zhvillim afatgjatë.

Ndikimi. Pa një strategji të qëndrueshme dhe të integruar, zhvillimi i këtyre sektorëve ka mbetur i fragmentuar dhe pa mundësi të mjaftueshme për t'u rritur dhe zhvilluar në mënyrë të qëndrueshme.

Përpyekjet për zhvillimin e sektorit të bujqësisë janë penguar nga një mori sfidash, të cilat kërkojnë një ndërhyrje të koordinuar nga qeveria, sektori privat dhe organizatat ndërkombëtare. Pavarësisht disa arritjeve të konsiderueshme, përmbushja e objektivave të plota kërkon zgjidhje të shpejta dhe afatgjata për problemet strukturore dhe sistemike që ende pengojnë zhvillimin e qëndrueshëm të sektorit.

Faktorët që kanë ndikuar negativisht në sektorin e bujqësisë (2021-2025)

Faktorët e jashtëm

1. Ndryshimet klimatike dhe kushtet e pabarabarta të motit.

Ndryshimet klimatike, duke përfshirë periudha të thatësirës dhe reshje të papritura, kanë pasur një ndikim të drejtpërdrejtë në sektorin bujqësor. Këto ndryshime kanë ndikuar negativisht në cilësinë dhe sasinë e produkteve bujqësore, duke shkaktuar dëme të konsiderueshme në rendimentet e grurit, misrit, perimeve dhe të tjera.

Pasojat. Shkurtime të rendimentit, humbje të të ardhurave për fermerët, dhe pasiguri në planifikimin bujqësor.

2. Kriza ndërkombëtare dhe pandemia covid-19.

Pandemia covid-19 ka shkaktuar pasiguri të mëdha për sektorin bujqësor, duke përfshirë mbylljen e tregjeve dhe bllokimin e zinxhirëve të furnizimit. Po ashtu, krizës globale të furnizimit dhe rritjes së çmimeve të materialeve ndihmoi në rritjen e kostove të prodhimit.

Pasojat. Ulje të kërkesës për disa produkte bujqësore, vonesa në transportimin e produkteve, dhe rritje e kostove të prodhimit për fermerët.

3. Mungesa e aksesit në tregjet ndërkombëtare.

Pavarësisht përpjekjeve për të hapur tregje të reja dhe për të rritur eksportet, barrierat tregtare ndërkombëtare, si standardet e larta të cilësisë dhe kërkesat për certifikata dhe leje eksporti, kanë penguar rritjen e eksporteve shqiptare.

Pasojat. Kufizim i mundësive për rritjen e të ardhurave nga eksportet dhe varësi nga tregu i brendshëm, që shpesh është i pasigurt dhe me konkurrencë të lartë.

4. Përkeqësimi i marrëdhënieve tregtare me fqinjët.

Marrëdhëniet politike dhe tregtare me disa vende të rajonit, përfshirë Serbinë dhe disa shtete të tjera të ballkanit, kanë ndikuar negativisht në mundësitë për të zhvilluar tregje të reja dhe për të rritur eksportet.

Pasoja. Dështimi i disa marrëveshjeve dhe kontratave ka penguar mundësitë për të rritur tregun dhe për të diversifikuar burimet e të ardhurave nga eksportet.

Faktorët e brendshëm

1. Mungesa e infrastrukturës dhe investimeve në teknologji.

Një nga faktorët kyç të brendshëm që ka penguar zhvillimin e sektorit është infrastruktura e dobët e ujitjes, rrugëve bujqësore dhe sistemeve të menaxhimit të tokës. Mungesa e investimeve në teknologjitë e avancuara bujqësore, si automatizimi dhe përdorimi i bujqësisë precize, ka ndaluar progresin.

Pasoja. Ujitje e pamjaftueshme për kulturat, shpenzime të larta për fermerët për riparimin e tokës dhe pamundësi për të arritur nivelet e rendimentit të mundshëm me teknologji të avancuara.

2. Mungesa e trajnimeve dhe edukimit për fermerët.

Shumë fermerë, sidomos ata të vegjël, nuk kanë pasur mundësi për të marrë trajnime të mjaftueshme për teknologjitë moderne, menaxhimin e bujqësisë dhe zhvillimin e modeleve të qëndrueshme të prodhimit.

Pasoja. Fermerët janë të kufizuar në përdorimin e metodave tradicionale që shpesh nuk janë të efektshme dhe nuk përputhen me kërkesat e tregut të brendshëm dhe ndërkombëtar.

3. Pabarazia në mbështetje dhe financim për fermerët.

Politikat mbështetëse, ndonëse të pranishme, shpesh janë të përqendruara në disa rajone ose sektorë të caktuar, duke krijuar një pabarazi mes fermerëve të mëdhenj dhe atyre të vegjël. Po ashtu, mbështetja financiare është e pamjaftueshme dhe vështirësitë në aksesin në kredi për fermerët janë të dukshme.

Pasoja. Rritja e pabarazisë ndërmjet fermerëve, që pengon zhvillimin e një tregu të barabartë dhe të qëndrueshëm, si dhe zvogëlon mundësitë për të rritur prodhimin në shkallë të gjerë.

4. Menaxhimi i duhur i burimeve të tokës dhe ujit.

Menaxhimi i pasurive natyrore si toka dhe uji ka qenë i pasigurt dhe ka përjetuar dobësi. Përveç kësaj, praktikat e menaxhimit të qëndrueshëm të burimeve natyrore janë shpesh të pasiguruara dhe të shtrira mbi politika të shkurtra dhe jo afatgjata.

Pasoja. Përkeqësimi i cilësisë së tokës dhe burimeve ujore, duke ndikuar negativisht në rendimentet bujqësore dhe pasiguri afatgjate për zhvillimin e sektorit.

5. Mungesa e politika afatgjata dhe strategjike për sektorin bujqësor.

Shumë strategji dhe politika të mbështetjes së sektorit kanë munguar në qëndrueshmëri dhe implementim të efektshëm. Disa ndryshime të shpeshta në politikën bujqësore kanë krijuar pasiguri për fermerët dhe investitorët.

Pasoja. Mungesa e një plani të qartë afatgjatë ka penguar zhvillimin dhe rritjen e sektorit në një mënyrë të qëndrueshme.

Kombinimi i faktorëve të jashtëm dhe të brendshëm ka shkaktuar pengesa të shumta për zhvillimin e sektorit të bujqësisë në Shqipëri. Për të siguruar një zhvillim të qëndrueshëm dhe rritjen e produktivitetit, është e nevojshme të adresohen këto sfida përmes një koordinimi më të mirë ndërmjet politikave kombëtare dhe mbështetjes ndërkombëtare

5. Prioritetet e ardhshme

Çfarë mbetet për të bërë në sektorin e bujqësisë (pas 2025)?

Pavarësisht përpjekjeve për përmirësimin e sektorit bujqësor, ende ka shumë sfida dhe nevoja për ndërhyrje të mëtejshme për të siguruar zhvillim të qëndrueshëm dhe përmirësimin e rendimentit. Ja disa nga fushat ku mbetet ende shumë për të bërë.

1. Rritja e investimeve në infrastruktura bujqësore

Ndërtimi i një infrastrukture të qëndrueshme për menaxhimin e burimeve natyrore (ujitje, kullim, rrugë bujqësore) dhe magazinimin e produkteve bujqësore është kritik për zhvillimin afatgjatë të sektorit.

Veprimet që duhen bërë.

Investime në rretet e ujitjes dhe kullimit, për të siguruar burime të qëndrueshme uji për kultivimin.

Përmirësimi i rrugëve bujqësore dhe infrastrukturës për transportin e produkteve, për të lehtësuar shpërndarjen në tregje dhe për të ulur kostot e transportit.

Krijimi i depozitave dhe magazinave për produktet bujqësore për të shmangur humbjet pas korrjes.

2. Mbështetje dhe trajnime për fermerët

Shumë fermerë, veçanërisht ata të vegjël dhe ata që punojnë me metoda tradicionale, nuk kanë mjaftueshëm njohuri për teknologjitë e reja dhe metodat më efikase të prodhimit.

Veprimet që duhen bërë.

Organizimi i trajnimeve për përdorimin e teknologjive moderne bujqësore dhe metodave të qëndrueshme, përfshirë bujqësinë precize dhe kultivimin organik.

Krijimi i mundësive për konsultim dhe asistencë teknike për fermerët për të adoptuar praktika të reja.

Trajnime në menaxhimin financiar dhe marketingun për të ndihmuar fermerët të përmirësojnë menaxhimin e biznesit të tyre.

3. Politika dhe mbështetje për diversifikimin e bujqësisë

Sektori bujqësor mbetet i varur nga disa produkte kryesore dhe ka nevojë për diversifikim për të siguruar qëndrueshmërinë dhe të ardhura më të larta për fermerët.

Veprimet që duhen bërë.

Ndihma për diversifikimin e prodhimeve bujqësore, përfshirë inkurajimin e produkteve të reja dhe të qëndrueshme (p.sh., kultura të qëndrueshme, perime, frutore të ndryshme).

Mbështetje për zhvillimin e prodhimeve të përpunuara dhe industrive që lidhen me bujqësinë, për të shtuar vlerën e produktit të parë dhe për të hapur mundësi eksporti.

4. Përmirësimi i aksesit në financim për fermerët

Shumë fermerë kanë akses të kufizuar në financim për investime dhe zhvillim të bujqësisë.

Veprimet që duhen bërë.

Krijimi i mundësive për kredi të favorshme dhe grante për fermerët, sidomos ata të vegjël dhe ata që operojnë në zona të izoluar.

Mbështetje për zhvillimin e sistemeve të sigurisë financiare dhe sigurimeve për fermerët, për t'i mbrojtur ata nga rreziqet natyrore dhe tregtare.

5. Rritja e eksportit dhe hapja e tregjeve të reja

Megjithëse eksportet janë rritur, Shqipëria ka ende mundësi për të përmirësuar pozicionin e saj në tregjet ndërkombëtare dhe për të hapur mundësi për produkte bujqësore të tjera.

Veprimet që duhen bërë.

Identifikimi dhe zhvillimi i tregjeve të reja për produktet bujqësore, përfshirë tregjet e be-së dhe të vendeve të tjera të zhvilluara.

Përmirësimi i standardeve të cilësisë dhe sigurisë ushqimore për të përmbushur kërkesat ndërkombëtare dhe për të siguruar më shumë mundësi eksporti.

Krijimi i markave kombëtare të produkteve bujqësore shqiptare dhe promovimi i tyre në tregje të jashtme.

6. Integrimi i teknologjive të reja dhe përdorimi i bujqësisë smart

Teknologjitë e reja si automatizimi, sensorët për monitorimin e kushteve të tokës dhe bujqësia precize janë të domosdoshme për të rritur efikasitetin dhe produktivitetin.

Veprimet që duhen bërë.

Inkurajimi i investimeve në pajisje dhe teknologji për bujqësinë precize.

Mbështetje për zhvillimin e sistemeve të monitorimit të kushteve të tokës dhe ujit për të përmirësuar menaxhimin e resurseve natyrore.

Edukimi dhe trajnimi i fermerëve në përdorimin e këtyre teknologjive për të rritur rendimentin dhe për të optimizuar prodhimin.

7. Zhvillimi i politika të qëndrueshme dhe mjedisore

Përdorimi i praktikave të qëndrueshme dhe mbrojtja e mjedisit janë të nevojshme për të siguruar që sektori bujqësor të mos dëmtojë më tej pasuritë natyrore.

Veprimet që duhen bërë.

Implementimi i politikave që mbështesin bujqësinë organike dhe përdorimin e metodave ekologjike për të minimizuar ndotjen dhe dëmtimin e tokës dhe ujit.

Krijimi i programeve të mbrojtjes së biodiversitetit dhe ruajtjes së llojeve të rrezikuara të bimëve dhe kafshëve në bujqësi.

Për të realizuar potencialin e sektorit të bujqësisë, Shqipëria ka nevojë për një angazhim të fortë në këto fusha. Kjo kërkon investime të vazhdueshme në infrastrukturë, mbështetje për fermerët, adoptimin e teknologjive të reja dhe hapjen e mundësive të tregut. Pjesëmarrja aktive e qeverisë, sektori privat dhe organizatat ndërkombëtare mund të ofrojnë mbështetje të nevojshme për të siguruar një zhvillim të qëndrueshëm dhe rritje të sektorit bujqësor.

Mendime për përmirësimin e mëtejshëm në sektorin e bujqësisë

Për të mbështetur zhvillimin e qëndrueshëm dhe për të rritur efikasitetin në sektorin e bujqësisë, janë të nevojshme disa masa strategjike që mund të ndihmojnë për të përballuar sfidat aktuale dhe për të rritur mundësitë e zhvillimit të sektorit. Këtu janë disa rekomandime për përmirësimin e mëtejshëm të sektorit.

1. Rritja e investimeve në teknologji dhe inovacion

Mendim. Të rritet investimi në teknologjitë moderne të bujqësisë, përfshirë bujqësinë precize, automatizimin dhe përdorimin e teknologjive të informacionit për menaxhimin e resurseve.

Veprime të mundshme.

Mbështetje për zhvillimin dhe adoptimin e sistemeve të menaxhimit të të dhënave, sensorëve të tokës dhe sistemeve të ujitjes së mençur.

Inkurajimi i start-up-eve që zhvillojnë teknologji bujqësore përmes granteve dhe mundësive financiare të lehta.

Krijimi i mundësive për trajnime të fermerëve në përdorimin e këtyre teknologjive për të përmirësuar rendimentin dhe për të optimizuar përdorimin e burimeve.

2. Politika të mbështetjes për diversifikimin e prodhimeve

Mendim. Të promovohen praktika të diversifikimit të prodhimeve bujqësore për të ulur varësinë nga disa produkte kryesore dhe për të rritur qëndrueshmërinë ekonomike të fermerëve.

Veprime të mundshme.

Ofrimi i granteve dhe lehtësirave fiskale për fermerët që vendosin të diversifikojnë kultivimin, si p.sh., në perime, fruta, apo kultura të reja.

Krijimi i strategjive të reja për promovimin e prodhimeve të reja të lëvizshme në tregjet ndërkombëtare.

Ofrimi i mbështetjes për zhvillimin e industrive përpunuese dhe prodhimin e produkteve me vlerë të shtuar për të diversifikuar burimet e të ardhurave.

3. Përmirësimi i infrastrukturës dhe logjistikës

Mendim. Investimi në infrastruktura bujqësore për të rritur efikasitetin në transportimin, magazinimin dhe shpërndarjen e produkteve bujqësore.

Veprime të mundshme.

Zhvillimi i rrjetit të ujitjes dhe kullimit, veçanërisht në zonat me kushte të vështira klimatike, për të garantuar furnizim të vazhdueshëm me ujë për bujqësinë.

Rritja e investimeve në magazina të ftohta dhe shërbime logjistike për të ulur humbjet pas korrijës dhe për të siguruar transportin e shpejtë dhe të sigurt të produkteve në tregje.

Rritja e cilësisë dhe qëndrueshmërisë së rrugëve bujqësore për të mundësuar qasje më të lehtë në tregjet dhe ulur kostot e transportit.

4. Zhvillimi i burimeve të financimit për fermerët

Mendim. Të krijohen mundësi financimi të përshtatshme dhe mbështetje për fermerët, veçanërisht ata të vegjël, për të investuar në teknologji dhe rritjen e rendimentit.

Veprime të mundshme.

Krijimi i fondeve të veçanta për financimin e projekteve bujqësore, si dhe ofrimi i kredive me kushte të favorshme për fermerët, duke veçuar ata me një histori të dobët kredite.

Zhvillimi i mekanizmave sigurimesh për fermerët, për t'i mbrojtur ata nga humbjet e shkaktuara nga katastrofat natyrore dhe ndryshimet klimatike.

Rritja e mundësive për mbështetje financiare nga programet ndërkombëtare dhe donatorët për investime në sektorin e bujqësisë.

5. Përmirësimi i aksesit në tregje dhe rritja e eksporteve

Mendim. Të mundësohet rritja e eksportit të produkteve bujqësore, përmes identifikimit të mundësive të reja dhe përmbushjes së standardeve ndërkombëtare të cilësisë.

Veprime të mundshme.

Krijimi i një strategjie të marketingut për produkte bujqësore shqiptare dhe promovimi i tyre në tregje të huaja.

Ndihma në përmbushjen e standardeve ndërkombëtare për sigurinë ushqimore dhe cilësinë e produkteve, për të rritur konkurrencën në tregjet globale.

Mbështetje për zhvillimin e markave kombëtare dhe përfshirjen e produktit bujqësor shqiptar në panaire dhe evente ndërkombëtare.

6. Rritja e trajnimeve dhe edukimit për fermerët

Mendim. Të vazhdojë dhe rritet angazhimi për trajnimin dhe edukimin e fermerëve mbi metodat më të mira të bujqësisë, menaxhimit të bujqësisë dhe strategjitë e marketingut.

Veprime të mundshme.

Zhvillimi i kurseve trajnimi dhe mundësive edukative për fermerët në fusha si menaxhimi i bujqësisë, teknikat e reja të kultivimit, dhe përdorimi i teknologjisë në bujqësi.

Ofrimi i mundësive për trajnime në administratën e biznesit, për të mundësuar menaxhim më efikas të fermave dhe strategjive të shitjes.

Rritja e përfshirjes së fermerëve në grupime dhe kooperativa për të rritur forcën e tyre negociuese dhe për të ulur kostot e prodhimit dhe transportit.

7. Implementimi i praktikave të qëndrueshme dhe mjedisore

Mendim. Të promovohen praktika bujqësore ekologjike dhe të qëndrueshme që mbrojnë mjedisin dhe reduktojnë ndikimin negativ të bujqësisë mbi natyrën.

Veprime të mundshme.

Inkurajimi i përdorimit të metodave të bujqësisë organike dhe të qëndrueshme përmes granteve dhe mbështetjes për fermerët që adoptojnë këto praktika.

Zbatimi i politikave që mbështesin riciklimin dhe përdorimin e teknologjive ekologjike për të menaxhuar mbeturinat dhe ndotjen që shkakton bujqësia.

Përgatitja e studimeve dhe strategjive për përdorimin e energjisë të rinovueshme në sektorin e bujqësisë, për të ulur ndikimin mjedisor.

Për të realizuar një zhvillim të qëndrueshëm dhe për të përmirësuar produktivitetin dhe konkurrencën e sektorit bujqësor, është e nevojshme të ndërmerren hapa të koordinuar në nivelin e qeverisë, sektorit privat dhe shoqatave të fermerëve.

Kjo kërkon një angazhim të vazhdueshëm për investime në teknologji, mbështetje financiare dhe zhvillim të kapaciteteve njerëzore.

Angazhimi për përmirësimin e infrastrukturës dhe rritjen e qëndrueshmërisë mjedisore është gjithashtu i domosdoshëm për të siguruar një të ardhme të qëndrueshme për bujqësinë shqiptare.

Ekonomia

Ekonomia është një sektor kyç për zhvillimin e çdo vendi dhe përbën një nga shtyllat e rëndësishme të stabilitetit dhe prosperitetit afatgjatë. Në rastin e Shqipërisë, sektori i ekonomisë ka pasur përparime të kufizuara në periudhën 2021-2025, për shkak të disa sfidave strukturore dhe të jashtme që kanë penguar zhvillimin e qëndrueshëm ekonomik.

Më poshtë do të shohim më nga afër gjendjen aktuale, sfidat dhe mundësitë për të ardhmen.

1. Objektivat kryesore të sektorit

Përshkrimi i synimeve të qeverisë për ekonominë

Në periudhën 2021-2025, qeveria ka vendosur disa synime kryesore për sektorin ekonomik, për të adresuar sfidat dhe për të nxitur rritjen e qëndrueshme ekonomike.

Megjithatë, përkundër performancës së ulët të sektorit në vitet e fundit, synimet janë të fokusuara në përmirësimin e investimeve dhe inovacionit si faktorë të rëndësishëm për rritjen dhe diversifikimin e ekonomisë.

Synimet kryesore të qeverisë për ekonominë (2021-2025).

1. Rritja e investimeve dhe inovacionit

Synim. Një nga synimet kryesore është rritja e nivelit të investimeve në sektorët kryesorë të ekonomisë, si dhe promovimi i inovacionit si një faktor kyç për zhvillimin e qëndrueshëm.

Veprime të mundshme.

Ofrimi i incentiva për investimet e huaja dhe ato të brendshme, duke përfshirë lehtësira tatimore dhe mbështetje për investitorët që angazhohen në sektorë të rinj dhe të avancuar teknologjikisht.

Zhvillimi i kornizës ligjore dhe politike që mbështet zhvillimin e inovacionit dhe kërkimin shkencor, duke stimuluar krijimin e start-up-eve dhe të rinjve që angazhohen në sektorin e teknologjisë.

2. Diversifikimi i burimeve të ekonomisë dhe ulja e varësisë nga sektoret tradicionalë

Synim. Ulja e varësisë nga disa sektore, si ndërtimi, shërbimet dhe turizmi, dhe kalimi në sektorë të rinj dhe më të avancuar teknologjikisht, si industria, shërbimet dhe teknologjia e informacionit.

Veprime të mundshme.

Krijimi i mundësive për zhvillimin e sektorëve të rinj si it, bioteknologjia dhe shërbimet e avancuara për të diversifikuar bazën e ekonomisë dhe për të rritur mundësitë e punësimit.

Mbështetje për zhvillimin e industrive të reja dhe rinovimin e atyre ekzistuese përmes granteve dhe subvencioneve.

3. Përmirësimi i efikasitetit të menaxhimit të financave publike

Synim. Përmirësimi i menaxhimit të financave publike dhe siguroi që politika fiskale të jetë e qëndrueshme, duke ulur borxhin dhe rritur burimet e brendshme financiare për investime në zhvillim.

Veprime të mundshme.

Krijimi i një politike fiskale që mbështet rritjen e investimeve dhe zhvillimin e sektorëve strategjikë pa rritur borxhin publik.

Rritja e transparencës dhe efikasitetit në menaxhimin e fondeve publike për të siguruar alokimin optimal të burimeve.

4. Zhvillimi i infrastrukturës dhe mjedisit të biznesit

Synim. Rritja e infrastrukturës fizike dhe digitale për të mbështetur sektorin e biznesit dhe për të krijuar kushte për rritjen e investimeve.

Veprime të mundshme.

Investime të mëdha në infrastrukturën e transportit, energjisë dhe telekomunikacionit, për të siguruar një bazë të qëndrueshme për zhvillimin e biznesit.

Krijimi i një mjedisi më të favorshëm për biznesin, përmes thjeshtimit të procedurave administrative dhe uljes së barrierave për fillimin e biznesit.

5. Rritja e pjesëmarrjes në tregjet ndërkombëtare dhe rritja e eksporteve

Synim. Rritja e konkurrencës dhe përfshirja e më shumë produkteve shqiptare në tregjet ndërkombëtare për të rritur të ardhurat nga eksportet dhe për të diversifikuar burimet e të ardhurave.

Veprime të mundshme.

Zhvillimi i marrëveshjeve tregtare me vendet e tjera, për të hapur mundësi të reja për eksport dhe për të promovuar produktet shqiptare.

Ofrimi i mbështetjes për kompanitë që dëshirojnë të eksportojnë, duke përfshirë asistencë në përmbushjen e standardeve ndërkombëtare dhe mbështetje për marketing.

6. Trajnimi dhe edukimi i forcës së punës për sektoret e teknologjisë dhe inovacionit

Synim. Rritja e kapaciteteve të punës për sektorët e rinj dhe të avancuar teknologjikisht, me fokus të veçantë tek edukimi dhe trajnimi për inovacion dhe shkathtësi teknologjike.

Veprime të mundshme.

Rritja e investimeve në edukimin profesional dhe trajnimin e të rinjve në fushat e kërkesës së lartë, si teknologjia, inxhinieria dhe dizajni.

Promovimi i bashkëpunimit ndërmjet universiteteve dhe industrive për të siguruar që fuqia punëtore të jetë e përgatitur për kërkesat e tregut të punës.

7. Rritja e pjesëmarrjes së sektorit privat në ekonominë kombëtare

Synim. Të rritet roli i sektorit privat në zhvillimin ekonomik dhe të inkurajohen investimet dhe nisma private që mund të kontribuojnë në rritjen e PBB-së dhe uljen e papunësisë.

Veprime të mundshme.

Krijimi i kushteve të favorshme për investitorët dhe nismat private përmes stimulimeve fiskale dhe mbështetjeje për iniciativat inovative.

Krijimi i një bashkëpunimi më të ngushtë midis sektorit privat dhe qeverisë për të mundësuar një zhvillim ekonomik më të qëndrueshëm.

8. Rritja e konkurrencës dhe kufizimi i monopoleve

Synim. Të rritet konkurrenca në treg dhe të krijohen kushte për një mjedis biznesi që favorizon rritjen dhe zhvillimin e sipërmarrjeve të vogla dhe të mesme.

Veprime të mundshme.

Zbatimi i politikave antitrust për të parandaluar monopole dhe për të inkurajuar konkurrencën e lirë.

Mbështetje për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme përmes granteve dhe lehtësirave për të konkurruar më mirë në treg.

Në përgjithësi, synimet e qeverisë për sektorin ekonomik janë të përqendruara në forcimin e investimeve, rritjen e inovacionit dhe diversifikimin e burimeve ekonomike, për të adresuar performancën e ulët dhe për të rritur konkurrencën e Shqipërisë në tregjet ndërkombëtare. Megjithatë, për të arritur këto synime, do të jetë e nevojshme një angazhim i fortë për të adresuar sfidat e brendshme dhe të jashtme që kanë ndikuar në zhvillimin e sektorit deri tani.

Politikat dhe reformat e planifikuara për ekonominë (2021-2025)

Qeveria shqiptare ka hartuar një sërë politikash dhe reformash për të përmirësuar performancën e sektorit ekonomik dhe për të arritur synimet e parashikuara në periudhën 2021-2025. Politikat dhe reformat synojnë krijimin e kushteve për rritjen e investimeve, inovacionit, dhe diversifikimin e sektorëve ekonomikë. Më poshtë janë disa nga politikat dhe reformat kyçe të planifikuara.

1. Reforma në infrastruktura dhe teknologji

Synimi. Të krijohet një infrastrukturë moderne dhe e qëndrueshme që mbështet zhvillimin e sektorëve ekonomikë dhe mundëson lidhje më të ngushta me tregjet ndërkombëtare.

Politika. Investime të mëdha në infrastrukturën e transportit, duke përfshirë rrugët, hekurudhat, dhe portet, për të siguruar qasje më të lehtë për eksportet dhe importet.

Zhvillimi i infrastrukturës digjitale për të mbështetur zhvillimin e sektorëve të teknologjisë dhe shërbimeve online.

Iniciativa për krijimin e qyteteve digjitale dhe mbështetje për start-up-et që ofrojnë zgjidhje inovative teknologjike.

2. Politika fiskale dhe reforma tatimore

Synimi. Të rritet mbështetja për investimet dhe bizneset në Shqipëri, si dhe të sigurohet një sistem fiskal që mbështet zhvillimin e sektorëve strategjikë.

Politika. Lehtësira tatimore dhe stimuj për investitorët, sidomos për ata që investojnë në sektorë të rinj, si teknologjia, turizmi dhe industria.

Reforma në sistemin tatimor për të thjeshtuar procedurat dhe për të përmirësuar mbledhjen e tatimeve, duke e bërë sistemin më efikas dhe transparent.

Mbështetje për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme përmes kredive me kushte të favorshme dhe lehtësirave fiskale.

3. Reforma në rregullimin e tregut të punës dhe aftësitë profesionale

Synimi. Të krijohet një treg pune më dinamik dhe të stimulohet zhvillimi i shkathtësive të nevojshme për sektorët e rinj dhe ata me rritje të shpejtë.

Politika. Investime në trajnime profesionale dhe sisteme edukimi që ofrojnë aftësi të kërkuara nga tregu i punës, veçanërisht për sektorët e teknologjisë dhe shërbimeve.

Mbështetje për ndërmarrjet që ofrojnë mundësi punësimi në fushat e kërkimit dhe zhvillimit teknologjik.

Reforma në legjislacionin e punës për të krijuar kushte më të mira për sipërmarrësit dhe për të rritur fleksibilitetin në punësim.

4. Politikat e mbështetjes për investimet dhe inovacionin

Synimi. Të nxisin investimet e huaja dhe ato vendase, si dhe të zhvillohen sektorë që janë më pak të varur nga resurset tradicionale.

Politika. Krijimi i një mjedisi të favorshëm për start-up-et dhe investitorët në teknologji dhe inovacion, duke ofruar grante, kredia me kushte të favorshme dhe mbështetje për zhvillimin e ideve të reja.

Bashkëpunim i ngushtë me sektorët privatë dhe akademikë për të nxitur hulumtimet dhe zhvillimin e teknologjive të reja.

Promovimi i Shqipërisë si një destinacion për investime të huaja, duke ofruar kushte fiskale dhe ligjore atraktive.

5. Reforma në edukimin dhe trajnimin profesional

Synimi. Të përmirësohet cilësia e arsimit dhe të rritet lidhshmëria e tij me kërkesat e tregut të punës, duke zhvilluar aftësi që janë në kërkesë në sektorët modernë.

Politika. Reforma në sistemin e arsimit për të integruar kurse dhe trajnime që janë të kërkuara në tregun e punës, veçanërisht për sektorët e teknologjisë, inxhinierisë dhe industrive të tjera.

Krijimi i mundësive për punësim për të rinjtë që diplomojnë, duke u siguruar mundësi pune në sektorët më të zhvilluar.

Bashkëpunimi më i ngushtë midis institucioneve arsimore dhe bizneseve për të siguruar se studentët janë të përgatitur për kërkesat e tregut të punës.

6. Reforma në tregun e energjisë dhe burimet e rinovueshme

Synimi. Të rritet furnizimi me energji të qëndrueshme dhe të stimulohet përdorimi i burimeve të rinovueshme të energjisë, si dhe të sigurohet që zhvillimi ekonomik të jetë në përputhje me qëllimet mjedisore.

Politika. Investime në infrastrukturën e energjisë dhe përmirësimi i efikasitetit të energjisë, duke ndihmuar sektorët industrialë dhe shërbimorë të përdorin më shumë energji të rinovueshme.

Zhvillimi i burimeve të energjisë së pastër, përfshirë energjinë diellore dhe erë, dhe mbështetje për investimet në këto fusha.

Krijimi i një kornize të qëndrueshme për tregun e energjisë që nxit rritjen e konkurrencës dhe zhvillimin e mundësive të reja për investitorët.

7. Zhvillimi i eksportit dhe rritja e marrëdhënieve tregtare ndërkombëtare

Synimi. Të rriten eksportet dhe të përmirësohen marrëdhëniet tregtare ndërkombëtare për të diversifikuar burimet e të ardhurave dhe për të rritur pjesëmarrjen në tregjet globale.

Politika. Zhvillimi i marrëveshjeve tregtare bilaterale dhe shumëpalëshe me vendet e tjera për të hapur mundësi të reja për eksportet.

Mbështetje për bizneset shqiptare për të arritur standardet ndërkombëtare dhe për të përmirësuar kapacitetet e eksportit.

Promovimi i produktit shqiptar në tregjet ndërkombëtare dhe përdorimi i taktikave të marketingut për të përmirësuar pamjen e Shqipërisë si një eksportues të mundshëm.

Politikat dhe reformat e planifikuara për sektorin ekonomik të Shqipërisë në periudhën 2021-2025 kanë si synim rritjen e konkurrencës, investimeve dhe inovacionit, dhe përmirësimin e cilësisë së forcës punëtore për të mbështetur zhvillimin e qëndrueshëm të ekonomisë.

Duke u fokusuar në sektorët e rinj dhe në modernizimin e atyre ekzistues, qeveria synon të krijojë një mjedis të favorshëm për zhvillimin ekonomik dhe të përmirësojë lidhshmërinë me tregjet ndërkombëtare.

2. Aktivitetet dhe masat e ndërmarra

Përmbledhje e masave specifike të zbatuara deri më tani në ekonomi (2021-2025)

Në periudhën 2021-2025, qeveria shqiptare ka zbatuar një sërë masash dhe iniciativash të orientuara drejt përmirësimit të performancës ekonomike, stimulimit të investimeve dhe zhvillimit të sektorëve strategjikë.

Masat kryesore të zbatuara deri më tani përfshijnë:

1. Masat fiskale dhe tatimore

Ulja e taksave për bizneset. U implementua një paketë stimuluese për bizneset, veçanërisht për ato të vogla dhe të mesme, për të krijuar kushte të favorshme për zhvillimin e investimeve dhe rritjen e konkurrencës.

Reforma në sistemin e tvsh. U modernizua dhe automatizua procesi i mbledhjes së tvsh-së, duke përmirësuar efikasitetin dhe duke ulur mundësinë për evazion fiskal.

Lehtësira për investimet strategjike. Përshtatja e politikave tatimore për investitorët që financojnë projekte në sektorë të rinj dhe të qëndrueshëm, si energjia e rinovueshme dhe teknologjia.

2. Investime në infrastrukturën e transportit dhe teknologjisë

Modernizimi i rrugëve dhe hekurudhave. Pjesë e një projekti të gjerë për përmirësimin e infrastrukturës rrugore dhe hekurudhore për të lehtësuar qasjen e mallrave dhe pasurive të tjera në tregjet ndërkombëtare.

Ndërtimi i infrastrukturës digjitale. U implementuan investime për të përmirësuar shpejtësinë dhe qasjen në internet për individë dhe biznese, për të mbështetur zhvillimin e sektorëve të teknologjisë dhe shërbimeve online.

3. Mbështetje për start-up-et dhe inovacionin

Grante dhe stimuj për start-up-et. U krijuan fonde për mbështetje të ideve të reja dhe infrastrukturave teknologjike, duke ofruar grante dhe kredi të favorshme për start-up-et që kontribuojnë në zhvillimin e teknologjisë dhe industrive të tjera.

Zhvillimi i inkubatorëve dhe hapsirave për inovacion. U hapën qendra për inkubimin e ideve dhe mbështetje për start-up-et që ofrojnë zgjidhje inovative në fusha si inteligjenca artificiale, teknologji e pastër, dhe shëndetësi.

4. Reforma në arsim dhe aftësitë profesionale

Përmirësimi i lidhjes midis arsimit dhe tregut të punës. U modernizua kurrikula e arsimit të lartë për të përputhur më mirë nevojat e tregut të punës, veçanërisht për profesionet që janë në rritje, si ato teknologjike dhe inxhinierike.

Trajnime për aftësi të reja. U investua në zhvillimin e trajnimeve për shkathtësi të reja dhe profesione të kërkuara, për t'u përgatitur fuqinë punëtore për sektorë që kërkojnë aftësi të avancuara dhe inovative.

5. Politikat për energjinë dhe mjedisin

Zhvillimi i energjisë së rinovueshme. U përforcuan investimet në energjinë diellore dhe erë për të mbështetur zhvillimin e sektorit të energjisë dhe për të rritur qëndrueshmërinë mjedisore.

Nxitja e përdorimit të energjisë së pastër. U mbështetën biznese dhe individë për të instaluar sisteme energjie të rinovueshme për uljen e konsumit të energjisë dhe shpenzimeve.

6. Mbështetje për eksportet dhe tregtinë ndërkombëtare

Përmirësimi i standardeve dhe mbështetje për eksportet. U krijuan iniciativa për të mbështetur bizneset shqiptare në përmbushjen e standardeve ndërkombëtare dhe për të hapur mundësi të reja eksporti, sidomos në sektorët e agrikulturës dhe industrisë.

Marrëveshje tregtare dhe promovimi i Shqipërisë. U përshpejtua procesi i nënshkrimit të marrëveshjeve tregtare dhe u promovua Shqipëria si një destinacion për investime dhe eksport të produkteve të saj.

7. Mbështetje për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme (nvm)

Lehtësira për nvm. U ofruan lehtësira për ndërmarrjet që zhvillojnë projekte në sektorë strategjikë dhe që mund të kontribuojnë në zhvillimin e qëndrueshëm të ekonomisë.

Financime të drejtpërdrejta dhe kredi për nvm. U mundësuan kredi të buta dhe grante për mbështetje të ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme, për t'u siguruar që ato mund të zhvillojnë aktivitetet e tyre pa vështirësi financiare.

Masat e zbatuara deri më tani janë orientuar në krijimin e një mjedisi më të favorshëm për investime, nxitjen e inovacionit, përmirësimin e infrastrukturës dhe rritjen e eksporteve.

Ndër to, përfshihen stimuj për bizneset, përmirësimi i sektorëve strategjikë si energjia dhe teknologjia, dhe mbështetje e fuqishme për zhvillimin e shkathhtësive të nevojshme në tregun e punës.

Sidoqoftë, ka ende nevojë për investime më të mëdha dhe përmirësime në disa fusha për të siguruar një rritje më të qëndrueshme dhe të gjithanshme të ekonomisë shqiptare.

Nismat kryesore dhe projektet e zbatuara në ekonomi (2021-2025)

Në periudhën 2021-2025, qeveria shqiptare ka implementuar një sërë iniciativash dhe projekte për të përmirësuar performancën ekonomike, për të stimuluar inovacionin dhe investimet, si dhe për të rritur konkurrencën e ekonomisë.

Disa prej nismave kryesore dhe projekteve të implementuara janë.

1. Projektet për infrastruktura dhe teknologjinë

Digitalizimi i administratës publike. Një projekt kyç i fokusuar në digitalizimin e shërbimeve publike dhe rritjen e aksesit në internet për bizneset dhe individët, për të mundësuar një ekonomi më të shpejtë dhe më transparente.

Përparimi i shërbimeve online. U zhvilluan platforma digjitale për regjistrimin e bizneseve, pagesat tatimore dhe dërgimin e dokumenteve nëpërmjet internetit.

Zhvillimi i infrastrukturës digjitale. U investua në zgjerimin e infrastrukturës së broadband dhe qasjes në internet me qëllim përmirësimin e lidhshmërisë dhe mbështetjes për teknologjitë e reja.

2. Iniciativa për mbështetje të investimeve dhe start-up-eve

Fondi për start-up-et dhe inovacionin. Ky projekt ka ofruar grante dhe kredi me kushte të favorshme për start-up-et që zhvillojnë ide të reja dhe inovative, përfshirë teknologji të pastër, inteligjencën artificiale, dhe shëndetësinë.

Inkubohet ekonomia digjitale. Investime në krijimin e hapësirave për start-up-e digjitale dhe ofrimi i mbështetjes për zhvillimin e aplikacioneve dhe zgjidhjeve teknologjike të reja.

3. Projektet për përmirësimin e infrastrukturës fizike dhe transportit

Projekti i modernizimit të rrugëve dhe hekurudhave. Qeveria ka investuar në përmirësimin e infrastrukturës rrugore dhe hekurudhore, duke krijuar mundësi të reja për lidhshmëri më të mirë ndërmjet rajoneve të ndryshme dhe tregjeve ndërkombëtare.

Rruga kardhiq delvinë, rruga e arbit. Këto projekte edhe pse ende të papërfunduara në masën 100% kanë për qëllim përmirësimin e lidhjeve transportuese midis komuniteteve dhe tregjeve dhe destinacioneve, duke hapur mundësi për rritjen e tregtisë, ekonomisë dhe turizmit.

4. Politikat për rritjen e eksporteve dhe tregtinë ndërkombëtare

Strategjia për tregtinë dhe eksportet. U zhvillua një strategji për të mbështetur eksportet shqiptare, përmirësimin e standardeve dhe për të ndihmuar bizneset në përmbushjen e kushteve për eksport në tregjet ndërkombëtare.

Përmirësimi i marrëveshjeve tregtare. U nënshkruan marrëveshje tregtare dhe protokolle bashkëpunimi me vende të tjera për të hapur mundësi për eksportet dhe investimet ndërkombëtare.

5. Projekte për zhvillimin e energjisë së rinovueshme dhe eficiencën energjitike

Projekti për energjinë e rinovueshme. Qeveria ka mbështetur zhvillimin e projekteve të energjisë diellore dhe erë, duke i ndihmuar ndërmarrjet dhe individët të investojnë në sisteme të rinovueshme të energjisë dhe të kontribuojnë në uljen e ndikimit negativ në mjedis.

Parku diellor në spitallë. Ky është një projekt i madh që ka për qëllim të rrisë prodhimin e energjisë diellore dhe të zvogëlojë varësinë nga burimet e tjera të energjisë.

Sisteme të energjisë së pastër për biznese dhe individë. U mbështetën iniciativa që ndihmojnë në përdorimin e energjisë së rinovueshme në sektore si agrokultura dhe prodhimi.

6. Mbështetje për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme (nvm)

Paketa e mbështetjes për nvm. Pjesë e një nisme për t'i ofruar mbështetje të drejtpërdrejtë ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme përmes granteve, subvencioneve dhe mundësive për financim.

Platforma e financimit për nvm. U krijuan mundësi për kredite të buta dhe financime për ndërmarrjet që duan të zhvillojnë projekte inovative dhe të qëndrueshme.

Përmirësimi i shërbimeve të mbështetjes për nvm. U ofruan shërbime trajnimi dhe këshillimi për menaxhimin e efikasitetit dhe rritjen e konkurrencës për nvm.

7. Reforma e sistemit tatimor dhe fiskal

Reforma tatimore dhe e administratës fiskale. U realizua një reformë për modernizimin e sistemit tatimor, për të përmirësuar mbledhjen e të ardhurave dhe për të rritur transparencën dhe efikasitetin.

Automatizimi i procesit tatimor. Zbatimi i sistemeve digjitale për deklaratën dhe pagesën e taksave, për të ulur burokracinë dhe për të përmirësuar proceset tatimore.

Ndihma për bizneset për pajtueshmërinë tatimore. U krijuan masa mbështetjeje për bizneset që u përballen me sfida për pajtueshmërinë me sistemin tatimor dhe për t'i ndihmuar ata të përmirësojnë menaxhimin financiar.

Projektet dhe nismat kryesore të zbatuara deri tani janë përqendruar në krijimin e një mjedisi më të favorshëm për investime, përmirësimin e infrastrukturës, nxitjen e inovacionit dhe rritjen e eksporteve.

Pjesa më e madhe e investimeve është kanalizuar në zhvillimin e infrastrukturës digjitale dhe fizike, mbështetje për sektorët e energjisë së rinovueshme dhe forcimin e sektorëve strategjikë si transporti dhe shërbimet digjitale.

Sidoqoftë, për të siguruar një zhvillim të qëndrueshëm, janë të nevojshme edhe përpjekje të mëtejshme në përmirësimin e klimës fiskale dhe mbështetjes për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme.

3. Rezultatet e arritura

Të dhëna specifike mbi progresin në ekonomi (2021-2025)

Për të vlerësuar progresin e sektorit të ekonomisë gjatë periudhës 2021-2025, është e rëndësishme të përdoren disa statistika dhe indikatorë kryesorë që pasqyrojnë përpjekjet dhe rezultatet e politikave dhe projekteve të zbatuara. Disa nga indikatorët dhe të dhënat specifike janë.

1. Rritja e prodhimit të brendshëm bruto (PBB)

PBB e Shqipërisë për vitin 2023. Rritja e PBB ishte 3.94%, me një kontribum të fuqishëm nga sektori i shërbimeve dhe ndihmesë nga sektori i industrisë, energjisë dhe ndërtimit.

Rritja e PBB për vitin 2025 (projekte). Pbb pritet të rritet me një mesatare prej 4.1% në vitin 2025, duke pasur parasysh investimet në infrastrukturë dhe sektorin e energjisë së rinovueshme.

2. Investimet e drejtpërdrejta të huaja (fdi)

Fdi për vitin 2022. Investimet e huaja direkte arritën një nivel rekord prej 1.3 miliardë eurosh, me rritje të investimeve kryesisht në sektorët e energjisë, turizmit dhe shërbimeve financiare.

Projekte për vitin 2025. Pritet që fdi të arrijnë deri në 1.5 miliardë euro, duke u fokusuar veçanërisht në sektorin digjital dhe në start-up-e dhe pasuri të paluajtshme.

3. Indikatorët e tregtisë ndërkombëtare

Eksportet e mallrave për vitin 2023. Eksportet u rritën me 8.2%, duke arritur vlerën e 4.2 miliardë eurove. Kryesisht, rritja u arrit nga sektorët e bujqësisë (produktet bujqësore dhe ushqimore) dhe prodhimi industrial. Në 2024 ka rënie të eksporteve me 15.4%, kryesisht nga tekstilet dhe bujqësia.

Eksportet për vitin 2025. Pritet që eksportet të arrijnë një rritje të qëndrueshme prej 10%, me një fokus në eksportet e teknologjisë dhe produkteve inovative.

4. Ndihma për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme (nvm)

Numri i nvm-ve të mbështetura nga qeveria. Në vitin 2023, mbi 2,000 ndërmarrje të vogla dhe të mesme përfituan nga grante dhe kredi me kushte të favorshme. Mbështetja për këto biznese kontribuoi në krijimin e 5,000 vendeve të reja pune.

Projekte për vitin 2025. Pritet që numri i nvm-ve të mbështetura të rritet me 20% deri në fund të periudhës, duke u fokusuar në sektoret digjital dhe të energjisë së rinovueshme.

5. Pjesëmarrja e teknologjisë dhe inovacionit

Numri i start-up-eve të krijuara. Në vitin 2023, mbi 150 start-up-e të reja u krijuan në sektorë si teknologjia, shëndetësia dhe energjia e rinovueshme, duke përfituar nga mundësitë e financimit dhe mbështetjes qeveritare.

Rritja e investimeve në kërkim dhe zhvillim (r&d). Investimet në kërkimin dhe zhvillimin (r&d) u rritën me 7% në vitin 2023, duke arritur 120 milionë euro, për të mbështetur projektet inovative në sektorët e teknologjisë dhe prodhimit.

6. Stabiliteti fiskal dhe sistemi tatimor

Rritja e të ardhurave tatimore. Të ardhurat tatimore për vitin 2023 u rritën me 6% krahasuar me vitin 2022, duke arritur një total prej 3.6 miliardë eurosh.

Pjesëmarrja e tatimpaguesve në sistemin elektronik. 85% e tatimpaguesve tani përdorin platformat elektronike për regjistrimin dhe pagesën e taksave, duke kontribuar në rritjen e efikasitetit të sistemit fiskal.

7. Shkalla e poverizimit dhe paga mesatare

Shkalla e papunësisë. Shkalla e papunësisë ka rënë në 11.1% në vitin 2023, nga 12.7% në vitin 2021, për shkak të krijimit të mundësive të reja për punë në sektorët e industrisë dhe shërbimeve.

Paga mesatare. Paga mesatare për vitin 2023 ishte 645 euro, me një rritje të vazhdueshme të pagës për punonjësit në sektorët e teknologjisë dhe financës në 778 euro në 2024.

8. Indikatorët e mjedisit të biznesit dhe konkurrencës

Lehtësimi i hapjes së bizneseve. Kohëzgjatja për regjistrimin e një biznesi është reduktuar në vetëm 3 ditë, duke pasur një përmirësim të dukshëm në pozitat e Shqipërisë në raportin e "doing business" të bankës botërore.

Rritja e konkurrencës. Në vitin 2023 dhe 2024, u regjistrua një rritje e numrit të bizneseve konkurruese dhe të afërta me standardet ndërkombëtare, me një fokus të veçantë në sektorin e shërbimeve dhe prodhimit industrial, por ende mbrapa me objektivat dhe rajonin.

Të dhënat dhe statistikat e lartpërmendura pasqyrojnë përpjekjet e qeverisë dhe të sektorëve të ndryshëm për të përmirësuar performancën ekonomike, për të nxit pasiguritë në investime, dhe për të stimuluar inovacionin dhe zhvillimin e sektorëve të rinj. Rritja e investimeve të huaja, zhvillimi i infrastrukturës, mbështetja për nvm dhe rritja e të ardhurave tatimore janë disa nga arritjet kryesore që shënojnë një progres në këtë periudhë. Megjithatë, ende ka sfida për të siguruar një rritje të qëndrueshme dhe të ekuilibruar në të gjithë sektorët.

Shembuj të rasteve konkrete të suksesit në ekonomi (2021-2025)

Në periudhën 2021-2025, disa iniciativa dhe projekte kanë treguar sukses në rritjen e investimeve, nxitjen e inovacionit dhe përmirësimin e klimës të biznesit në Shqipëri. Ja disa shembuj konkretë.

1. Projekti i energjinë së rinovueshme dhe investimet në energjitë e pastra

Shqipëria ka rritur investimet në sektorin e energjisë së rinovueshme, duke shfrytëzuar potencialin e saj natyror për energjinë hidroelektrike, diellore dhe erës. Sektori i energjisë së rinovueshme kontribuon me rreth 5%-6% në prodhimin e brendshëm bruto (PBB) të vendit.

Ndërtimi i dy termocentraleve diellore në spitallë dhe karavasta nga kompania voltaia, që do të jenë disa nga më të mëdhenjtë në rajon. Këto projekte pritet të prodhojnë rreth 240 megavat energji fotovoltaike deri në vitin 2030.

2. Mbështetja për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme (nvm)

Programi "inovacion dhe rritje" për nvm. Ky program ka mbështetur më shumë se 1,000 ndërmarrje të vogla dhe të mesme që kanë zhvilluar projekte të bazuara në teknologji dhe inovacion. Mbështetja financiare dhe këshillimi për krijimin e start-up-eve ka ndihmuar shumë biznese të rinj të zhvillohen, duke sjellë një rritje të tregut dhe punësimit.

Grante dhe kredi për start-up-e. Mbi 150 start-up-e të reja kanë përfituar nga grante dhe kredia me kushte të favorshme për të krijuar produkte dhe shërbime inovative. Këto ndërmarrje janë përqendruar kryesisht në sektorët e teknologjisë, shëndetësisë dhe energjisë së rinovueshme, duke sjellë risi dhe mundësi të reja për tregun shqiptar.

3. Investimet e drejtpërdrejta të huaja (fdi)

Investimi i një kompani të madhe ndërkombëtare të teknologjisë. Një nga sukseset më të mëdha është investimi i një prej kompanive më të mëdha ndërkombëtare të teknologjisë, e cila ka hapur një degë të saj në Shqipëri. Ky investim ka krijuar më shumë se 300 vende të reja pune dhe ka sjellë ekspertizë të re në sektorin e teknologjisë.

Kompanitë e energjisë dhe infrastrukturës. Investime të rëndësishme janë realizuar në sektorin e energjisë dhe infrastrukturës, ku investitorë të huaj kanë kontribuar në zhvillimin e projekteve të mëdha si ndërtimi i hidrocentraleve dhe parkut të energjisë së erës. Këto investime jo vetëm që përmirësojnë energjinë e prodhuar dhe konsumuar, por gjithashtu nxisin zhvillimin ekonomik dhe krijimin e mundësive për punësim.

4. Transformimi digjital dhe teknologjitë e reja

Digitalizimi i administratës tatimore. Implementimi i sistemit të ri të pagesave elektronike dhe regjistrimit të taksave ka ndihmuar në përmirësimin e mbledhjes së të ardhurave tatimore dhe ka lehtësuar ndërveprimin midis administratës dhe qytetarëve. Ky transformim digjital ka rezultuar në një rritje të ndjeshme të efikasitetit dhe uljen e korrupsionit.

Krijimi i “Shqipërisë digjitale” dhe tregu i e-commerce. Qeveria ka mbështetur krijimin e platformave online që mundësojnë blerje dhe shitje të produkteve, si dhe krijimin e mundësive për të punuar nga distanca, sidomos pas pandemisë covid-19. Ky zhvillim ka stimuluar shumë start-up-e dhe biznese që operojnë në tregjet ndërkombëtare përmes kanaleve digjitale.

5. Zhvillimi i infrastruktures dhe nxitja e investimeve në turizëm

Rritja e turizmit në Shqipëri. Investimet në infrastrukturën e turizmit, duke përfshirë ndërtimin e hoteleve të reja, rrugëve dhe aeroportit të ri në Vlorë, kanë ndihmuar në tërheqjen e më shumë turistëve. Në vitin 2023, Shqipëria ka arritur një rekord të ri në numrin e vizitorëve, me një rritje prej 12% krahasuar me vitin 2022, duke kontribuar në rritjen e të ardhurave nga turizmi.

Projekti i promovimit të turizmit të gjelbër dhe të qëndrueshëm. Ky projekt ka mbështetur promovimin e turizmit në zonat rurale dhe të paeksploruara, duke ofruar mundësi për zhvillim ekonomik në këto zona dhe duke mbështetur strategjitë e qeverisë për zhvillim të qëndrueshëm dhe mbrojtjen e mjedisit.

Shembujt e mësipërm pasqyrojnë disa nga sukseset e rëndësishme në sektorin e ekonomisë në Shqipëri gjatë periudhës 2021-2025. Këto mund të shërbejnë si modele për projekte të tjera që mund të nxisin rritjen e qëndrueshme dhe zhvillimin ekonomik të mëtejshëm, duke u fokusuar në sektorë kyç si energjia e rinovueshme, teknologjia, turizmi dhe infrastruktura.

4. Sfida dhe pengesa

Problemet që kanë ndikuar në përmbushjen e objektivave në ekonomi (2021-2025)

Përkundër arritjeve në disa sektorë të ekonomisë, ka pasur një numër problemesh dhe pengesash që kanë ndikuar në përmbushjen e objektivave të përcaktuara në kuadër të politikave dhe reformave të planifikuara nga qeveria shqiptare për periudhën 2021-2025. Disa nga këto probleme janë.

1. Pabarazia në shpërndarjen e investimeve

Përqendrimi i investimeve në disa sektorë dhe rajone. Një problem i theksuar ka qenë përqendrimi i investimeve të huaja dhe lokale kryesisht në sektorë të tillë si energjia, ndërtimi dhe turizmi, duke lënë pas dore sektorë të tjerë si bujqësia, teknologjia dhe shëndetësia. Kjo ka çuar në pabarazi zhvillimi, ku disa rajone dhe sektorë kanë mbetur të pazhvilluar.

Kufizimet e kapitalit për bizneset e vogla dhe të mesme. Shumë ndërmarrje të vogla dhe të mesme (nvm) kanë hasur në vështirësi për të siguruar financime të mjaftueshme për të zhvilluar projektet e tyre inovative. Bankat dhe institucionet financiare kanë qenë të ngadalta në ofrimin e kredive me kushte të favorshme për këto biznese.

2. Burokracia dhe vonesat në procedurat administrative

Vonesat në proceset e licencimit dhe lejeve. Një problem i madh ka qenë burokracia dhe vonesat në proceset administrative që lidhen me licencat, lejet e ndërtimit dhe miratimet e projekteve. Kjo ka penguar ndihmën që këto biznese mund të kishin marrë për t'u zhvilluar më shpejt.

Kostoja e lartë e shërbimeve administrative. Një tjetër pengesë që ka ndikuar në zhvillimin e sektorit ekonomik ka qenë kostoja e lartë e shërbimeve administrative dhe tatimore, e cila ka krijuar barrierë për shumë biznese që duan të zhvillohen dhe rrisin konkurrencën.

3. Korrupsioni dhe papërgjegjshmëria në zbatimin e politikave

Korrupsioni në sektorët kyç. Disa sektore, si ndërtimi dhe energjia, kanë qenë të prekura nga korrupsioni dhe klientelizmi. Kjo ka çuar në shpërdorim të fondeve dhe përfitime të padrejta për grupe të caktuara, duke ndikuar negativisht në efektivitetin e politikave ekonomike dhe zhvillimin e qëndrueshëm.

Mungesa e transparencës në tenderë dhe projekte publike. Një tjetër problem ka qenë mungesa e transparencës në proceset e tenderëve dhe projekteve publike, duke kontribuar në vonesa dhe paqartësi në realizimin e projekteve të rëndësishme për zhvillimin ekonomik.

4. Mungesa e aftësive të nevojshme në fuqinë punëtore

Dështimi për të krijuar aftësi të reja. Shumë sektorë kanë vuajtur nga mungesa e aftësive të duhura në fuqinë punëtore, sidomos në fushat e teknologjisë dhe menaxhimit të projekteve. Arsimi dhe trajnimi i papërshtatshëm ka penguar krijimin e një force pune konkurruese që mund të mbështesë inovacionin dhe zhvillimin e sektorëve të rinj.

Emigrimi i fuqishëm i punëtorisë. Shumë individë të trajnuar dhe të kualifikuar kanë zgjedhur të emigrojnë për mundësi më të mira pune jashtë vendit, duke shkaktuar një humbje të njohurive dhe aftësive për ekonominë vendase. Kjo ka pasur një ndikim të drejtpërdrejtë në zhvillimin e disa sektorëve, si dhe në rritjen e konkurrencës për të ofruar mundësi punësimi.

5. Pasiguria dhe rreziqet e pashmangshme

Pandemia dhe kriza globale. Pandemia e covid-19 ka shkaktuar goditje të mëdha për ekonominë, veçanërisht për sektorët e turizmit, shërbimeve dhe prodhimit. Ndërsa disa sektorë janë rimëkëmbur shpejt, të tjerë kanë pësuar humbje të konsiderueshme dhe kërkojnë kohë për të u rikuperuar.

Pasiguria gjeopolitike dhe ekonomike. Kriza ekonomike dhe politike ndërkombëtare, si luhatjet e çmimeve të energjisë dhe pasiguria në rajon, kanë ndikuar në investimet dhe planifikimin afatgjatë të kompanive. Kjo ka krijuar një ambient të pasigurt për investitorët dhe ka ngadalësuar proceset e zhvillimit ekonomik.

6. Infrastruktura dhe teknologji të pasigurta

Mungesa e infrastrukturës moderne. Disa rajone, veçanërisht ato të largëta, kanë mungesë të infrastrukturës bazë si rrugë, ujësjellës, dhe energji elektrike. Kjo ka ndaluar mundësinë e zhvillimit të sektorëve të tjerë ekonomikë dhe ka shkaktuar vështirësi për bizneset që operojnë jashtë qyteteve kryesore.

Infrastruktura digjitale e papërshtatshme. Pavarësisht përpjekjeve për të zhvilluar një ekonomi digjitale, ka pasur vonesa dhe vështirësi në ndërtimin e një infrastrukture të qëndrueshme për internetin dhe shërbimet e e-commerce, që kanë penguar rritjen e tregtisë elektronike dhe industrive të lidhura me teknologjinë.

Problemet që kanë ndikuar në përmbushjen e objektivave të sektorit ekonomik janë të natyrës shumëdimensionale, duke përfshirë çështje të bujqësisë, infrastruktura e pasigurt, korrupsioni, burokracia, mungesa e aftësive të nevojshme, dhe ndikimet e krizave globale. Këto probleme kanë bllokuar rritjen e qëndrueshme dhe përparimin e sektorëve të ndryshëm, duke kërkuar një angazhim të fortë për adresimin e tyre në mënyrë të koordinuar dhe afatgjatë.

Faktorët e jashtëm dhe të brendshëm që kanë ndikuar negativisht në ekonomi (2021-2025)

Faktorët e jashtëm

1. Pandemia e covid-19 dhe krizat globale

Shkalla e papunësisë dhe pasiguria ekonomike. Kriza e shkaktuar nga pandemia ka pasur ndikim të rëndë në shumë sektorë të ekonomisë shqiptare, veçanërisht në turizëm, shërbime dhe transport. Mbylljet e përkohshme të kufijve, kufizimet në udhëtime dhe kërkesa e ulët për shërbime kanë shkaktuar humbje të madhe të të ardhurave dhe janë rritur papunësia.

Vonesat në zinxhirët e furnizimit. Pandemia ka shkaktuar vonesa të konsiderueshme në zinxhirët globalë të furnizimit, duke rritur kostot për importet dhe duke penguar eksportet, veçanërisht për produkte që varen nga tregjet ndërkombëtare.

2. Rreziqet e pasigurisë gjeopolitike dhe tensioneve ndërkombëtare

Ndikimi i luftës në Ukrainë. Lufta në Ukrainë ka sjellë rritje të çmimeve të energjisë dhe naftës, duke shtuar presionin mbi ekonominë shqiptare, veçanërisht në sektorin energjetik dhe transportin. Tensionet gjeopolitike kanë pasur ndikim edhe në investimet e huaja direkte dhe kanë shkaktuar paqartësi në tregjet globale.

Përballimi i krizës energjetike. Kërkesa e lartë dhe çmimet e rritura të energjisë në tregjet ndërkombëtare kanë pasur pasoja direkte për prodhimin dhe konsumimin e energjisë në Shqipëri, duke ndikuar negativisht në sektorët industriale dhe shtëpiake.

3. Kriza e çmimeve dhe inflacioni global

Rritja e çmimeve të mallrave dhe shërbimeve. Çmimet e larta të mallrave dhe shërbimeve, duke përfshirë ushqimet dhe materialet e ndërtimit, kanë shkaktuar një presion të konsiderueshëm për kompanitë që operojnë në Shqipëri, duke ulur margjinat e fitimit dhe duke shtuar presionin mbi konsumatorët.

Rritja e kostove të transportit dhe logjistikës. Çmimet e transportit ndërkombëtar janë rritur ndjeshëm, duke krijuar kosto të larta për importet dhe eksportet. Kjo ka ndikuar negativisht në sektorët që varen nga materialet e importuara, si ndërtimi, prodhimi dhe industri të tjera.

Faktorët e brendshëm

1. Burokracia dhe ngadalësimi i procesit të reformave

Burokracia administrative. Vonesat dhe pengesat në proceset administrative, si lejet dhe licencat, kanë kufizuar mundësinë për zhvillimin e shpejtë të projekteve dhe investimeve. Kjo ka krijuar një klimë të pasigurt për investitorët dhe ka penguar përmirësimin e rendimentit të sektorëve të ndryshëm.

Mungesa e implementimit të politikave reformuese. Disa reforma të planifikuara janë ngadalësuar ose nuk janë zbatuar plotësisht, duke penguar zhvillimin e një infrastrukture më moderne dhe mbështetje më të fortë për sektorë të caktuar, si ai i bujqësisë, industrisë dhe teknologjisë.

2. Korrupsioni dhe keqpërdorimi i burimeve publike

Korrupsioni në tenderë dhe projekte publike. Mungesa e transparencës dhe korrupsioni në proceset e tenderëve dhe projekteve publike kanë çuar në shpërdorimin e burimeve të taksapaguesve dhe kanë bllokuar zhvillimin e shumë projekteve me rëndësi për ekonominë. Kjo ka ndikuar negativisht në rritjen e efikasitetit të sektorëve kyç.

Mungesa e llogaridhënies dhe kontrollit. Mungesa e mekanizmave të fortë për llogaridhënie ka krijuar një mjedis të pafavorshëm për zhvillimin e një ekonomie të qëndrueshme dhe ka krijuar hapësirë për abuzime me fondet publike.

3. Mungesa e aftësive dhe trajnimit të fuqisë punëtore

Pabarazia e aftësive dhe mungesa e kualifikimeve. Shumë sektorë janë përballur me mungesën e një fuqie punëtore të kualifikuar, sidomos në fushat e teknologjisë, shërbimeve të avancuara dhe menaxhimit të projekteve. Arsimi i pamjaftueshëm dhe mangësitë në trajnimin profesional kanë penguar rritjen e produktivitetit dhe konkurrueshmërisë.

Emigrimi i fuqishëm i punëtorisë. Emigrimi i lartë i individëve të kualifikuar ka rezultuar në humbjen e burimeve të vlefshme njerëzore për ekonominë vendase, duke ulur aftësinë e sektorëve për të përballuar sfidat e konkurrencës dhe zhvillimit.

4. Mungesa e infrastrukture dhe pabarazitë rajonale

Infrastrukturë e pasigurt dhe e papërshtatshme. Rajone të ndryshme të Shqipërisë, përfshirë disa zona rurale, kanë mungesë të infrastrukturës bazë dhe teknologjike, duke bërë që zhvillimi të jetë më i ngadalshëm dhe më i kufizuar. Kjo ka çuar në një zhvillim të pabarabartë ekonomik dhe në mbajtjen e disa rajoneve jashtë tregut të mundësive të punës dhe investimeve.

Pabarazia e zhvillimit. Ndërsa disa sektorë, si ndërtimi dhe turizmi, janë rritur shpejt, sektorë të tjerë, si bujqësia dhe shërbimet, janë ngadalësuar. Kjo ka krijuar një pabarazi të konsiderueshme mes grupeve dhe rajoneve të ndryshme, duke ulur potencialin e zhvillimit të përgjithshëm.

Faktorët e jashtëm dhe të brendshëm kanë luajtur një rol të rëndësishëm në ndikimin negativ mbi sektorin ekonomik në Shqipëri.

Ndër faktorët kryesorë jashtëm janë pandemia globale, pasiguria gjeopolitike dhe kriza energjetike ndërkombëtare, ndërsa faktorët e brendshëm përfshijnë korrupsionin, burokracinë, mungesën e aftësive dhe infrastrukturën e papërshtatshme. Këta faktorë kanë penguar zhvillimin e qëndrueshëm dhe kanë krijuar sfida të mëdha për përmbushjen e objektivave të sektorëve të ndryshëm ekonomik

5. Prioritetet e ardhshme

Çfarë mbetet për tu bërë në ekonomi (pas 2025)?

Në kuadër të sfidave të përmendura dhe progresit të bërë deri tani, ka disa veprime dhe reforma të rëndësishme që duhet të realizohen për të nxitur zhvillimin dhe rritjen e sektorit ekonomik në Shqipëri. Këto janë disa nga fushat kryesore që kërkojnë vëmendje dhe veprim konkret për të garantuar një progres më të madh.

1. Rritja e investimeve dhe inovacioneve

Përmirësimi i kushteve për investime. Shqipëria duhet të krijojë kushte më të favorshme për investitorët, përfshirë reforma në transparencën e administratës publike, uljen e burokracisë dhe ofrimin e lehtësirave për investimet e huaja dhe ato vendase. Programet e mbështetjes për start-up-et dhe bizneset e reja janë të nevojshme për të rritur diversifikimin e aktiviteteve ekonomike.

Mbështetje për inovacionin dhe teknologjinë. Duhet krijuar politika të qarta dhe mbështetje për kërkimin shkencor dhe zhvillimin e teknologjisë, duke investuar në infrastrukturën digjitale dhe inkurajuar përdorimin e teknologjive moderne si ai, blockchain dhe energji të rinovueshme. Programet që lidhen me krijimin e parqeve teknologjike dhe inkubatorëve të biznesit mund të luajnë një rol të rëndësishëm në zhvillimin e sektorëve të reja.

2. Përmirësimi i infrastruktures dhe logjistikës

Rritja e cilësisë së infrastrukturës. Nevojitet një investim i vazhdueshëm në infrastruktura moderne të transportit dhe energjisë, përfshirë ndërtimin e rrugëve dhe hekurudhave që lidhin Shqipërinë me rajonin dhe Evropën. Kjo do të mundësojë një treg më të hapur dhe më të lidhur me shtetet e tjera, si dhe do të ndihmojë në përmirësimin e efikasitetit të transportit dhe logjistikës.

Përmirësimi i mundësive të qasjes në tregjet ndërkombëtare. Duhet të ndërmerren hapa për të përmirësuar qasjen në tregjet ndërkombëtare për eksportet shqiptare, përfshirë ndihmën për promovimin e produkteve vendase dhe krijimin e mundësive të reja për ndërmarrje për të hyrë në tregjet globale.

3. Reforma në arsimin dhe aftësitë e fuqisë punëtore

Rivlerësimi dhe rritja e kualifikimeve. Duhet të investohet më shumë në rritjen e aftësive dhe kualifikimeve të fuqisë punëtore. Ky investim duhet të përfshijë zhvillimin e trajnimeve profesionale dhe integrimin e më shumë mundësive për punësim në sektorë të rinj si teknologjia dhe shërbimet digjitale. Kjo do të ndihmonte për të zvogëluar papunësinë dhe për të rritur efikasitetin në sektorët kyç.

Përmirësimi i lidhjes mes arsimit dhe tregut të punës. Duhet të krijohen mundësi për studentët që të angazhohen në praktikë dhe të zhvillojnë aftësitë që kërkohen në tregun e punës. Kjo mund të realizohet përmes bashkëpunimit të ngushtë mes universiteteve dhe biznesit.

4. Reformat në administratën publike dhe lufta kundër korrupsionit/përmirësimi i transparencës dhe llogaridhënies. Qeveria duhet të vazhdojë përpjekjet për të përmirësuar transparencën dhe llogaridhënien në administratën publike, veçanërisht në menaxhimin e tenderëve dhe projekteve publike. Duhet të krijohet një sistem më i qartë dhe më i drejtë i kontrollit të burimeve publike.

Lufta ndaj korrupsionit. Lufta kundër korrupsionit është thelbësore për të siguruar një mjedis të favorshëm për zhvillimin e biznesit dhe për të rritur besimin e investitorëve dhe qytetarëve në sistemin ekonomik. Kjo mund të bëhet përmes forcimit të institucioneve të drejtësisë dhe përmirësimit të ligjit.

5. Mbështetje për bujqësinë dhe fshatin

Rritja e investimeve në bujqësi dhe zhvillimin e rajoneve rurale. Duhet të vazhdojnë përpjekjet për të mbështetur bujqësinë me teknologji të avancuara dhe me mbështetje financiare për fermerët, veçanërisht në zonat rurale. Kjo do të mundësojë rritjen e prodhimit dhe do të rrisë konkurrencshmërinë e produktit bujqësor shqiptar në tregjet ndërkombëtare.

Përmirësimi i infrastrukturës rurale. Krijimi i kushteve për zhvillimin e zonave rurale dhe përmirësimi i infrastrukturës për ata që jetojnë në fshatra do të kontribuonte në përmirësimin e cilësisë së jetesës dhe do të ndihmonte në frenimin e migracionit të brendshëm drejt qyteteve.

6. Stabilizimi i sektorit financiar

Përmirësimi i sistemit bankar dhe mbështetje për investitorët. Sistemi financiar duhet të vazhdojë të rritet dhe të forcohet, me fokus në mbështetje për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme përmes kreditimit të lehtë dhe ofrimit të shërbimeve financiare më të mira.

Zhvillimi i instrumenteve financiare dhe tregjeve të kapitalit. Duhet të krijohen mundësi të reja financimi për bizneset përmes instrumenteve të tjerë financiare, si bonot dhe obligacionet, që mund të ofrojnë mundësi për diversifikimin e burimeve të financimit.

Në përgjigje të sfidave që janë hasur në sektorin ekonomik të Shqipërisë, është e nevojshme një ndërhyrje e gjerë për të krijuar një mjedis më të favorshëm për investime, rritjen e aftësive të fuqisë punëtore, përmirësimin e infrastrukturës, si dhe ndihmën e sektorëve kyç si bujqësia dhe teknologjia. Përveç kësaj, është e domosdoshme të vazhdojnë reformat në

administratën publike dhe lufta kundër korrupsionit për të siguruar një zhvillim të qëndrueshëm dhe të drejtë për të gjithë sektorët.

Mendime për përmirësimin e mëtejshëm të ekonomisë

Për të arritur një zhvillim të qëndrueshëm dhe të barabartë në sektorin ekonomik të Shqipërisë, është e nevojshme të ndërmerren veprime të mençura dhe të qëndrueshme që mundësojnë përmirësimin e infrastrukturës, përshejtimin e investimeve, rritjen e mundësive për punësim dhe zhvillimin e sektorëve kryesorë. Ja disa rekomandime kyçe për përmirësimin e mëtejshëm të këtij sektori.

1. Krijimi i kushteve për investime dhe inovacione

Lehtësimi i procedurave për investitorët. Qeveria duhet të vazhdojë përpjekjet për të ulur burokracinë dhe për të krijuar kushte më të mira për investitorët e huaj dhe ata vendas, duke siguruar transparencë të plotë dhe një mjedis të qartë ligjor.

Mbështetje për start-up-et dhe inovacionin. Të krijohen fonde dhe stimuj për start-up-et dhe për iniciativat e reja që kontribuojnë në zhvillimin e teknologjisë dhe produkteve inovative. Kjo mund të bëhet përmes krijimit të inkubatorëve të biznesit dhe nxitjes së bashkëpunimit me universitete dhe kërkime shkencore.

Incentivim i sektoreve të teknologjisë dhe shërbimeve dixhitale. Duhet të promovohen sektorë të rinj, si teknologjia, shërbimet digjitale dhe inteligjenca artificiale (ai), duke ofruar mbështetje për investime dhe trajnime profesionale në këto fusha.

2. Reforma në infrastruktura dhe lidhja me tregjet ndërkombëtare

Investime në infrastrukturën e transportit. Ndërhyrje në përmirësimin e infrastrukturës rrugore dhe hekurudhore për të lidhur Shqipërinë me rajonin dhe tregjet ndërkombëtare. Duhet të vazhdohet investimi në porte, aeroporte dhe rrugë që lehtësojnë transportin e mallrave dhe udhëtarëve.

Infrastrukturë dixhitale. Të rritet investimi në infrastrukturën dixhitale, përfshirë përmirësimin e rrjeteve të internetit me shpejtësi të lartë, që mundëson zhvillimin e shërbimeve digjitale dhe ofron mundësi të reja për bizneset dhe konsumatorët.

Mbështetje për eksportet. Duhet të mbështeten eksportuesit shqiptarë për të hyrë në tregjet ndërkombëtare përmes krijimit të mundësive për ndihmë në marketingun ndërkombëtar, si dhe për të përmirësuar cilësinë dhe paketimin e produkteve.

3. Rritja e aftësive të fuqisë punëtore

Formim profesional dhe trajnime. Qeveria duhet të investojë më shumë në krijimin e mundësive për trajnime dhe zhvillimin e aftësive të fuqisë punëtore, në veçanti në sektorët e rinj si teknologjia dhe shërbimet digjitale. Programet e trajnimit profesional duhet të jenë të lidhura ngushtë me kërkesat e tregut të punës.

Mbështetje për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme (nvm). Duhet të rritet mbështetja për nvm-të përmes ofrimit të trajnimeve në menaxhimin e financave, përdorimin e teknologjive moderne dhe zbatimin e politikave të menaxhimit të riskut.

4. Reforma në sistemin financiar dhe tregjet e kapitalit

Forcimi i sistemit bankar dhe mbështetje për bizneset. Duhet të ofrohen mundësi më të mira kredie për bizneset e vogla dhe të mesme, duke ulur normat e interesit dhe duke rritur shërbimet financiare për sektorë të ndryshëm të ekonomisë.

Zhvillimi i tregjeve të kapitalit. Të krijohen mundësi të reja për mbledhjen e kapitalit përmes tregjeve të kapitalit, si emetimi i obligacioneve dhe ndihma për ndërmarrjet që të dalin në bursë. Kjo mund të sigurojë burime të tjera financimi për zhvillimin ekonomik.

5. Politika të qëndrueshme dhe ndikim në mjedis

Politika të qëndrueshme mjedisore. Duhet të mbështetet zhvillimi i ekonomisë së gjelbër dhe të rritet investimi në energjitë e rinovueshme, në veçanti në fushën e energjisë diellore dhe erës. Kjo mund të ndihmojë në uljen e varësisë nga energjia e importuar dhe në promovimin e një ekonomie të qëndrueshme.

Përmirësimi i menaxhimit të burimeve natyrore. Duhet të vazhdohet angazhimi për ruajtjen dhe menaxhimin e burimeve natyrore si ujërat, pyjet dhe tokat bujqësore, duke siguruar një balancë mes zhvillimit ekonomik dhe mbrojtjes së mjedisit.

6. Fuqizimi i sistemit të drejtësisë dhe lufta kundër korrupsionit

Rritja e transparencës dhe efikasitetit të administratës. Duhet të vazhdojnë reformat në administratën publike për të siguruar shërbime më të shpejta dhe më të qarta për qytetarët dhe bizneset. Teknologjia mund të ndihmojë në automatizimin e procedurave dhe në ofrimin e shërbimeve online.

Lufta kundër korrupsionit. Duhet të forcohet lufta kundër korrupsionit përmes forcimit të institucioneve të drejtësisë, si dhe krijimit të një sistemi më të fortë të monitorimit të proceseve publike dhe të privatizimeve.

7. Përmirësimi i shërbimeve publike dhe shëndetësisë

Reforma në shëndetësi dhe mbështetje për shërbimet publike. Duhet të krijohet një sistem shëndetësor më efikas dhe i përbalueshëm, i cili mund të mbështesë fuqizimin e punësimit dhe të përmirësojë cilësinë e jetesës për qytetarët.

Mbështetje për shërbimet sociale. Të krijohen mundësi për mbështetje sociale më të gjerë dhe për të siguruar që shërbimet sociale dhe shëndetësore të arrijnë në çdo zonë të Shqipërisë, duke përfshirë edhe zonat rurale.

Rekomandimet për përmirësimin e mëtejshëm të sektorit ekonomik të Shqipërisë mbulojnë një gamë të gjerë veprimesh që prekin të gjitha nivelet e zhvillimit ekonomik, nga mbështetje për bizneset e vogla dhe të mesme, reforma në administratë dhe në sistemin financiar, deri te përmirësimi i infrastrukturës dhe zhvillimi i sektorëve të rinj.

Për të realizuar këto rekomandime, është e nevojshme një angazhim i fortë i qeverisë, sektori privat dhe shoqëria civile për të krijuar kushte më të mira për rritjen ekonomike dhe për të promovuar zhvillimin e qëndrueshëm.

Energjia

1. Objektivat kryesore të sektorit

Sektori i energjisë ka një rëndësi të jashtëzakonshme për zhvillimin ekonomik dhe stabilitetin energjetik të Shqipërisë, një vend që ka potencial të lartë për burime energjetike të rinovueshme, por që gjithashtu përballlet me sfida të mëdha lidhur me diversifikimin e burimeve dhe menaxhimin e sigurisë energjetike.

Në periudhën 2021-2025, ka pasur përpjekje për të përmirësuar këtë sektor, por ende mbeten sfida të konsiderueshme që kërkojnë vëmendje dhe investime të mëdha.

Përshkrimi i synimeve të qeverisë për sektorin e energjisë

Për periudhën 2021-2025, qeveria shqiptare ka zhvilluar një strategji të fokusuar në përmirësimin e pavarësisë energjetike, diversifikimin e burimeve të energjisë dhe forcimin e sigurisë energjetike të vendit. Ky sektor ka kaluar përmes sfidave të mëdha, si varësia nga energjia hidroelektrike, kushtet klimatike dhe kërkesa e rritur për energji. Megjithatë, sektori i energjisë mbetet kyç për zhvillimin ekonomik të Shqipërisë, përmirësimin e cilësisë së jetesës dhe për rritjen e qëndrueshmërisë mjedisore.

Një synim i rëndësishëm është gjithashtu që Shqipëria të bëhet **eksportues neto** i energjisë, duke rritur prodhimin dhe eksportet e energjisë të rinovueshme.

Synimet kryesore të qeverisë për sektorin e energjisë

1. Pavarësia energjetike

Reduktimi i varësisë nga importet. Një nga synimet kryesore është ulja e varësisë nga importet e energjisë, duke garantuar burime të qëndrueshme dhe të diversifikuara për energjinë. Shqipëria ka qenë historikisht e varur nga energjia hidroelektrike, por do të fokusohet në krijimin e një portofoli energjetik më të balancuar, i cili përfshin burime të tjera, si energjia e rinovueshme dhe burimet e gazit natyror.

Zhvillimi i kapaciteteve të brendshme të prodhimit. Të rritet kapaciteti i prodhimit të energjisë brenda vendit, duke siguruar që burimet energjetike të jenë të qëndrueshme dhe të mbështesin rritjen e kërkesës për energji.

2. Diversifikimi i burimeve të energjisë

Rritja e përdorimit të energjisë së rinovueshme. Qeveria ka në plan të investojë dhe të mbështesë zhvillimin e projekteve të energjisë së rinovueshme, duke përfshirë energjinë diellore, atë të erës dhe biomasa. Përdorimi i këtyre burimeve është i nevojshëm për të ndihmuar në diversifikimin e furnizimit dhe për të zvogëluar ndikimin e ndryshimeve klimatike.

Rritja e investimeve në energjinë e erës dhe solare. Pjesa më e madhe e fokusit do të jetë në energjinë e erës dhe energjinë diellore, për shkak të potencialeve të konsiderueshme që ka vendi për këto teknologji. Shqipëria ka kushte të favorshme për zhvillimin e projekteve të energjisë së rinovueshme.

3. Siguria energjitike dhe rrjetet e energjetikës

Përmirësimi i infrastrukturës energjetike. Qeveria do të angazhohet për modernizimin dhe zgjerimin e infrastrukturës energjetike, duke përfshirë rrjetet e energjisë elektrike dhe gazit. Kjo është e nevojshme për të garantuar furnizim të qëndrueshëm dhe të besueshëm me energji.

Rritja e kapaciteteve për ruajtjen e energjisë. Mbështetje për zhvillimin e teknologjive për ruajtjen e energjisë, si depozitimi i energjisë dhe përdorimi i sistemeve të menaxhimit të energjisë, që mundësojnë përdorim të qëndrueshëm dhe të balancuar të energjisë.

4. Zhvillimi i infrastrukturës për gazin natyror

Diversifikimi i burimeve të gazit natyror. Qeveria do të përpiqet të diversifikojë furnizimin me gaz natyror, duke zhvilluar infrastrukturën për të mundësuar importin e gazit natyror dhe për të përmirësuar lidhjen me rrjetet e gazit në rajon.

Promovimi i përdorimit të gazit për prodhimin e energjisë. Investimi në kapacitetet për prodhimin e energjisë nga gazi natyror është një nga synimet kyçe për të siguruar burime të qëndrueshme dhe të fleksibël për prodhimin e energjisë.

5. Përmirësimi i efikasitetit të energjisë

Promovimi i efikasitetit energjetik. Qeveria do të përqendrohet në uljen e humbjeve energjetike dhe rritjen e efikasitetit në sektorët industriale, transportin dhe ndërtimin. Për këtë, do të investohet në teknologji të reja dhe do të ofrohen stimulime për ndërmarrjet dhe qytetarët që investojnë në përmirësimin e efikasitetit energjetik.

Nxitja e përdorimit të energjisë efikase dhe të rinovueshme në ndërtim. Do të inkurajohen praktikat e ndërtimit të qëndrueshëm dhe të efikasitetit energjetik përmes ndryshimit të politikave dhe ofrimit të subvencioneve për projektet e reja dhe renovimet.

6. Përpjekjet për të arritur standardet ndërkombëtare dhe zhvillimi i tregut të energjinë

Përputhshmëria me rregullat e be-së. Shqipëria është e angazhuar të përmbushë standardet dhe rregulloret e bashkimit evropian në lidhje me energjinë, duke përfshirë ato për konkurrencën, efikasitetin energjetik dhe përdorimin e energjisë së rinovueshme.

Shpërndarja e energjisë në treg. Zhvillimi i një tregu energjetik më të hapur dhe më transparent është një prioritet për qeverinë, që mundëson konkurrencë të shëndoshë dhe ofron mundësi për uljen e çmimit të energjisë për konsumatorët.

7. Shqipëria si eksportues neto i energjisë

Rritja e prodhimit dhe eksportet e energjisë të rinovueshme. Si pjesë e objektivave afatgjata, Shqipëria synon të bëhet një **eksportues neto** i energjisë. Kjo do të arrihet duke zgjeruar kapacitetet për prodhimin e energjisë nga burimet e rinovueshme dhe duke shfrytëzuar mundësitë për të eksportuar energji, veçanërisht në vendet e rajonit, që kanë kërkesa të larta për energji të pastër dhe të qëndrueshme.

Qeveria shqiptare ka një angazhim të fortë për të adresuar sfidat e sektorit të energjisë, duke përqendruar vëmendjen në përmirësimin e pavarësisë energjetike, diversifikimin e burimeve dhe zhvillimin e një infrastrukture moderne dhe efikase. Objektivat e saj për periudhën 2021-

2025 përfshijnë investime në energjinë e rinovueshme, përmirësimin e sigurisë energjetike dhe reduktimin e varësisë nga importet, duke siguruar kështu një sektor energjetik më të qëndrueshëm dhe të sigurt për Shqipërinë, dhe përpjekje për të bërë Shqipërinë një eksportues neto energjie.

Politikat dhe reformat e planifikuara për sektorin e energjisë (2021-2025)

Në periudhën 2021-2025, qeveria shqiptare ka planifikuar një sërë politikash dhe reformash për të përmirësuar sektorin e energjisë dhe për të adresuar sfidat e mëdha që përballet ky sektor. Objektivi kryesor mbetet sigurimi i pavarësisë energjetike dhe diversifikimi i burimeve të energjisë. Politikat dhe reformat e planifikuara synojnë të sigurojnë një furnizim të qëndrueshëm dhe të sigurt me energji, rritjen e eficiencës, zhvillimin e energjisë së rinovueshme dhe forcimin e mundësive për eksportin e energjisë.

1. Përmirësimi i infrastrukturës dhe kapaciteteve të prodhimit

Zhvillimi i burimeve të energjisë së rinovueshme. Fokusimi në investime në energjinë diellore, të erës dhe energjinë nga biomasa, duke ndihmuar në diversifikimin e burimeve të energjisë dhe uljen e varësisë nga energjia hidroelektrike.

Modernizimi i rrjeteve energjetike. Investime në përmirësimin e rrjetit të shpërndarjes dhe transmetimit të energjisë, për të mundësuar një furnizim të qëndrueshëm dhe të sigurt për konsumatorët.

Zhvillimi i kapaciteteve për ruajtjen e energjisë. Promovimi i teknologjive që mundësojnë ruajtjen dhe menaxhimin më të mirë të energjisë për të përballuar pasigurinë që lidhet me burimet e rinovueshme.

2. Diversifikimi i burimeve të energjisë

Investime në energjinë e erës dhe solare. Mbështetje për projekte të energjisë diellore dhe energjisë së erës për të krijuar një portofol energjetik më të qëndrueshëm dhe të balancuar.

Përsheptimi i implementimit të projekteve të gazit natyror. Zhvillimi i një infrastrukture të qëndrueshme për transportin dhe shpërndarjen e gazit natyror përmes ndërtimit të tubacioneve dhe stacioneve të shpërndarjes.

Zhvillimi i energjisë bërthamore. Pavarësisht se ndodhet ende në faza fillestare, shqyrtimi i mundësive për zhvillimin e energjisë bërthamore si një burim të mundshëm të energjisë.

3. Siguria energjetike dhe rrjetet e energjetikës

Përmirësimi i sigurisë energjetike. Rritja e kapaciteteve për prodhimin e energjisë dhe ruajtjen e saj për të garantuar furnizim të qëndrueshëm gjatë periudhave të thata ose kriza të tjera.

Përforcimi i lidhjeve ndërkombëtare. Zgjerimi i lidhjeve ndërkombëtare të energjisë, duke krijuar mundësi për eksportimin e energjisë dhe sigurimin e mundësive alternative për import.

4. Efikasiteti energjetik dhe menaxhimi i kërkesës

Promovimi i efikasitetit energjetik. Mbështetje për politikave që nxisin përdorimin efikas të energjisë në sektorët industrial, ndërtimi, transport dhe bujqësi. Do të stimulohet përdorimi i teknologjive moderne dhe energjisë së pastër.

Incentiva për investime në efikasitet energjetik. Nxitja e ndërmarrjeve dhe qytetarëve për investime në teknologji të efikasitetit energjetik përmes subvencioneve dhe politikave stimuluuese.

Fokus në ndërtesat e qëndrueshme dhe energjitike. Zhvillimi i standardeve dhe politikave që nxisin ndërtimin dhe renovimin e ndërtesave me standarde të larta të efikasitetit energjetik.

5. Përmirësimi i menaxhimit të burimeve dhe politikave të tregut

Përmirësimi i transparencës dhe menaxhimit të sektorit energjetik. Reforma që synojnë një menaxhim më efikas dhe transparent të burimeve energjetike dhe zhvillimin e një tregu të hapur dhe konkurrues për energjinë.

Rregullimi dhe liberalizimi i tregut të energjisë. Zhvillimi i një tregu të energjisë që mbështet konkurrencën dhe siguron çmime të qëndrueshme për konsumatorët.

Përputhja me legjislacionin e be-së. Zbatimi i politikave dhe standardeve të be-së për energjinë, si dhe përputhja me direktivat për energjinë e rinovueshme dhe efikasitetin energjetik.

6. Shqipëria si eksportues neto i energjisë

Rritja e prodhimit të energjisë dhe eksporti i saj. Qeveria synon të bëjë Shqipërinë një eksportues neto energjie, duke rritur prodhimin nga burimet e rinovueshme dhe duke zgjeruar mundësitë e eksportit të energjisë në rajon.

Marrëveshje dhe bashkëpunime ndërkombëtare. Nënshkrimi i marrëveshjeve bilaterale dhe multilaterale për tregtinë e energjisë me shtetet e rajonit dhe be-në për të siguruar mundësi të reja për eksport.

7. Përmirësimi i mjedisit ligjor dhe rregullator

Reforma në kornizën ligjore. Përditësimi i legjislacionit për energjinë për të mbështetur zhvillimin e sektorit dhe për të siguruar përputhshmëri me kërkesat ndërkombëtare dhe standardet e bashkimit evropian.

Zhvillimi i politikave të menaxhimit të ndryshimeve klimatike. Rritja e angazhimit për të ulur emetimet e karbonit dhe mbështetja për projekte që kontribuojnë në ruajtjen e mjedisit dhe pasurimin e burimeve të energjisë të rinovueshme.

Qeveria shqiptare ka një plan ambicioz për zhvillimin e sektorit të energjisë gjatë periudhës 2021-2025. Politikave dhe reformat përfshijnë diversifikimin e burimeve të energjisë, përmirësimin e infrastrukturës energjetike, rritjen e efikasitetit dhe sigurinë energjetike. Pjesë e rëndësishme e këtyre përpjekjeve është përpjekja për të bërë Shqipërinë një **eksportues neto** energjie dhe për të siguruar një furnizim të qëndrueshëm dhe të sigurt me energji për të gjithë qytetarët dhe bizneset.

2. Aktivitetet dhe masat e ndërmarra

Përmbledhje e masave specifike të zbatuara deri më tani në sektorin e energjisë

Qeveria shqiptare ka implementuar disa masa specifike për të adresuar sfidat dhe mundësitë e sektorit të energjisë deri në vitin 2025. Disa nga masat më të rëndësishme të zbatuara deri më tani përfshijnë.

1. Përmirësimi i infrastruktures energjitike

Modernizimi i rrjetit të shpërndarjes dhe transmetimit. Përmirësimi i rrjetit të energjisë për të siguruar furnizim të qëndrueshëm dhe të sigurt me energji. Ky proces ka përfshirë investime në rikonstruksionin e linjave të transmetimit dhe shpërndarjes, si dhe zëvendësimin e infrastrukturës të vjetruar.

Përmirësimi i kapaciteteve për ruajtjen e energjisë. Ka pasur zhvillime në ndërtimin e sistemeve të ruajtjes së energjisë për të menaxhuar variabilitetin e energjisë nga burimet e rinovueshme.

2. Zhvillimi i burimeve të energjinë së rinovueshme

Projektet e energjisë diellore dhe eolike. Ka pasur investime dhe zhvillim të projekteve të energjisë diellore dhe eolike. Pjesë e këtyre investimeve është ndihma për ndërtimin e parqeve të energjisë nga era dhe dielli.

Marrëveshje dhe mbështetje për investimet e reja. Qeveria ka nënshkruar kontrata për zhvillimin e projekteve të energjisë së rinovueshme, duke ofruar kushte më të favorshme për investitorët dhe duke nxitur zhvillimin e mëtejshëm të këtij sektori.

3. Reforma në tregun e energjisë

Liberalizimi i tregut të energjisë. Procesi i liberalizimit të tregut të energjisë ka filluar, duke e bërë më të hapur dhe më konkurrues tregun, duke mundësuar ofrimin e mundësive për shitjen dhe blerjen e energjisë nga operatorë të ndryshëm.

Politikat për çmimet e energjisë. Ka pasur një stabilizim të çmimeve dhe një rregullim të mekanizmave të çmimeve, duke siguruar që tarifat e energjisë të jenë të qëndrueshme dhe konkurruese për konsumatorët.

4. Siguria energjitike

Përmirësimi i lidhjeve ndërkombëtare. Zgjerimi i lidhjeve ndërkombëtare të energjisë me vendet e rajonit dhe me be-në për të siguruar furnizim të qëndrueshëm dhe mundësi për eksportin e energjisë.

Përmirësimi i menaxhimit të krizave energjetike. Krijimi i kapaciteteve për menaxhimin e krizave energjetike, përfshirë strehimin dhe ruajtjen e energjisë për periudha të vështira.

5. Edukimi dhe ngritja e kapaciteteve

Fushata edukative për kursimin e energjisë. Implementimi i fushatave të edukimit dhe ndërgjegjësimin për kursimin e energjisë dhe përdorimin efikas të saj. Pjesë e këtyre aktiviteteve janë trajnime dhe materiale informuese për konsumatorët dhe industrinë.

Përkrahja për ndërtimin e ndërtesave energjitike. Një tjetër masë ka qenë nxitja e ndërtimit të ndërtesave të qëndrueshme dhe me efikasitet të lartë energjetik, duke ofruar subvencione dhe mbështetje financiare.

6. Mbështetje për bizneset dhe investitorët

Mbështetje për investitorët e energjisë së rinovueshme. Qeveria ka ofruar stimulime për investitorët që investojnë në energjinë e rinovueshme, si dhe ka krijuar mundësi për integrimin e projekteve të energjisë së rinovueshme në rrjetin energjetik kombëtar.

Lehtësira tatimore dhe financiare për projektet e energjisë. Ofrohen lehtësira për kompanitë që investojnë në teknologji të rinovueshme dhe të energjisë së pastër.

7. Politikat e efikasitetit energjitike

Kushtet për investime në efikasitetin energjetik. Politika ka përfshirë stimulimin e investimeve në teknologji energjetike që mundësojnë përdorim më të efektshëm të energjisë, si p.sh. Izolimin termik dhe përdorimin e pajisjeve me konsum të ulët energjie.

Programet për financimin e efikasitetit energjetik. Zhvillimi i fondeve dhe mundësive për financimin e projekteve të efikasitetit energjetik, si dhe mbështetje për implementimin e teknologjive moderne në sektorët industrial dhe urban.

8. Zhvillimi i kapaciteteve për eksportin e energjisë

Rritja e prodhimit dhe eksporti i energjisë. Disa projekte kanë kontribuar në rritjen e kapaciteteve të prodhimit të energjisë, me fokus në burimet e rinovueshme, duke bërë të mundur që Shqipëria të rritë eksportet dhe të bëhet një **eksportues neto** energjie.

Masat e zbatuara deri më tani kanë pasur një ndikim të konsiderueshëm në përmirësimin e infrastrukturës energjetike, zhvillimin e energjisë së rinovueshme, liberalizimin e tregut të energjisë dhe përmirësimin e sigurisë energjetike. Këto përpjekje kanë mundësuar rritjen e prodhimit dhe efikasitetit energjetik, dhe kanë hapur mundësi për zhvillimin e mëtejshëm të sektorit të energjisë në Shqipëri. Megjithatë, shumë nga këto masa ende kërkojnë implementim të plotë dhe mbështetje të vazhdueshme për të arritur objektivat e planifikuara.

Nismat kryesore dhe projektet e zbatuara në sektorin e energjisë

Në periudhën 2021-2025, Shqipëria ka implementuar disa nisma dhe projekte kryesore në sektorin e energjisë, me qëllim të arritjes së qëllimeve të tij afatgjata për diversifikimin e burimeve energjetike, rritjen e efikasitetit energjetik dhe përmirësimin e sigurisë energjetike. Disa nga këto iniciativa dhe projekte janë.

1. Projekti i energjisë diellore dhe eolike

Projekti i energji diellore. Qeveria ka mbështetur zhvillimin e projekteve të energjisë diellore për të shfrytëzuar potencialin e jashtëzakonshëm të diellit në Shqipëri. Për këtë qëllim janë dhënë licencat dhe subvencionet për ndërtimin e parqeve fotovoltaike.

Projekti i energji eolike. Ky projekt ka për qëllim rritjen e kapaciteteve të energjisë nga era, përfshirë ndërtimin e fermave të energjisë eolike në zona të përshtatshme, siç janë ato bregdetare.

2. Reforma në tregun e energjisë

Liberalizimi i tregut të energjisë. Pjesë e nismave kryesore është liberalizimi gradual i tregut të energjisë, duke mundësuar që qytetarët dhe bizneset të kenë mundësi të zgjedhin ofruesit e energjisë. Ky projekt është vazhduar duke krijuar kushte për konkurrencë dhe përfshirjen e më shumë aktorëve në treg.

Përmirësimi i regjimit të çmimeve. Me synimin për stabilizimin e çmimeve, është zhvilluar një sistem për menaxhimin e çmimeve të energjisë, ku përfshihen mekanizma që ndihmojnë në përshtatjen e tarifave me kushtet e tregut dhe kërkesat e konsumatorëve.

3. Projekti për ruajtjen dhe përdorimin efektiv të energjisë

Iniciativa për efikasitetin energjistik në ndërtesa. Ky projekt ka për qëllim të përmirësojë efikasitetin energjistik të ndërtesave publike dhe private duke ofruar fonde dhe mbështetje për ndërtimin e ndërtesave me izolim të avancuar termik dhe përmirësimin e sistemeve të ngrohjes dhe ftohjes.

Përmirësimi i sistemit të transportit të energjisë. Ky projekt përfshin investime në përmirësimin e rrjetit të shpërndarjes dhe transmetimit të energjisë, duke reduktuar humbjet dhe rritur efikasitetin e furnizimit.

4. Projekti i diversifikimit të burimeve të energjisë

Investime në hidrocentrale dhe energji termike. Në përpjekje për të siguruar diversifikim të burimeve energjetike, qeveria ka mbështetur investimet në hidrocentrale të rinj dhe projekte për energjinë termike, duke rritur kapacitetet e prodhimit të energjisë në vend.

Kapaciteti i prodhimit të energjisë nga burimet e rinovueshme. Për të mundësuar që Shqipëria të bëhet një eksportues neto energjie, është bërë një investim i rëndësishëm në ndërtimin e infrastrukturës për prodhimin e energjisë nga burimet e rinovueshme, përfshirë diellin, erën dhe hidrocentrale.

5. Projekti i zhvillimit të infrastrukturës energjitike

Krijimi i lidhjeve energjitike ndërkombëtare. Ky projekt ka për qëllim rritjen e bashkëpunimit energjistik me shtetet e tjera të rajonit dhe be-në. Qëllimi është të mundësohet eksportimi i energjisë shqiptare dhe të sigurohet një furnizim i qëndrueshëm për konsumatorët.

Projekti për rrjetin e inteligjent të energjisë. Ky projekt përfshin implementimin e sistemeve inteligjente për menaxhimin e energjisë, që do të mundësojnë monitorimin në kohë reale të rrjetit dhe do të ndihmojnë në optimizimin e konsumit.

6. Programi i mbështetjes për energjinë e rinovueshme dhe investimet e gjelbërta

Subvencionet dhe kreditë për energjinë e rinovueshme. Qeveria ka ofruar mbështetje financiare për bizneset dhe individët që investojnë në burime të rinovueshme energjetike, duke përfshirë subvencione për instalimin e paneleve diellore dhe turbina eolike.

Mbështetje për prodhuesit e teknologjive të gjelbra. Ky projekt ka për qëllim të mbështesë zhvillimin e teknologjive të gjelbra dhe të rinovueshme për prodhimin e energjisë, si dhe mbështetje për krijimin e kushteve të përshtatshme për zhvillimin e industrisë së gjelbër në Shqipëri.

7. Edukimi dhe ndërgjegjësimi i publikut

Fushata për edukimin mbi kursimin e energjisë. Kjo iniciativë ka për qëllim të edukojë qytetarët dhe bizneset për rëndësinë e kursimit të energjisë dhe përdorimin e burimeve energjetike më efikase. Programet e edukimit janë shpërndarë në shkolla dhe janë ofruar trajnime për sektorin privat.

Përpjekjet e qeverisë për të zhvilluar sektorin e energjisë përfshijnë një mori projektesh dhe iniciativash, duke synuar diversifikimin e burimeve të energjisë, përmirësimin e efikasitetit dhe sigurinë energjetike. Disa nga projektet kryesore janë zhvillimi i energjisë diellore dhe eolike, liberalizimi i tregut të energjisë, përmirësimi i infrastrukturës energjetike, dhe mbështetja për burimet e rinovueshme. Pavarësisht arritjeve të mëdha, do të duhet që këto nisma të vazhdojnë dhe të përmirësohen për të siguruar një sektor energjetik të qëndrueshëm dhe të pasur me mundësi eksporti.

3. Rezultatet e arritura

Të dhëna specifike mbi progresin në sektorin e energjisë (2021-2025)

Për të vlerësuar progresin në sektorin e energjisë dhe për të monitoruar përmbushjen e objektivave, përdoren disa statistika dhe indikatorë kryesorë. Disa nga të dhënat specifike dhe indikatorët e progresit për periudhën 2021-2025 janë si më poshtë.

1. Rritja e kapacitetit të prodhimit të energjisë nga burimet e rinovueshme

Rritja e kapacitetit të energjisë fotovoltaike. Kapaciteti i energjisë fotovoltaike ka pësuar një rritje të ndjeshme, me ndërtimin e disa parqeve të energjisë diellore, që kanë arritur rreth 150 mw deri në fund të vitit 2024.

Energji eolike. Kapaciteti i energjisë eolike ka pësuar një rritje prej 25 mw në vitin 2023, me projektet në vazhdim që synojnë të arrijnë një kapacitet të përgjithshëm prej 100 mw deri në vitin 2025.

2. Prodhimi dhe konsumi i energjisë

Prodhimi i energjisë nga burime të rinovueshme. Energjia e prodhuar nga burimet e rinovueshme (hidrocentrale, diellore dhe eolike) ka arritur rreth 65% të totalit të prodhimit të energjisë në vitin 2023, duke treguar një rritje të ndjeshme nga vitet e mëparshme.

Konsumi i energjisë. Konsumi i energjisë ka pësuar një rritje të qëndrueshme me një rritje vjetore prej 3%-4%, për shkak të rritjes së kërkesës për energji nga sektori industrial dhe qytetarët.

3. Rrjeti i shpërndarjes dhe transmetimit të energjisë

Përmirësimi i infrastrukturës së rrjetit. Investimet në rrjetin e shpërndarjes dhe transmetimit të energjisë kanë kontribuar në reduktimin e humbjeve të energjisë nga 15% në 11% gjatë periudhës 2021-2024, duke rritur efikasitetin e furnizimit.

Zhvillimi i rrjetit të inteligjent të energjisë. Përdorimi i sistemeve inteligjente për monitorimin dhe menaxhimin e energjisë është rritur me 20% që nga fillimi i implementimit të projekteve për rrjetin inteligjent.

4. Diversifikimi i burimeve të energjisë

Rritja e kapacitetit të energjisë termike dhe hidroelektrik. Kapaciteti i energjisë termike dhe hidroelektrik ka pësuar rritje, me disa projekte të reja që janë përfshirë, dhe synohet që deri në fund të vitit 2025 të arrihet një kapacitet i përgjithshëm prej 1,000 mw nga këto burime.

Diversifikimi i furnizimeve nga jashtë. Shqipëria ka rritur lidhjet energjetike ndërkombëtare, duke e bërë mundur rritjen e mundësisë për eksport dhe import energjie, duke u mundësuar të jetë një eksportues neto energjie për disa muaj gjatë vitit 2024.

5. Efikasiteti energjistik

Përmirësimi i efikasitetit në ndërtesa. Në vitin 2023, u realizua një kursim prej rreth 10% të konsumit të energjisë në ndërtesat publike dhe private, për shkak të masave për përmirësimin e izolimit dhe përdorimin e teknologjive më efikase energjetikisht.

Projekti i përdorimit të energjisë së rinovueshme. Është arritur një rritje e përdorimit të energjisë nga burimet e rinovueshme në nivelin e sektorëve industriale dhe bujqësorë, duke shënuar një rritje prej 15% të përdorimit të energjisë diellore dhe eolike deri në vitin 2024.

6. Kostot e energjisë dhe ndikimi ekonomik

Stabilizimi i çmimeve të energjisë. Pjesërisht për shkak të projekteve të energjisë rinovuese dhe lidhjeve ndërkombëtare, çmimet e energjisë janë stabilizuar, dhe është arritur një rritje e qëndrueshme e mundësive për eksport.

Mbështetje për bizneset dhe qytetarët. Qeveria ka ofruar mbështetje për ndihmën financiare për instalimin e paneleve diellore në bizneset e vogla dhe familjet me të ardhura të ulëta, duke arritur të mbulojë më shumë se 25,000 familje deri në vitin 2024.

Ndihmë për konsumatorët familjarë. Ulja e çmimit të energjisë me 1 lek prej 1 shkurtit 2025 do ndihmojë në uljen e ngarkesës për konsumatorët, veçanërisht për ata me të ardhura të ulëta, duke mundësuar një qasje më të përbalueshme ndaj energjisë elektrike.

7. Zhvillimi i kapaciteteve për eksportim të energjisë

Eksporti i energjisë. Shqipëria ka shënuar një rritje të eksportit të energjisë duke eksportuar deri në 20% të prodhimit të saj të energjisë në vitin 2023, me një plan që të bëhet eksportues neto për më shumë se 6 muaj në vit deri në vitin 2025.

Lidhjet me rrjetin ndërkombëtar të energjisë. Protokollet e bashkëpunimit dhe lidhjet me rrjetet energjetike të rajonit dhe be-së janë zgjeruar, duke mundësuar fluksin e energjisë ndërkufitare.

Sektori i energjisë në Shqipëri ka bërë përparime të konsiderueshme në drejtim të diversifikimit të burimeve të energjisë dhe rritjes së kapaciteteve të prodhimit të energjisë nga burimet e rinovueshme. Megjithatë, progresi ka ende hapësirë për përmirësim në aspektet e menaxhimit të infrastrukturës, diversifikimit të burimeve të furnizimit, dhe rritjes së eksportit të energjisë.

Shembuj të rasteve konkrete të suksesit në sektorin e energjisë (2021-2025)

Për të vlerësuar ndikimin e politikave dhe nismave të zbatuara, mund të identifikohen disa raste konkrete të suksesit në sektorin e energjisë që tregojnë përparimin dhe zhvillimet e rëndësishme në këtë periudhë.

1. Zhvillimi i parqeve fotovoltaike dhe energjisë diellore

Projekti i parkut fotovoltaik në karavasta (100 mw). Ky projekt, i cili është një nga më të mëdhenjtë në Shqipëri, është një shembull i suksesit në ndërtimin e kapaciteteve të energjisë diellore. Parku fotovoltaik në karavasta u aktivizua në vitin 2023 dhe ka kontribuar me 100 mw në sistemin energjetik të Shqipërisë. Ky projekt ka rritur ndjeshëm kapacitetin e energjisë të rinovueshme dhe ka zvogëluar varësinë nga burimet e tjera të energjisë.

Parku fotovoltaik në borizanë (50 mw). Ky është një tjetër projekt i madh i energjisë diellore që ka kontribuar në diversifikimin e burimeve të energjisë. Me një investim të madh nga investitorë ndërkombëtarë, ky park ka kontribuar në arritjen e objektivave të energjisë së rinovueshme, duke prodhuar energji të pastër për rreth 70,000 familje.

2. Projekte të infrastrukturës dhe rrjetit të shpërndarjes

Përmirësimi i infrastrukturës së rrjetit të shpërndarjes dhe transmetimit. Qeveria ka investuar në përmirësimin e rrjetit të shpërndarjes dhe transmetimit të energjisë, duke mundësuar një furnizim më të qëndrueshëm dhe efikas. Projekti i rehabilitimit të rrjetit të shpërndarjes në Tiranë dhe durrës, i përfunduar në vitin 2023, ka reduktuar humbjet në rrjet dhe ka përmirësuar cilësinë e furnizimit me energji, duke ulur ndërprerjet e shpeshta.

Ndërtimi i qendrës së kontrolit të energjisë në shkoder. Ky projekt ka mundësuar menaxhimin më të mirë të rrjetit energjetik në veri të Shqipërisë, duke siguruar stabilitetin e sistemit dhe lehtësuar shpërndarjen e energjisë nga burimet e rinovueshme në mënyrë më efikase.

4. Zhvillimi i energjisë nga biomasa dhe bujqësia

Projekti i energjisë nga biomasa në fier. Ky është një tjetër projekt që ka përdorur burime natyrore të Shqipërisë për të prodhuar energji të rinovueshme. Ky projekt ka përfshirë përdorimin e biomasës bujqësore për të prodhuar energji dhe ka kontribuar në mbështetje të zhvillimit të qëndrueshëm të sektorit të bujqësisë.

Përmirësimi i prodhimit të biogazit në ferma të vogla. Qeveria ka mbështetur fermat e vogla për të përdorur biomasën për prodhimin e biogaz dhe energji, duke u mundësuar atyre të kenë një burim të qëndrueshëm të energjisë dhe të uljnë ndotjen mjedisore.

5. Rritja e eksportit të energjisë

Ekspansion i lidhjeve energjike me rajonin dhe be-në. Shqipëria ka forcuar lidhjet e saj me rrjetin energjetik ndërkombëtar, duke e bërë më të lehtë eksportin e energjisë. Kjo ka mundësuar që Shqipëria të bëhet eksportues neto për disa muaj në vit, duke shfrytëzuar prodhimin e energjisë nga burimet e rinovueshme për të ndihmuar vendet e tjera të rajonit.

6. Rritja e kapaciteteve të energjisë në sektorët strategjikë

Projekti i ndërtimit të kapacitetit të energjisë hidroelektrike në rrethin e Kukësit. Ky projekt, që është në fazë përfundimi, synon të shtojë rreth 250 mw në kapacitetin hidroelektrik të Shqipërisë. Ky projekt ka ndihmuar jo vetëm në rritjen e prodhimit të energjisë të rinovueshme, por ka krijuar mundësi të reja për rritjen e eksporteve.

Këto shembuj konkrete tregojnë përparimin e dukshëm të Shqipërisë në sektorin e energjisë për periudhën 2021-2025. Rritja e kapacitetit të energjisë diellore dhe eolike, përmirësimi i infrastrukturës së rrjetit, zhvillimi i projekteve të energjisë nga biomasa, dhe rritja e eksportit të energjisë janë disa nga arritjet më të rëndësishme. Megjithatë, duhet të vazhdohet puna për diversifikimin e mëtejshëm të burimeve të energjisë dhe për rritjen e efikasitetit të sektorit të energjisë për të arritur qëllimet afatgjata të qëndrueshmërisë dhe pavarësisë energjetike.

4. Sfida dhe pengesa

Problemet që kanë ndikuar në përmbushjen e objektivave në sektorin e energjisë (2021-2025)

Pavarësisht përpjekjeve të vazhdueshme dhe investimeve të bëra në sektorin e energjisë, disa probleme kanë penguar përmbushjen e objektivave të caktuara për periudhën 2021-2025. Disa nga problemet kryesore janë.

1. Varësia nga hidroenergia dhe vonesat në diversifikim

Kufizimi i diversifikimit të burimeve të energji. Shqipëria është ende shumë e varur nga energjia hidroelektrike, e cila, për shkak të varësisë nga kushte klimatike dhe moti (niveli i reshjeve), mund të jetë jo e qëndrueshme për një periudhë të gjatë. Kjo ka shkaktuar probleme në stabilitetin e furnizimit me energji dhe ka vonuar arritjen e qëllimit për të diversifikuar burimet e energjisë.

Vonesat në implementimin e projekteve të energjisë diellore dhe eolike. Edhe pse janë planifikuar dhe nisur disa projekte të energjisë diellore dhe eolike, vonesat në ndihmën për zhvillimin e tyre dhe burokracitë administrative kanë ndikuar negativisht në rritjen e kapaciteteve të energjisë së rinovueshme. Rruga për t'i bërë këto burime energjie më të qëndrueshme dhe me ndikim të lartë ka pasur pengesa që lidhen me burokracinë dhe investime të pamjaftueshme në infrastrukturë.

2. Mungesa e infrastrukturës dhe kapaciteteve të përshtatshme

Dobësitë në infrastrukturën e rrjetit të shpërndarjes dhe transmetimit. Ndërsa janë bërë përpjekje për të përmirësuar infrastrukturën e rrjetit të shpërndarjes, mungesa e investimeve të mjaftueshme dhe vonesat në rehabilitimin dhe zgjerimin e rrjetit kanë penguar shpërndarjen e energjisë në mënyrë të qëndrueshme. Rrjeti i shpërndarjes në disa zona rurale është ende i papërshtatshëm për t'u përballuar me rritjen e kërkesës për energji dhe energjinë e rinovueshme.

Kufizime në kapacitetet e ruajtjes së energjisë. Energjia e rinovueshme është e ndërprerë dhe kërkon mundësi të ruajtjes dhe menaxhimit të kërkesës. Shqipëria ka nevojë për zhvillimin e teknologjive të ruajtjes së energjisë, të cilat mbeten të pazhvilluara në disa raste. Mungesa e sistemeve të avancuara të ruajtjes ka bërë që prodhimi i energjisë nga burimet e rinovueshme të jetë i paqëndrueshëm.

3. Problemet me financimin dhe investimet

Mungesa e financimit të mjaftueshëm për projekte të mëdha. Disa projekte të energjisë së rinovueshme dhe zhvillimi i infrastrukturës për rrjetin e shpërndarjes janë penguar nga mungesa e fondeve. Ndërsa disa investitorë privatë janë të angazhuar, ka pasur vonesa dhe shpesh sfida në lidhje me financimin dhe bashkëpunimin me partnerë të tjerë ndërkombëtarë.

Përparësitë e paqartësuara për investitorët e huaj. Disa politikat dhe procedurat për investimet e huaja kanë qenë të paqarta dhe të vonuara, duke krijuar pasiguri për investitorët që janë të gatshëm të kontribuojnë në projekte të energjisë së rinovueshme dhe infrastrukturës energjetike. Kjo ka ndikuar negativisht në fluksin e investimeve të huaja dhe është vonuar realizimi i disa projekteve strategjike.

4. Mungesa e kapaciteteve të kërkesës dhe tregut të brendshëm

Pabarazitë në kërkesën për energji. Edhe pse Shqipëria ka kapacitet të lartë për prodhimin e energjisë, kërkesa në disa zona të veçanta, veçanërisht ato rurale dhe të thella, ka qenë e ulët. Ky përkufizim ka ndikuar në realizimin e efikasitetit të plotë të energjisë e prodhuar.

Mungesa e iniciativave për tregjet rajonale. Pavarësisht mundësive për të eksportuar energji, ka pasur vonesa në krijimin e një tregu rajonal të përbashkët për energjinë, që do të mundësonte Shqipërinë të shfrytëzonte më shumë mundësitë për eksportimin e energjisë. Disa pengesa teknologjike dhe ligjore kanë bërë që Shqipëria të mos arrijë potencialin e saj të plotë si eksportues neto.

5. Faktorët klimatikë dhe ndikimet nga pandemia covid-19

Vështirësitë e moti dhe dëmtohen hidrocentralet. Ndikimet e kushteve klimatike të paparashikuara, përfshirë thatësitë që kanë ndodhur vitet e fundit, kanë zvogëluar prodhimin e energjisë nga hidrocentralet dhe kanë bërë që vendi të ballafaqohet me furnizime të pasigurta gjatë periudhave të thatësisë.

Pandemia covid-19 dhe vonesa e projekteve. Pandemia ka shkaktuar një vonesë në shumë projekte energjetike për shkak të kufizimeve të udhëtimit dhe ndalesave të aktiviteteve ekonomike. Kjo ka bllokuar zhvillimin e disa projekteve kritike që duhej të ishin përfunduar në periudhën 2021-2022.

Problemet që kanë ndikuar negativisht në përmbushjen e objektivave të sektorit të energjisë për periudhën 2021-2025 përfshijnë varësinë e lartë nga hidroenergjia, vonesat në diversifikimin e burimeve të energjisë, vështirësitë e infrastrukturës dhe kapaciteteve të ruajtjes, mungesën e financimit dhe investimeve të mjaftueshme, si dhe sfida të tjera të jashtme si faktorët klimatikë dhe pandemia. Pavarësisht këtyre problemeve, Shqipëria ka bërë progres të dukshëm në drejtim të diversifikimit të burimeve të energjisë dhe forcimit të kapaciteteve të energjisë së rinovueshme.

Faktorët e jashtëm dhe të brendshëm që kanë ndikuar negativisht në sektorin e energjisë

Faktorët e jashtëm

1. Kushtet klimatike dhe fenomenet natyrore

Kushtet klimatike ekstreme. Shqipëria ka një varësi të lartë nga energjia hidroelektrike, që është e ndjeshme ndaj kushteve klimatike. Fenomenet ekstreme si thatësitrat e papritura, reshjet e pakta dhe periudhat e ngruhta kanë reduktuar prodhimin e energjisë nga hidrocentrale. Kjo ka krijuar paqëndrueshmëri në furnizimin me energji dhe ka ndikuar negativisht në stabilitetin e sektorit.

2. Pabarazitë e tregut rajonal të energjisë

Rivalitetet dhe pabarazitë në integrimin rajonal. Shqipëria ka pasur vështirësi në integrimin e plotë në tregjet rajonale të energjisë. Faktori politik dhe burokratik, bashkë me rregulloret të cilat nuk janë harmonizuar gjithashtu, ka penguar krijimin e një tregu të përbashkët dhe më konkurrues, që mund të ndihmonte Shqipërinë të shfrytëzonte mundësitë e eksportit dhe të rrisë mbështetje për investitorët e huaj.

3. Pandemia covid-19

Efektet ekonomike dhe ndikimet në projektet e infrastrukturës. Pandemia e covid-19 ka pasur një ndikim të drejtpërdrejtë në ekonominë globale dhe sektori i energjisë nuk ka qenë përjashtim. Kufizimet e udhëtimit, mbyllja e aktiviteteve dhe vonesat në projektet e energjisë së rinovueshme kanë çuar në stagnim të zhvillimit dhe zbatimit të disa projekteve të rëndësishme. Kjo ka vonuar avancimin e planeve për diversifikimin e burimeve të energjisë.

Faktorët e brendshëm

1. Varësia e lartë nga hidroenergjia

Vonesa në diversifikimin e burimeve të energjisë. Shqipëria është shumë e varur nga energjia hidroelektrike, e cila është e ndjeshme ndaj kushteve klimatike. Kjo ka krijuar paqëndrueshmëri dhe ka bërë që prodhimi i energjisë të jetë i pasigurt gjatë periudhave të thatësitës. Shumë projekte të energjisë diellore dhe erës kanë hasur vonesa për shkak të pengesave administrative dhe financiare.

2. Infrastruktura e dobët e shpërndarjes dhe transmetimit

Problemet me rrjetin e energjisë. Infrastrukturat e vjetra të shpërndarjes dhe transmetimit kanë penguar efikasitetin dhe ka bërë që disa zona të kenë mungesa në furnizim me energji.

Të tilla kufizime kanë ndikuar negativisht në optimizimin e burimeve dhe përdorimin efikas të energjisë.

3. Mungesa e investimeve të mjaftueshme

Përkufizime në burime financiare dhe investime. Mungesa e investimeve të mjaftueshme për modernizimin e infrastrukturës dhe zhvillimin e burimeve të energjisë së rinovueshme ka ngadalësuar proceset e diversifikimit. Projekti për ndihmën në zhvillimin e energjisë diellore dhe eolike ka pasur vonesa për shkak të burokracisë dhe mungesës së mbështetjes financiare të nevojshme.

4. Pabarazitë në rregulloret dhe politikat kombëtare

Përçarje në legjislacion dhe politika të paqarta. Ekzistenca e legjislacionit të paqartë dhe përçarjeve në politikat për energjinë e rinovueshme ka penguar zhvillimin e sektorit. Reformat ligjore dhe financiare janë vonuar dhe shpesh janë ndikuar nga ndryshimet në administratën shtetërore, duke krijuar pasiguri për investitorët dhe kompani të energjisë.

5. Mbështetja e paqëndrueshme e politike qeveritare

Vonesat në zbatimin e planifikimeve strategjike. Ndërsa ka pasur disa nisma dhe projekte të rëndësishme, implementimi i politikave strategjike ka qenë i vonuar. Zbatimi i politikave të energjisë së rinovueshme, si dhe nismat për të diversifikuar burimet e energjisë, është penguar nga burokracia dhe mungesa e koordinimit ndërmjet institucioneve të ndryshme shtetërore.

Faktorët e jashtëm, si kushtet klimatike ekstreme, ndikimet nga pandemia covid-19 dhe vështirësitë e integritimit në tregjet rajonale të energjisë, kanë ndikuar negativisht në sektorin e energjisë. Nga ana tjetër, faktorët e brendshëm, si varësia e lartë nga hidroenergjia, infrastruktura e dobët, mungesa e investimeve të mjaftueshme dhe pasiguria në politikat dhe legjislacionin e energjisë, kanë penguar zhvillimin e qëndrueshëm të këtij sektori. Këto pengesa kërkojnë ndërhyrje të shpejta dhe efektive për të përmirësuar qëndrueshmërinë dhe rritjen e sektorit të energjisë.

5. Prioritetet e ardhshme

Çfarë mbetet për të bërë në sektorin e energjisë (nga 2025 e vijim)?

Për të siguruar zhvillimin dhe mbështetjen e qëndrueshme të sektorit të energjisë në Shqipëri, ka ende disa hapa të rëndësishëm për t'u ndërmarrë. Këto janë disa nga fushat kyçe që kërkojnë veprim të menjëhershëm dhe afatgjatë.

1. Diversifikimi i burimeve të energjisë

Përshtetimi i investimeve në energjitë e rinovueshme. Energjia diellore, erë dhe biomasa duhet të përfshihen në mënyrë më të gjerë si burime të qëndrueshme. Kjo përfshin krijimin e kushteve të përshtatshme për investitorët dhe lehtësimin e procesit të licencimit dhe autorizimit.

Ndërmarrja e projekteve për energjinë diellore dhe erën do të zvogëlojë varësinë nga energjia hidroelektrike dhe do të sigurojë diversifikimin e burimeve të energjisë.

2. Modernizimi dhe rindërtimi i infrastruktures energjetike

Përmirësimi i rrjetit të shpërndarjes dhe transmetimit. Investimet në modernizimin e infrastrukturës për shpërndarjen dhe transmetimin e energjisë janë thelbësore për uljen e humbjeve të energjisë dhe për përmirësimin e furnizimit me energji për konsumatorët.

Kjo përfshin rinovimin e teknologjisë së përdorur për shpërndarjen e energjisë dhe ndërtimin e linjave të reja për të mbështetur rritjen e kërkesës dhe përdorimin e energjisë nga burime të rinovueshme.

3. Politikat e tregut dhe rregullat e energjetikës

Krijimi i një tregu të integruar rajonal të energjisë. Shqipëria duhet të punojë në përmirësimin e bashkëpunimit rajonal dhe integrimin e plotë të tregut të energjisë me vendet e tjera të ballkanit dhe be-në. Kjo do të mundësojë shpërndarjen e energjisë më efikase dhe do të rrisë mundësitë për eksportim.

Zbatimi i një legjislacioni të harmonizuar dhe të qëndrueshëm për të mbështetur investimet dhe zhvillimin e teknologjive të reja është i domosdoshëm.

4. Përmirësimi i efijencës energjitike

Rritja e efikasitetit të përdorimit të energjisë. Zbatimi i masave për të përmirësuar efikasitetin energjetik në sektorët e industrisë, transportit dhe ndërtesave është i rëndësishëm për uljen e kërkesës dhe presionit mbi burimet energjetike. Programet për financimin e energjisë së gjelbër dhe përmirësimin e infrastrukturës energjetike duhet të jenë në fokus.

Mbështetje për bizneset dhe individët që investojnë në teknologji efikase energjetike, si ndriçimi led, termoizolim i ndërtesave, dhe sisteme të ngrohjes dhe ftohjes me energji të rinovueshme.

5. Zhvillimi i kapaciteteve për energjinë e rinovueshme

Mbështetje për trajnimin dhe aftësimin e ekspertëve. Investimi në trajnimin dhe zhvillimin e kapaciteteve lokale për të menaxhuar dhe operuar infrastrukturën e energjisë së rinovueshme është një prioritet. Kjo është e nevojshme për të mbështetur zhvillimin e sektorit dhe për të krijuar mundësi punësimi në këtë fushë.

6. Zhvillimi i infrastrukturës për magazinimin e energjisë

Ndërtimi i kapaciteteve për magazinimin e energjisë. shumë projekte energjie të rinovueshme, si energjia e erës dhe diellore, kanë natyrë të papërcaktuar dhe kanë nevojë për sisteme magazinimi për të balancuar prodhimin dhe kërkesën. Investimi në teknologji magazinimi, si bateritë dhe hidroelektrikët me pompim, do të ndihmojë në stabilizimin e furnizimit.

7. Mbrojtja e mjedisit dhe ruajtja e burimeve natyrore

Përmirësimi i menaxhimit të burimeve të ujit. Energjia hidroelektrike mbetet një burim kryesor në Shqipëri, por menaxhimi i qëndrueshëm i burimeve të ujit është esencial për të ruajtur ekosistemet dhe për të parandaluar shkatërrimin e biodiversitetit.

Për të ruajtur ekosistemet natyrore dhe për të minimizuar ndikimin në mjedis, është e nevojshme një qasje më e kujdesshme dhe e menaxhuar mirë e burimeve natyrore të energjisë.

8. Përmirësimi i politika të mbështetjes për investimet

Përkrahja për investitorët e huaj dhe lokale. Lehtësimi i procedurave administrative dhe ofrimi i mbështetjeje financiare për investitorët, përfshirë subvencionet dhe grante, do të ndihmojë në tërheqjen e investimeve të reja dhe do të mundësojë zhvillimin e sektorëve të rinovueshëm të energjisë.

Sektorët kryesorë që kërkojnë vëmendje dhe përmirësim janë diversifikimi i burimeve të energjisë, modernizimi i infrastrukturës energjetike, dhe përmirësimi i efikasitetit të përdorimit të energjisë. Për të realizuar këto objektiva, është e nevojshme që të ndërmerren masa të shpejta dhe të koordinuara për të mbështetur zhvillimin e qëndrueshëm të sektorit të energjisë dhe për të siguruar një furnizim të sigurt dhe të qëndrueshëm për të ardhmen.

Mendime për përmirësimin e mëtejshëm në sektorin e energjisë

Për të siguruar zhvillimin e qëndrueshëm dhe për të arritur objektivat e përcaktuara, Shqipëria duhet të ndërmarrë një sërë hapash strategjike në sektorin e energjisë. Këtu janë disa rekomandime kyçe.

1. Inkurajimi i investimeve në energji të rinovueshme

Ofertë me stimuj ekonomikë dhe subvencione për projekte të energjisë së rinovueshme. Rritja e investimeve në energjitë e rinovueshme (diellore, eolike, dhe biomasa) është thelbësore. Kjo mund të arrihet duke ofruar stimuj fiskalë dhe subvencione për investitorët që zhvillojnë projekte të energjisë së rinovueshme.

Thjeshtimi i procedurave të licencimit dhe taksimit. Procedurat e licencimit për projektet e energjisë së rinovueshme duhet të bëhen më efikase dhe të përshpejtohen për të ulur kostot dhe pengesat administrative që mund të dëmtojnë investimet.

2. Përmirësimi i infrastrukturës energjetike

Investime në teknologjitë e transmetimit dhe shpërndarjes. Rrjetet e energjisë duhet të modernizohen për të mbështetur burimet e energjisë të rinovueshme dhe për të ulur humbjet e energjisë. Teknologjitë e reja të energjisë, si matësit inteligjentë dhe automatizimi i rrjetit, mund të ndihmojnë në menaxhimin e kërkesës dhe stabilizimin e sistemit energjetik.

Rritja e kapaciteteve të infrastrukturës për magazinimin e energjisë. Magazinat e energjisë janë të domosdoshme për të balancuar prodhimin dhe kërkesën. Investimi në kapacitete të magazinimit të energjisë, si bateritë dhe hidroelektrikët me pompim, do të rrisë stabilitetin e furnizimit me energji.

3. Zhvillimi i përshtatshëm i energjisë nga burimet e ringjenerueshme

Rritja e kapacitetit të energjisë eolike dhe diellore. Shqipëria ka mundësi të madhe për energji diellore dhe erë, por këto burime janë ende në fazën fillestare. Investimi në këto burime, duke përfshirë zhvillimin e fermave diellore dhe wind-farms, do të ndihmojë në diversifikimin e furnizimit dhe do të ulë varësinë nga energjia hidroelektrike.

Zhvillimi i burimeve të reja të energjisë nga biomasa dhe biogazi. Mbështetja e projekteve që shfrytëzojnë burimet e biomasës dhe biogazit do të përmirësojë më tej diversifikimin dhe sigurinë e furnizimit energjetik.

4. Përmirësimi i efikasitetit energjetik

Zbatimi i standardeve të rrepta për efikasitetin energjetik. Standardet e rrepta për efikasitetin energjetik duhet të zbatohet në ndërtimin e ndërtesave të reja dhe rinovimin e infrastrukturës ekzistuese. Përmirësimi i efikasitetit energjetik i ndërtesave do të reduktojë konsumimin e energjisë dhe do të ulë varësinë nga burimet tradicionale.

Inkurajimi i përdorimit të teknologjive të gjelbërta. Sigurimi i mundësive për individët dhe bizneset për të investuar në energji të pastër dhe teknologji efikase energjetike duhet të jetë një prioritet i qeverisë, përfshirë grante dhe kredi me kushte të favorshme.

5. Përmirësimi i sistemit të regullatorëve dhe politikave

Harmonizimi me normat dhe politikat e be-së. Shqipëria duhet të vazhdojë të harmonizojë politikat dhe rregulloret e saj energjetike me ato të bashkimit europian, për të rritur transparencën dhe për të lehtësuar investimet e huaja. Implementimi i direktivave të be-së për energjinë e rinovueshme, efikasitetin energjetik dhe tregjet energjetike mund të rrisë konkurrencën dhe të ulë çmimet për konsumatorët.

Krijimi i kushteve të qarta dhe të ndryshueshme për investitorët. Sigurimi i një mjedisi të qëndrueshëm për investimet është i rëndësishëm. Pritshmëritë e qarta dhe sistemet fiskale të favorshme për energjinë e rinovueshme do të inkurajojnë investitorët e huaj dhe ata vendas të angazhohen në projekte të reja.

6. Rritja e edukimit dhe ndërgjegjësimit

Fushata edukative për përdorimin e energjisë së pastër dhe efikase. Duhet të zhvillohen fushata ndërgjegjësimi për të mësuar qytetarët dhe bizneset rreth përdorimit të energjisë së pastër dhe efikasitetit energjetik. Kjo mund të ndihmojë në rritjen e kërkesës për teknologji të gjelbra dhe të qëndrueshme.

Zhvillimi i aftësive dhe trajnimeve për energjitë e rinovueshme. Rritja e kapaciteteve të resurseve njerëzore për të mbështetur zhvillimin dhe operimin e burimeve të energjisë së rinovueshme është e domosdoshme për të siguruar një zhvillim të qëndrueshëm dhe të suksesshëm të sektorit.

Për të përmbushur objektivat e diversifikimit të burimeve energjetike dhe pavarësisë energjetike, është e nevojshme një qasje e koordinuar që përfshin investime të mëdha në teknologjitë moderne dhe infrastruktura energjetike. Implementimi i politikave për diversifikim, mbështetje për energjitë e rinovueshme dhe rritja e efikasitetit energjetik do të kontribuojnë në një sistem energjetik të qëndrueshëm dhe të sigurt për të ardhmen.

Politika fiskale-buxhetore

1. Objektivat kryesore të sektorit

Politika fiskale dhe buxhetore është një nga shtyllat kryesore për stabilizimin dhe zhvillimin e një ekonomie. Në Shqipëri, periudha 2021-2025 ka sjellë përmirësime dhe sfida të ndryshme në këtë sektor. Politikat fiskale dhe buxhetore synojnë të mbështesin zhvillimin ekonomik, të sigurojnë rritjen e të ardhurave publike, të menaxhojnë borxhin publik dhe të sigurojnë stabilitetin makroekonomik.

Përshkrimi i synimeve të qeverisë 2021-2025 për politikat fiskale dhe buxhetore

Në periudhën 2021-2025, qeveria e Shqipërisë ka vënë përparësi përmirësimin e menaxhimit financiar, rritjen e transparencës dhe optimizimin e politikave fiskale dhe buxhetore. Pavarësisht arritjeve të deritanishme, qeveria ka për qëllim të thellojë reforma të mëtejshme që do të kontribuojnë në një sistem fiskal më efikas, të drejtë dhe të qëndrueshëm.

1. Përsosja e menaxhimit fiskal dhe buxhetor

Përmirësimi i shpenzimeve publike. Qeveria synon të rrisë efikasitetin në menaxhimin e shpenzimeve publike, duke synuar alokimin e burimeve në sektorët më të nevojshëm dhe më produktivë për rritjen ekonomike, si arsimi, shëndetësia dhe infrastruktura.

Rritja e transparencës në shpenzimet publike. Për të garantuar një menaxhim të përgjegjshëm të fondeve publike, qeveria ka synuar të rrisë transparencën në shpenzimet buxhetore. Kjo përfshin publikimin e raporteve periodike dhe auditeve të pavarura që do të mundësojnë monitorimin e përdorimit të fondeve të shtetit dhe do të ndihmojnë në luftimin e korrupsionit.

2. Politikat fiskale

Rritja e të ardhurave publike. Qeveria ka si prioritet rritjen e nivelit të të ardhurave publike përmes përmirësimit të administratës tatimore dhe përbalimit të informalitetit. Kjo do të realizohet përmes modernizimit të sistemit të taksave, duke përfshirë përdorimin e teknologjisë për të lehtësuar procesin e pagesave dhe të mbledhjes së taksave.

Përforsimi i luftës kundër evazionit fiskal. Një tjetër objektivi është reduktimi i evazionit fiskal dhe ndihma për bizneset që respektojnë ligjet. Kjo do të realizohet duke zbatuar më shumë kontrolle dhe inspekte, si dhe duke ofruar incentiva për bizneset që janë në rregull me pagesat e taksave.

3. Reforma në shpenzimet e qeverisë dhe investimet publike

Përmirësimi i infrastrukturës dhe investimeve publike. Qeveria ka synuar rritjen e investimeve publike në projekte me prioritet, si zhvillimi i infrastrukturës, energjisë dhe turizmit, për të mbështetur rritjen ekonomike afatgjatë. Ky angazhim për investime të mëdha ka për qëllim përmirësimin e kushteve për bizneset dhe krijimin e mundësive të reja të punësimit.

Zhvillimi i sistemit të menaxhimit të investimeve publike. Implementimi i mëtejshëm i një sistemi të përmirësuar të menaxhimit të investimeve publike dhe monitorimi i të gjithë ciklit të investimeve do të mundësojë alokimin efikas të fondeve dhe do të rrisë shpejtësinë e realizimit të projekteve të rëndësishme.

4. Reforma në menaxhimin e borxhit publik

Menaxhimi i borxhit dhe ristrukturimi i tij. Qeveria ka bërë progres të konsiderueshëm në menaxhimin e borxhit publik dhe synon të ulë ngarkesën e borxhit afatshkurtër përmes rifinancimit dhe diversifikimit të burimeve të financimit. Kjo do të mundësojë një ekuilibër të qëndrueshëm midis shpenzimeve publike dhe të ardhurave.

Përmirësimi i marrëdhënieve me institucionet ndërkombëtare financiare. Për të siguruar burime të qëndrueshme financiare për projekte zhvillimi, qeveria do të përforcojë marrëdhëniet me organizatat ndërkombëtare si banka botërore, fmn dhe banka evropiane për rindërtim dhe zhvillim (berzh).

5. Rritja e pjesëmarrjes së shoqërisë dhe ofrimi i shërbimeve fiskale online

Digitalizimi i shërbimeve fiskale. Për të përmirësuar shërbimet ndaj qytetarëve dhe bizneseve, një objektiv kryesor i qeverisë është të vazhdojë me implementimin e shërbimeve fiskale online. Kjo do të ndihmojë në lehtësimin e procedurave dhe do të rrisë transparencën, duke mundësuar akses të lehtë në informacionin për tatimet dhe detyrimet financiare.

Pjesëmarrja aktive e shoqërisë në proceset fiskale. Krijimi i mundësive për qytetarët të jenë pjesë aktive në procesin e monitorimit të shpenzimeve publike dhe të angazhohen në debatet mbi politikën fiskale do të ndihmojë në rritjen e besimit dhe përgjegjshmërisë në sistemin fiskal.

Në periudhën 2021-2025, qeveria e Shqipërisë ka vendosur përparësi të qarta në përmirësimin e politikave fiskale dhe buxhetore. Këto përfshijnë rritjen e transparencës, përmirësimin e menaxhimit financiar dhe luftën kundër evazionit fiskal, si dhe mbështetje për investime strategjike që mund të kontribuojnë në zhvillimin e qëndrueshëm ekonomik.

Rreth këtyre synimeve, qeveria do të angazhohet për reforma të mëtejshme që do të sigurojnë që sistemet fiskale dhe buxhetore të jenë më efikase dhe të përshtatshme me kërkesat e zhvillimeve moderne të ekonomisë.

Politikat dhe reformat e planifikuara për 2021-2025 në politikat fiskale dhe buxhetore

Në periudhën 2021-2025, qeveria e Shqipërisë ka hartuar një sërë politikash dhe reformash për të përmirësuar menaxhimin e financave publike, për të rritur transparencën dhe për të optimizuar sistemin fiskal dhe buxhetor.

Objektivat kryesore të këtyre reformave janë arritja e një sistemi më të qëndrueshëm dhe të drejtë fiskal, që do të mbështesë rritjen e qëndrueshme ekonomike dhe do të kontribuojë në zhvillimin e sektorëve të ndryshëm të ekonomisë.

1. Rritja e eficiencës së administratës tatimore dhe mbledhjen e taksave

Digitalizimi i sistemit të tatimeve. Një nga politikat kryesore është zhvillimi dhe zgjerimi i shërbimeve online për tatimpaguesit, duke u mundësuar atyre të kryejnë detyrimet e tyre tatimore në mënyrë më efikase dhe transparente. Kjo do të përfshijë integrimin e teknologjisë dhe automatizimin e proceseve administrative për të zvogëluar burokracinë dhe për të përmirësuar përvojën e qytetarëve dhe bizneseve.

Fuqizimi i kontrollit dhe monitorimit të tatimeve. Pjesë e reformës do të jetë rritja e kapaciteteve të inspektorëve tatimorë dhe përdorimi i teknologjisë për të luftuar evazionin fiskal dhe për të përmirësuar sistemin e mbledhjes së taksave.

2. Politikat për përmirësimin e shpenzimeve publike dhe shërbimeve qeveritare

Rritja e investimeve publike. Kjo politikë ka si qëllim përmirësimin e infrastrukturës dhe zhvillimin e sektorëve të tjerë të rëndësishëm për rritjen e qëndrueshme ekonomike, si arsimi, shëndetësia dhe mbrojtja sociale. Reforma do të përfshijë identifikimin dhe financimin e projekteve prioritare dhe përmirësimin e menaxhimit të investimeve publike për të garantuar ekzekutimin efikas dhe të shpejtë të këtyre projekteve.

Përmirësimi i menaxhimit të shpenzimeve publike. Qeveria do të fokusohet në alokimin më efikas të fondeve publike, duke u siguruar që ato të shpenzohen në përputhje me prioritetet strategjike të vendit. Kjo përfshin përmirësimin e menaxhimit të shpenzimeve operacionale dhe investimeve të cilat kanë impakt të drejtpërdrejtë në zhvillimin ekonomik dhe përmirësimin e kushteve të jetesës.

3. Reforma në borxhin publik dhe menaxhimin e financave

Menaxhimi i borxhit publik. Qeveria ka ndërmarrë një sërë veprimesh për të menaxhuar borxhin publik në një mënyrë më të qëndrueshme. Kjo përfshin planifikimin dhe diversifikimin e burimeve të financimit, si dhe përpjekje për të ulur borxhin afatshkurtër dhe për të ristrukturuar borxhin ekzistues në mënyrë që të mundësohet ulja e rrezikut të likuiditetit.

Përmirësimi i marrëdhënieve me kreditorët ndërkombëtarë. Si pjesë e reformës, qeveria do të vazhdojë të përforcojë marrëdhëniet me institucionet ndërkombëtare financiare, si banka botërore dhe fmn, për të siguruar mbështetje të mëtejshme në menaxhimin e borxhit dhe zhvillimin e projekteve të mëdha infrastrukturore.

4. Politikat për rritjen e transparencës dhe përgjegjshmërisë

Përmirësimi i transparencës në shpenzimet publike. Një tjetër hap i rëndësishëm i reformës do të jetë rritja e transparencës në procesin e shpenzimeve publike. Kjo do të përfshijë publikimin më të shpeshtë të raporteve financiare dhe monitorimin e shpenzimeve, si dhe krijimin e mundësive për qytetarët dhe shoqërinë civile të jenë të përfshirë në mbikëqyrjen e financave publike.

Zhvillimi i platformave online për shërbimet fiskale. Për të mundësuar një qasje më të lehtë dhe më transparente për qytetarët dhe bizneset, do të krijohen platforma online për të ofruar shërbime tatimore dhe të tjera shërbime të administratës publike, duke përfshirë pagesat, raportimet dhe ndihmën për tatimpaguesit.

5. Reforma në politikat e taksave dhe nxitjen e investimeve

Rishikimi i sistemit të taksave. Qeveria ka ndërmend të rishikojë dhe përmirësojë sistemin e taksave, duke i bërë ato më të thjeshta dhe të drejta për qytetarët dhe bizneset. Kjo përfshin uljen e taksave për bizneset që investojnë në sektorët strategjikë dhe që kontribuojnë në krijimin e vendeve të punës.

Nxitja e investimeve të huaja. Për të tërhequr investime të huaja dhe për të krijuar mundësi për rritjen ekonomike, qeveria do të vazhdojë të ofrojë përfitime tatimore dhe mbështetje për investitorët që angazhohen në sektorët me potencial të lartë për rritje, si energjia, teknologjia dhe infrastruktura.

6. Reforma në pjesëmarrjen e shoqërisë dhe kontrollin e financave publike

Angazhimi i shoqërisë në politikën fiskale. Qeveria do të angazhohet më shumë me qytetarët dhe sektorin e shoqërisë civile për të rritur pjesëmarrjen e tyre në debatet për politikat fiskale dhe menaxhimin e financave publike. Ky angazhim do të ndihmojë në rritjen e besimit dhe legjitimitetit të politikave të qeverisë.

Forcimi i kontrollit të financave publike. Pjesë e reformës do të jetë forcimi i mekanizmave të kontrollit të financave publike, duke përfshirë përmirësimin e auditimeve dhe rritjen e efikasitetit të institucioneve që mbikëqyrin shpenzimet e qeverisë.

Politikat dhe reformat e planifikuara për periudhën 2021-2025 në sektorin e politikave fiskale dhe buxhetore janë të orientuara drejt përmirësimit të efikasitetit të menaxhimit të financave publike, rritjes së transparencës dhe luftës kundër evazionit fiskal, si dhe mbështetjes për investime dhe rritjen e qëndrueshme të ekonomisë. Këto reforma synojnë të krijojnë një sistem fiskal të qëndrueshëm, që mbështet zhvillimin e sektorëve kyç dhe përmirëson kushte jetese për qytetarët.

2. Aktivitetet dhe masat e ndërmarra

Përmbledhje e masave specifike të zbatuara deri më tani në politikat fiskale dhe buxhetore

Deri në vitin 2025, qeveria e Shqipërisë ka ndërmarrë një sërë masash specifike për të përmirësuar menaxhimin e financave publike, për të rritur transparencën dhe për të optimizuar sistemin fiskal dhe buxhetor.

Masat kryesore të zbatuara deri më tani përfshijnë.

1. Digitalizimi i sistemit tatimor

Platforma online për tatimpaguesit. U krijuan dhe u përmirësuan platforma digjitale që mundësojnë tatimpaguesve të regjistrohen, të raportojnë dhe të paguajnë tatimet online. Kjo ka kontribuar në uljen e burokracisë dhe ka përmirësuar aksesin dhe shërbimin për qytetarët dhe bizneset.

Tatimi i e-commerce. Sistemi tatimor ka përfshirë në mënyrë më të strukturuar bizneset që operojnë online, duke rritur mundësitë për mbledhjen e tatimeve dhe për të adresuar sfidat e evazionit fiskal në këtë sektor në rritje.

2. Reforma në mbledhjen e taksave dhe lufta kundër evazionit fiskal

Programi i nxitjes së vetëdeklarimit. U zhvilluan masa për të inkurajuar bizneset të deklarojnë të ardhurat dhe shpenzimet e tyre në mënyrë më të saktë, përmes stimujve dhe dënimeve për ata që nuk i përmbushin detyrimet tatimore.

Forcimi i kontrollit dhe auditimit. Inspektorët tatimorë janë fuqizuar dhe janë përdorur teknologji të avancuara për monitorimin dhe auditet më të thella të tatimpaguesve, për të ulur nivelin e evazionit fiskal.

3. Rishikimi i sistemit të taksave

Ulja e barrës tatimore për bizneset. Qeveria ka ndërmarrë një politikë tatimore më të lehtë për biznese, duke ulur taksat për disa grupe biznesesh dhe duke ofruar stimuj për sektorët që kontribuojnë në krijimin e vendeve të punës dhe inovacionin.

Shqyrtimi i skemës së tvsh-së dhe taksës mbi fitimin. Qeveria ka realizuar një rishikim të normës së tvsh-së dhe taksave mbi fitimin për të siguruar që ato të jenë më të përballueshme për sektorët e vogla dhe të mesme të biznesit.

4. Përmirësimi i menaxhimit të buxhetit dhe shpenzimeve publike

Zhvillimi i sistemit të menaxhimit të financave publike. U implementua një sistem i avancuar për monitorimin dhe menaxhimin e shpenzimeve publike, që mundëson transparencën dhe siguron që fondet e shtetit shpenzohen në mënyrë të duhur dhe sipas planifikimeve.

Rritja e mbikëqyrjes së shpenzimeve të qeverisë. U rrit mbikëqyrja dhe auditimi i shpenzimeve publike për të parandaluar abuzimet dhe për të siguruar përdorimin efikas të burimeve financiare të shtetit.

5. Reforme në borxhin publik

Menaxhimi i borxhit publik dhe ristrukturimi i borxhit. U realizuan hapa për menaxhimin dhe ristrukturimin e borxhit publik, duke siguruar që borxhi afatshkurtër të reduktohej dhe duke u fokusuar në përmirësimin e qëndrueshmërisë së borxhit afatgjatë.

Diversifikimi i burimeve të financimit. U diversifikuan burimet e financimit, duke u mundësuar qeverisë të përdorë mjete të reja financimi, përfshirë obligacione dhe kredi me kushte më të favorshme.

6. Rritja e transparencës dhe pjesëmarrjes publike

Publikimi i raporteve të performancës financiare. Qeveria ka rritur publikimin e raporteve periodike të performancës buxhetore dhe shpenzimeve të institucioneve qeveritare, duke mundësuar që qytetarët dhe shoqëria civile të kenë më shumë informacion dhe mundësi për të ndjekur menaxhimin e fondeve publike.

Pjesëmarrja e shoqërisë në procesin buxhetor. U krijuan mundësi për qytetarët dhe shoqërinë civile që të kontribuojnë në përgatitjen dhe miratimin e buxhetit të shtetit, duke promovuar një proces buxhetor më transparent dhe demokratik.

7. Reforma në investime dhe mbështetje për bizneset

Mbështetje për investitorët dhe start-up-et. U krijuan masa për të mbështetur investitorët e huaj dhe ato vendas, përfshirë uljen e taksave për ata që investojnë në sektorët prioritarë si energjia, infrastruktura dhe teknologjia.

Nxitja e investimeve strategjike. Pjesë e masave të zbatuara ka qenë promovimi i investimeve të huaja dhe vendase përmes krijimit të kushteve më të mira për zhvillimin e industrive të reja dhe për zhvillimin e infrastrukturës moderne.

Masat që janë zbatuar deri më tani janë të fokusuara në përmirësimin e administratës fiskale, transparencën, menaxhimin e financave publike dhe mbështetje për sektorët strategjikë. Reformat kanë sjellë përfitime të konsiderueshme në rritjen e efikasitetit të mbledhjes së tatimeve dhe kanë ndihmuar në krijimin e kushteve për një sistem fiskal më të qëndrueshëm. Për më tepër, rritja e transparencës dhe pjesëmarrja e qytetarëve në procesin fiskal janë elemente kyçe që mbështesin zhvillimin e qëndrueshëm ekonomik.

Nismat kryesore dhe projektet e zbatuara në politikat fiskale dhe buxhetore

Për periudhën 2021 - 2025, qeveria e Shqipërisë ka ndërmarrë disa nisma dhe projekte të rëndësishme për të përmirësuar menaxhimin financiar dhe sistemin fiskal. Këto nisma janë të orientuara në rritjen e transparencës, optimizimin e shpenzimeve publike dhe mbështetje për rritjen e qëndrueshmërisë ekonomike. Disa nga projektet dhe nismat kryesore të implementuara deri më tani përfshijnë.

1. Reforma në menaxhimin e financave publike

Projekti i menaxhimit të financave publike (pfm). Ky projekt ka si qëllim përmirësimin e menaxhimit të financave publike në nivelin qendror dhe lokal. Kjo përfshin përmirësimin e proceseve të planifikimit dhe buxhetimit, si dhe një ndjekje më të afërt të shpenzimeve publike.

Aktualizimi i sistemit të menaxhimit të financave publike. Kjo nismë ka përfshirë krijimin e një sistemi të centralizuar për mbikëqyrjen e shpenzimeve dhe përmirësimin e eficiencës në përdorimin e burimeve financiare.

2. Reforma tatimore dhe lufta kundër evazionit fiskal

Projekti i sistemit të taksës të integruar elektronik (e-tax). Ky projekt është krijuar për të mundësuar një sistem tatimor më transparent dhe efikas përmes implementimit të një platforme elektronike ku tatimpaguesit mund të kryejnë të gjitha transaksionet dhe detyrimet e tyre online. Projekti përfshin gjithashtu monitorimin e transaksioneve dhe mbylljen e mundësive për evazion fiskal.

Baza e të dhënave të tatimpaguesve dhe e-auditimi. Kjo masë ka për qëllim të krijojë një bazë të dhënash për të monitoruar aktivitetet tatimore dhe për të mundësuar një auditim më efikas të tatimpaguesve.

3. Digitalizimi i sistemit të pagesave dhe shërbimeve tatimore

Digitalizimi i pagesave tatimore dhe shërbimeve të financave. Kjo iniciativë është implementuar për të mundësuar pagesat dhe shërbimet tatimore në mënyrë elektronike. Qytetarët dhe bizneset mund të realizojnë pagesa, të raportojnë tatimet dhe të marrë shërbime tatimore në mënyrë digjitale, duke reduktuar burokracinë dhe përmirësuar efikasitetin e administratës tatimore.

4. Forcimi i transparencës dhe pjesëmarrjes në procesin buxhetor

Projekti i transparencës buxhetore. Ky projekt ka për qëllim të rrisë transparencën në menaxhimin e buxhetit të shtetit, duke publikuar më shpesh dhe më detajisht informacionin mbi shpenzimet dhe planifikimin buxhetor. Kjo nismë ka rritur mundësinë e qytetarëve për të ndjekur procesin e shpenzimeve të parave publike dhe për të kontribuar në mënyrë aktive në hartimin e buxhetit.

Pjesëmarrja e shoqërisë civile në procesin buxhetor. U krijuan platforma për të mundësuar qytetarët dhe organizatat e shoqërisë civile të japin mendime dhe të kontribuojnë në draftimin dhe miratimin e buxhetit.

5. Ristrukturimi i borxhit publik dhe menaxhimi i investimeve

Projekti i ristrukturimit të borxhit publik. Ky projekt ka për qëllim të optimizojë borxhin publik përmes ristrukturimit dhe përmirësimit të kushteve të financimit. Qeveria ka zhvilluar marrëveshje me institucione ndërkombëtare për të ulur nivelin e borxhit të huaj dhe për të menaxhuar më mirë borxhin në nivelin e brendshëm.

Strategjia e investimeve strategjike. Kjo nismë ka për qëllim të promovojë investimet e huaja dhe vendase në sektorët që janë të rëndësishëm për zhvillimin e qëndrueshëm të ekonomisë, si infrastruktura, energjia, dhe teknologjia.

6. Mbështetje për bizneset dhe nxitja e investimeve

Projekti për mbështetje të bizneseve të vogla dhe të mesme (smes). Kjo iniciativë synon të mbështesë bizneset e vogla dhe të mesme, përmes ofrimit të stimujve fiskalë dhe mundësive për të zhvilluar kapacitete të reja dhe për të përmirësuar konkurrueshmërinë.

Nisma për investime në teknologji dhe inovacion. Kjo masë është ndërmarrë për të nxitur inovacionin dhe investimet në teknologji të reja që mund të kontribuojnë në rritjen e produktivitetit dhe efikasitetit të sektorëve të ndryshëm të ekonomisë.

7. Reforma në administratën tatimore dhe mbikëqyrja e shpenzimeve publike

Reforma e inspektoratit tatimor dhe auditimi i shpenzimeve publike. Ky projekt ka për qëllim të përmirësojë efektivitetin dhe efikasitetin e inspektoratit tatimor dhe të rrisë mbikëqyrjen e shpenzimeve publike. Kjo përfshin përforcimin e kapaciteteve për audite të brendshme dhe kontrollin e përdorimit të fondeve publike.

8. Infrastruktura e buxhetit të shtetit dhe shpenzimeve

Sistemi i menaxhimit të performancës dhe shpenzimeve publike (PEMS). Kjo nismë ka krijuar një sistem të avancuar për menaxhimin e performancës së shpenzimeve publike,

duke mundësuar që çdo shpenzim të jetë i lidhur me rezultate konkrete dhe që të kontrollohen në mënyrë të vazhdueshme.

Nismat dhe projektet e zbatuara deri tani kanë për qëllim të krijojnë një sistem fiskal dhe buxhetor më të qëndrueshëm dhe efikas, për të rritur transparencën, për të mbështetur zhvillimin ekonomik dhe për të përmirësuar administratën publike. Reforma dhe digjitalizimi i proceseve janë hapësira kyçe për të përmirësuar menaxhimin e financave publike dhe për të krijuar një mjedis më të mirë për bizneset dhe qytetarët.

3. Rezultatet e arritura

Të dhëna specifike mbi progresin në politikat fiskale dhe buxhetore (2021 - 2025)

Progresi i arritur në këtë sektor është vlerësuar në disa fusha kyçe, duke përfshirë përmirësimin e të ardhurave fiskale, uljen e borxhit publik në raport me PBB-në, transparencën e menaxhimit buxhetor dhe digjitalizimin e proceseve. Më poshtë janë disa nga indikatorët kryesorë dhe statistikat që pasqyrojnë progresin.

1. Performanca e të ardhurave fiskale

Rritja e të ardhurave nga tatimet dhe doganat. Në vitin 2023, të ardhurat fiskale u rritën me **9.2%** krahasuar me vitin 2022, duke arritur një total prej **587 miliardë lekë**.

Pesha e të ardhurave tatimore ndaj PBB-së në 2024 arriti në **27.8%**, një rritje e qëndrueshme krahasuar me 25% në vitin 2020.

Kontributi i tvsh-së në të ardhura. Tvsh-ja përbënte rreth **35%** të të ardhurave totale tatimore, falë digjitalizimit dhe përmirësimit të kontrolleve fiskale.

2. Menaxhimi i borxhit publik

Reduktimi i borxhit publik. Në vitin 2024, raporti i borxhit publik ndaj PBB-së u ul në **55.5%**, nga **74.5%** në vitin 2021.

Borxhi afatshkurtër u reduktua me **12%**, duke rritur qëndrueshmërinë financiare afatgjatë.

Rifinancimi i borxhit ekzistues. Janë realizuar marrëveshje për të ulur normat e interesit dhe për të siguruar kushte më të favorshme financimi.

3. Transparenca dhe menaxhimi buxhetor

Indeksi i transparencës fiskale (FMN). Shqipëria përmirësoi renditjen e saj me **5 pikë** në vitin 2023 krahasuar me 2020, duke u vlerësuar për raportimin më të detajuar të shpenzimeve dhe të ardhurave publike.

Numri i buxheteve të publikuara për konsultim publik. Rritje me **30%** e buxheteve të publikuara në formë të detajuar dhe të aksesueshme për qytetarët dhe shoqërinë civile.

4. Digjitalizimi i sistemit fiskal

Adoptimi i platformave elektronike (e-tax). **98%** e pagesave të tatimeve dhe taksave realizohen online.

Rreth **95,000** biznese janë regjistruar në sistemin e-faturimit, duke mundësuar një monitorim më të mirë të transaksioneve dhe zvogëlim të evazionit fiskal.

Sistemi i e-fiskalizimit. Deri në fund të vitit 2023, rreth **87%** e bizneseve përdorën sistemin e fiskalizimit elektronik, duke reduktuar ndjeshëm informalitetin.

5. Mbështetja për bizneset e vogla dhe të mesme (smes)

Stimuj fiskalë për sme-të. Bizneset me të ardhura nën **14 milionë lekë** janë përjashtuar nga tatimi mbi fitimin.

Kostoja e përjashtimeve fiskale arriti në **6.5 miliardë lekë** në vitin 2023, duke mbështetur mbi **80,000 biznese të vogla**.

Pjesa e sme-ve në PBB. Sme-të kontribuan me **52%** në PBB në vitin 2023, një rritje prej 3 pikë përqindjeje nga viti 2021.

6. Investimet publike dhe efikasiteti i shpenzimeve

Rritja e investimeve publike. Investimet publike arritën në **5.5% të PBB-së** në vitin 2023, me fokus kryesor në infrastrukturë, energji dhe arsim.

Janë ndërtuar mbi **220 km rrugë të reja** dhe përmirësuar infrastrukturën e ujësjellësit në më shumë se **50 komuna**.

Efikasiteti i shpenzimeve publike. Zbatimi i sistemit të ri të menaxhimit të performancës rezultoi në kursime buxhetore prej **4.2 miliardë lekë** në vitin 2022.

7. Lufta kundër evazionit fiskal

Rezultatet e inspektimeve fiskale. Rreth **15,000** kontrolle fiskale u realizuan në 2023, nga të cilat **35%** përfunduan me penalitete për evazion.

Evazoni i zbuluar dhe penalitetet e aplikuara kontribuan në **8.7 miliardë lekë** të ardhura shtesë.

8. Ndikimi në përdoruesit përfundimtarë

Qasja e qytetarëve ndaj shërbimeve tatimore. Sondazhet treguan një përmirësim të kënaqësisë së qytetarëve me shërbimet tatimore me **15%**, krahasuar me 2020.

Pjesa e bizneseve që raportojnë përmirësim në marrëdhëniet me administratën tatimore. Rreth **72%** e bizneseve të anketuara në 2023 pohuan se marrëdhëniet me administratën janë bërë më efikase dhe transparente.

Këto të dhëna tregojnë përparim të dukshëm në disa aspekte të menaxhimit fiskal dhe buxhetor, veçanërisht në përmirësimin e transparencës, reduktimin e borxhit publik dhe digjitalizimin e proceseve.

Megjithatë, sfida të tjera mbeten, si përmirësimi i mbledhjes së tatimeve nga sektorët informalë dhe rritja e investimeve të huaja për zhvillim ekonomik afatgjatë.

Shembuj të rasteve konkrete të suksesit në politikat fiskale dhe buxhetore (2021 - 2025)

1. Zbatimi i sistemit të fiskalizimit elektronik

Rasti konkret. Një rrjet supermarketesh të mesme dhe të mëdha raportoi një ulje prej **35%** të kostove administrative të lidhura me lëshimin e faturave dhe menaxhimin e tyre, pas zbatimit të sistemit të fiskalizimit. Kompania arriti të monitorojë në kohë reale shitjet, duke reduktuar rastet e gabimeve dhe informalitetin.

Rezultati. Brenda dy viteve, rreth **87%** e bizneseve në Shqipëri e adoptuan sistemin, duke sjellë rritje të të ardhurave fiskale nga tatimi mbi vlerën e shtuar (tvsh) dhe transparencë më të lartë në transaksionet ekonomike.

2. Përmirësimi i shpenzimeve publike në infrastrukturë

Rasti konkret. Projekti për përmirësimin e aksit rrugor **milot-fier**, i cili u financua me një model të kombinuar publik-privat, rezultoi në ndërtimin e një rrjeti rrugor strategjik që uli kohën e udhëtimit me **40%** dhe rriti aksesin ekonomik të zonave rurale.

Rezultati. Kjo ndërhyrje ndikoi pozitivisht në zhvillimin ekonomik të mbi **150,000 banorëve**, duke rritur lidhjet tregtare dhe aksesin në tregje.

3. Lufta kundër evazionit fiskal

Rasti konkret. Një inspektim i targetuar në sektorin e ndërtimit zbuloi një rrjet të gjerë të shmangies fiskale, ku mbi **50 kompani** raportoheshin në mënyrë të paplotë ose fiktive. Me anë të kontrolleve fiskale, u rikuperuan mbi **2.5 miliardë lekë** në të ardhura shtesë.

Rezultati. Ky operacion jo vetëm që siguroi të ardhura për buxhetin, por gjithashtu përmirësoi ndërgjegjësimin në sektor për të raportuar të dhëna të sakta.

4. Mbështetja për bizneset e vogla dhe të mesme

Rasti konkret. Një program mbështetës për gratë sipërmarrëse ofroi stimuj fiskalë dhe grante për rreth **1,200 biznese të reja** të drejtuara nga gra. Këto biznese përfituan nga uljet tatimore dhe subvencione për teknologji.

Rezultati. Brenda dy viteve, **70% e këtyre bizneseve** raportuan fitime dhe një rritje mesatare prej **15%** të të ardhurave.

5. Programi i transparencës buxhetore për komunat

Rasti konkret. Komuna e korçës aplikoi një platformë digjitale për raportimin e shpenzimeve publike, e cila u vlerësua për qasjen transparente dhe përfshirjen e qytetarëve në konsultime për buxhetin lokal.

Rezultati. Kjo platformë u përhap në **20 komuna të tjera**, duke ndihmuar në përmirësimin e vlerësimit të qytetarëve për menaxhimin lokal të buxhetit.

6. Mbështetja për turizmin përmes përjashtimeve fiskale

Rasti konkret. Hotelet me 4 dhe 5 yje përfituan përjashtime nga tatimi mbi fitimin dhe tvsh të reduktuar për shërbimet e tyre. Një hotel i ndërtuar në 2022 në rivierën shqiptare raportoi

një rritje prej **25%** të kapacitetit të vizitorëve brenda një viti, duke gjeneruar më shumë të ardhura nga turizmi.

Rezultati. Kjo masë kontribuoi në rritjen e sektorit të turizmit me një mesatare prej **8.5%** në të ardhura vjetore.

7. Programi për ristrukturimin e borxhit publik

Rasti konkret. Në vitin 2023, qeveria negocoi me një grup kreditorësh për të refinancuar borxhin ekzistues, duke ulur normat e interesit për obligacionet afatgjata nga **6.2% në 5.4%**.

Rezultati. Kursime vjetore prej mbi **5 miliardë lekë**, të cilat u riinvestuan në projekte të tjera strategjike.

Këto shembuj konkretizojnë progresin dhe efektet pozitive të politikave fiskale dhe buxhetore në Shqipëri, duke treguar ndikimin e tyre në sektorë si lufta kundër evazionit, infrastruktura, turizmi dhe mbështetja për sme-të. Përkundër arritjeve, sfida të tjera si reduktimi i informalitetit dhe rritja e inovacionit në sektorët publik dhe privat mbeten prioritare.

4. Sfida dhe pengesa

Problemet që kanë ndikuar në përmbushjen e objektivave në politikat fiskale dhe buxhetore

1. Informaliteti i lartë në ekonomi

Pavarësisht përpjekjeve për të ulur evazionin fiskal, një pjesë e madhe e ekonomisë mbetet informale, veçanërisht në sektorët e ndërtimit, tregtisë dhe turizmit.

Ndikimi. Humbje të konsiderueshme në të ardhurat tatimore dhe konkurrencë të pandershme për bizneset që operojnë në mënyrë të ligjshme.

2. Vështirësi në implementimin e sistemeve elektronike

Zbatimi i sistemeve të fiskalizimit dhe platformave digjitale për menaxhimin e financave publike është përballur me sfida teknike dhe mungesë kapacitetesh në disa institucione dhe biznese.

Ndikimi. Vonesa në adoptimin e sistemeve dhe rritje e kostove për bizneset, sidomos për ato të vogla dhe të mesme.

3. Mungesa e burimeve njerëzore të kualifikuara

Institucionet fiskale dhe buxhetore përballen me vështirësi në rekrutimin dhe mbajtjen e ekspertëve të kualifikuar, sidomos në fusha të specializuara si analiza financiare dhe auditimi.

Ndikimi. Cilësi e ulët në hartimin dhe zbatimin e politikave.

4. Pabarazia rajonale

Rajonet më pak të zhvilluara përballen me mungesë mbështetjeje buxhetore dhe infrastrukturë të dobët për të përfituar nga programet fiskale.

Ndikimi. Dështim në arritjen e një zhvillimi të barabartë dhe të qëndrueshëm.

5. Shpenzimet e larta për borxhin publik

Shuma e madhe e buxhetit të përdorur për të shërbyer borxhin publik ka kufizuar investimet në sektorë të tjerë prioritarë.

Ndikimi. Ngadalësim në financimin e projekteve zhvillimore dhe reduktim i hapësirës për rritje ekonomike.

6. Ndryshimet ekonomike ndërkombëtare

Çështjet globale si rritja e çmimeve të energjisë, inflacioni dhe rritja e normave të interesit kanë ndikuar negativisht në planifikimin buxhetor dhe qëndrueshmërinë fiskale.

Ndikimi. Kosto më të larta për importet, rritje e çmimeve vendore dhe presion mbi të ardhurat e familjeve dhe bizneseve.

7. Mungesa e përfshirjes së bizneseve dhe qytetarëve

Niveli i ulët i komunikimit dhe konsultimit me grupet e interesit ka sjellë mospranimin e disa reformave fiskale nga bizneset dhe qytetarët.

Ndikimi. Reformat fiskale kanë hasur në kundërshtime, duke ndikuar në efektivitetin e tyre.

8. Efektivitet i kufizuar i kontrollit tatimor

Disa institucione tatimore kanë kapacitet të pamjaftueshëm për të zbatuar kontrole të targetuara dhe për të luftuar evazionin.

Ndikimi. Sektori informal mbetet një sfidë kryesore, duke reduktuar efektivitetin e përpjekjeve për mbledhjen e të ardhurave.

9. Politikat e paqëndrueshme fiskale

Ndryshimet e shpeshta në politikat tatimore kanë krijuar pasiguri për investitorët dhe bizneset.

Ndikimi. Reduktim i investimeve afatgjata dhe rritje e barrës për sipërmarrjet.

Këto probleme reflektojnë sfidat e brendshme dhe të jashtme me të cilat përballen politikat fiskale dhe buxhetore në Shqipëri, duke treguar nevojën për një qasje më të koordinuar, reforma të thella strukturore dhe përfshirje më të madhe të të gjitha palëve të interesuara.

Faktorët e jashtëm dhe të brendshëm që kanë ndikuar negativisht në politikat fiskale dhe buxhetore (2021-2025)

Faktorët e jashtëm

1. Pasiguria ekonomike globale

Pandemia e covid-19 dhe efektet e saj ekonomike globale, të ndjekura nga rritja e inflacionit dhe rënia e stabilitetit tregtar ndërkombëtar.

Ndikimi. Kufizime në buxhet për shkak të rritjes së shpenzimeve për shëndetësi dhe mbështetje ekonomike, si dhe goditje nga rritja e çmimeve të mallrave bazë.

2. Kriza e energjisë

Rritja e çmimeve ndërkombëtare të energjisë dhe varësia e Shqipërisë nga importet për të përmbushur nevojat energjetike.

Ndikimi. Rritje e kostove buxhetore për subvencionimin e energjisë dhe ulje e të ardhurave të disponueshme për investime në fusha të tjera.

3. Pasojat nga lufta në Ukrainë

Rritja e çmimeve të ushqimeve dhe energjisë për shkak të tensioneve globale.

Ndikimi. Presion mbi buxhetin kombëtar për të adresuar ndikimet socio-ekonomike të krizës.

4. Ndryshimet klimatike

Fenomene klimatike ekstreme si thatësira dhe përmytje kanë ndikuar sektorin bujqësor dhe furnizimin me energji.

Ndikimi. Nevoja për rritje të shpenzimeve publike për të adresuar pasojat e këtyre fenomeneve.

Faktorët e brendshëm

1. Informaliteti ekonomik

Një pjesë e konsiderueshme e ekonomisë vazhdon të funksionojë në mënyrë informale.

Ndikimi. Humbje e të ardhurave tatimore dhe sfida për zbatimin e politikave fiskale të drejta dhe gjithëpërfshirëse.

2. Burokracia dhe kapacitetet institucionale

Procedurat e ndërlikuara administrative dhe mungesa e burimeve njerëzore të kualifikuara.

Ndikimi. Zbatimi i ngadaltë i reformave fiskale dhe buxhetore.

3. Borxhi publik i kushtueshëm

Shërbimi i borxhit ka konsumuar një pjesë të madhe të buxhetit.

Ndikimi. Kufizime në hapësirën fiskale për investime publike dhe zhvillim ekonomik.

4. Mungesa e stabilitetit të politikave fiskale

Ndryshime të shpeshta në politikat tatimore dhe fiskale.

Ndikimi. Krijimi i pasigurive për bizneset dhe investitorët, duke ndikuar negativisht në klimën e biznesit.

5. Pabarazia rajonale

Rajonet më të varfra kanë përfituar më pak nga investimet dhe mbështetja buxhetore.

Ndikimi. Përkeqësim i pabarazisë dhe mosarritje e qëllimeve për zhvillim të qëndrueshëm.

6. Kultura e ulët tatimore

Mosrespektimi i detyrimeve tatimore nga disa individë dhe biznese.

Ndikimi. Reduktim i të ardhurave fiskale dhe rritje e presionit mbi financat publike.

7. Rritja e kostove administrative

Përshkrimi. Rritje e shpenzimeve administrative për shkak të sistemeve të reja fiskale dhe reformave.

Ndikimi. Shpenzime më të larta operative që reduktojnë alokimin e fondeve për investime.

Ndikimet negative, të brendshme dhe të jashtme, kanë krijuar sfida të mëdha për të arritur qëllimet fiskale dhe buxhetore. Kombinimi i këtyre faktorëve kërkon qasje të integruar dhe priorizim të politikave për të forcuar qëndrueshmërinë financiare dhe ekonomike.

5. Prioritetet e ardhshme

Çfarë mbetet për t'u bërë në sektorin e politikave fiskale dhe buxhetore?

1. Forcimi i menaxhimit fiskal dhe reduktimi i borxhit publik

Prioritet. Zhvillimi i strategjive afatmesme për të ulur borxhin publik brenda niveleve të qëndrueshme, duke rritur të ardhurat fiskale dhe ulur shpenzimet joefektive.

Masat e nevojshme. Rishikimi i programeve të subvencioneve për të eliminuar shpenzimet joefikase.

Zbatimi i një plani të qartë dhe realist për reduktimin e borxhit publik në përputhje me objektivat kombëtare dhe ndërkombëtare.

2. Lufta kundër informalitetit ekonomik

Prioritet. Formalizimi i ekonomisë për të rritur bazën e tatueshme dhe për të siguruar një sistem tatimor të drejtë.

Masat e nevojshme. Rritja e kapaciteteve inspektuese për evidentimin dhe ndjekjen e aktiviteteve informale.

Lehtësimi i regjistrimit të bizneseve dhe përmirësimi i aksesit në shërbime publike për sipërmarrjet.

3. Përmirësimi i kapaciteteve institucionale dhe administrimit tatimor

Prioritet. Forcimi i administratës tatimore për të siguruar zbatim të drejtë dhe transparent të politikave fiskale.

Masat e nevojshme. Zhvillimi i programeve të trajnimit për stafin administrativ.

Investimi në teknologji digjitale për të përmirësuar proceset e mbledhjes dhe analizës së të dhënave fiskale.

4. Rritja e transparencës dhe përgjegjshmërisë në menaxhimin financiar

Prioritet. Përmirësimi i raportimit publik mbi të ardhurat dhe shpenzimet buxhetore.

Masat e nevojshme. Publikimi i raporteve të rregullta dhe të detajuara mbi përdorimin e fondeve publike.

Përfshirja e qytetarëve dhe grupeve të interesit në proceset vendimmarrëse.

5. Rritja e mbështetjes për rajonet dhe grupet e marginalizuara

Prioritet. Zvogëlimi i pabarazive rajonale dhe sigurimi i shpërndarjes më të barabartë të fondeve publike.

Masat e nevojshme. Alokimi i fondeve shtesë për rajonet më pak të zhvilluara.

Krijimi i programeve të veçanta mbështetëse për sektorët me potencial për rritje.

6. Ndërlidhja e sistemit fiskal me prioritetet kombëtare të zhvillimit

Prioritet. Harmonizimi i politikave fiskale me objektivat për rritje ekonomike dhe zhvillim të qëndrueshëm.

Masat e nevojshme. Përfshirja e incentivave fiskale për sektorët strategjikë si energjia e gjelbër dhe teknologjia.

Mbështetja e inovacionit dhe investimeve private përmes politikave tatimore stimuluese.

7. Përmirësimi i klimës së investimeve

Prioritet. Krijimi i një mjedisi të favorshëm për investimet e huaja dhe vendase.

Masat e nevojshme. Reduktimi i barrës burokratike për investitorët.

Zbatimi i rregullave të qarta dhe të qëndrueshme për investime.

8. Zhvillimi i një sistemi të drejtë tatimor

Prioritet. Sigurimi i një sistemi të drejtë dhe progresiv tatimor për të ulur pabarazinë sociale.

Masat e nevojshme. Rritja e përqindjes së tatimit mbi të ardhurat për segmentet me të ardhura të larta.

Ulja e barrës tatimore për bizneset e vogla dhe individët me të ardhura të ulëta.

9. Zhvillimi i strategjive të qëndrueshme për menaxhimin e krizave

Prioritet. Krijimi i një fondi emergjencash për të përballuar situatat e jashtëzakonshme ekonomike apo natyrore.

Masat e nevojshme. Alokimi i një përqindjeje të qëndrueshme të buxhetit për qëllime emergjente.

Hartimi i planeve afatgjata për përballimin e ndikimeve nga krizat globale.

Reformat e mbetura kërkojnë përkushtim të vazhdueshëm nga qeveria dhe bashkëpunim të ngushtë me sektorin privat, shoqërinë civile dhe partnerët ndërkombëtarë. Përmirësimi i politikave fiskale dhe buxhetore do të jetë kyç për zhvillimin ekonomik dhe rritjen e mirëqenies në vend.

Mendime për përmirësimin e mëtejshëm në politikat fiskale dhe buxhetore

1. Forcimi i efikasitetit të administratës tatimore

Investim në modernizimin e sistemeve të mbledhjes së tatimeve dhe digjitalizimin e plotë të proceseve fiskale.

Sisteme më të avancuara të it për monitorimin dhe analizën e tatimpaguesve.

Trajnim cilësor i stafit për të përmirësuar aftësitë e tyre teknike dhe të komunikimit me publikun.

2. Ulja e informalitetit në ekonomi

Krijimi i incentivave për formalizimin e aktiviteteve ekonomike.

Oferta e uljeve tatimore për bizneset që regjistrohen brenda një periudhe të caktuar kohore.

Organizim fushatash ndërgjegjësimi për përfitimet e regjistrimit dhe formalizimit.

3. Përmirësimi i transparencës dhe përgjegjshmërisë

Publikim të dhëna të detajuara dhe të kuptueshme për publikun mbi përdorimin e fondeve publike.

Implementim i një portali publik për të gjurmuar shpenzimet dhe të ardhurat buxhetore në kohë reale.

Sigurim pjesëmarrjen e qytetarëve dhe grupeve të interesit në hartimin e buxheteve.

4. Zhvillimi i politikave të drejta tatimore

Krijimi i një sistemi tatimor më progresiv për të reduktuar pabarazinë.

Rritje e tatimit për segmentet me të ardhura të larta dhe ulni barrën për të ardhurat e ulëta.

Hartim i politikave që mbështesin sektorët që krijojnë vende pune dhe rritje ekonomike.

5. Mbështetja e investimeve dhe inovacionit

Përmirësim i incentivimit të investimeve private, sidomos në sektorët strategjikë.

Oferta e lehtësirash tatimore për kompanitë që investojnë në teknologji, energji të gjelbër dhe kërkime shkencore.

Sigurimi i një kornize të qëndrueshme ligjore dhe administrative për investitorët.

6. Përmirësimi i përgatitjes dhe reagimit ndaj krizave

Krijim i mekanizmave më të fortë për menaxhimin e krizave ekonomike dhe natyrore.

Hartimi i skenarëve dhe planeve të detajuara për t'u përballur me goditje të mundshme ekonomike dhe me diktatim me publikun.

7. Përmirësimi i shpërndarjes së fondeve në rajone

Rishikim i mënyrës se alokimit të burimeve për të reduktuar pabarazitë rajonale.

Mbështetje më shumë për zonat rurale dhe ato me zhvillim të ulët ekonomik.

Zhvillim intensiv në projekte infrastrukturore që përmirësojnë ndërlidhjen dhe aksesin në tregjet ku ka nevojë imediate.

8. Fuqizimi i bashkëpunimit ndërinstitucional dhe ndërkombëtar

Thellim i bashkëpunimit me organizatat ndërkombëtare për të ndarë praktikat më të mira.

Politikat tatimore kanë nevojë të jenë më tej të harmonizuara me standardet ndërkombëtare.

9. Edukimi dhe ndërgjegjësimi i publikut

Zhvillim i programeve edukative për tatimpaguesit dhe publikun e gjerë.

Organizim i trajnimeve dhe seminareve mbi rëndësinë e kontributit fiskal dhe përgjegjësisë qytetare.

Përmirësim i aksesit në informacione mbi detyrimet dhe përfitimet fiskale.

10. Konsolidimi i buxhetit të qëndrueshëm

Zhvillimi me dinamik i strategjise afatgjatë për të garantuar qëndrueshmërinë e borxhit publik.

Fokusimi në uljen e borxhit përmes jo vetëm rritjes së të ardhurave, por uljes së shpenzimeve joefikase.

Rritja e investimeve publike në sektorë me kthim të lartë ekonomik.

Zbatimi i këtyre rekomandimeve do të ndihmojë në përmirësimin e politikave fiskale dhe buxhetore duke siguruar qëndrueshmëri financiare, drejtësi fiskale dhe transparencë më të madhe. Kjo do të ndikojë pozitivisht në zhvillimin ekonomik dhe mirëqenien e qytetarëve.

Infrastruktura

1. Objektivat kryesore të sektorit

Infrastruktura është një nga sektorët më të rëndësishëm për zhvillimin e qëndrueshëm të një ekonomie, pasi ajo mbështet rritjen ekonomike, krijimin e mundësive të punës dhe përmirësimin e kushteve të jetesës për qytetarët.

Në Shqipëri, periudha 2021-2025 ka sjellë disa përpjekje dhe rezultate pozitive në fushën e infrastrukturës, por edhe sfida të mëdha. Në këtë periudhë, qeveria ka alokuar fonde të konsiderueshme për zhvillimin e infrastrukturës, por ka pasur gjithashtu vonesa dhe vështirësi në realizimin e projekteve madhore.

Përshkrimi i synimeve të qeverisë për sektorin e infrastrukturës (2021-2025)

Qeveria shqiptare ka njohur rëndësinë e infrastrukturës si një shtyllë themelore për zhvillimin ekonomik të vendit dhe përmirësimin e cilësisë së jetës për qytetarët. Megjithatë, përmbushja e objektivave ka qenë e pamjaftueshme për të adresuar plotësisht sfidat e shumta që sektori përballet.

Synimet kryesore

1. Modernizimi i infrastrukturës së transportit

Përmirësimi i rrjetit rrugor kombëtar dhe lokal për të lehtësuar lëvizjen e njerëzve dhe mallrave.

Zhvillimi i infrastrukturës hekurudhore, me theks të veçantë në projektet për lidhje rajonale dhe ndërlidhjen me korridoret ndërkombëtare.

Investimi në porte dhe aeroporte për të përmirësuar konkurrueshmërinë ekonomike dhe rritjen e sektorit të turizmit.

2. Infrastruktura urbane dhe rurale

Rritja e aksesit të zonave rurale në rrugë, ujë të pijshëm dhe energji të qëndrueshme.

Zhvillimi i projekteve për menaxhimin e mbetjeve dhe kanalizimeve për të përmirësuar kushtet e jetesës dhe mbrojtjen e mjedisit.

3. Përdorimi i teknologjisë dhe digjitalizimi

Futja e teknologjive inteligjente në menaxhimin e trafikut dhe infrastrukturës.

Krijimi i një infrastrukture digjitale për të mbështetur zhvillimin e ekonomisë digjitale dhe për të rritur efikasitetin e shërbimeve publike.

4. Reduktimi i ndikimeve mjedisore

Zbatimi i standardeve më të larta për ndërtimet infrastrukturore për të zvogëluar ndikimet mjedisore.

Zhvillimi i projekteve që promovojnë përdorimin e energjive të rinovueshme dhe infrastrukturën miqësore për mjedisin.

5. Përmirësimi i financimit dhe planifikimit

Forcimi i partneriteteve publik-privat (PPP) për të siguruar burime financiare shtesë për projektet infrastrukturore.

Hartimi i planeve strategjike afatgjata për zhvillimin e qëndrueshëm të infrastrukturës.

6. Nxitja e ndërlidhjes rajonale

Përmirësimi i korridoreve të rëndësishme transporti për të forcuar lidhjet ekonomike dhe tregtare me vendet fqinje dhe be-në.

Zhvillimi i projekteve të përbashkëta rajonale për të përmirësuar integrimin ekonomik.

Sfida dhe objektiva

Edhe pse janë bërë përpjekje për të përmirësuar infrastrukturën, sfida të tilla si financimi i pamjaftueshëm, zbatimi i dobët i projekteve dhe ndikimi i pandemisë kanë penguar progresin e plotë. Për këtë arsye, qeveria synon.

- Të përshejtojë ritmin e realizimit të projekteve.
- Të sigurojë financime më të qëndrueshme dhe efektive.
- Të përmirësojë koordinimin ndërinstitucional dhe monitorimin e zbatimit të projekteve.

Politikat dhe reformat e planifikuara në sektorin e infrastrukturës (2021-2025)

Për të adresuar sfidat dhe për të përmbushur objektivat në sektorin e infrastrukturës, qeveria shqiptare ka planifikuar një sërë politikash dhe reformash të fokusuara në zhvillimin e qëndrueshëm, përmirësimin e ndërlidhjeve rajonale dhe optimizimin e shfrytëzimit të burimeve.

1. Politikat kryesore

1.1. Përmirësimi i rrjetit rrugor

Rikonstruksioni i rrugëve kombëtare dhe lokale. Investime për riparimin dhe mirëmbajtjen e rrjetit rrugor për të rritur sigurinë dhe aksesin.

Zhvillimi i korridoreve ndërkombëtare. Projekte për përmirësimin e korridoreve kryesore të transportit si korridori VIII dhe lidhjet me rrjetet rajonale.

1.2. Zhvillimi i infrastrukturës hekurudhore

Modernizimi i linjave hekurudhore ekzistuese. Përmirësimi i linjës Tiranë-durrës dhe rehabilitimi i linjave kryesore për të siguruar transport të shpejtë dhe të qëndrueshëm.

Ndërtimi i lidhjeve të reja. Projekte për lidhjen hekurudhore të Shqipërisë me vendet fqinje, si mali i zi dhe maqedonia e veriut.

1.3. Zhvillimi i infrastrukturës së energjisë

Promovimi i energjive të rinovueshme. Ndërtimi i parqeve fotovoltaike dhe të erës për të rritur kapacitetet prodhuese.

Rikonstruksioni i rrjetit të transmetimit dhe shpërndarjes. Rritja e efikasitetit dhe reduktimi i humbjeve teknike.

1.4. Përmirësimi i infrastrukturës urbane dhe rurale

Furnizimi me ujë të pijshëm dhe kanalizime. Projekte për zgjerimin e aksesit në zonat rurale dhe reduktimin e humbjeve në sistemin e furnizimit.

Zhvillimi i infrastrukturës së mbetjeve. Ndërtimi i impianteve moderne për përpunimin e mbetjeve dhe promovimi i riciklimit.

1.5. Partneritete publik-privat (PPP)

Promovimi i financimit nga sektori privat. Projekte në transport, energji dhe ujësjellës për të ulur barrën financiare mbi buxhetin publik.

2. Reformat kryesore

2.1. Rritja e transparencës dhe menaxhimit financiar

Reforma në prokurimet publike. Përmirësimi i procesit të tenderimit për të siguruar qëndrueshmëri dhe efikasitet.

Rritja e monitorimit dhe kontrollit. Krijimi i mekanizmave për të siguruar zbatimin efektiv të projekteve.

2.2. Përdorimi i teknologjisë në infrastrukturë

Digjitalizimi i menaxhimit të trafikut. Futja e sistemeve inteligjente për kontrollin e trafikut dhe menaxhimin e emergjencave.

Platforma online për monitorimin e projekteve. Rritja e transparencës për qytetarët dhe aktorët e tjerë.

2.3. Ndryshimet ligjore dhe rregullatore

Përmirësimi i kuadrit ligjor për infrastrukturën. Hartimi i ligjeve që lehtësojnë zbatimin e projekteve të mëdha dhe tërheqin investime të huaja.

Forcimi i standardeve mjedisore. Sigurimi që projektet infrastrukturore respektojnë normat ndërkombëtare të mbrojtjes së mjedisit.

2.4. Ndërlidhja rajonale

Pjesëmarrja në nisma rajonale. Bashkëpunimi me vendet e ballkanit përëndimor për projekte të përbashkëta në transport dhe energji.

3. Kalendari i zbatimit të politikave

2021-2022. Përfundimi i projekteve urgjente për mirëmbajtjen e rrugëve dhe rikonstruksionin e rrjetit hekurudhor.

Nisja e projekteve për energji të rinovueshme dhe ndërtimi i impianteve fotovoltaike.

2023-2024. Zhvillimi i projekteve për ndërlidhjen rajonale dhe përmirësimi i porteve dhe aeroporteve.

Zbatimi i reformave për rritjen e transparencës dhe përmirësimin e procesit të prokurimeve.

2025. Përfundimi i projekteve madhore si korridori viii dhe zgjerimi i rrjetit të furnizimit me ujë të pijshëm.

Krijimi i një rrjeti modern për monitorimin dhe mirëmbajtjen digjitale të infrastrukturës.

Politikat dhe reformat e planifikuara për sektorin e infrastrukturës kanë si qëllim përmirësimin e aksesit, cilësisë dhe qëndrueshmërisë, duke synuar një ndikim pozitiv në zhvillimin ekonomik dhe përmirësimin e jetës së qytetarëve.

2. Aktivitetet dhe masat e ndërmarra

Përmbledhje e masave specifike të zbatuara në sektorin e infrastrukturës (2021-2025)

Më kryesoret janë si më poshtë:

1. Rrjeti rrugor dhe ndërlidhja

Rikonstruksioni i rrugëve kryesore kombëtare. Përfundimi i disa projekteve si pjesë e korridorit viii, duke përmirësuar ndërlidhjen midis porteve, qendrave ekonomike dhe kufijve ndërkombëtarë.

Ndërtimi i unazave dhe rrugëve dytësore. Për shembull, ndërtimi i unazës së madhe të Tiranës ka lehtësuar ndjeshëm trafikun në kryeqytet.

Rehabilitimi i rrugëve rurale. Investime të rëndësishme për të përmirësuar lidhjet rrugore në zonat e largëta rurale, duke mundësuar akses më të mirë për produktet bujqësore dhe shërbime.

2. Infrastrukturë hekurudhore

Rikonstruksioni i linjës Tiranë-durrës. Një projekt i rëndësishëm që synon përmirësimin e transportit të mallrave dhe udhëtarëve midis dy qendrave kryesore ekonomike të vendit.

Iniciativa rajonale për ndërlidhje hekurudhore. Plane konkrete për të krijuar ndërlidhje të reja hekurudhore me vendet fqinje për të nxitur tregtinë dhe transportin ndërkombëtar.

3. Infrastrukturë e energjisë

Ndërtimi i parqeve fotovoltaike. Projekte të suksesshme në karavasta dhe spitallë për rritjen e kapacitetit energjetik dhe uljen e varësisë nga burimet e karburanteve fosile.

Përmirësimi i rrjetit të transmetimit. Investime në linjat kryesore për reduktimin e humbjeve teknike dhe garantimin e furnizimit të qëndrueshëm.

4. Infrastrukturë urbane

Zgjerimi i rrjetit të ujit të pijshëm. Projekte të mëdha në qytetet kryesore si Tirana dhe Vlora për të përmirësuar furnizimin dhe cilësinë e ujit të pijshëm.

Ndërtimi i impianteve për trajtimin e ujërave të ndotura. Për shembull, impiantet në Durrës dhe Shkodër kanë ndikuar në uljen e ndotjes ujore dhe përmirësimin e kushteve mjedisore.

5. Porte dhe aeroporte

Transformimi i portit të Durrësit. Porti i Durrësit i është dhënë me koncesion për t'u shndërruar në një port turistik, një projekt madhor me ndikim në zhvillimin ekonomik dhe turistik të rajonit. Aktiviteti i portit tregtar është zhvendosur në **porto romano**, ku po ndërtohet një port i ri me kapacitet të lartë për transportin e mallrave.

Ndërtimi i aeroportit të Vlorës. Një projekt që synon të rrisë kapacitetin ajror të vendit dhe të mbështesë zhvillimin e turizmit dhe investimeve në jug.

Porti i thatë në Tiranë. Një nismë për të përmirësuar efikasitetin në logjistikën e transportit të mallrave duke shërbyer si nje kryesore për transportin tokësor dhe detar.

6. Partneritete publik-privat (PPP)

Zbatimi i projekteve përmes PPP-ve. Projekte të rëndësishme për ndërtimin dhe mirëmbajtjen e rrugëve me pagesë, si dhe zhvillimin e energjisë së rinovueshme për të lehtësuar barrën mbi buxhetin publik.

7. Rritja e digjitalizimit dhe transparencës

Digjitalizimi i sistemeve të trafikut. Implementimi i teknologjive inteligjente për menaxhimin e trafikut dhe sigurinë rrugore në qytetet kryesore.

Platforma për monitorimin e projekteve. Hapja e portaleve për transparencë dhe përfshirje të qytetarëve dhe aktorëve të interesuar në ndjekjen e progresit të projekteve.

Masat e zbatuara reflektojnë përpjekjet për përmirësimin e infrastrukturës kombëtare dhe përbushjen e nevojave ekonomike, por mbetet ende sfida e shpejtësisë dhe cilësisë së zbatimit në disa projekte kyçe.

Nismat kryesore dhe projektet e zbatuara në sektorin e infrastrukturës (2021-2025)

Nismat dhe projektet janë renditur më poshtë.

1. Rrjeti rrugor dhe transporti

Rikonstruksioni i korridorit VIII. Ky korridor ka për qëllim lidhjen e Shqipërisë me Maqedoninë e Veriut dhe Bullgarinë, duke përmirësuar mundësitë e transportit për mallra dhe udhëtarë. Projekte si **rruga e Kombit** dhe **unaza e madhe e Tiranës** janë pjesë e këtij plani të zgjeruar.

Ndërtimi i rrugëve të reja. Zbatimi i projekteve për ndërtimin e rrugëve të reja si mbyllja e punimeve të **rruga Durrës-Kukës** dhe **rruga Shkodër-hani i Hotit**, që përmirësojnë ndërlidhjen me rajonin dhe kufijtë, duke ndihmuar në zhvillimin ekonomik të veriut të Shqipërisë.

2. Infrastrukturë hekurudhore

Rehabilitimi i linjës hekurudhore Tiranë-durrës. Ky projekt ka për qëllim përmirësimin e infrastrukturës hekurudhore dhe rritjen e kapacitetit për transportin e mallrave dhe udhëtarëve midis dy qyteteve më të mëdha të Shqipërisë.

Lidhja hekurudhore me rajonin. Zbatimi i projektit për lidhjen e Shqipërisë me hekurudhën ndërkombëtare, duke krijuar mundësi për transport të mallrave përmes linjës hekurudhore që lidh Shqipërinë me greqinë dhe Kosovën.

3. Infrastrukturë energjie

Ndërtimi i parqeve fotovoltaike. Projekte si **parku fotovoltaike në karavasta** dhe **spitalë** janë pjesë e nismës për diversifikimin e burimeve të energjisë dhe reduktimin e varësisë nga energjia hidraulike.

Rritja e kapacitetit të rrjetit të transmetimit. Projekte për përmirësimin e rrjetit elektrik, duke përfshirë ndërtimin e linjave të reja dhe rehabilitimin e atyre ekzistuese për të parandaluar humbjet dhe garantuar furnizimin stabil me energji.

4. Infrastruktura urbane dhe shërbimet

Rehabilitimi i infrastrukturës së ujit të pijshëm. Projekte të rëndësishme janë zbatuar në qytete si **tirana**, **vlorë** dhe **shkodra**, për të garantuar furnizim të qëndrueshëm me ujë të pijshëm dhe përmirësuar cilësinë e tij.

Trajtimi i ujërave të ndotura. Krijimi i impianteve të reja për trajtimin e ujërave të ndotura, si impiantet në durrës dhe Vlorë, ka ndihmuar në përmirësimin e kushteve mjedisore dhe ka kontribuar në zhvillimin e qëndrueshëm të qyteteve bregdetare.

5. Infrastrukturë portuale dhe aeroportuale

Transformimi i portit të durrësit në port turistik. Dhënia me koncesion e portit të durrësit për të krijuar një port turistik është një nga projektet më ambicioze për zhvillimin e turizmit dhe rritjen e kapacitetit portual. Aktiviteti i portit tregtar është zhvendosur në **porto romano**, ku po ndërtohet një port i ri me kapacitet të lartë për transport mallrash.

Ndërtimi i aeroportit të Vlorës. Ky aeroport është një projekt që synon të rrisë kapacitetin ajror të Shqipërisë dhe të mbështesë zhvillimin e turizmit, investimeve dhe lidhjeve ndërkombëtare.

6. Partneritete publik-privat (PPP)

Investime në infrastrukturën e transportit dhe energjisë përmes PPP-ve. Projekte të suksesshme janë zbatuar përmes partneriteteve publike dhe private si ndërtimi i rrugëve me pagesë dhe zhvillimi i kapaciteteve të rinovueshme të energjisë për të ulur varësinë nga burimet fosile.

Menaxhimi i infrastruktura rrugore dhe aeroportuale përmes PPP-ve. Ndërmarrjet private janë përfshirë në menaxhimin dhe mirëmbajtjen e disa rrugëve kryesore dhe aeroporteve, duke mundësuar zhvillimin më të shpejtë dhe eficient.

7. Teknologji dhe inovacion në infrastruktura

Digjitalizimi i menaxhimit të trafikut. Implementimi i sistemeve të menaxhimit të trafikut të bazuara në teknologji të avancuara (sisteme të kamerave inteligjente dhe monitorimi në kohë reale) ka përmirësuar sigurinë dhe efikasitetin e transportit urban dhe rural.

Transparenca dhe monitorimi i projekteve. Krijimi i platformave të hapura për monitorimin e progresit të projekteve dhe transparencës ka ndihmuar në përfshirjen e qytetarëve dhe aktorëve të tjerë në procesin e zhvillimit të infrastrukturës.

Këto nisma dhe projekte janë vetëm disa nga përpjekjet që janë realizuar për përmirësimin e infrastrukturës kombëtare të Shqipërisë, duke e bërë atë më të fortë dhe më të lidhur me rajonin dhe botën. Megjithatë, sfidat mbeten të mëdha, veçanërisht në lidhje me shpejtësinë e zbatimit dhe garantimin e cilësisë së infrastrukturës.

3. Rezultatet e arritura

Të dhëna specifike mbi progresin në sektorin e infrastrukturës (2021-2025)

1. Rrjeti rrugor dhe transporti

Zgjerimi dhe rikonstruksioni i rrugëve.

Rruga e Kombit (Tiranë - Kukës). Rreth **80 km** janë rikonstruktuar, duke përmirësuar ndjeshëm lidhjet me maqedoninë e veriut dhe rajonin.

Unaza e madhe e Tiranës. Në vitin 2024 është përfunduar një pjesë e rëndësishme e projektit, duke përmirësuar ndjeshëm qarkullimin në Tiranë dhe lidhjen me rrugët kryesore.

Indikatorë kryesorë:

Numri i kilometra të rinovuar. Pothuajse **500 km** rrugë janë ndërtuar ose rikonstruktuar deri në vitin 2025.

Rritja e trafikut rrugor. Pritet një rritje prej **5%** në qarkullimin e transportit të mallrave dhe udhëtarëve.

2. Infrastrukturë hekurudhore

Rehabilitimi i linjës hekurudhore Tiranë-durrës. Pjesa më e madhe e linjës është rehabilituar, dhe janë rritur kapacitetet për transport mallrash dhe udhëtarësh.

Indikatorë kryesorë:

Rritja e transportit hekurudhor. Ka një rritje prej **10%** në numrin e pasagjerëve dhe **15%** në transportin e mallrave krahasuar me vitin 2021.

3. Infrastrukturë energjie

Kapasiteti i energjisë fotovoltaike. Projekte si **parku fotovoltaik i Karavastasë** kanë rritur kapacitetin e energjisë rinovueshme me **50 mw**, duke kontribuar në diversifikimin e burimeve të energjisë.

Indikatorë kryesorë:

Prodhimi i energjisë nga burime të rinovueshme. 18% e energjisë totale të konsumuar tani vjen nga burime të rinovueshme, me synim **30%** deri në vitin 2025.

Rritja e kapacitetit të rjetit të energjisë. 200 km linja të reja të energjisë janë ndërtuar për të përmirësuar stabilitetin dhe furnizimin.

4. Infrastruktura urbane dhe shërbimet

Trajtimi i ujërave të ndotura. Disa impiante të rinovuar dhe të reja janë përfunduar në durrës, Vlorë dhe shkodër.

Indikatorë kryesorë:

Kapaciteti i ujërave të trajtuara. Rreth **15%** e ujërave të ndotura tani trajtohen në impiantet moderne, qe tregon per rezultat mjaft te dobet.

Përmirësimi i cilësisë së ujit të pijshëm. Afer **90%** e qytetarëve tani kanë qasje në ujë të pijshëm të cilësisë së lartë.

5. Infrastruktura portuale dhe aeroportuale

Porti i durrësit dhe Porto romano. Shumë investime janë bërë për ndihmën e zhvillimit të portit të durrësit dhe zhvendosjen e aktivitetit tregtar në **Porto romano**.

Projekti i portit turistik të Durrësit. Pritet të krijojë mundësi të reja për turizmin dhe eksportet, duke përfshirë infrastrukturën moderne për turistët dhe terminalët e tragetëve.

Indikatorë kryesorë:

Rritja e kapacitetit të portit. Kapaciteti i trajtimit të mallrave është rritur me **15%** pas zhvendosjes së operacioneve të portit tregtar.

Rritja e numrit të turistëve. Porti turistik ka kontribuar në një rritje prej **25%** të vizitorëve ndërkombëtarë.

6. Partneritete publik-privat (PPP)

Ppp për menaxhimin e infrastrukturës. Projektet e partneritetit publik-privat kanë sjellë përmirësime në disa sektore, duke përfshirë ndërtimin dhe mirëmbajtjen e disa rrugëve dhe aeroporteve.

Indikatorë kryesorë:

Investimet e realizuara në PPP. Pritet që investimet në PPP të rriten me **20%** deri në vitin 2025.

Pjesëmarrja e sektorit privat. **45%** e investimeve në infrastrukturë deri tani janë realizuar përmes PPP-ve.

Këto të dhëna specifike dhe indikatorë reflektojnë progresin dhe zhvillimin e sektorit të infrastrukturës, duke dhënë një pamje të qartë mbi përpjekjet e qeverisë për përmirësimin e kushteve dhe ofrimin e mundësive më të mira për zhvillimin e vendit. Sidoqoftë, sfidat dhe nevojat për rritje të kapacitetit mbeten të pranishme dhe kërkojnë angazhim të vazhdueshëm për të arritur objektivat afatmesëm dhe afatgjatë.

Shembuj të rasteve konkrete të suksesit në sektorin e infrastrukturës (2021-2025)

1. Rrugët dhe transporti. Rruga e kombit (Tiranë-Kukës)

Projekti i rikonstruimit të rrugës së kombit është një nga arritjet më të mëdha për infrastrukturën rrugore. Pjesa më e madhe e këtij projekti ka përfunduar në vitin 2024, duke ndihmuar në përmirësimin e lidhjeve mes Shqipërisë dhe maqedonisë së veriut.

Suksesi. Rritja e ndjeshme e qarkullimit dhe ulja e kohës së udhëtimit, duke kontribuar në forcimin e lidhjeve ekonomike dhe tregtare në rajon.

2. Infrastrukturë hekurudhore. Rehabilitimi i linjës Tiranë-Durrës

Projekti i rehabilitimit të linjës hekurudhore Tiranë-Durrës ka pasur një ndikim të dukshëm në përmirësimin e transportit të mallrave dhe pasagjerëve. Linja ka kaluar nëpër një rikonstruim të plotë dhe përmirësim të sistemeve të sinjalistikës dhe hekurudhave.

Suksesi. Rritja e kapacitetit të transportit dhe lehtësimi i lidhjeve për një treg më të gjerë. Ky projekt ka ndihmuar në uljen e kostove të transportit dhe kohën e nevojshme për udhëtim.

3. Energjia rinovueshme. Parku fotovoltaik i karavastës

Projekti i parku fotovoltaik i karavastës është një shembull i suksesit në sektorin e energjisë, ku Shqipëria ka investuar në prodhimin e energjisë nga burimet rinovueshme, duke kontribuar në diversifikimin e burimeve të energjisë.

Suksesi. Ky projekt ka rritur kapacitetin e energjisë fotovoltaike me **50 mw**, duke kontribuar në synimin e Shqipërisë për të arritur një përqindje më të lartë të energjisë rinovueshme në totalin e konsumit.

4. Porti i durrësit dhe porto romano. Rritja e kapacitetit dhe diversifikimi

Zhvendosja e portit tregtar në porto romano dhe ndërtimi i një porti turistik në durrës është një projekt i madh që ka pasur një ndikim të dukshëm në zhvillimin e infrastrukturës portuale.

Suksesi. Rritja e kapacitetit të portit dhe krijimi i mundësive të reja për turizmin dhe transportin ndërkombëtar. Kjo ka lehtësuar rritjen e eksporteve dhe ka kontribuar në zhvillimin e ekonomisë lokale dhe rajonale.

5. Infrastrukturë aeroportuale. Aeroporti i Kukësit dhe zgjerimi i aeroportit të Tiranës

Projekti i zgjerimit të aeroportit të Tiranës dhe ndërtimi i aeroportit të Kukësit ka sjellë përmirësime të mëdha në sektorin e transportit ajror, duke ofruar më shumë mundësi për fluturime ndërkombëtare dhe lehtësuar lidhjet me vendet e tjera.

Suksesi. Rritja e numrit të pasagjerëve dhe mundësia për të sjellë investime të huaja dhe për të zhvilluar më tej turizmin në Shqipëri.

Këto raste konkrete tregojnë përparimin e sektorëve të ndryshëm të infrastrukturës në Shqipëri dhe ndikimin pozitiv që këto projekte kanë pasur në zhvillimin ekonomik dhe përmirësimin e kushteve të jetesës për qytetarët.

4. Sfida dhe pengesa

Problemet që kanë ndikuar në përmbushjen e objektivave në sektorin e infrastrukturës

1. Probleme të financimit dhe burimeve

Mungesa e burimeve të mjaftueshme financiare ka penguar përshpejtimin e disa projekteve kyçe, veçanërisht për ata që kërkojnë investime të mëdha në periudha të shkurtra. Sektori ka vënë re një varg vështirësish në sigurimin e fondeve për realizimin e projekteve të infrastrukturës, shpesh duke u mbështetur në financimin e huaj.

Pengesë. Vonesat e financimit dhe varësia nga kredi të jashtme mund të ndikojnë në zbatimin dhe përfundimin e disa projekteve, duke shkaktuar vonesa dhe rritje të kostos.

2. Korrupsioni dhe menaxhimi i dobët i projekteve

Disa projekte infrastrukturorë janë bllokuar ose vonuar për shkak të **korrupsionit dhe menaxhimit të dobët**. Rrymat e korrupsionit mund të ndikojnë në përzgjedhjen e kompanive kontraktuese dhe shpërndarjen e burimeve.

Pengesë. Kjo ka çuar në shpërdorim të fondeve publike dhe keqmenaxhim të disa projekteve, duke kufizuar efektivitetin dhe duke ulur cilësinë e punimeve.

3. Sfidat e infrastrukturës urbanistike dhe hapësirat e urbanizuara

Në disa qytete të mëdha, si Tirana dhe Durrësi, **rregullimi urbanistik dhe përpjekjet për t'i përshtatur infrastrukturën e reja me kërkesat e popullsisë janë shumë të kufizuara.**

Pengesë. Ndërtimi i infrastrukturave të reja shpesh është përballur me mungesën e planifikimit të duhur urban, ndotjen e ambientit dhe mbipopullimin, që kanë ngadalësuar përmirësimin dhe zgjerimin e infrastrukturës.

4. Vonesat në projektet e transportit

Vonesa në realizimin e projekteve të transportit, veçanërisht atyre që lidhen me rrugët dhe linjat hekurudhore, ka pasur ndikim negativ në efikasitetin e transportit të mallrave dhe pasagjerëve.

Pengesë. Infrastrukturat rrugore dhe hekurudhore janë ende të pa-mjaftueshme për të mbështetur rritjen e shpejtë të kërkesës për transport, duke kufizuar zhvillimin e integruar të tregut dhe mundësitë për investime të huaja.

5. Sfidat ambientale dhe ndikimi i klimës

Ndikimi i ndryshimeve klimatike ka sjellë sfida të reja për sektorin e energjisë dhe infrastrukturës, si dhe ka shkaktuar dëme në disa projekte të ndërtimit të infrastrukturës, si rrugët dhe digat.

Pengesë. Rritja e nivelit të detit dhe përmbytjet kanë kërkuar rishikime të projekteve ekzistuese dhe një rritje të investimeve në mbrojtjen dhe adaptimin e infrastrukturës ndaj kushteve klimatike.

6. Mungesa e shpërndarjes së efektshme të punëve

Shpërndarja e punëve në disa projekte të mëdha është shpesh e **fragmentuar dhe ka mungesë koordinimi** ndërmjet institucioneve, që ndikon në avancimin e projekteve.

Pengesë. Mungesa e bashkëpunimit ndër-institucional dhe menaxhimi i fragmentuar ka ndikuar negativisht në efikasitetin e projektimit dhe zbatimit të shumë projekteve infrastrukturorë.

7. Pabarazia rajonale në zhvillimin e infrastrukturës

Diferencat në zhvillimin e infrastrukturës mes rajoneve kanë krijuar një hendek mes qyteteve kryesore dhe zonave rurale.

Pengesë. Pabarazia rajonale ka vonuar zbatimin e disa projekteve të rëndësishme për përmirësimin e kushteve të jetesës në zonat e thella, duke kontribuar në një zhvillim të pabarabartë.

8. Problematika me zbatimin e standardeve dhe rregullave

Mungesa e një monitorimi efikas dhe zbatimi i dobët i standardeve të ndërtimit dhe të sigurisë ka ndikuar në cilësinë e disa projekteve infrastrukturorë, veçanërisht për ato që lidhen me sigurinë publike.

Pengesë. Disa projekte kanë pasur probleme në përputhshmërinë me standardet ndërkombëtare dhe ka pasur dëmtime të infrastrukturës pas disa vitesh përdorimi.

Këto probleme kanë krijuar sfida të mëdha për sektorin e infrastrukturës në Shqipëri, duke penguar progresin dhe zhvillimin e qëndrueshëm të këtij sektori.

Faktorët e jashtëm dhe të brendshëm që kanë ndikuar negativisht në sektorin e infrastrukturës në Shqipëri

Faktorët e jashtëm

1. Kriza ekonomike ndërkombëtare.

Pandemia e covid-19 dhe pasojat e saj kanë shkaktuar një ngadalësim të aktiviteteve ekonomike dhe investimeve ndërkombëtare, duke ndikuar negativisht në financimin dhe zbatimin e projekteve të infrastrukturës.

Pengesë. Vonesat në ndihmën ndërkombëtare, si dhe ngadalësimi i fluksit të investimeve të huaja kanë pasur një ndikim të rëndësishëm në përmbushjen e objektivave afatshkurtra dhe afatgjata të zhvillimit të infrastrukturës.

2. Ndryshimet klimatike dhe fenomenet naturale.

Rritja e frekuencës dhe intensitetit të ngjarjeve klimatike ekstreme, si përmbytjet, shirat e fortë, dhe rritja e nivelit të detit, kanë krijuar dëme të konsiderueshme në infrastrukturë dhe kanë kërkuar rivlerësim të projekteve ekzistuese dhe investime të reja në adaptimin ndaj kushteve klimatike.

Pengesë. Përmbytjet dhe dëmtimet nga moti i keq kanë shkaktuar ndalimin e disa projekteve dhe ka kërkuar alokimin e fondeve të tjera për riparimin e infrastrukturës të dëmtuar.

3. Çmimet e larta të lëndëve të para dhe energjisë.

Rritja globale e çmimeve të lëndëve të para dhe energjisë ka shkaktuar rritje të kostove të ndërtimit dhe ka vonuar disa projekte infrastrukturore.

Pengesë. Luhatjet e çmimeve të lëndëve të para dhe energjisë kanë pasur një ndikim të drejtpërdrejtë në ndërtimin dhe operimin e infrastrukturës, duke çuar në shtyrje të afateve dhe rritje të shpenzimeve.

4. Përshpejtimi i rregullave ndërkombëtare dhe standardeve të ndërtimit.

Shumë projekte infrastrukturore janë të ndikuara nga **standarde ndërkombëtare** që mund të kërkojnë më shumë kohë dhe burime për t'u implementuar.

Pengesë. Shtrëngimi i rregulloreve dhe kërkesave për sigurinë dhe mbrojtjen e mjedisit mund të ketë sjellë vonesa në miratimin dhe realizimin e projekteve.

Faktorët e brendshëm

1. Mungesa e planifikimit dhe koordinimit të efektshëm.

Përgjegjësia e shpërndarë midis institucioneve dhe mungesa e koordinimit të duhur kanë shkaktuar vonesa dhe paqartësi në realizimin e projekteve.

Pengesë. Disa projekte kanë hasur vështirësi për shkak të shpërndarjes së keqe të përgjegjësisë dhe mungesës së një koordinimi të duhur mes institucioneve lokale dhe qendrore.

2. Korrupsioni dhe menaxhimi i duhur i projekteve.

Korrupsioni dhe menaxhimi i dobët janë faktorë të brendshëm që kanë penguar realizimin në kohë dhe me cilësi të duhur të projekteve infrastrukturore.

Pengesë. Disa projekte janë bllokuar për shkak të marrëveshjeve të korruptuara, ku ndërmarrësit kontraktorë mund të kenë përfituar nga marrëveshje të favorshme, por me pasojë cilësi të ulët të ndërtimit dhe vonesa në përfundim.

3. Mungesa e aftësive dhe trajnimeve në forcën e punës.

Në sektorin e infrastrukturës, ka **mungesë të kualifikimeve të mjaftueshme** dhe aftësive të punonjësve në menaxhimin dhe zbatimin e projekteve të sofistikuar.

Pengesë. Mungesa e aftësive teknike ka çuar në vonesa në përfundimin e projekteve dhe ka reduktuar cilësinë e punëve të realizuara, duke çuar në rishikime dhe rinisje të disa projekteve.

4. Infrastruktura ligjore dhe administratën publike të ngadalhtë.

Burokracia dhe procedurat administrative të ngadalshme janë sfida të mëdha që kanë ngadalësuar zbatimin e projekteve infrastrukturore, duke krijuar vonesa dhe pengesa për realizimin e objektivave të sektorit.

Pengesë. Procedurat e ngadalta ligjore dhe burokracia mund të jenë një bllokim i madh për zhvillimin e projekteve, duke krijuar vonesa në marrjen e licencave dhe miratimeve të nevojshme.

5. Mungesa e transparencës dhe pjesëmarrjes publike.

Mungesa e transparencës dhe përfshirjes së qytetarëve dhe aktorëve të tjerë në procesin e vendimmarrjes mund të shkaktojë mungesë mbështetjeje dhe protestat kundër projekteve të mëdha infrastrukturore.

Pengesë. Kjo ka sjellë vonesa në realizimin e projekteve dhe mund të rrisë kostot për shkak të proceseve ligjore të vonuara dhe nevojës për rishikime.

Faktorët e jashtëm dhe të brendshëm janë të ndërlidhur dhe kanë një ndikim të konsiderueshëm në performancën e sektorit të infrastrukturës në Shqipëri. Për të siguruar përmirësime dhe përmbushje të qëndrueshme të objektivave, është e nevojshme që të adresohen këto faktorë në mënyrë të integruar.

5. Prioritetet e ardhshme

Çfarë mbetet për tu bërë në sektorin e infrastrukturës në Shqipëri?

1. Përsosja e infrastrukturës rrugore dhe etraktive.

Përmirësimi dhe zgjerimi i rrugëve kombëtare dhe të brendshme për të siguruar lidhje më të mira midis qyteteve dhe rajoneve të ndryshme.

Rrugët e shkatërruara dhe ngadalësimi i trafikut janë sfida që mbeten për t'u adresuar, duke pasur parasysh ngarkesën e madhe që kanë disa akse rrugore.

Përmirësimi i infrastrukturës urbane dhe rrugëve rurale në zona të largëta, për të lehtësuar transportin dhe për të rritur aksesin në tregjet lokale dhe mundësitë për zhvillim ekonomik.

2. Zhvillimi i energjisë së rinovueshme dhe diversifikimi i burimeve të energjisë.

Investime të mëdha në energjinë e rinovueshme, për të rritur prodhimin e energjisë nga burime të tilla si dielli, era, dhe hidrocentrale të rinovueshme, që do të ndihmonin në arritjen e qëllimeve të pavarësisë energjetike.

Zhvillimi i infrastrukturës për mbledhjen dhe ruajtjen e energjisë, për të siguruar një balancë midis kërkesës dhe ofertës, veçanërisht në periudhat kur prodhimi është më i ulët (p.sh., gjatë periudhës kur nuk ka shumë diell ose erë).

3. Rritja e kapaciteteve të infrastrukturës portuale dhe aeroportuale.

Rindërtimi dhe modernizimi i porteve, duke përfshirë një fokus të veçantë në **portin e durrësit**, i cili është dhënë me koncesion për port turistik, dhe ka kaluar në porto romano për aktivitetet e tjera. Puna për zhvillimin e këtyre porteve do të ndihmojë rritjen e kapaciteteve për eksport dhe import, si dhe do të forcojë turizmin dhe transportin ndërkombëtar.

Zhvillimi i infrastrukturës aeroportuale dhe zgjerimi i kapaciteteve të aeroportit të Tiranës dhe aeroporteve të tjera rajonale do të ndihmojnë në përmbushjen e kërkesave për fluturime dhe turizëm.

Niveli i investimeve në portet dhe aeroportet e vendit është ende mjaft i ulët krahasuar me mundësitë e zhvillimit të tregut të transportit dhe eksportit.

4. Përmirësimi i infrastrukturës të teknologjisë së informacionit dhe komunikimit (tik).

Zhvillimi dhe modernizimi i rrjetit të internetit, duke ofruar mbulim të plotë dhe shpejtësi të lartë, si dhe garantuar akses të barabartë për të gjitha zonat e Shqipërisë.

Përpjekje për të avancuar digjitalizimin e infrastrukturës publike dhe shërbimeve për të mundësuar një administratë më të shpejtë dhe më të efikas.

5. Zhvillimi i infrastrukturës ujësjellës dhe kanalizimeve.

Pjesa më e madhe e Shqipërisë ka një infrastrukturë ujësjellës dhe kanalizimi të vjetër dhe të papërshtatshëm për standardet moderne. **Investimet në përmirësimin e rrjeteve të ujësjellësit dhe kanalizimeve** janë shumë të nevojshme, për të garantuar furnizim të qëndrueshëm dhe të pastër me ujë për të gjithë popullsinë.

Fokusi në trajtimin e ujërave të zeza për të mbrojtur mjedisin dhe për të përmirësuar cilësinë e jetesës.

6. Përmirësimi i kualifikimeve dhe aftësive të forcës së punës.

Trajnimi dhe zhvillimi i aftësive të punonjësve në sektorët e ndërtimit dhe menaxhimit të infrastrukturës është thelbësor për të garantuar realizimin e projekteve me cilësi të lartë dhe brenda afateve të përcaktuara.

Përmirësimi i kapaciteteve teknike dhe zbatimi i standardeve të reja për ndërtimin dhe mirëmbajtjen e infrastrukturës publike.

7. Përsosja e sistemit të transportit publik.

Zhvillimi i një rrjeti më të integruar dhe efikas të transportit publik në qytetet kryesore, duke përfshirë autobuzët dhe trenat, për të ulur ngarkesën e trafikut dhe ndihmuar në uljen e ndotjes së ajrit.

Bashkëpunimi i transportit urban me atë ndërqytetas dhe ndërkombëtar për të përmirësuar lidhjet dhe mundësitë për lëvizjen e qytetarëve dhe mallrave.

8. Shtimi i investimeve në infrastrukturën e mjedisit.

Menaxhimi i mbetjeve dhe ndotjes është një tjetër sfidë që kërkon një infrastrukturë më të zhvilluar për mbledhjen, riciklimin dhe shpërndarjen e mbetjeve.

Zhvillimi i hapësirave të gjelbra dhe parkëve për të siguruar kushte më të mira jetese për qytetarët dhe për të përmirësuar cilësinë e ajrit dhe ekosistemit.

Në sektorin e infrastrukturës, Shqipëria ka arritur disa përparime, por ende ka një numër sfidash për t'u adresuar. Kjo përfshin zhvillimin e infrastrukturës rrugore dhe energjetike, si dhe investime në sektorët që mund të stimulojnë rritjen ekonomike dhe përmirësimin e kushteve të jetesës. Fokusimi në trajtimin e këtyre sfidave do të ndihmojë në arritjen e qëllimeve afatgjata të zhvillimit dhe do të kontribuojë në forcimin e ekonomisë së vendit.

Mendime për përmirësimin e mëtejshëm në sektorin e infrastrukturës në Shqipëri

1. Zhvillimi i infrastrukturës rrugore dhe transportit.

Investime të mëdha në modernizimin e rrugëve dhe rrjeteve të transportit për të përmirësuar lëvizjen e mallrave dhe njerëzve, sidomos në zona të izoluarra dhe rajone rurale. Kjo përfshin jo vetëm ndërtimin e rrugëve të reja, por edhe përmirësimin e infrastrukturës ekzistuese për të siguruar qëndrueshmëri dhe siguri në trafik.

Përmirësimi i transportit urban dhe krijimi i një rrjeti të qëndrueshëm transporti publik që do të ndihmojë në uljen e trafikut dhe ndotjes në qytete. Për këtë, mund të rritet përdorimi i transportit elektrik dhe të përmirësohet infrastruktura për përdoruesit e biçikletave dhe këmbësorëve.

2. Diversifikimi dhe përsosja e burimeve të energjisë.

Përshejtimi i investimeve në energjinë e rinovueshme (diellore, erë, dhe energji hidro) për të mbështetur pavarësinë energjetike dhe për të përmbushur angazhimet ndërkombëtare për mbrojtjen e mjedisit. Ky hap do të mundësojë gjithashtu rritjen e eksportit të energjisë dhe stabilitetin energjetik në vend.

Fokus në ruajtjen e energjisë dhe ndërtimin e kapaciteteve për ruajtjen e energjisë (siç është përdorimi i baterive dhe sistemeve të magazinimit) për të balancuar prodhimin dhe konsumin e energjisë gjatë periudhave të ndryshme.

3. Përsosja e infrastrukturës portuale dhe aeroportuale.

Rritja e investimeve në modernizimin dhe zgjerimin e porteve, sidomos portit të durrësit, për të përmirësuar kapacitetet e transportit të mallrave dhe pasagjerëve. Po ashtu, **konsolidimi i projektit të portit turistik dhe zhvillimi i porto romanos** do të ndihmojë në rritjen e turizmit dhe shërbimeve ndërkombëtare.

Zhvillimi i infrastrukturës për transportin detar dhe ajror, për të mundësuar lidhje më të shpejta dhe më të lira me vendet e tjera, si dhe për të rritur kapacitetet e transportit ndërkombëtar.

4. Trajnimi dhe forcimi i kapaciteteve lokale.

Investime në trajnime profesionale dhe teknike për punonjësit e sektorëve të infrastrukturës, si ndërtimi, menaxhimi i porteve dhe energjia, për të përmbushur nevojat për aftësi të avancuara dhe teknologji të reja.

Përforcimi i kapaciteteve institucionale dhe menaxhuese për të ndihmuar në monitorimin dhe vlerësimin e projekteve infrastrukturore, me fokus të veçantë në transparencën dhe menaxhimin e financave publike.

5. Zhvillimi i infrastrukturës së gjelbër dhe përshtatshmëria me ndryshimet klimatike.

Zhvillimi i hapësirave të gjelbra dhe sistemeve të ujitjes së qëndrueshme, për të përmirësuar cilësinë e jetesës dhe për të luftuar pasojat e ndryshimeve klimatike si përmbytjet dhe thatësitrat.

Përmirësimi i menaxhimit të mbetjeve dhe riciklimit për të ulur ndikimin negativ në mjedis dhe për të stimuluar ekonominë cirkulare.

6. Infrastruktura digjitale dhe teknologjia e informacionit.

Përsheptimi i zhvillimit të infrastrukturës digjitale, duke ofruar lidhje interneti me shpejtësi të lartë në çdo zonë të Shqipërisë, sidomos në zonat rurale, për të mundësuar akses të barabartë për qytetarët dhe bizneset.

Krijimi i platformave dhe sistemeve digjitale të qeverisjes dhe administratës publike, për të përmirësuar efikasitetin dhe transparencën në ofrimin e shërbimeve publike.

7. Integrimi i sektorit të infrastrukturës me tregun ndërkombëtar.

Zhvillimi i lidhjeve dhe rrjetëve ndërkombëtare për transportin dhe energjinë, për të integruar më shumë Shqipërinë në tregjet rajonale dhe globale, duke përmirësuar konkurrueshmërinë e ekonomisë shqiptare.

Krijimi i mundësive për investime të huaja në sektorin e infrastrukturës, përmes partneriteteve publik-private, duke mundësuar financimin e projekteve të mëdha infrastrukturore.

Rekomandimet e mësipërme kërkojnë angazhim të vazhdueshëm dhe investime të qëndrueshme për t'u realizuar. Me implementimin e këtyre masave, Shqipëria mund të arrijë përparime të mëdha në sektorin e infrastrukturës, duke krijuar mundësi të reja për zhvillim ekonomik dhe përmirësim të kushteve të jetesës për qytetarët e saj.

Siguria e pronës

1. Objektivat kryesore të sektorit

Sektori i **sigurisë së pronës** në Shqipëri ka pasur përpjekje dhe përmirësime, por edhe sfida të shumta që kërkojnë vëmendje të vazhdueshme. Gjatë periudhës 2021-2025, janë realizuar disa hapa të rëndësishëm për të rregulluar dhe përmirësuar sistemin e sigurisë së pronës, por ende ekzistojnë disa pengesa që duhen trajtuar.

Përshkrimi i synimeve të qeverisë për sigurinë së pronës

Qeveria shqiptare ka përqendruar një pjesë të konsiderueshme të angazhimeve të saj në përmirësimin e sigurisë së pronës, duke përfshirë proceset e regjistrimit dhe legalizimit të pasurive, si dhe forcimin e garancive ligjore për të mbrojtur të drejtat e pronës. Synimi është të krijohet një mjedis ligjor dhe administrativ që mbështet zhvillimin ekonomik dhe tërheqjen e investimeve, duke garantuar një sistem të besueshëm për të gjithë qytetarët dhe investitorët.

Synimet kryesore për sektorin e sigurisë së pronës janë.

1. Përmirësimi i regjistrimeve dhe legalizimeve

Qeveria ka ndërmarrë reforma të rëndësishme për të përmirësuar proceset e regjistrimit të pronës dhe legalizimit të objekteve. Objektivi është të sigurohet një sistem i centralizuar dhe transparent i regjistrimeve, ku çdo pronë është e regjistruar dhe e njohur zyrtarisht, duke eliminuar rastet e pasurive të pa-regjistruara që mund të krijojnë paqartësi dhe konflikte.

2. Përforsimi i ligjit për pronën dhe pronësinë

Synimi është të krijohet një mjedis i qëndrueshëm ligjor dhe administrativ për mbrojtjen e të drejtave të pronës dhe për të siguruar që nuk ka shqetësime në lidhje me pasuritë e paluajtshme. Ky mjedis duhet të jetë tërheqës për investitorët vendas dhe të huaj, që do të mund të mbështeten në sigurinë ligjore të pronës së tyre.

3. Lufta kundër korrupsionit dhe abuzimeve

Një ndër synimet kryesore është lufta ndaj korrupsionit dhe praktikave abuzive që kanë karakterizuar sektorin e pronës. Qeveria ka bërë përpjekje për të garantuar që proceset e regjistrimit dhe legalizimit të pasurive të jenë të qarta, të drejta dhe të paanshme. Ky është një hap i rëndësishëm për të krijuar besim dhe transparencë në sektorin e pronës.

4. Modernizimi i infrastrukturës për menaxhimin e pronës

Pjesë e synimeve të qeverisë është gjithashtu përdorimi i teknologjisë për të përmirësuar sistemet e regjistrimit dhe administratës së pronave. Kjo përfshin zhvillimin e sistemeve dixhitale për regjistrimin e pasurive, duke mundësuar qasje të shpejtë dhe të sigurt në informacion dhe duke reduktuar mundësitë për korrupsion dhe manipulime.

5. Përmirësimi i transparencës dhe aksesit në informacion

Synimi është të ofrohet një akses më i lehtë për qytetarët dhe bizneset në informacionin mbi pronësinë dhe të drejtat mbi pasuritë, duke mundësuar që ata të kenë një pasqyrë të qartë dhe të saktë të statusit ligjor të pronës. Ky hap synon gjithashtu të rrisë besimin dhe transparencën në proceset e regjistrimit.

6. Mbështetje për zgjidhjen e konflikteve pronësore

Qeveria ka synuar gjithashtu të përmirësojë mekanizmat për zgjidhjen e konflikteve pronësore. Kjo përfshin ngritjen e institucioneve dhe strukturave të tjera që mund të ndihmojnë në zgjidhjen e mosmarrëveshjeve lidhur me pronën dhe të drejtat pronësore në një mënyrë të shpejtë, të drejtpërdrejtë dhe të drejtë.

Këto synime synojnë të krijojnë një sistem të sigurt dhe të besueshëm për pronësinë dhe regjistrimin e pasurive, të cilat janë elemente të rëndësishme për zhvillimin ekonomik dhe për të siguruar një mjedis të qëndrueshëm ligjor për qytetarët dhe bizneset.

Politikat dhe reformat e planifikuara për sigurinë e pronës (2021-2025)

Qeveria shqiptare ka hartuar një seri politikash dhe reformash për të avancuar më tej sigurinë e pronës dhe për të trajtuar sfidat që janë identifikuar në sektor. Këto politika dhe reforma synojnë të përmirësojnë efikasitetin e sistemeve të regjistrimit të pronës, të luftojnë korrupsionin dhe të krijojnë një mjedis ligjor dhe administrativ të qartë dhe të besueshëm.

Ndër to përfshihen.

1. Reforma në regjistrimin e pronës

Digitalizimi i regjistrimeve dhe legalizimeve. Vazhdimi i reformës për digitalizimin e plotë të procesit të regjistrimit të pronës, duke ofruar mundësi për qasje më të lehtë dhe më të shpejtë në informacion. Kjo përfshin zhvillimin e sistemeve të reja dixhitale për regjistrimin dhe administrimin e pasurive.

Rritja e kapaciteteve të regjistrimit të pasurive të paluajtshme. Rritja e kapaciteteve teknike dhe njerëzore të regjistrimit të pasurive për të menaxhuar një volum të lartë informacioni dhe për të ofruar shërbime me cilësi më të lartë.

Konsolidimi i të dhënave dhe integrimi i sistemit. Përmirësimi i koordinimit midis institucioneve dhe konsolidimi i të dhënave të pronës në një sistem të vetëm kombëtar të regjistrimit.

2. Lufta kundër korrupsionit dhe abuzimeve

Përforcimi i kontrollit të brendshëm dhe auditimit. Krijimi i mekanizmave të fortë për monitorimin dhe auditimin e procesit të regjistrimit dhe legalizimit të pronave për të parandaluar korrupsionin dhe abuzimet.

Ndëshkimet për praktikën e korrupsionit. Zbatimi i sanksioneve të rrepta për ata që përfshihen në praktika korruptive që lidhen me proceset e pronësisë, duke siguruar transparencë dhe drejtësi për qytetarët.

3. Përmirësimi i ligjit për pronën dhe pronësinë

Rishikimi dhe përshtatja e legjislacionit. Përshtatja e ligjeve dhe rregulloreve që rregullojnë pronësinë, regjistrimin e pasurive dhe konflikte të mundshme pronësore, duke i bërë ato më të përshtatshme për nevojat e tregut dhe zhvillimin e qëndrueshëm ekonomik.

Reforma për legalizimin e pasurive informale. Shtimi i përpjekjeve për legalizimin e pasurive informale dhe përmirësimi i procedurave për legalizimin e objekteve të pa-legalizuara që ndodhen në zona të ndryshme të vendit.

4. Modernizimi i infrastrukturës ligjore dhe administrative

Zhvillimi i infrastrukturës ligjore dhe administrative për pronësinë. Krijimi i një infrastrukture më të fortë dhe efikase për trajtimin e çështjeve të pronësisë, duke përfshirë mbështetje për njohjen dhe regjistrimin e të drejtave pronësore në zonat rurale dhe të padeklaruara.

Formimi i shërbimeve të konsulencës dhe mbështetjes. Ofrimi i shërbimeve të konsulencës për qytetarët dhe bizneset përmes platformave online dhe zyrave të dedikuara që ndihmojnë për regjistrimin dhe administrimin e pasurive.

5. Përmirësimi i transparencës dhe aksesit në informacion

Hapja e të dhënave të pronës. Rritja e transparencës përmes hapjes së të dhënave mbi pronat dhe proceset e regjistrimit të pasurive, duke mundësuar qytetarët dhe investitorët të kenë akses në informacion të plotë dhe të saktë.

Krijimi i platformave të aksesit publik. Përmirësimi i platformave online dhe mundësive të qasjes për qytetarët për të verifikuar dhe ndjekur statusin e pasurisë së tyre në mënyrë të shpejtë dhe efikase.

6. Mbështetje për zgjidhjen e konflikteve pronësore

Fuqizimi i gjykatave dhe institucioneve të tjera për zgjidhjen e konflikteve. Rritja e kapaciteteve të institucioneve për të trajtuar çështjet pronësore, përfshirë ngritjen e gjykatave speciale për çështjet e pronës, për të siguruar një trajtim të shpejtë dhe të drejtë të konflikteve.

Përmirësimi i sistemit të medias dhe negociatave për zgjidhje pa gjyq. Krijimi i mundësive të zgjidhjes së konflikteve përmes mediacioneve dhe negociatave, për të shmangur ngarkesën e gjykatave dhe për të siguruar zgjidhje të shpejta.

Këto reforma janë të ndërlidhura dhe të përqendruara në krijimin e një ambienti të sigurt dhe të besueshëm për pronësinë në Shqipëri, duke mundësuar zhvillimin e qëndrueshëm të sektorit dhe përmirësimin e sigurisë për qytetarët dhe investitorët.

2. Aktivitetet dhe masat e ndërmarra

Përmbledhje e masave specifike të zbatuara deri më tani në sigurinë e pronës

Në periudhën e fundit, qeveria shqiptare ka implementuar një seri masash dhe iniciativash për të përmirësuar sigurinë e pronës dhe për të adresuar sfidat e regjistrimit, legalizimit dhe korrupsionit në sektor. Disa nga masat kryesore që janë zbatuar deri më tani përfshijnë.

1. Digitalizimi i regjistrimit të pronës

Digitalizimi i sistemit të regjistrimit të pasurive të paluajtshme (alpis). Ka nisur një proces i gjerë i digitalizimit të të dhënave të regjistrimit të pasurive të paluajtshme, që ka mundësuar qasje më të shpejtë dhe më të lehtë për qytetarët dhe bizneset. Kjo ka përfshirë rritjen e aksesit në informacionin mbi pronat dhe ndihmuar në përmirësimin e administratës publike.

Sistemi i regjistrimit të pasurive të paluajtshme në platforma online. Ky sistem u mundëson qytetarëve të kërkojnë dhe të regjistrojnë pronat e tyre nëpërmjet platformave online, duke eliminuar nevojën për t'u drejtuar personalisht në zyra shtetërore.

2. Lufta kundër korrupsionit dhe zhvillimi i kontrollit të brendshëm

Vazhdimi i trajnimeve dhe kapaciteteve të regjistrave të pronës. Përdorimi i trajnimeve të rregullta për personelin që merret me regjistrimin e pronave për të reduktuar mundësitë për abuzime dhe korrupsion.

Auditimi dhe monitorimi i procesit të regjistrimit. Rritja e mundësive për auditimin e regjistrave dhe procesit të legalizimeve, për të siguruar transparencën dhe të drejtën për individët dhe bizneset.

3. Reforma në ligjin e pronës dhe legalizimi i pasurive të informale

Ligji për legalizimin e pasurive të informale. Qeveria ka përparuar me ligjin për legalizimin e pasurive informale, duke mundësuar që një pjesë e konsiderueshme e objekteve që ishin jashtë sistemit të legalizimit të përfshihen në sistemin e regjistrimit të pronës.

Ligji për zgjidhjen e çështjeve të pronësisë. Përmirësimi i legjislacionit për pronësinë për të lehtësuar zgjidhjen e konflikteve dhe për të ofruar siguri më të madhe për pronarët.

4. Rritja e transparencës në administratën e pronës

Hapja e të dhënave publike mbi pronën. Qeveria ka hapur të dhënat për pronësinë dhe regjistrimin e pasurive të paluajtshme për t'u ofruar qytetarëve mundësi që të kenë akses të drejtpërdrejtë në informacionin për pronat dhe proceset e regjistrimit.

Platforma online për informacionin mbi pronat dhe pasuritë. Platforma të reja janë krijuar për të mundësuar qytetarët dhe investitorët të kenë mundësinë të kontrollojnë statusin e pronave të tyre në mënyrë online.

5. Mbështetje për zgjidhjen e konflikteve pronësore

Krijimi i komisioneve dhe grupeve të posaçme për zgjidhjen e konflikteve. Pjesë e strategjisë për zgjidhjen e konflikteve pronësore janë krijuar komisione dhe grupe të posaçme që ofrojnë mundësi për zgjidhjen e shpejtë dhe efektive të çështjeve pronësore përmes mediatimit.

Reforma në sistemin gjyqësor. Zhvillimi i një infrastrukture më të fortë gjyqësore që mund të trajtojë çështjet pronësore në mënyrë të shpejtë dhe me siguri të plotë për qytetarët.

6. Rritja e kapaciteteve të administratës për regjistrimin e pasurive

Përmirësimi i kapaciteteve të zyrave të regjistrimit të pronave. Përdorimi i trajnimeve për stafin e zyrave të regjistrimit të pasurive dhe mundësimi i qasjes më të mirë dhe më efikase në shërbimet e ofruara për qytetarët.

Rritja e burimeve për regjistrat e pasurive të paluajtshme. Zhvillimi i burimeve njerëzore dhe teknologjike për të menaxhuar dhe përditësuar informacionin në regjistrat kombëtarë dhe të regjistrave lokalë.

Këto masa dhe iniciativa janë një hap i rëndësishëm drejt krijimit të një sistemi të sigurt dhe transparent për pronësinë dhe regjistrimin e pasurive në Shqipëri, por ende ka sfida dhe nevoja për përmirësime të mëtejshme në këtë sektor.

Nismat kryesore dhe projektet e zbatuara në sektorin e sigurisë së pronës

1. Projektet për digitalizimin e regjistrit të pasurive të paluajtshme (alpis)

Ky projekt ka për qëllim transformimin dixhital të sistemit të regjistrimit të pasurive të paluajtshme, duke mundësuar qasje online në informacionin mbi pronat. Kjo ka përfshirë kalimin nga sistemi manual në një sistem të centralizuar dixhital për regjistrimin dhe menaxhimin e pasurive të paluajtshme, duke u mundësuar qytetarëve të kërkojnë dhe të regjistrojnë pronat e tyre në mënyrë më efikase dhe më të shpejtë.

2. Projektet për legalizimin e pasurive të informale

Ligji për legalizimin e pasurive të informale. Ky projekt ka mundësuar regjistrimin dhe legalizimin e pasurive që kanë qenë jashtë sistemit të legalizimit dhe regjistrimit, duke përfshirë shtëpi, objekte dhe prona të tjera që kanë qenë të ndërrmarra pa dokumente të rregullta.

Programet e kompensimit për legalizim. Ka pasur një sistem të ri për kompensimin e individëve që posedojnë pasuri të paluajtshme të legalizuara, duke ofruar mundësi për legalizimin e pasurive që nuk janë përfshirë në regjistrin zyrtar.

3. Përmirësimi i infrastrukturës ligjore dhe administratës publike

Reforma e ligjit të pronës. Ky projekt ka mundësuar përmirësimin e legjislacionit mbi pronësinë dhe proceset e regjistrimit të pasurive të paluajtshme, duke përfshirë zgjidhjen e konflikteve dhe trajtimin e çështjeve pronësore më eficient.

Përmirësimi i procesit të legalizimit. Ky projekt ka synuar përmirësimin e procedurave për legalizimin e pasurive të paluajtshme dhe ka mundësuar një mundësi më të madhe për qytetarët dhe bizneset që të legalizojnë pasuritë e tyre.

4. Hapja e të dhënave publike për pronësinë

Platforma online për regjistrimin e pasurive. Qeveria ka mundësuar një platformë online për qytetarët dhe bizneset që të kenë mundësi të kontrollojnë statusin e pronave dhe pasurive

të tyre, të kenë akses në informacionin mbi pronat e regjistruara dhe të mundësojnë transparencën në regjistrimet dhe legalizimet.

Data të hapura mbi pasuritë e paluajtshme. Hapja e të dhënave për pronësinë dhe pasuritë e paluajtshme është një nismë që i ka mundësuar qytetarëve dhe investitorëve të kenë qasje më të thjeshtë dhe më të sigurt në informacionet për pronat.

5. Projektet për luftën kundër korrupsionit në administratën e regjistrimit të pasurive

Programi për luftën kundër korrupsionit në regjistrin e pasurive. Ky program është implementuar për të rritur transparencën dhe për të ulur mundësitë për korrupsion dhe abuzime në regjistrat e pasurive të paluajtshme. Kjo ka përfshirë trajnime për stafin e administratës dhe mundësi për auditime më të shpeshta dhe të pastra të procesit të regjistrimit.

Auditimi dhe monitorimi i procesit të regjistrimit të pasurive. Rritja e mundësive për auditimin dhe monitorimin e aktiviteteve në regjistrat e pasurive për të siguruar që procesi të jetë i qartë dhe të shmangë çdo mundësi për abuzime.

6. Krijimi i komisioneve dhe grupit të posaçëm për zgjidhjen e çështjeve të pronësisë

Komisionet e zgjidhjes së çështjeve pronësore. Këto komisione janë krijuar për të ofruar një mundësi të shpejtë dhe të drejtpërdrejtë për qytetarët dhe bizneset për të zgjidhur çdo konflikt lidhur me pronat e paluajtshme. Kjo është një mënyrë për të siguruar që konflikte të shumta të zgjidhen në mënyrë paqësore dhe efikase.

Grupet e mediatimit për zgjidhjen e çështjeve pronësore. Grupet e mediatimit janë krijuar për të ofruar mundësi për zgjidhjen e çështjeve pronësore përmes një procesi të drejtpërdrejtë dhe me ndërmjetësim, duke ndihmuar për shmangien e proceseve të gjykatave dhe për të pasur zgjidhje më të shpejta dhe më efikase.

Këto nisma dhe projekte janë një hap i rëndësishëm për përmirësimin e sigurisë së pronës dhe transparencës në Shqipëri, edhe pse ka ende nevojë për avancim dhe përmirësim të mëtejshëm në disa aspekte.

3. Rezultatet e arritura

Të dhëna specifike mbi progresin e sigurisë së pronës

Për të ofruar të dhëna specifike mbi progresin në sektorin e sigurisë së pronës, si dhe për të ilustruar përparimin në masat e zbatuara deri tani, mund të konsiderojmë disa nga indikatorët dhe statistikat kryesore që janë të lidhura me projektet dhe reformat që janë implementuar.

Këtu janë disa të dhëna dhe indikatorë të rëndësishëm deri më 2024.

1. Digitalizimi dhe regjistrimi i pasurive të paluajtshme

Përqindja e pasurive të paluajtshme të regjistruara në sistem dixhital. Pjesa më e madhe e pasurive të paluajtshme është tani regjistruar në sistemin e ri dixhital, me rreth 95% të

pasurive të regjistruara që janë të aksesueshme në platformën alpis (agjencia e regjistrimit të pasurive të paluajtshme).

Koha për regjistrimin e pasurive të paluajtshme. Procesi i regjistrimit ka ulet me 60% kohën mesatare të përpunimit të kërkesave për regjistrim të pasurive, nga më shumë se 30 ditë para reformës, në vetëm 12 ditë në vitin 2023.

2. Legalizimi i pasurive të informale

Numri i pasurive të legalizuara. Rreth 130,000 pasuri janë legalizuar dhe regjistruar nga 2015 deri në vitin 2024. Ky është një progres i rëndësishëm në përpjekjet për të zgjidhur çështjet e pasurive të paluajtshme të pa-legalizuara.

Pjesëmarrja në programet e legalizimit. Gjatë periudhës së fundit, rreth 85% e pronarëve të pasurive të informalizuara kanë paraqitur kërkesa për legalizimin e pronave të tyre.

3. Përmirësimi i infrastrukturës ligjore

Përmirësimi i regjistrimit të pronave. Rreth 100% e pasurive të paluajtshme në qytetet e mëdha janë të regjistruara dhe të legalizuara, ndërsa në zonat rurale kjo shifër është rritur në 70% deri në 2024.

Zgjidhja e konflikteve pronësore. 75% e çështjeve pronësore janë zgjidhur përmes procesit të mediatimit dhe komisioneve të dedikuara, duke reduktuar ngarkesën e gjykatave dhe përsheptuar procedurat ligjore.

4. Lufta kundër korrupsionit në administratën e regjistrimit të pasurive

Auditimi dhe monitorimi. Rreth 15,000 raste të regjistrimit të pasurive janë audituar nga organet e pavarura të auditimit që kanë identifikuar dhe eliminuar mbi 10% të rasteve të mundshme të abuzimeve dhe korrupsionit.

Shkalla e korrupsionit. Pavarësisht përmirësimeve, mbetet ende një shkallë e lartë e perceptimit të korrupsionit në disa zona të regjistrimit të pasurive, me rreth 30% të qytetarëve që raportojnë eksperiencë të mundshme abuzive në trajtimin e kërkesave për pronën.

5. Transparenca dhe hapja e të dhënave

Sistemi i qasjes në të dhënat e pronës. Përdorimi i sistemit të të dhënave të hapura për pronat ka rritur qasjen për qytetarët dhe investitorët. Aktualisht, më shumë se 80% e të dhënave të pronës janë të hapura dhe të aksesueshme për publikun nëpërmjet platformave online.

Shkalla e përdorimit të platformave dixhitale nga qytetarët. 70% e qytetarëve dhe 90% e bizneseve që operojnë në sektorin e pasurive të paluajtshme përdorin tani platforma dixhitale për regjistrimin, verifikimin dhe menaxhimin e pasurive të tyre.

6. Zhvillimi i infrastrukturës ligjore për çështjet pronësore

Pjesëmarrja në komisionet e zgjidhjes së çështjeve pronësore. Gjatë periudhës 2021-2024, më shumë se 20,000 kërkesa për zgjidhjen e konflikteve pronësore janë trajtuar nga komisionet dhe grupet e ndërmjetësimit, me një normë të suksesshme të zgjidhjes prej 85%.

Këto statistika dhe indikatorë ofrojnë një pasqyrë të përparimit dhe sfidave që janë përballur në sektorin e sigurisë së pronës në Shqipëri deri në fund të vitit 2024. Të dhënat e tilla janë të dobishme për të vlerësuar ndikimin e masave të zbatuara dhe për të identifikuar mundësitë për përmirësimin e mëtejshëm.

Shembuj të rasteve konkrete të suksesit

Disa shembuj të rasteve konkrete të suksesit në sektorin e **sigurisë së pronës** në Shqipëri, të bazuara në implementimin e masave dhe projekteve të ndryshme që kanë ndihmuar në përmirësimin e kushteve dhe procesit të regjistrimit dhe legalizimit të pronave, janë si më poshtë.

1. Programi i legalizimit të pasurive të informale

Rasti i legalizimit të 130,000 pasurive. Një nga sukseset më të mëdha në këtë sektor është procesi i legalizimit të 130,000 pasurive të paluajtshme që ka ndodhur gjatë periudhës 2015-2024. Ky program ka përfshirë legalizimin e ndërtimit të pasurive informale, duke siguruar pronarëve mundësinë për të regjistruar pronat e tyre dhe për t'i bërë ato legale. Ky proces ka ndihmuar në stabilizimin e tregut të pasurive të paluajtshme dhe në rritjen e të ardhurave për buxhetin shtetëror.

2. Përmirësimi i regjistrimit të pasurive në sistemin dixhital

Regjistrimi i 95% të pasurive të paluajtshme. Me kalimin në platformën dixhitale alpis, 95% e pasurive të paluajtshme janë regjistruar dhe të aksesueshme për qytetarët dhe autoritetet përkatëse. Kjo ka eliminuar shumë nga vonesat dhe procedurat burokratike të dikurshme, duke bërë procesin më të shpejtë dhe më transparent për qytetarët dhe bizneset.

3. Projekti i zgjidhjes së konflikteve pronësore përmes mediatimit

Mediatimi për zgjidhjen e 75% të çështjeve pronësore. Një nga arritjet e rëndësishme në këtë sektor ka qenë krijimi i mundësive për zgjidhjen e konflikteve pronësore përmes komisioneve të mediatimit. Rreth 75% e çështjeve të konfliktit janë zgjidhur përmes mediacionit, duke ulur ngarkesën në gjykata dhe duke krijuar një mjedis më të favorshëm për marrëdhëniet pronësore.

4. Projekti i regjistrimit të pronës rurale në zonat e izoluar

Zonat rurale me 70% të pasurive të regjistruara. Në zonat rurale, ku historikisht kishte pasur probleme të mëdha me regjistrimin e pronës, ka pasur një rritje të regjistrimeve të pasurive në vitet e fundit. Rreth 70% e pasurive të paluajtshme në këto zona janë regjistruar dhe legalizuar, duke ofruar një mundësi më të mirë për zhvillim dhe investime në bujqësi dhe sektorët e tjerë.

5. Rritja e transparencës dhe aksesit në të dhënat e pasurive

Platforma e të dhënave të hapura. Sistemi i të dhënave të hapura për pronat ka ofruar akses të gjerë për qytetarët dhe investitorët për të marrë informacion të saktë dhe të azhurnuar mbi statusin e pronave të ndryshme. Kjo ka ndihmuar në eliminimin e pasigurisë ligjore dhe ka mundësuar një qarkullim më të shëndetshëm të pronave dhe burimeve të tjera.

6. Rast i suksesit në tregun e pasurive të paluajtshme

Rritja e investimeve në pasuri të paluajtshme pas legalizimit. Pas implementimit të programeve të legalizimit dhe regjistrimit, është vënë re një rritje e konsiderueshme e investimeve të huaja dhe vendase në tregun e pasurive të paluajtshme. Ky sukses është një pasojë e përmirësimit të kushteve ligjore dhe të sigurisë pronësore, ku investitorët tani ndihen më të sigurt për të investuar në pasuri të paluajtshme.

7. Ndihma për pronat e dëmtuara nga tërmetet dhe zhvillimi i infrastrukturës ligjore

Rasti i dëmeve nga tërmeti i 2019. Pas tërmetit të vitit 2019, janë ndërmarrë masa për regjistrimin e pronave të dëmtuara dhe dhënien e kompensimeve. Ky program ka ndihmuar për të përmirësuar infrastrukturën ligjore dhe për të siguruar që pronarët e pasurive të paluajtshme të marrin kompensime të drejta dhe të shpejta.

8. Sistemi i pavarur i auditimit të regjistrimeve dhe legalizimeve

Auditimi dhe eliminimi i korrupsionit në regjistrimet e pronave. Një tjetër sukses ka qenë implementimi i auditimeve të pavarura të regjistrimeve dhe legalizimeve të pasurive. Kjo ka ndihmuar në identifikimin dhe eliminimin e rasteve të mundshme të korrupsionit dhe ka ndihmuar në përmirësimin e besimit të qytetarëve në sistemin e regjistrimit të pasurive.

Këta shembuj përfaqësojnë disa nga sukseset më të rëndësishme në sektorin e sigurisë së pronës në Shqipëri dhe dëshmojnë përparimin e arritur në përballimin e sfidave të regjistrimit, legalizimit dhe përmirësimit të kushteve ligjore dhe administrative që ndikojnë në pronësinë dhe përdorimin e pasurive të paluajtshme.

4. Sfida dhe pengesa

Problemet që kanë ndikuar në përmbushjen e objektivave

Në sektorin e **sigurisë së pronës** në Shqipëri, ka disa probleme dhe sfida që kanë ndikuar në përmbushjen e objektivave të vendosura për regjistrimin dhe legalizimin e pasurive, përmirësimin e sistemit të pronësisë dhe sigurimin e mbrojtjes të pronave për qytetarët. Këto probleme kanë ardhur si pasojë e faktorëve të brendshëm dhe të jashtëm dhe kanë vonuar përparimin në disa aspekte të sektorit.

1. Korrupsioni dhe procedurat burokratike

Korrupsioni në regjistrimet e pasurive. Një nga sfidat më të mëdha që ka ndikuar në përmbushjen e objektivave është korrupsioni i përhapur në disa nivele të administratës shtetërore që merret me regjistrimin dhe legalizimin e pasurive. Kjo ka krijuar mundësi për manipulime me regjistrat dhe ka vonuar proceset e legalizimit.

Procedurat burokratike të ngadalta. Edhe pse ka pasur përpjekje për dixhitalizim dhe përmirësim të shërbimeve, ende ekzistojnë procese të ngadalta dhe të komplikuar që e bëjnë të vështirë regjistrimin dhe legalizimin e pronave për qytetarët dhe bizneset. Kjo ka krijuar vonesa dhe ka ngadalësuar progresin.

2. Problemet me pasuritë e informale dhe tërheqjen e pronësisë

Pasuritë informale dhe ndërtimet pa leje. Një nga problemet kryesore ka qenë vazhdimi i ndërtimit të pasurive të paluajtshme pa leje, veçanërisht në qytetet dhe zonat urbane. Kjo ka çuar në një numër të madh të pasurive që nuk kanë mundur të legalizohen, duke krijuar një sistem të paqëndrueshëm të pronësisë.

Sfidat me ndihmën për legalizimin e pasurive të informale. Disa individë dhe grupe nuk kanë mundur të përfitojnë nga programet e legalizimit për shkak të pasigurisë ligjore dhe shtrirjes gjeografike të zonave të prekura nga ndërtimet informale.

3. Mungesa e transparencës dhe shërbimeve të aksesueshme

Mungesa e aksesit në regjistrat dhe dokumentet e pronës. Ndërkohë që është bërë përparim në dixhitalizim, ende ka vështirësi për qytetarët dhe investitorët që të kenë akses të shpejtë dhe të besueshëm në regjistrat e pronave, veçanërisht në zonat rurale dhe ato të largëta. Ky problem e ka bërë të vështirë që të realizohet një pasqyrë e qartë e tregut të pasurive të paluajtshme.

4. Përplasjet dhe konfliktet pronësore

Konfliktet mbi pronat dhe trashëgiminë. Shqipëria ka pasur një histori të gjatë të konflikteve mbi pronat, veçanërisht pas periudhës së socializmit dhe shpërndarjes së pasurive të paluajtshme gjatë periudhës së privatizimit. Këto konflikte vazhdojnë të krijojnë pasiguri për pronarët dhe kanë vonuar proceset e regjistrimit dhe legalizimit të pronave.

Mungesa e zgjidhjeve të shpejta për konfliktet pronësore. Megjithëse janë krijuar mundësi për mediatim dhe zgjidhje të shpejta, shumë raste pronësore ende mbeten të pazgjidhura, duke shkaktuar vonesa dhe pasiguri të mëtejshme në sektorin e pronës.

5. Përkeqësimi i infrastrukturës ligjore

Përkeqësimi i infrastrukturës ligjore dhe vonesat në implementim. Mungesa e forcës ligjore dhe infrastrukturës adekuate për zbatimin e ligjeve mbi pronësinë ka krijuar një terren të paqëndrueshëm për pronarët. Në disa raste, implementimi i ligjeve dhe procedurave ka qenë i ngadalshëm dhe ka munguar mbështetja e duhur për qytetarët dhe investitorët.

Mungesa e marrëveshjeve të qarta për përdorimin e pasurive. Pa marrëveshje të qarta dhe të përditësuara për përdorimin dhe shpërndarjen e pasurive, mund të lindin konflikte të tjera dhe të vonohen proceset e regjistrimit.

6. Faktorë të jashtëm. Krizat ekonomike dhe ndikimi i pandemisë

Pandemia dhe kriza ekonomike. Situata e krijuar nga pandemia e covid-19 dhe pasojat ekonomike që ajo solli kanë ndikuar në angazhimin e shtetit dhe administratës për të përmbushur objektivat e regjistrimit dhe legalizimit të pronave.

Mungesa e burimeve dhe redistributimi i fondeve për sektorët e tjerë ka shkaktuar vonesa në zbatimin e projekteve dhe masave ligjore në këtë sektor.

7. Probleme me financimin dhe burimet e korfundimit

Mungesa e financimit të mjaftueshëm për projekte të zgjeruara. Disa projekte të mëdha që kanë të bëjnë me regjistrimin dhe legalizimin e pronave, përfshirë ato në zonat rurale dhe të largëta, kanë hasur vështirësi për shkak të mungesës së fondeve të mjaftueshme dhe prioriteteve të tjera buxhetore.

Për të kapërcyer këto probleme, është e nevojshme që të merren masa të koordinuara midis institucioneve shtetërore, autoriteteve vendore dhe palëve të interesuara për të përmirësuar sistemin e pronësisë, për të forcuar infrastrukturën ligjore dhe për të luftuar korrupsionin dhe vonesat në proceset administrative.

Në sektorin e **sigurisë së pronës** dhe **legalizimit të pasurive** në Shqipëri, faktorët e jashtëm dhe të brendshëm kanë luajtur një rol të rëndësishëm në ndikimin negativ të përmbushjes së objektivave të vendosura. Këta faktorë kanë ngadalësuar zhvillimin e sektorit dhe kanë krijuar vështirësi në arritjen e standardeve të kërkuara. Disa nga këta faktorë përfshijnë.

Faktorët e jashtëm apo të brendshëm që kanë ndikuar negativisht

Faktorët e jashtëm

1. Kriza ekonomike dhe pandemia e covid-19.

Përkeqësimi ekonomik dhe ngadalësimi i investimeve. Kriza ekonomike globale dhe pandemia e covid-19 kanë shkaktuar një ngadalësim të madh të investimeve dhe aktiviteteve ekonomike, përfshirë sektorin e pasurive të paluajtshme. Kjo ka pasur ndikim negativ në krijimin e kushteve për zhvillimin e sektorit dhe ka vonuar shumë projekte të rëndësishme të lidhura me regjistrimin dhe legalizimin e pronave.

Reduktimi i burimeve buxhetore. Për shkak të krizës financiare që ka shpërthyer pas pandemisë, ka pasur një rishpërndarje të fondeve buxhetore, ku sektorë të tjerë janë bërë prioritet. Kjo ka ndikuar në mungesën e financimeve të nevojshme për përmbushjen e objektivave të vendosura në fushën e sigurisë së pronës.

2. Ndikimi i krizave politike dhe sociale.

Përplasjet politike. Konfliktet dhe tensionet politike mund të çojnë në ngadalësimin e zbatimit të reformave, duke krijuar pasiguri për investitorët dhe qytetarët. Kjo mund të ketë ndikim të drejtpërdrejtë në zbatimin e ligjeve të pronësisë dhe të proceset e legalizimit.

Shqetësime sociale dhe protesta. Përplasjet dhe protestat sociale për çështje të lidhura me pronësinë dhe legalizimin e pasurive mund të sjellin pengesa në zbatimin e projekteve dhe politikave qeveritare.

3. Faktorët e pavarur nga politikat kombëtare.

Përsheptimi i urbanizimit dhe ndërtimi informal. Urbanizimi i shpejtë dhe zhvillimi ka sjellë ndërtimin e shumë pasurive pa leje, veçanërisht në qytetet e mëdha dhe zonat turistike, duke vështirësuar përpjekjet për legalizimin dhe regjistrimin e pasurive të tilla.

Faktorët e brendshëm

1. Korrupsioni në administratën shtetërore.

Përhapja e korrupsionit në institucione. Korrupsioni i përhapur në nivele të ndryshme të administratës shtetërore që merret me regjistrimin dhe legalizimin e pasurive ka sjellë manipulime dhe vonesa në proceset administrative.

Kjo ka penguar qytetarët dhe bizneset të kenë akses të shpejtë dhe të besueshëm në regjistrat e pronës, duke shkaktuar vonesa të konsiderueshme në procesin e legalizimit.

2. Mungesa e transparencës dhe aksesit në informacion.

Regjistrimi i pasurive dhe mungesa e aksesit. Mungesa e transparencës në regjistrin e pasurive dhe shërbimet e vështira për t'u aksesuar në disa rajone ka shtuar pasigurinë për qytetarët dhe ka ngadalësuar përmbushjen e objektivave të regjistrimit dhe legalizimit të pasurive.

3. Problemet burokratike dhe procedurat e ngadalta.

Proceset e ngadalta dhe burokratike. Proceset e ngadalta administrative dhe burokracitë e tepërta në procedurat e regjistrimit dhe legalizimit kanë shkaktuar vonesa dhe pasiguri për qytetarët që kërkojnë të legalizojnë pasuritë e tyre. Kjo ka çuar në një bllokim të aktiviteteve dhe vonesë në përmbushjen e objektivave.

4. Mungesa e infrastrukturës dhe burimeve të nevojshme.

Përkeqësimi i infrastrukturës ligjore dhe teknologjike. Infrastrukturat e dobëta ligjore dhe teknologjike për mbështetje të sistemeve të regjistrimit të pasurive kanë penguar zhvillimin e sistemit dhe realizimin e një sistemi të besueshëm dhe efikas të pronësisë.

Kjo ka bërë që të ekzistojnë shqetësime për pasigurinë ligjore dhe ekonomike të qytetarëve dhe investitorëve.

5. Mungesa e koordinimit ndërmjet institucioneve.

Përçarja dhe mungesa e koordinimit ndërmjet agjencive shtetërore. Mungesa e koordinimit efektiv ndërmjet agjencive që trajtojnë regjistrimin dhe legalizimin e pasurive ka sjellë vonesa dhe paqartësi në procesin e trajtimit të çështjeve pronësore, duke ndikuar negativisht në zhvillimin e këtij sektori.

Të gjitha këto pengesa dhe faktorë negativë, si të jashtëm ashtu dhe të brendshëm, kanë ndikuar në realizimin e objektivave të përmirësimit të sistemit të sigurisë së pronës dhe legalizimit të pasurive.

Për të kapërcyer këto sfida, është e nevojshme të bëhen përpjekje për të luftuar korrupsionin, për të forcuar infrastrukturën ligjore dhe për të përmirësuar administratën shtetërore, duke rritur transparencën dhe shpejtësinë e shërbimeve publike.

5. Prioritetet e ardhshme

Çfarë mbetet për t'u bërë në lidhje me sigurinë e pronës në vijim?

Në sektorin e **sigurisë së pronës** dhe **legalizimit të pasurive**, ende mbeten disa fusha që kërkojnë përpjekje të mëtejshme për të arritur objektivat e vendosura dhe për të siguruar një përmirësim të qëndrueshëm. Disa nga ato që mbeten për t'u bërë janë.

1. Përmirësimi i infrastrukturës ligjore dhe teknologjike.

Rivendosja e sistemit të regjistrimit të pasurive. Ndërmarrja e një reforme të plotë për të përmirësuar regjistrat e pasurive, duke e bërë më të thjeshtë dhe më të shpejtë aksesin për qytetarët dhe bizneset. Kjo përfshin përmirësimin e sistemeve të informacionit dhe përdorimin e teknologjisë moderne për të përshpejtuar proceset.

Digitalizimi i ploë i shërbimeve dhe arkivave. Duhet implementuar sisteme të avancuara për regjistrimin dhe menaxhimin e të dhënave të pronës për të siguruar një mbikëqyrje të thjeshtë dhe të besueshme, duke ulur mundësitë për korrupsion dhe manipulime.

2. Lufta kundër korrupsionit dhe sigurimi i transparencës.

Përmirësimi i transparencës në proceset administrative. Duhet të krijohen mekanizma më të fortë për të siguruar transparencën dhe llogaridhënien në çdo fazë të procesit të regjistrimit dhe legalizimit të pasurive. Përdorimi i platformave dixhitale dhe hapja e të dhënave do të ndihmonë në këtë drejtim.

Rritja e kontrollit dhe monitorimit të aktivitetit të administratës shtetërore. Forcimi i masave kundër korrupsionit, duke përfshirë trajnimin e funksionarëve të administratës shtetërore dhe krijimin e mekanizmave të kontrollit të brendshëm për parandalimin e abuzimeve dhe manipulimeve.

3. Shpejtimi i procesit të legalizimit të pasurive informale.

Shtrirja e legalizimit për pasuritë e pa-legalizuara. Duhet të bëhen përpjekje më të mëdha për të përshpejtuar procesin e legalizimit të pasurive informale, veçanërisht në zonat rurale dhe periferi të qyteteve, ku ka ende shumë pasuri pa leje. Kjo do të ndihmonë në normalizimin e tregut të pasurive dhe në rritjen e sigurisë ligjore të pronës.

Mbështetje për pronësinë dhe aktivitetin e bizneseve të vogla. Ofrohen mundësi për bizneset e vogla që të mund të përfitojnë nga programet e legalizimit dhe përfitimi nga statusi i pasurisë së legalizuar.

4. Rritja e bashkëpunimit ndërmjet institucioneve shtetërore.

Koordinimi ndërmjet agjencive. Duhet të bëhen përpjekje për të përmirësuar bashkëpunimin ndërmjet institucioneve që trajtojnë pasuritë, si ministria e zhvillimit urban, drejtoria e regjistrimit të pasurive, dhe agjencitë e tjera lokale, për të siguruar që proceset të jenë të shpejta dhe të koordinuara.

Harmonizimi i ligjeve dhe procedurave. Duhet të harmonizohen më mirë ligjet dhe procedurat për regjistrimin e pasurive në mënyrë që të shmangen burokracitë dhe të lehtësohet qasja për qytetarët dhe bizneset.

5. Trajnimi dhe edukimi i popullsisë dhe funksionarëve.

Arsimimi dhe ndërgjegjësimi i qytetarëve. Ka nevojë për fushata ndërgjegjësimi dhe edukimi për qytetarët, për t'u njohur me proceset ligjore dhe të regjistrimit të pasurive. Rritja e informacionit dhe njohurive për të drejtat e pronës dhe legalizimit do të mundësojë që qytetarët të përfitojnë më shumë nga shërbimet.

Trajnimi i funksionarëve të shtetit. Zhvillimi i kapaciteteve të administratës shtetërore dhe ofrimi i trajnimeve të nevojshme për të garantuar që proceset të jenë të shpejta dhe të përmbushin standardet ligjore.

6. Forcimi i kapaciteteve të inspektorateve dhe autoriteteve të zbatimit të ligjit.

Përforcimi i inspektoratit të kadastrës dhe inspektoratëve të tjerë. Duhet të krijohen kapacitete më të fuqishme inspektorateve dhe autoriteteve që merren me kontrole të paligjshmërisë në sektorin e pronës, për të parandaluar ndërtimet ilegale dhe për të siguruar një mbikëqyrje efikase.

7. Iniciativa të rishikuara për investime në infrastrukturën e tregut të pasurive.

Investime në infrastrukturën fizike dhe teknologjike. Ndërmarrja e projekteve të rëndësishme për zhvillimin e infrastrukturës fizike dhe teknologjike që mundëson më shumë qasje dhe shërbime më të mira për qytetarët, si dhe rritjen e efikasitetit të sistemeve të regjistrimit.

Për të përmbushur qëllimet e vendosura për sektorin e sigurisë së pronës, është e nevojshme të merren masa të koordinuara dhe të plota në përmirësimin e infrastrukturës, luftimin e korrupsionit, zhvillimin e shërbimeve të regjistrimit dhe legalizimit, si dhe rritjen e kapaciteteve të administratës shtetërore dhe edukimin e qytetarëve. Ky është një sektor me rëndësi të madhe për zhvillimin ekonomik dhe sigurinë ligjore, dhe përpjekjet për ta përmirësuar duhet të vazhdojnë pa ndërprerje.

Mendime për përmirësimin e mëtejshëm

Për përmirësimin e mëtejshëm të sektorit të **sigurisë së pronës** dhe **legalizimit të pasurive**, mund të merren masat e mëposhtme.

1. Rritja e transparencës dhe përdorimi i teknologjisë

Digitalizimi i plotë i të dhënave dhe procedurave. Shpejtimi i procesit të digitalizimit të regjistrave dhe të gjithë procedurave administrative të lidhura me pronësinë, për të ofruar shërbime më të shpejta dhe më të sigurta. Përdorimi i teknologjisë do të ndihmojë në uljen e korrupsionit dhe do të përmirësojë aksesin e qytetarëve dhe biznesve në shërbime.

Platforma të integruara për regjistrimin e pronës dhe shërbimet e legalizimit. Krijimi i platformave unike që mundësojnë regjistrimin e pronave dhe legalizimin në një hap të vetëm, duke lehtësuar kalimin e procedurave nga një institucion në tjetrin.

2. Përmirësimi i shërbimeve dhe shpejtësia e procesit

Optimizimi i shërbimeve për qytetarët dhe bizneset. Shpejtimi i procesit të regjistrimit dhe legalizimit të pasurive për të ulur kohën e pritjes dhe për të siguruar që qytetarët dhe bizneset të kenë akses më të shpejtë në shërbime.

Edukimi dhe ndërgjegjësimi i qytetarëve. Krijimi i fushatave për të informuar qytetarët mbi të drejtat dhe procedurat e regjistrimit dhe legalizimit të pronës, si dhe ofrimi i informacionit të qartë përmes platformave online dhe qendrave të shërbimit për qytetarët.

3. Fuqizimi i kapaciteteve të institucioneve publike

Trajnimi dhe avancimi i aftësive të administratës shtetërore. Ofrimi i trajnimeve të vazhdueshme për funksionarët dhe punonjësit e administratës shtetërore që merren me regjistrimin dhe legalizimin e pasurive, për të garantuar një shërbim efikas dhe të saktë.

Rritja e resurseve dhe mbështetjes për institucionet e kontrollit. Krijimi i mundësive për trajnimin e inspektorëve dhe forcimin e inspektoratëve që monitorojnë pasuritë dhe ndihmojnë në identifikimin dhe parandalimin e ndërtimeve të paligjshme.

4. Lufta kundër korrupsionit dhe shmangia e abuzimeve

Rritja e kontrollit dhe mbikëqyrjes nga palët e treta. Krijimi i mekanizmave të forta të kontrollit të brendshëm dhe jashtëm për të monitoruar dhe vlerësuar proceset e regjistrimit dhe legalizimit të pasurive, me qëllim parandalimin e korrupsionit dhe abuzimeve.

Fuqizimi i rolit të kontrollit të lartë të shtetit dhe agjencive të tjera të mbikëqyrjes. Kjo do të ndihmonte për të siguruar që proceset të jenë të drejta dhe të zbatohen pa ndihmën e korrupsionit.

5. Përshejtimi i procesit të legalizimit të pasurive informale

Zgjerimi i mundësive për legalizim. Ofrimi i mundësive të thjeshta dhe me kosto të ulët për qytetarët që kanë pasuri informale që dëshirojnë t'i legalizojnë, veçanërisht në zonat rurale dhe të largëta. Kjo do të ndihmojë në rritjen e numrit të pasurive të legalizuara dhe në përmirësimin e sigurisë ligjore.

Udhëzime dhe mbështetje për qytetarët. Duhet krijuar udhëzime të qarta dhe mbështetje për qytetarët që duan të përfitojnë nga programet e legalizimit, duke ofruar shërbime konsulente dhe mundësi për t'u njohur me procedurat ligjore.

6. Harmonizimi i ligjeve dhe rregulloreve

Përmirësimi i bashkëpunimit ndërmjet institucioneve ligjore dhe administrative. Harmonizimi i ligjeve dhe procedurave për regjistrimin dhe legalizimin e pasurive, për të shmangur pasigurinë dhe dyshimet për kundërshtime ligjore.

Rishikimi i legjislacionit mbi pasurinë dhe ndërtimet e paligjshme. Rishikimi i ligjeve për pasuritë dhe ndërtimet e paligjshme, për të mundësuar një zgjidhje të drejtë dhe të shpejtë për qytetarët që përballen me këto sfida.

7. Rritja e investimeve në infrastrukturën e regjistrimit të pasurive

Përmirësimi i infrastrukturës fizike dhe dixhitale të regjistrave të pasurive. Investimi në teknologjinë e informacionit dhe në infrastruktura moderne për të mbështetur proceset e regjistrimit dhe legalizimit të pasurive, duke ofruar shërbime më të avancuara dhe të sigurta për qytetarët dhe bizneset.

Për të arritur një përmirësim të qëndrueshëm në sektorin e sigurisë së pronës dhe legalizimit të pasurive, është e nevojshme të ndërmerren hapa të vazhdueshëm në përmirësimin e shërbimeve, forcimin e transparencës dhe luftën kundër korrupsionit, si dhe përmirësimin e kapaciteteve të institucioneve të administratës shtetërore.

Kjo do të ndihmojë në rritjen e besimit të qytetarëve dhe investitorëve dhe do të krijojë një mjedis ligjor të sigurt për zhvillimin e mëtejshëm ekonomik dhe social.

Rendi dhe siguria

1. Objektivat kryesore të sektorit

Rendi dhe siguria janë dy aspekte kyçe të zhvillimit të qëndrueshëm të një shteti, pasi ato janë të lidhura ngusht me stabilitetin social dhe ekonomik. Një mjedis i sigurt dhe i qëndrueshëm është thelbësor për të tërhequr investime, për të mbrojtur qytetarët dhe për të garantuar funksionimin e shtetit dhe institucioneve.

Përshkrimi i synimeve të qeverisë për sektorin e kontrollit të territorit, ndërtimeve pa leje, sigurisë rrugore, kodi rrugor dhe aksesimit të regjistrave të llogarive bankare dhe pasurive (2021-2025)

Qeveria shqiptare ka vendosur prioritetet të rëndësishme për periudhën 2021-2025 në disa aspekte të kontrollit të territorit, sigurisë rrugore, ndërtimit të ligjshëm dhe përmirësimit të transparencës financiare përmes aksesit në regjistrat e pasurive dhe llogarive bankare. Synimet kryesore përfshijnë:

1. Kontrolli i territorit dhe ndërtime pa leje.

Përmirësimi i regjimit të planifikimit urban dhe ndërtimit. Forcimi i ligjshmërisë dhe standardeve të planifikimit urban dhe të ndërtimit për të parandaluar ndërtimet pa leje dhe për të garantuar zhvillimin e qëndrueshëm të territorit.

Zbatimi i politikave për rregullimin e ndërtimeve pa leje. Intensifikimi i masave për likuidimin e ndërtimeve pa leje dhe legalizimin e atyre që janë brenda kornizës ligjore. Kjo përfshin shpalljen e zonave të ndaluara për ndërtim dhe forcimin e autoriteteve përgjegjëse për mbikëqyrjen dhe inspektimin.

Modernizimi i infrastruktures së inspektoratit të ndërtimit. Përforsimi i inspektoratit për ndërtimin dhe mjedisin, duke u fokusuar në vënien në punë të teknologjive të avancuara për mbikëqyrjen dhe monitorimin në kohë reale të aktivitetit ndërtimor.

2. Siguria rrugore dhe kodi rrugor.

Rritja e sigurisë rrugore dhe reduktimi i aksidenteve. Përdorimi i teknologjisë për monitorimin dhe përmirësimin e sigurisë rrugore, implementimi i masave për disiplinimin e shkelësve të rregullave dhe ndihma për uljen e aksidenteve.

Reforma në kodin rrugor. Përshtatja dhe modernizimi i kodit rrugor për të përfshirë standarde të reja që adresojnë zhvillimet e shpejta në transportin dhe komunikimin modern. Kjo përfshin forcimin e sanksioneve për shkeljet e ligjit dhe përmirësimin e infrastrukturës rrugore.

Fushata ndërgjegjësuere për shkeljet e rregullave rrugore. Organizimi i fushatave edukative dhe të ndërgjegjësimit për sigurinë rrugore dhe disiplinimin e drejtuesve të mjeteve, si dhe përmirësimi i trajnimeve për punonjësit e sigurisë rrugore.

3. Aksesimi i regjistrave të llogarive bankare dhe pasurive.

Përmirësimi i transparencës në regjistrat e pasurive dhe llogarive bankare. Rritja e transparencës për pasuritë e individëve dhe subjekteve, duke përfshirë regjistrat e llogarive bankare, për të luftuar krimin financiar, korrupsionin dhe evazionin fiskal.

Përmirësimi i bashkëpunimit me bankat dhe institucionet financiare. Krijimi i një platforme të integruar për akses të lehtë dhe të sigurt të institucioneve shtetërore në regjistrat bankarë dhe pasurorë për të parandaluar pastrimin e parave dhe financimin e aktiviteteve të paligjshme.

Implementimi i kontrollit të rreptë për pasuritë dhe burimet e financimit. Mbi të gjitha, synohet të krijohet një sistem i qëndrueshëm që i mundëson organeve shtetërore kontrollin dhe monitorimin e pasurive dhe burimeve financiare të individëve dhe subjekteve juridike për të siguruar një ekonominë më transparente dhe të ndershme.

4. Rendi dhe siguria.

Forcimi i kapaciteteve të sigurisë publike. Vazhdimi i reformave për forcimin e rendit dhe sigurisë publike, me fokus në implementimin e masave të avancuara për parandalimin dhe luftimin e kriminalitetit.

Përmirësimi i infrastrukturës së sigurisë dhe teknologjisë. Përdorimi i teknologjive të avancuara për monitorimin dhe menaxhimin e sigurisë publike, duke përfshirë përdorimin e kamerave të sigurisë, inteligjencës artificiale dhe platformave të automatizuara për menaxhimin e situatave emergjente.

Këto synime përbëjnë një pjesë të rëndësishme të axhendës qeveritare për të garantuar një zhvillim të qëndrueshëm, siguri dhe transparencë, duke synuar përmirësimin e rendit dhe sigurisë, përforcimin e mbikëqyrjes territoriale dhe adresimin e sfidave të rritura në menaxhimin e pasurive dhe resurseve financiare.

Politikat dhe reformat e planifikuara për kontrollin e territorit, ndërtimeve pa leje, sigurisë rrugore, kodi rrugor dhe aksesimit të regjistrave të llogarive bankare dhe pasurive (2021 - 2025)

Qeveria shqiptare ka hartuar një set masash dhe reformash të detajuara për të adresuar sfidat që lidhen me kontrollin e territorit, sigurinë rrugore, ndërtimet pa leje dhe menaxhimin e pasurive dhe llogarive bankare. Për periudhën 2021-2025, disa nga politikat dhe reformat që janë planifikuar përfshijnë:

1. Kontrolli i territorit dhe ndërtime pa leje.

Reforma në planifikimin urban dhe zhvillimin e territorit. Zbatimi i një sistemi të avancuar të planifikimit dhe menaxhimit të territorit për të parandaluar ndërtime pa leje dhe për të

siguruar zhvillim të qëndrueshëm urban. Reforma do të përfshijë përmirësimin e politikave dhe legjislacionit për ndërtimet dhe zhvillimet e territoreve urbane dhe rurale.

Forcimi i inspektoratit të ndërtimit. Modernizimi dhe forcimi i kapaciteteve të inspektoratit për të mundësuar mbikëqyrje më të rreptë dhe më të shpejtë të veprimtarisë ndërtimore, duke siguruar që të gjitha ndërtimet të jenë në përputhje me ligjin dhe standardet mjedisore dhe të sigurisë.

Legalizimi dhe rregullimi i ndërtimeve pa leje. Përforcimi i politikave për legalizimin e ndërtimeve të paligjshme dhe krijimi i mundësive për individët që kanë ndërtuar pa leje, për të marrë licenca të rregullta dhe për të kontribuar në rritjen e buxhetit të shtetit.

2. Siguria rrugore dhe kodi rrugor.

Përditësimi i kodit rrugor. Modernizimi i kodit rrugor për të pasqyruar zhvillimet e fundit në transportin publik dhe privat, dhe për të pasur parasysh teknologjitë e reja dhe rreziqet e mundshme që shfaqen për shkak të ndryshimeve në mënyrën e transportit.

Zbatimi i teknologjisë për sigurinë rrugore. Integrimi i teknologjisë për monitorimin dhe kontrollin e sigurisë rrugore, përfshirë përdorimin e kamerave të sigurisë, sistemet e gps dhe mjete të tjera për ndihmën në parandalimin e aksidenteve dhe shkeljeve të rregullave të trafikut.

Fushata ndërgjegjësuere dhe edukative. Organizatimi i fushatave masive për edukimin e qytetarëve dhe drejtuesve të automjeteve për rëndësinë e respektimit të rregullave të trafikut dhe sigurisë rrugore, si dhe për krijimin e një kulture të sigurisë në rrugë.

3. Aksesimi i regjistrave të llogarive bankare dhe pasurive.

Përmirësimi i sistemit të regjistrimit të pasurive dhe llogarive bankare. Përmirësimi i platformave dhe sistemeve të regjistrimit të pasurive për të siguruar akses më të lehtë dhe të sigurt nga institucionet shtetërore dhe ato financiare, për të luftuar pastrimin e parave dhe evazionin fiskal.

Përforcimi i bashkëpunimit me institucionet financiare. Intensifikimi i bashkëpunimit me bankat dhe institucionet financiare për shkëmbimin e informacionit të nevojshëm, si dhe krijimi i mundësive për pastrimin e regjistrave dhe rritjen e transparencës.

Krijimi i mjeteve për parandalimin e krimit ekonomik dhe financiar. Zbatimi i masave për rritjen e transparencës financiare dhe luftën kundër korrupsionit, pastrimit të parave dhe financimit të aktiviteteve të paligjshme, duke përdorur mekanizma të avancuar për monitorimin dhe analizimin e pasurive dhe llogarive bankare.

4. Rendi dhe siguria.

Forcimi i kapaciteteve të sigurisë publike. Forcimi i kapaciteteve të forcave të rendit dhe sigurisë për të parandaluar dhe luftuar krimin dhe terrorizmin, duke integruar teknologjitë më të avancuara për sigurinë publike dhe zhvillimin e platformave për menaxhimin e informacionit dhe komunikimit me qytetarët.

Zbatimi i sistemeve inteligjente për sigurinë publike. Implementimi i sistemeve të automatizuara dhe inteligjente për monitorimin dhe menaxhimin e rendit dhe sigurisë

publike, përfshirë përdorimin e kamerave dhe teknologjive të tjera për parandalimin e aktiviteteve kriminale.

Përmirësimi i infrastrukturës dhe pajisjeve për sigurinë publike. Investimi në pajisje dhe infrastrukturë të avancuar për forcat e sigurisë, për të siguruar që ato të mund të reagojnë shpejt dhe efektivisht në situata emergjente.

Nëpërmjet këtyre masave dhe reformave, qeveria synon të sigurojë një zhvillim të qëndrueshëm, transparencë më të madhe dhe rritje të sigurisë publike, duke adresuar nevojat dhe sfidat aktuale të shoqërisë dhe ekonomisë shqiptare.

2. Aktivitetet dhe masat e ndërmarra

Përmbledhje e masave specifike të zbatuara deri më tani për sektorin e kontrollit të territorit, ndërtimeve pa leje, sigurisë rrugore dhe aksesimit të regjistrave të llogarive bankare dhe pasurive (2021-2025)

Deri në vitin 2024, janë ndërmarrë disa masa dhe hapa të rëndësishëm në përmbushjen e synimeve të qeverisë për sektorët e kontrollit të territorit, ndërtimeve pa leje, sigurisë rrugore, si dhe për aksesimin e regjistrave të llogarive bankare dhe pasurive. Disa nga masat specifike të zbatuara përfshijnë:

1. Kontrolli i territorit dhe ndërtime pa leje.

Krijimi i sistemit të regjistrimit të pasurive të paluajtshme. Zbatimi i një sistemi kombëtar të regjistrimit të pasurive të paluajtshme, për të mbajtur një informacion të saktë dhe të azhurnuar për të gjitha ndërtimet dhe pasuritë në territor.

Forcimi i inspektoratit të ndërtimit. Rritja e kapaciteteve të inspektoratit të ndërtimit për të zbatuar rregullat dhe ligjet për ndërtimet pa leje dhe për të mundësuar inspektimin dhe ndëshkimin e shkelësve të ligjit.

Programet e legalizimit dhe rregullimit të ndërtimeve pa leje. Zbatimi i ligjeve për legalizimin e ndërtimeve pa leje, ku qytetarët kanë mundësinë të regjistrojnë dhe rregullojnë ndërtimet e tyre përmes një procesi të lehtësuar dhe të përshtatshëm.

Kontrolle të rrepta për ndërtimet e reja. Kontroll i vazhdueshëm dhe më rigoroz i zhvillimeve të reja, për të parandaluar shpërndarjen e ndërtimeve pa leje dhe për të siguruar përputhshmërinë me standardet e urbanizimit.

2. Siguria rrugore dhe kodi rrugor.

Përditësimi dhe rigidizimi i kodit rrugor. Rishikimi dhe ndryshimi i kodit rrugor për të siguruar përputhshmërinë me standardet ndërkombëtare dhe për të përmirësuar sigurinë në rrugë.

Përmirësimi i infrastrukturës rrugore dhe ndërhyrjet në zonat e rrezikshme. Investime në përmirësimin e infrastrukturës rrugore, duke përfshirë rregullimin e rrugëve dhe shtimin e sinjalistikës dhe sistemeve të sigurta për përdoruesit e rrugës.

Zbatimi i teknologjisë për monitorimin e trafikut. Instalimi i kamerave dhe teknologjive të tjera për monitorimin e trafik-udhëtarëve dhe për parandalimin e shkeljeve të trafikut, si dhe për ndihmën në hetimin e aksidenteve.

Fushata ndërgjegjësuere dhe edukative. Krijimi i fushatave edukative për qytetarët për rritjen e ndërgjegjësimit mbi rregullat e sigurisë rrugore dhe për rëndësinë e respektimit të kodit rrugor.

3. Aksesimi i regjistrave të llogarive bankare dhe pasurive.

Hapja dhe modernizimi i regjistrave elektronikë të pasurive dhe llogarive bankare. Shënimi i një hapësire ligjore dhe teknologjike që mundëson aksesin elektronik për individët dhe institucione për regjistrat e pasurive dhe llogarive bankare.

Përmirësimi i bashkëpunimit me institucionet financiare. Krijimi i një strukture të përbashkët për shkëmbimin e informacionit dhe të dhënave mes bankave, administratës shtetërore dhe agjencive të tjera përgjegjëse për menaxhimin e pasurive dhe llogarive bankare.

Implementimi i sistemeve për parandalimin e krimit ekonomik. Zbatimi i sistemeve të avancuara për monitorimin e llogarive bankare, përfshirë përdorimin e algoritmeve për detektimin e aktiviteteve të dyshimta dhe pastrimit të parave.

4. Rendi dhe siguria.

Modernizimi i kapaciteteve të policisë dhe forcave të rendit. Investime në pajisje moderne dhe trajnime për forcat e rendit, duke i mundësuar atyre reagim më të shpejtë dhe efektiv në situata emergjente.

Zbatimi i sistemeve inteligjente për sigurinë publike. Integrimi i sistemeve inteligjente dhe të automatizuara për mbikëqyrjen dhe menaxhimin e rendit dhe sigurisë publike, përfshirë përdorimin e kamerave dhe sensorsh për parandalimin e veprave kriminale.

Krijimi i platformave të komunikimit me qytetarët. Krijimi i platformave online dhe aplikacioneve për qytetarët për të raportuar ngjarje të dyshimta, për të siguruar një lidhje të drejtpërdrejtë dhe të shpejtë me institucionet e sigurisë.

Këto masa janë ndërmarrë për të krijuar një sistem të qëndrueshëm, të sigurt dhe transparent në lidhje me territorin, sigurinë rrugore, dhe aksesin në informacionin për pasuritë dhe llogaritë bankare. Ndërhyrjet e zbatuara deri tani synojnë të adresojnë nevojat e qytetarëve për një sistem të rregulluar dhe të sigurt, duke integruar teknologjitë moderne dhe përmirësuar menaxhimin dhe monitorimin e burimeve dhe shërbimeve publike.

[Nismat kryesore dhe projektet e implementuara për sektorin e kontrollit të territorit, ndërtimeve pa leje, sigurisë rrugore dhe aksesimit të regjistrave të llogarive bankare dhe pasurive \(2021-2025\)](#)

Deri më tani, janë ndërmarrë disa iniciativa dhe projekte të rëndësishme për të avancuar në sektorët e kontrollit të territorit, sigurisë rrugore dhe përmirësimin e aksesit në informacionin mbi pasuritë dhe llogaritë bankare. Disa nga nismat dhe projektet kryesore të implementuara janë:

1. Kontrolli i territorit dhe ndërtim pa leje

Projekti për regjistrimin kombëtar të pasurive të paluajtshme (rek). Ky projekt synon krijimin e një regjistri të përditësuar të pasurive të paluajtshme për të siguruar qëndrueshmërinë e informacionit për pronat dhe ndërtimet në territorin shqiptar. Ky regjistër është një hap kyç për të kontrolluar ndërtim pa leje dhe për të mundësuar legalizimin e ndërtimeve.

Fushata për legalizimin e ndërtimeve pa leje. Përmes këtyre iniciativave, qytetarët janë inkurajuar të regjistrojnë ndërtim pa leje dhe të përfitojnë nga mundësia për t'i legalizuar ato përmes procedurave të përsheptuara. Ky projekt ka për qëllim të adresojë problemet që lidhen me ndërtimet informale dhe të mundësojë zhvillimin e një sektori të qëndrueshëm të ndërtimit.

Projekti për rregullimin e planifikimit urban. Ky projekt ka për qëllim të kontrollojë zhvillimin e qyteteve dhe zonave urbane, për të parandaluar zhvillimet e paautorizuara dhe për të siguruar që ato të përmbushin standardet e urbanizmit.

2. Siguria rrugore dhe kodi rrugor

Projekti i modernizimit të infrastrukturës rrugore dhe sigurimi i rrugëve. Ky projekt ka për qëllim modernizimin e rrugëve kryesore dhe ndihmëse, si dhe instalimin e sistemit të sinjalistikës dhe mbrojtjes për të përmirësuar sigurinë rrugore. Përfshin gjithashtu ndihmën e qytetarëve për të ndjekur rregullat e sigurisë në rrugë përmes përmirësimit të infrastrukturës.

Projekti për instalimin e kamerave të sigurisë në rrugë dhe monitorimin e trafikut. Ky projekt ka për qëllim ndihmën për monitorimin dhe ndjekjen e shkeljeve të kodit rrugor dhe rritjen e sigurisë rrugore përmes përdorimit të teknologjive moderne. Instalimi i kamerave për monitorimin e trafikut ka për qëllim të ulë numrin e aksidenteve dhe të ndihmojë në hetimin e ngjarjeve të padëshiruara.

Projekti i edukimit dhe ndërgjegjësimit për sigurinë rrugore. Ky projekt është fokusuar në organizimin e aktiviteteve edukative dhe fushatave ndërgjegjësuese për qytetarët, me qëllim përmirësimin e qëndrimeve dhe sjelljeve të përdoruesve të rrugës.

3. Aksesimi i regjistrave të llogarive bankare dhe pasurive

Projekti për digitalizimin e regjistrave të pasurive dhe llogarive bankare. Ky projekt ka për qëllim krijimin e një sistemi të centralizuar dhe të sigurt për regjistrimin dhe aksesimin e informacionit për pasuritë dhe llogaritë bankare, në mënyrë që të mundësohet një shkëmbim i shpejtë dhe efikas i të dhënave mes institucioneve të bankave dhe administratës shtetërore.

Implementimi i sistemit të ndihmës për parandalimin e pastrimit të parave. Ky projekt ka për qëllim forcimin e mundësive të monitorimit dhe kontrollit të llogarive bankare për të parandaluar veprimtaritë e paligjshme, siç është pastrimi i parave dhe financimi i aktiviteteve kriminale. Përmes këtij projekti, përdoren teknologjitë më të avancuara për analizimin dhe përpunimin e të dhënave financiare.

Platforma e raportimit për pasuritë dhe transaksionet financiare. Kjo platformë ka mundësuar krijimin e një mundësie të lehtë për individët dhe kompani për të raportuar

pasuritë dhe transaksionet financiare që lidhen me llogaritë e tyre bankare dhe pasuritë e paluajtshme.

4. Rendi dhe siguria

Projektet për modernizimin e policisë dhe forcave të rendit. Ky projekt ka për qëllim përmirësimin e kapaciteteve të policisë për të reaguar në situata emergjente dhe për të zbatuar ligjin në mënyrë më efektive, përmes investimeve në pajisje dhe trajnime të avancuara.

Zbatimi i sistemit të monitorimit të sigurisë publike. Ky projekt përfshin instalimin e kamerave dhe sistemeve të monitorimit për sigurinë publike, për të rritur kontrollin dhe për të parandaluar krimet në hapësirat publike.

Projektet për krijimin e aplikacioneve dhe platformave për sigurinë publike. Përdorimi i teknologjisë për të mundësuar qytetarëve që të raportojnë shkeljet e ligjit dhe situatat emergjente në mënyrë më të shpejtë dhe të drejtpërdrejtë. Këto platforma ndihmojnë forcimin e bashkëpunimit mes qytetarëve dhe institucioneve të sigurisë.

Këto projekte dhe nisma kanë për qëllim të rrisin efikasitetin e administratës publike dhe të forcojnë sigurinë, duke sjellë përfitime të drejtpërdrejta për qytetarët dhe zhvillimin e qëndrueshëm të sektorëve përkatës.

3. Rezultatet e arritura

Të dhëna specifike mbi progresin

Për të vlerësuar progresin në sektorët e kontrollit të territorit, ndërtimit pa leje, sigurisë rrugore dhe aksesit në regjistrat e llogarive bankare dhe pasurive në Shqipëri gjatë periudhës 2021-2025, mund të shqyrtojmë disa indikatorë dhe statistika të rëndësishme.

1. Kontrolli i territorit dhe ndërtime pa leje

Lejet e ndërtimit të miratuara. Së fundmi, në vitin 2020, numri i lejeve të regjistruara ka filluar të kalojë numrin e lejeve të dhëna, duke ardhur gjithnjë në rritje.

Regjistrimi i pasurive të paluajtshme. Agjencia shtetërore e kadastrës (ask) ka përmirësuar procesin e regjistrimit të pasurive të paluajtshme, duke rritur numrin e pasurive të regjistruara dhe duke ulur numrin e pasurive të paregjistruara.

2. Siguria rrugore

Numri i aksidenteve rrugore. Në vitin 2023, u regjistruan 1,165 aksidente rrugore, një rënie krahasuar me vitin 2022, ku u regjistruan 1,599 aksidente. Ndërkohë, vetëm për **11 muaj** të 2024 janë regjistruar 1,517 aksidente me tendencë kalimin e numrit të dy viteve më parë.

Numri i viktimave dhe të plagosurve. Në vitin 2023, vdekshmëria në aksidente rrugore ka rezultuar në 14,9 për 100 aksidente, duke treguar një përmirësim në krahasim me vitet e kaluara. Ndërkohë, vetëm për **11 muaj** të 2024 janë regjistruar 2,063 vdekje dhe plagosje me të paktën 500 raste më shumë se 11 muajori 2023.

3. Aksesimi i regjistrave të llogarive bankare dhe pasurive

Digitalizimi i regjistrave. Agjencia shtetërore e kadastrës ka përmirësuar procesin e regjistrimit dhe aksesit në informacionin për pasuritë e paluajtshme, duke mundur një akses më të lehtë dhe më të shpejtë për qytetarët dhe institucionet.

Përmirësimi i bashkëpunimit ndërinstytucional. Ka pasur një rritje të bashkëpunimit ndërmjet institucioneve të ndryshme për shkëmbimin e informacionit dhe përmirësimin e transparencës në lidhje me pasuritë dhe llogaritë bankare.

4. Rendi dhe siguria

Modernizimi i forcave të rendit. Investimet në pajisje dhe trajnime për forcat e rendit kanë kontribuar në përmirësimin e efikasitetit të tyre në luftën kundër krimit dhe ruajtjen e rendit publik.

Përmirësimi i infrastrukturës për sigurinë publike. Instalimi i kamerave dhe sistemeve të monitorimit ka ndihmuar në parandalimin e krimeve dhe në rritjen e sigurisë publike.

Për të marrë informacion më të detajuar dhe të azhurnuar mbi këto sektorë, mund të konsultoheni me burimet zyrtare të institucioneve përkatëse, si agjencia shtetërore e kadastrës, drejtoria e përgjithshme e policisë së shtetit dhe agjencia kombëtare e shoqërisë së informacionit.

Shembuj të rasteve konkrete të suksesit

Sektorët e kontrollit të territorit, ndërtimit pa leje, sigurisë rrugore dhe aksesit në regjistrat e llogarive bankare dhe pasurive, disa shembuj të rasteve konkrete të suksesit janë si vijon.

1. Kontrolli i territorit dhe ndërtime pa leje.

Rritja e regjistrimit të pasurive të paluajtshme. Agjencia shtetërore e kadastrës ka realizuar një program të gjerë për regjistrimin e pasurive të paluajtshme, duke përfshirë edhe pasuritë që janë ndërtuar pa leje. Ky proces ka ulur numrin e pasurive të paregjistruara dhe ka krijuar një sistem të qëndrueshëm të të dhënave për pasuritë e paluajtshme.

Zhvillimi i procesit të legalizimit. Në vitin 2020-2021, qeveria mori masa të avancuara për të përmbyllur procesin e legalizimit të objekteve të ndërtuara pa leje, duke përfshirë ndihmën për qytetarët që kërkonin legalizimin e shtëpive të tyre, duke ofruar ulje tarifash dhe procedura më të thjeshta.

2. Siguria rrugore.

Zbatimi i ligjit të fikjes së dritave për shpejtësinë. Në vitin 2022, qeveria miratoi një masë të re që kërkonte fikjen automatike të dritave të automjeteve që tejkalonin shpejtësinë e lejuar. Ky veprim ndihmoi në uljen e aksidenteve dhe rritjen e ndërgjegjësimit të drejtuesve të mjeteve.

Përmirësimi i infrastrukturës rrugore dhe siguria. Në vitin 2021-2022, u realizuan projekte të mëdha infrastrukturore që përfshinin asfaltimin e rrugëve rurale dhe instalimin e barrierave mbrojtëse, që ka kontribuar në uljen e numrit të aksidenteve rrugore.

3. Aksesimi i regjistrave të llogarive bankare dhe pasurive.

Përmirësimi i regjistrave të pasurive dhe llogarive bankare. Sistemi i regjistrave të pasurive dhe llogarive bankare është bërë më i qasshëm dhe transparent për qytetarët dhe bizneset. Kjo ka kontribuar në një rritje të efikasitetit të administratës shtetërore dhe në lehtësimin e procedurave për qytetarët që kërkojnë informacion mbi pasuritë e tyre.

Projekti i sistemit të bashkëpunimit ndërinstitucional. Një shembull i suksesit është zhvillimi i sistemit të bashkëpunimit ndërinstitucional për shkëmbimin e informacionit për pasuritë e paluajtshme dhe llogaritë bankare. Ky projekt ka ndihmuar në përmirësimin e transparencës dhe ka ulur mundësinë e pastrimit të parave dhe evazionit fiskal.

4. Rendi dhe siguria.

Kamerat e sigurisë dhe sistemet e monitorimit. Në vitin 2022-2023, vendosja e një numri të konsiderueshëm kamerash të sigurisë në qytete dhe autostrada ka ndihmuar në përmirësimin e sigurisë publike. Ky projekt ka rezultuar në parandalimin e shumë krimeve dhe ka siguruar prova të vlefshme për hetime.

Reforma në forcat e rendit. Reforma e forcave të rendit ka përfshirë trajnime të përditësuar dhe pajisje më të avancuara për policinë, duke përfshirë përdorimin e dronëve për monitorimin e aktiviteteve të paligjshme dhe të grupeve kriminale. Ky ka qenë një hap i rëndësishëm për forcimin e sigurisë publike.

Këta shembuj konkretë tregojnë se, megjithëse ka ende sfida për t'u përballuar, janë bërë përpertime të dukshme në këta sektorë.

4. Sfida dhe pengesa

Problemet që kanë ndikuar në përmbushjen e objektivave

Problemet që kanë ndikuar në përmbushjen e objektivave për sektorët e **kontrollit të territorit, ndërtimeve pa leje, sigurisë rrugore, aksesit në regjistrat e llogarive bankare dhe pasurive**, si dhe **rendit dhe sigurisë** për periudhën 2021-2025, përfshijnë:

1. Kontrolli i territorit dhe ndërtime pa leje.

Korrupsioni dhe pabarazia në zbatimin e ligjit. Korrupsioni në nivelet lokale dhe qendrore ka çuar në shpërfillje të ligjeve dhe rregullave për ndërtimet pa leje. Ka pasur raste ku ndërtimet pa leje janë legalizuar pa proces të rregullt, duke favorizuar individë dhe grupe të caktuara.

Mungesa e burimeve dhe infrastrukturës për kontroll. Pavarësisht përpjekjeve për të monitoruar ndërtimet, mungesa e burimeve financiare dhe teknologjike për inspektime të vazhdueshme ka bërë që shumë ndërtime të ndodhin pa kontrole të mjaftueshme.

Rritja e ndërtimeve pa leje në zonat rurale dhe qytetet e vogla. Ndonëse janë ndërmarrë masa për të frenuar ndërtimet pa leje në qytetet më të mëdha, zhvillimet në zonat rurale dhe qytetet më të vogla kanë mbetur të pa kontrolluara.

2. Siguria rrugore.

Shpejtësia e lartë dhe përdorimi i alkolit. Një nga faktorët kryesorë që ndikon negativisht në uljen e aksidenteve është shpejtësia e lartë e automjeteve dhe përdorimi i alkolit nga drejtuesit e mjeteve. Pavarësisht masave të forta, këto probleme mbeten një sfidë e madhe.

Infrastruktura e dobët në zonat rurale. Ndërsa ka pasur përmirësime në infrastrukturën urbane, infrastruktura rrugore në zonat rurale vazhdon të mbetet e dobët, e cila ndikon drejtpërdrejt në sigurinë rrugore.

Mungesa e edukimit të përshtatshëm për drejtuesit e mjeteve. Ka pasur një mungesë të përpjekjeve të vazhdueshme për edukimin dhe trajnimin e drejtuesve të mjeteve për sigurinë rrugore, veçanërisht në zonat më të varfra.

3. Aksesimi i regjistrave të llogarive bankare dhe pasurive.

Pabarazia në aksesimin e teknologjisë. Për shumë qytetarë, sidomos ata në zona rurale, ka qenë e vështirë të aksesojnë regjistrat e llogarive bankare dhe pasurive për shkak të mungesës së infrastrukturës teknologjike dhe njohurive për përdorimin e sistemeve digjitale.

Niveli i lartë i kostos për përdoruesit. Përdorimi i disa shërbimeve të regjistrimit dhe aksesit ka qenë i shtrenjtë për individët dhe bizneset, që e kanë penguar përfshirjen e plotë në sistemet elektronike të regjistrimeve.

4. Rendi dhe siguria.

Korruptimi në institucionet e rendit. Disa raporte kanë treguar se forcat e rendit janë të ekspozuara ndaj korrupsionit, i cili ndikon në aftësinë e tyre për të luftuar krimin dhe mbajtur rendin publik në mënyrë efikase.

Mungesa e pajisjeve dhe trajnimeve të avancuara. Edhe pse ka pasur investime për forcimin e kapaciteteve të policisë dhe shërbimeve të sigurisë, mungesa e pajisjeve moderne dhe trajnimeve të avancuara ka penguar efikasitetin në parandalimin dhe hetimin e krimeve të rënda.

Përhapja e krimit të organizuar dhe korrupsioni i ndërlidhur. Krimi i organizuar dhe lidhjet e tij me struktura të tjera të shoqërisë dhe administratës kanë ndikuar negativisht në stabilitetin dhe sigurinë e rendit publik, duke penguar përparimin e reformave.

Në përgjithësi, këto probleme janë shumëdimensionale dhe kërkojnë ndërhyrje të forta dhe të qëndrueshme për të arritur objektivat e vendosura për sektorët e përmendur.

Faktorët e jashtëm apo të brendshëm që kanë ndikuar negativisht

Faktorët e jashtëm dhe të brendshëm që kanë ndikuar negativisht në përmbushjen e objektivave për sektorët e **kontrollit të territorit, ndërtimeve pa leje, sigurisë rrugore, aksesit në regjistrat e llogarive bankare dhe pasurive**, si dhe **rendit dhe sigurisë** janë:

Faktorët e jashtëm

1. Kriza ekonomike ndërkombëtare.

Rritja e çmimeve të materialeve ndërtimore dhe inflacioni global kanë penguar përpjekjet për kontrollin dhe ndalimin e ndërtimit të paligjshëm, duke i shtyrë shumë individë dhe kompani të ndërtojnë pa leje për të kursyer kosto.

Pasiguria globale e shkaktuar nga kriza ekonomike dhe pandemitë ka zvogëluar investimet e huaja dhe ka përkeqësuar situatën financiare, duke vështirësuar zbatimin e politikave të kontrollit dhe sigurisë.

2. Mungesa e mbështetjes ndërkombëtare.

Pavarësisht ndihmave dhe investimeve ndërkombëtare, disa sektorë, si **infrastruktura rrugore dhe siguria**, kanë vuajtur nga **mungesa e mbështetjes së qëndrueshme financiare dhe teknologjike** nga partnerët ndërkombëtarë.

3. Ndikimi i krimeve ndërkombëtare dhe migracionit të paligjshëm.

Krimi i organizuar ndërkombëtar dhe migracioni i paligjshëm kanë sjellë rritjen e pasigurisë dhe janë bërë sfida të mëdha për **rendin dhe sigurinë**, duke kërkuar ndërhyrje të përmirësuar dhe koordinim më të ngushtë me shtetet e tjera për luftën ndaj krimit.

4. Ndryshimet e klimës.

Ndryshimet klimatike kanë sjellë **përmbytje dhe ndryshime në kushtet e motit**, duke penguar punën e institucioneve që monitorojnë dhe mbikëqyrin ndërtimet pa leje dhe ndikimi në sigurinë e infrastrukturës dhe rrugëve.

Faktorët e brendshëm

1. Korrupsioni dhe nevojat për reforma në administratën publike.

Korrupsioni në nivelet lokale dhe qendrore ka ndikuar negativisht në zbatimin e politikave dhe ligjeve, duke mundësuar ndërtimin e paligjshëm dhe duke penguar aplikimin e ligjit për ndalimin e tij. **Shpërndarja e përgjegjësive dhe mungesa e transparencës** në administratën publike ka përkeqësuar kontrollin e territorit dhe sigurinë.

2. Mungesa e kapaciteteve dhe burimeve financiare.

Burimet e pamjaftueshme financiare dhe njerëzore në sektorët e sigurisë dhe administratës kanë penguar mundësinë e përforcimit të institucioneve, duke u bërë barrierë në përmbushjen e objektivave të caktuara. Sektori i **rendit dhe sigurisë** ka vuajtur nga mungesa e investimeve të qëndrueshme dhe trajnimet e pamjaftueshme për forcat e sigurisë.

3. **Infrastruktura e dobët dhe mungesa e teknologjisë moderne.**

Infrastruktura rrugore e dobët dhe pa mirëmbajtje të mjaftueshme ka krijuar mundësi për aksidente rrugore dhe ka kufizuar përpjekjet për përmirësimin e sigurisë rrugore. Gjithashtu, **mungesa e infrastrukturës teknologjike moderne** ka penguar akselerin e sistemeve për monitorimin dhe regjistrimin e ndërtimeve pa leje dhe aksesin në regjistrat e llogarive bankare.

4. **Mungesa e koordinimit dhe bashkëpunimit ndër-institucional.**

Pabarazia në bashkëpunimin ndër-institucional ka bërë që shumë politikat dhe masat e ndërlidhura të mos realizohen siç duhet. Për shembull, moskoordinimi midis autoriteteve të ndërtimit dhe institucioneve që mbikëqyrin sigurinë e territorit ka kontribuar në rritjen e ndërtimeve pa leje.

5. **Mungesa e edukimit dhe ndërgjegjësimit.**

Një **mungesë e edukatës dhe ndërgjegjësimit për rregullat e sigurisë rrugore** ka kontribuar në rritjen e aksidenteve rrugore. Po ashtu, **mosinformimi i qytetarëve për ligjet e ndërtimit dhe pronësinë** ka bërë që shumë qytetarë të ndërtojnë pa leje ose të mos respektojnë rregullat e sigurisë.

6. **Shpërqendrimi i autoriteteve lokale.**

Pavarësisht përpjekjeve për decentralizim dhe ndihmë për autoritetet lokale, ka pasur shpërqendrim të përgjegjësive dhe mungesë të forcimit të kapaciteteve të qeverisjes lokale, duke e bërë të vështirë zbatimin e politikave të kontrollit të territorit dhe të sigurisë.

Në përfundim, **kombinimi i faktorëve të jashtëm dhe të brendshëm** ka sjellë vështirësi në realizimin e objektivave në këto sektorë, dhe një ndërhyrje e koordinuar dhe me burime të mjaftueshme është e nevojshme për përmirësimin e situatës.

5. **Prioritetet e ardhshme**

Çfarë mbetet për t'u bërë në vijimësi?

Në sektorin e **kontrollit të territorit, ndërtimeve pa leje, sigurisë rrugore, aksesit në regjistrat e llogarive bankare dhe pasurive**, si dhe **rendit dhe sigurisë**, mbeten disa sfida dhe hapa të rëndësishëm për t'u bërë për të siguruar përmbushjen e plotë të objektivave dhe përmirësimin e kushteve të përgjithshme. Disa prej këtyre hapave janë:

1. **Përmirësimi i infrastrukturës dhe përdorimi i teknologjisë moderne**

Konsolidimi i infrastrukturës rrugore dhe ndërtimi i rrugëve të reja, duke përfshirë zona rurale dhe periferike për të përmirësuar sigurinë rrugore.

Implementimi i sistemeve dixhitale për mbikëqyrjen e ndërtimit dhe monitorimin e territorit për të luftuar ndërtimet pa leje dhe për të ofruar transparencë më të madhe.

Përdorimi i **teknologjive të avancuara për mbikëqyrjen e sigurisë** (p.sh. Kamerat e sigurisë, dronët) për të rritur kapacitetin e forcave të sigurisë dhe për të siguruar më mirë rendin.

2. Rritja e kapaciteteve të institucioneve

Përforcimi i kapaciteteve njerëzore dhe financiare të institucioneve që mbikëqyrin ndërtimin e paligjshëm dhe sigurinë rrugore, për të siguruar një ekzekutim të mjaftueshëm të ligjeve dhe rregullave.

Përmirësimi i trajnimeve për autoritetet lokale dhe oficerët e sigurisë, për të rritur aftësinë e tyre për të menaxhuar çështjet e sigurisë dhe të kontrollit të territorit.

3. Zbatimi i politikave dhe legjislacionit të rreptë

Përforcimi i zbatimit të ligjit dhe masave kundër ndërtimit të paligjshëm, duke shtuar gjokat dhe ndëshkimet për ata që shkelin rregullat e ndërtimit.

Zbatimi i një **legjislacioni më të rreptë për sigurinë rrugore**, duke përfshirë masa për uljen e aksidenteve dhe edukimin e qytetarëve për rëndësinë e respektimit të rregullave të trafikut.

4. Përmirësimi i transparencës dhe lufta kundër korrupsionit

Rritja e transparencës në regjistrimet e pasurive dhe llogarive bankare, duke ofruar më shumë mundësi për qytetarët dhe bizneset për të pasur akses të lehtë në informacion.

Forcimi i luftës kundër korrupsionit, sidomos në nivelet lokale dhe rajonale, për të parandaluar favorizimin e ndërtimit të paligjshëm dhe për të garantuar që autoritetet të zbatojnë rregullat pa ndikime të jashtme.

5. Bashkëpunimi ndër-institucional dhe ndërkombëtar

Forcimi i bashkëpunimit ndër-institucional për të siguruar që të gjitha agjencitë dhe institucionet që mbikëqyrin territorin dhe sigurinë të punojnë në mënyrë të koordinuar.

Rritja e bashkëpunimit me partnerët ndërkombëtarë, për të sjellë eksperiencë dhe mbështetje teknologjike në menaxhimin e territorit, sigurinë rrugore dhe të dhënat e pasurive.

6. Incentivimi i kthimit të pronave dhe legalizimi

Mësimdhënia dhe ofrimi i mundësive për legalizimin e ndërtimeve pa leje, duke krijuar një program të thjeshtë dhe të përbalueshëm për ata që kanë ndërtime informale, por që dëshirojnë të kalojnë në mënyrë legale.

Ofrimi i mundësive për **përfitime të qytetarëve nga regjistrimi dhe legalizimi**, duke stimuluar procesin dhe përshpejtuar rregullimin e pasurive.

7. Përmirësimi i edukimit dhe ndërgjegjësimit për sigurinë

Fushata të edukimit publik për të rritur ndërgjegjësimin e qytetarëve për sigurinë rrugore dhe ndalimin e ndërtimeve pa leje, për të krijuar një shoqëri më të vetëdijshme dhe të përgjegjshme.

Në përfundim, për të arritur objektivat e përcaktuara, nevojitet një angazhim më i fortë nga të gjitha palët për të adresuar këto sfida dhe për të krijuar një mjedis të sigurt, të kontrolluar dhe të mbështetur nga teknologjia dhe ligji.

Mendime për përmirësimin e mëtejshëm

Për përmirësimin e mëtejshëm të sektorit të **kontrollit të territorit, ndërtimeve pa leje, sigurisë rrugore, aksesit në regjistrat e llogarive bankare dhe pasurive**, si dhe **rendit dhe sigurisë**, rekomandimet përfshijnë.

1. Rritja e bashkëpunimit ndër-institucional

Rritja e koordinimit ndër-agjencive. Krijimi i një strukture më të fortë koordinimi mes institucioneve që mbikëqyrin kontrollin e territorit dhe sigurinë, për të eliminuar ndarjet dhe për të siguruar një menaxhim të integruar të territorit dhe sigurisë.

Krijimi i një qendre të koordinuar të informacionit për të monitoruar dhe mbikëqyrur në kohë reale ndërtimet dhe ndërhyrjet në territor, duke përfshirë edhe të dhënat e regjistrave të pasurive dhe llogarive bankare.

2. Zbatimi dhe përforsimi i ligjeve dhe rregullave

Zbatimi më i rreptë i ligjit dhe ndëshkimeve për ndërtimet pa leje. Të rritet ndëshkimi për ata që ndërtojnë pa leje, si dhe të vendosen politika që e bëjnë të vështirë për të vazhduar ndërtime të tilla pa përfshirjen në proceset ligjore.

Rritja e masave ndaj shkelësve të kodit të sigurisë rrugore. Përdorimi i teknologjisë për mbikëqyrjen e shkeljeve dhe për përmirësimin e ndëshkimeve për ata që shkelin rregullat e trafikut, si dhe masat për parandalimin e aksidenteve.

3. Përmirësimi i infrastrukturës dhe teknologjisë

Përdorimi i teknologjisë për mbikëqyrjen e territorit dhe sigurisë rrugore. Përdorimi i sistemeve të avancuara dixhitale për të monitoruar ndërtime të paligjshme dhe sigurinë rrugore. Kjo përfshin përdorimin e kamerave të sigurisë, dronëve dhe sistemeve gps për të përmirësuar mbikëqyrjen dhe ndërhyrjen.

Përforsimi i infrastrukturës rrugore dhe ndërtimi i rrugëve të reja për të siguruar qarkullim të sigurt dhe për të parandaluar mbingarkesën dhe aksidentet rrugore.

4. Përmirësimi i transparencës dhe lufta kundër korrupsionit

Rritja e transparencës në regjistrimet dhe legalizimet e ndërtimeve. Të krijohet një sistem i hapur dhe i lehtë për përdorim për të siguruar që çdo qytetar të ketë mundësinë të regjistrojë dhe legalizojë ndërtimet e tij pa pasur pengesa burokratike.

Forcimi i luftës kundër korrupsionit në sektorin publik, duke siguruar që autoritetet të jenë të përgjegjshme dhe të veprojnë në përputhje me ligjin, pa ndikime të jashtme.

5. Rritja e edukimit dhe ndërgjegjësimin publik

Fushata edukative dhe informuese për sigurinë rrugore, ndalimin e ndërtimeve pa leje dhe rëndësinë e regjistrimit të pasurive dhe llogarive bankare. Kjo do të ndihmojë qytetarët të kuptojnë më mirë rregullat dhe pasojat e shkeljeve.

Krijimi i platformave edukative për ndërtuesit për t'i ndihmuar ata të kuptojnë dhe ndjekin procesin ligjor të ndërtimit dhe legalizimit.

6. Përforcimi i kapaciteteve institucionale

Trajnimi i mëtejshëm i autoriteteve lokale dhe oficerëve të sigurisë për menaxhimin më të mirë të çështjeve të kontrollit të territorit dhe sigurisë rrugore, si dhe për të adresuar çështjet e legalizimit dhe regjistrimit të pasurive.

Rritja e kapaciteteve financiare dhe teknologjike për të mundësuar një menaxhim efikas të të dhënave dhe për të siguruar mbikëqyrjen në kohë reale.

7. Incentivimi dhe mbështetja për legalizimin e ndërtimeve

Mbështetje për qytetarët që dëshirojnë të legalizojnë ndërtimet pa leje, duke ofruar mundësi dhe procedura të thjeshta për të bërë këtë pa pengesa të tepërta dhe për të stimuluar procesin e legalizimit.

8. Bashkëpunimi ndërkombëtar dhe bashkëpunimi me donatorët

Forcimi i bashkëpunimit me donatorët dhe partnerët ndërkombëtarë për të sjellë eksperiencë dhe mbështetje teknike dhe financiare në fushat e kontrollit të territorit, sigurisë rrugore dhe përmirësimit të legjislacionit dhe politikave.

Në përfundim, përmirësimi i sektorit kërkon një qasje të integruar, përforcim të kapaciteteve dhe përdorimin e teknologjisë, si dhe një vëmendje të veçantë ndaj transparencës dhe zbatimit të ligjit. Kjo do të mundësojë një mjedis më të sigurt dhe të kontrolluar për qytetarët dhe zhvillimin e qëndrueshëm të territorit.

Mjedisi dhe turizmi

1. Objektivat kryesore të sektorit

Mjedisi dhe turizmi janë dy sektorë që janë të ndërlidhur ngushtë dhe kanë një ndikim të thellë në zhvillimin ekonomik dhe shoqëror të një vendi. Shqipëria ka pasur potencial të madh në këto fusha, veçanërisht falë pasurive natyrore, biodiversitetit dhe bukurisë natyrore, që mund të tërheqin turistë nga e gjithë bota.

Gjatë periudhës 2021-2025, janë bërë përpjekje për të përmirësuar infrastrukturën dhe menaxhimin e këtyre resurseve, por ende mbeten sfida të rëndësishme që duhen trajtuar për të arritur një zhvillim të qëndrueshëm.

Përshkrimi i synimeve të qeverisë për sektorin e mjedisit dhe turizmit (58%) për periudhën 2021-2025

Qeveria e Shqipërisë ka identifikuar **mjedisin dhe turizmin** si sektorë kyç për zhvillimin ekonomik dhe social të vendit, me një fokus të veçantë në mbrojtjen e burimeve natyrore dhe zhvillimin e qëndrueshëm të turizmit. Objektivat kryesore për periudhën **2021-2025** përfshijnë përmirësimin e infrastrukturës turistike, mbrojtjen mjedisore dhe promovimin e turizmit të qëndrueshëm, duke u përpjekur të krijohet një balancë mes zhvillimit ekonomik dhe ruajtjes së mjedisit.

Synimet e qeverisë për sektorin e mjedisit dhe turizmit.

1. Rritja e infrastrukturës turistike

Qeveria ka synim të vazhdojë investimet në përmirësimin e infrastrukturës turistike në vend, duke përfshirë:

Rritjen e kapaciteteve të akomodimit dhe faciliteteve turistike.

Zhvillimin e rrjetit të transportit, përfshirë përmirësimin e rrugëve dhe infrastrukturës ajrore dhe detare, për të mundësuar akses më të lehtë në destinacionet turistike.

Zhvillimin e zonave të reja turistike dhe krijimin e mundësive për turizmin të përqendruar në rajone më të pakta të zhvilluara, për të shpërndarë trafikun turistik dhe për të mbështetur zhvillimin ekonomik në zona të ndryshme.

2. Promovimi i turizmit të qëndrueshëm dhe ekologjik

Qeveria ka për qëllim të nxisë zhvillimin e turizmit të qëndrueshëm dhe ekologjik si një mundësi për të ruajtur trashëgiminë natyrore dhe kulturore të Shqipërisë, me fokus në:

Rritjen e numrit të vizitorëve që kërkojnë turizëm të përgjegjshëm mjedisor dhe natyror, përmes promovimit të turizmit rural dhe aventuristik.

Zhvillimin e aktiviteteve që mbështesin mbrojtjen e mjedisit, si ecja në natyrë, çiklizmi, dhe ecja me gjurmë, si dhe turizmi bregdetar që integron praktikën e menaxhimit të qëndrueshëm të resurseve natyrore.

Mbështetje për operatorët turistikë që respektojnë praktikën e menaxhimit të qëndrueshëm dhe mjedisor.

3. Mbrojtja e mjedisit dhe ruajtja e burimeve natyrore

Me rritjen e zhvillimit turistik, qeveria ka synim të zbatojë politika të forta mjedisore për të mbrojtur ekosistemet dhe biodiversitetin, si:

Intensifikimi i përpjekjeve për mbrojtjen e zonave natyrore, krijimin e parqeve kombëtare dhe mbrojtjen e biodiversitetit.

Rritja e ndihmës për sektorin e riciklimit dhe menaxhimin e mbetjeve urbane dhe rurale, për të ruajtur bukurinë natyrore nga ndotja.

Zhvillimi i politikave të menaxhimit të ujërave dhe mbrojtja e burimeve ujore që janë thelbësore për turizmin e qëndrueshëm dhe jetesën e qytetarëve.

4. Zhvillimi i turizmit kulturor dhe trashëgimisë

Qeveria synon të promovojë më tej **turizmin kulturor** si një mundësi e fuqishme për të zhvilluar turizmin dhe për të ruajtur trashëgiminë kulturore:

Infrastruktura dhe investimet në restaurimin dhe ruajtjen e monumenteve historike dhe siteve arkeologjike, të cilat janë burime të pasura për turizmin kulturor.

Rritja e promovimit të turizmit urban, duke përfshirë qytetet historike dhe rajonet që kanë një trashëgimi të pasur kulturore, si gjirokastra, berat dhe shkodra.

5. Përmirësimi i standardeve të shërbimit dhe cilësisë së turizmit

Pjesë e synimeve të qeverisë është gjithashtu përmirësimi i cilësisë së shërbimeve turistike, për të garantuar një përvojë pozitive për vizitorët:

Rritja e nivelit të kualifikimit dhe trajnimit të punonjësve në sektorin turistik për t'u siguruar që ata ofrojnë shërbime profesionale dhe të standardeve ndërkombëtare.

Rregullimi i certifikimeve dhe standardeve të shërbimeve dhe akomodimeve, për t'u siguruar që ofruesit e shërbimeve turistike të respektojnë praktikën e përgjegjshme dhe të qëndrueshme.

Në përgjithësi, synimet e qeverisë për sektorin e **mjedisit dhe turizmit** për periudhën 2021-2025 janë të fokusuara në zhvillimin e një turizmi të qëndrueshëm dhe mbrojtjen e mjedisit, me një theks të veçantë në infrastrukturën turistike dhe ruajtjen e resurseve natyrore.

Megjithatë, progresi është ende i kufizuar në disa aspekte, si në mbrojtjen e mjedisit dhe implementimin e politikave të qëndrueshmërisë, ku kërkohet një përmirësim i mëtejshëm i kapaciteteve dhe angazhimeve të institucioneve shtetërore dhe operatorëve turistikë.

Politikat dhe reformat e planifikuara në sektorin e mjedisit dhe turizmit për 2021-2025

Qeveria e Shqipërisë ka hartuar një sërë politikash dhe reformash për të përmbushur synimet e saj për zhvillimin e qëndrueshëm të turizmit dhe mbrojtjen e mjedisit. Ato përfshijnë.

1. Zhvillimi dhe përmirësimi i infrastrukturës turistike

Investime në infrastrukturën e transportit. Ndërtohen rrugë të reja dhe përmirësohen ato ekzistuese për të mundësuar qasje më të lehtë në destinacionet turistike. Po ashtu, do të investohet në zhvillimin e transportit detar dhe ajror për të mbështetur fluksin e vizitorëve.

Zhvillimi i zonave turistike. Fokusimi në zhvillimin e zonave turistike më pak të zhvilluara, duke krijuar mundësi të reja për turizmin rural dhe aventuristik. Ky zhvillim ka për qëllim të shpërndajë trafikun turistik dhe të mbështesë zhvillimin ekonomik të rajoneve të tjera të Shqipërisë.

2. Përmirësimi i menaxhimit të mjedisit dhe ruajtja e burimeve natyrore

Krijimi i parqeve kombëtare dhe zonave të mbrojtura. Rritja e sipërfaqeve të zonave të mbrojtura dhe menaxhimi i qëndrueshëm i tyre për të ruajtur biodiversitetin dhe për të mbrojtur ekosistemet natyrore.

Menaxhimi i mbetjeve dhe riciklimi. Reforma për menaxhimin e mbetjeve në Shqipëri ka përfshirë disa nisma për të krijuar më shumë mundësi për riciklim dhe reduktimin e mbetjeve. Kjo ka përfshirë vendosjen e kontejnerëve të ndarë për mbetjet e riciklueshme dhe rritjen e ndërgjegjësimit të qytetarëve për rëndësinë e riciklimit. Autoritetet lokale kanë filluar të krijojnë infrastruktura më të mira për menaxhimin e mbetjeve, duke mundësuar mbledhjen dhe riciklimin më të efektshëm.

Përmirësimi i menaxhimit të burimeve ujore. Politikat e reja për të mbrojtur dhe menaxhuar burimet ujore, duke u siguruar që ato të jenë të pastra dhe të mjaftueshme për turizmin dhe jetesën e qytetarëve.

3. Zhvillimi i turizmit të qëndrueshëm dhe ekologjik

Mbështetje për operatorët turistikë të qëndrueshëm. Politika që inkurajon dhe mbështet operatorët turistikë që respektojnë praktikën e turizmit të qëndrueshëm, përmes stimulimeve financiare dhe trajtimi të veçantë për ata që implementojnë praktika miqësore me mjedisin.

Promovimi i turizmit bregdetar dhe rural. Rritja e turizmit bregdetar dhe në zona të tjera të Shqipërisë, duke promovuar turizmin ekologjik dhe pasurimin e mundësive për aktivitete si ecja në natyrë, çiklizmi dhe turizmi i aventurës.

Inkurajimi i turizmit kulturor. Politikë që promovon investimet në trashëgiminë kulturore dhe monumentet historike, për të tërhequr turistë të cilët janë të interesuar për historinë dhe kulturën e Shqipërisë.

4. Rregullimi dhe certifikimi i standardeve të shërbimeve turistike

Rritja e cilësisë së shërbimeve turistike. Reforma në fushën e trajnimit dhe edukimit të profesionistëve të turizmit për të ngritur standardet e shërbimit dhe për t'i bërë ata të aftë të ofrojnë shërbime të nivelit të lartë për turistët.

Licencimi dhe kontrolli i operatorëve turistikë. Zbatimi i një sistemi më të rreptë licencimi dhe monitorimi për operatorët turistikë, për të siguruar që ata respektojnë standardet ndërkombëtare dhe ofrojnë një shërbim cilësor dhe të sigurt.

5. Përmirësimi i menaxhimit të zonave turistike dhe mbështetje për bizneset

Reforma në administratën publike dhe zhvillimi i zonave. Përdorimi i teknologjisë për përmirësimin e menaxhimit të zonave turistike dhe shërbimeve, përmes sistematizimit të informacioneve dhe lehtësimit të komunikimit ndërmjet autoriteteve dhe sektorit privat.

Mbështetje për bizneset e vogla dhe të mesme. Politikat që mbështesin zhvillimin e bizneseve lokale në sektorin e turizmit, duke ofruar mundësi financimi dhe trajnimi për t'i ndihmuar ato të rrisin cilësinë dhe gamën e shërbimeve të ofruara.

6. Edukimi dhe promovimi i shtuar i turizmit dhe mjedisit

Fushata kombëtare për turizmin. Nismat për promovimin e Shqipërisë si një destinacion turistik tërheqës dhe të qëndrueshëm, me theks në zonat natyrore dhe të paprekura.

Përfshirja e komunitetit lokal. Edukimi dhe angazhimi i komunitetit lokal në praktikën e turizmit të qëndrueshëm dhe mbrojtjen e mjedisit, për të siguruar një përvojë pozitive për vizitorët dhe për të ruajtur natyrën për brezat e ardhshëm.

7. Përmirësimi i infrastrukturës digitale për turizmin

Digitalizimi i shërbimeve turistike. Implementimi i platformave online për të mundësuar rezervimin dhe menaxhimin e shërbimeve turistike, për të ofruar një përvojë të lehtë dhe të shpejtë për turistët.

Përmirësimi i sistemit të informacionit turistik. Ndërtimi i sistemeve të menaxhimit të informacionit për të mundësuar që turistët të kenë qasje të drejtpërdrejtë në informacione dhe shërbime që lidhen me destinacionet e turizmit, duke përfshirë hartat interaktive dhe udhëzimet e turizmit.

Në përgjithësi, politikat dhe reformat e planifikuara janë të orientuara drejt zhvillimit të një turizmi të qëndrueshëm dhe ruajtjes së mjedisit, duke balancuar përparimin ekonomik dhe mbrojtjen e pasurisë natyrore të Shqipërisë.

3. Rezultatet e arritura

Përmbledhje e masave specifike të zbatuara deri më tani në sektorin e **mjedisit dhe turizmit**

Deri më tani, Shqipëria ka ndërmarrë një sërë masash specifike për të përmirësuar sektorin e mjedisit dhe turizmit, me qëllim përmirësimin e infrastrukturës, mbrojtjen e burimeve natyrore dhe rritjen e cilësisë së shërbimeve turistike.

Masat më kryesore përfshijnë:

1. Zhvillimi i infrastrukturës turistike

Rehabilitimi dhe ndërtimi i rrugëve të reja. Puna ka vazhduar në përmirësimin e infrastrukturës rrugore për të lehtësuar aksesin në destinacionet turistike. Projekte të tilla përfshijnë asfaltimin e rrugëve që lidhen me plazhet dhe zonat turistike malore.

Investime në portet dhe aeroportet. Zhvillimi i kapaciteteve të porteve dhe rinovimi i infrastrukturës së aeroporteve, duke mundësuar rritjen e fluksit turistik. Për shembull, porti i durrësit është modernizuar dhe është shndërruar në një port më të rëndësishëm për turizmin detar.

2. Mbrojtja e mjedisit dhe ruajtja e pasurisë natyrore

Krijimi dhe zgjerimi i zonave të mbrojtura. Zhvillimi i parqeve kombëtare dhe zonave të mbrojtura, për të ruajtur biodiversitetin dhe për të promovuar turizmin natyror. Kjo përfshin ngritjen e zonave të mbrojtura të natyrës dhe ruajtjen e ekosistemeve natyrore.

Menaxhimi i mbetjeve dhe riciklimi. Masat për menaxhimin e mbetjeve kanë përfshirë ndërtimin e impianteve të riciklimit dhe rritjen e ndërgjegjësimit për ruajtjen e mjedisit. Kjo ka përfshirë implementimin e planëve për menaxhimin e mbetjeve dhe mbrojtjen e plazheve.

Rregullimi i sistemit të ujit dhe menaxhimi i burimeve ujore. Puna për mbrojtjen dhe menaxhimin e ujërave dhe burimeve natyrore ka përfshirë projekte për ndalimin e ndotjes dhe mbrojtjen e burimeve të ujit, që janë thelbësore për turizmin dhe jetesën e qytetarëve.

3. Zhvillimi i turizmit të qëndrueshëm

Mbështetje për turizmin ekologjik dhe rural. Rritja e investimeve në turizmin ekologjik dhe rural, ku synohet të përfitohet nga pasuritë natyrore dhe kulturore të Shqipërisë për të ofruar një përvojë të ndryshme dhe të qëndrueshme për vizitorët.

Përpjekje për certifikimin e operatoreve turistikë. Implementimi i një sistemi certifikimi dhe mbështetje për operatorët që ofrojnë shërbime në përputhje me standardet ndërkombëtare për turizmin e qëndrueshëm, duke përfshirë mbrojtjen e mjedisit dhe ruajtjen e trashëgimisë kulturore.

4. Përmirësimi i shërbimeve dhe standardeve turistike

Formimi i pjesëmarrësve të industrisë së turizmit. Trajnimi i profesionistëve të turizmit dhe ofrimi i mundësive për zhvillimin e aftësive, për të përmbushur kërkesat e vizitorëve dhe për të siguruar një shërbim cilësor.

Rregullimi dhe licencimi i bizneseve të turizmit. Një sistem më i fortë i licencimit dhe monitorimit të operatorëve turistikë është zbatuar për të siguruar që ata respektojnë standardet dhe të ofrojnë shërbime cilësore.

5. Përmirësimi i mbrojtjes së trashëgimisë kulturore

Restaurimi i monumenteve dhe sites historike. Ka pasur një fokus të fortë në restaurimin dhe ruajtjen e monumenteve kulturore dhe sites historike të Shqipërisë, si pjesë e një strategjie për të promovuar turizmin kulturor dhe për të ruajtur trashëgiminë.

Zhvillimi i programit të mbrojtjes dhe promovimit të trashëgimisë kulturore. Rritja e angazhimit për ruajtjen e objekteve dhe vendndodhjeve kulturore që përbëjnë një pjesë të rëndësishme të pasurisë kombëtare.

6. Promovimi i turizmit bregdetar

Rritja e kapaciteteve për turizmin bregdetar. Zhvillimi i infrastrukturës dhe investimet në bregdetin shqiptar për të tërhequr më shumë turistë, si dhe krijimi i kushteve për një turizëm më të qëndrueshëm dhe miqësor me mjedisin.

Përmirësimi i shërbimeve për vizitorët e plazheve. Implementimi i rregulloreve të reja për plazhet, përfshirë pastrimin e tyre dhe menaxhimin e mbetjeve, për të ofruar një përvojë më të mirë për turistët dhe për të ruajtur cilësinë e mjedisit bregdetar.

Nëpërmjet këtyre masave, qeveria ka synuar të përmirësojë infrastrukturën, të mbrojë mjedisin dhe të rrisë cilësinë e shërbimeve turistike, duke kontribuar në zhvillimin e qëndrueshëm të turizmit dhe menaxhimin më të mirë të resurseve natyrore të Shqipërisë.

Nismat kryesore dhe projektet e zbatuara në sektorin e mjedisit dhe turizmit

Për të arritur objektivat e përmirësimit të infrastrukturës turistike, mbrojtjes së mjedisit dhe zhvillimit të turizmit të qëndrueshëm, Shqipëria ka zbatuar një sërë nismash dhe projekte të rëndësishme. Disa nga këto nisma dhe projekte kryesore janë:

1. Projekti i zhvillimit të infrastrukturës rrugore dhe turistike

Përmirësimi i rrugëve për destinacionet turistike. Ka pasur investime të vazhdueshme për asfaltimin dhe përmirësimin e rrugëve që lidhin qytetet dhe zonat bregdetare me vendet turistike të brendshme. Këto projekte kanë përfshirë ndërtimin e rrugëve të reja dhe restaurimin e infrastrukturës ekzistuese.

Zhvillimi i infrastruktures rurale dhe malore. Investime për të përmirësuar aksesin në zonat rurale dhe malore, për të mbështetur turizmin e natyrës dhe për të ofruar mundësi për ekskursione dhe aktivitete të tjera turistike.

2. Krijimi i zonave të mbrojtura dhe ruajtja e biodiversitetit

Projekti i krijimit të zonave të mbrojtura të natyrës. Krijimi dhe menaxhimi i parqeve kombëtare, si dhe zgjerimi i zonave të mbrojtura për të ruajtur biodiversitetin dhe për të mundësuar zhvillimin e turizmit natyror.

Projektet për ruajtjen e specieve të rrezikuara. Puna për mbrojtjen e faunës dhe florës të rrezikuara përfshin masa konkrete si ruajtja e habitatit të specieve të veçanta dhe monitorimi i shëndetit të ekosistemeve natyrore.

3. Projekti për menaxhimin e mbetjeve dhe riciklimin

Implementimi i sistemit të riciklimit. Ndërtimi i impianteve të riciklimit dhe implementimi i sistemeve të menaxhimit të mbetjeve për të reduktuar ndotjen dhe për të promovuar një ekonomi më të qëndrueshme. **Përdorimi i incineratorëve** për menaxhimin e mbetjeve ka qenë një nismë e kontestuar në Shqipëri. Këta incineratorë janë krijuar për të reduktuar

mbetjet dhe për të prodhuar energji, por ka pasur shqetësime mbi ndikimin e tyre mjedisor, veçanërisht për ndotjen që ata mund të shkaktojnë. Ka pasur gjithashtu kritika mbi **mangësitë në transparencën e kontratave dhe menaxhimin e incineratorëve**, duke çuar në dyshime mbi efektivitetin e tyre, korrupsionin qeveritar me to dhe përfitimet pak të mundshme për qytetarët dhe mjedisin.

Programet e edukimit dhe ndërgjegjësimit. Pjesë e këtij projekti janë dhe programet e ndërgjegjësimit për qytetarët dhe bizneset, me qëllim rritjen e angazhimit të tyre në mbrojtjen e mjedisit.

4. Zhvillimi i turizmit ekologjik dhe rural

Promovimi i turizmit ekologjik dhe të qëndrueshëm. Projekti për zhvillimin e turizmit ekologjik ka mbështetur bizneset dhe operatorët turistikë që ofrojnë përvoja natyrore, duke i ofruar mundësi për t'u certifikuar sipas standardeve ndërkombëtare për turizmin e qëndrueshëm.

Zhvillimi i turizmit rural. Nisma për të promovuar turizmin rural ka përfshirë investime në infrastruktura, akomodim dhe shërbime për të mbështetur zhvillimin e turizmit në zonat malore dhe rurale.

5. Përmirësimi i shërbimeve për turistët

Zhvillimi i platformave digjitale për rezervime dhe informim. Puna për krijimin e platformave digjitale për rezervimet online të akomodimit dhe aktiviteteve turistike, si dhe ofrimi i informacionit në kohë reale për turistët.

Përmirësimi i shërbimeve në plazhe dhe zonat bregdetare. Ka pasur investime për pastrimin dhe menaxhimin e plazheve, si dhe për sigurimin e kushteve të përshtatshme për turistët në bregdet.

6. Restaurimi i monumenteve dhe siteve historike

Restaurimi i monumenteve të kulturës dhe trashëgimisë historike. Projektet për restaurimin dhe ruajtjen e monumenteve të trashëgimisë kulturore kanë përfshirë restaurimin e kishave, kalave, dhe vendndodhjeve arkeologjike me rëndësi për historinë dhe kulturën shqiptare.

Krijimi i qendrave të vizitorëve për trashëgiminë kulturore. Disa nga monumentet janë shndërruar në qendra vizitorësh, ku turistët mund të mësojnë më shumë rreth historisë dhe kulturës së Shqipërisë.

7. Projekti për promovimin e turizmit bregdetar

Rritja e kapaciteteve të infrastrukturës bregdetare. Përmirësimi i infrastrukturës bregdetare, përfshirë ndërtimin e kalatave dhe porteve për të akomoduar anije dhe jahta turistike.

Përmirësimi i shërbimeve dhe mjedisit në plazhe. Përforsimi i rregulloreve për mbrojtjen e plazheve dhe menaxhimin e mbetjeve, si dhe ofrimi i shërbimeve cilësore për turistët.

Këto projekte dhe nisma synojnë të kontribuojnë në zhvillimin e qëndrueshëm të sektorit të turizmit dhe mbrojtjen e mjedisit, duke rritur gjithashtu cilësinë e shërbimeve dhe përvojën turistike në Shqipëri.

3. Rezultatet e arritura

Të dhëna specifike mbi progresin në mjedis dhe turizëm (2021 – 2025)

Për të vlerësuar progresin në sektorin e **mjedisit dhe turizmit** në Shqipëri, mund të shqyrtojmë disa statistika dhe indikatorë kryesorë që reflektojnë zhvillimet dhe sfidat aktuale.

1. Turizmi në Shqipëri

Rritja e numrit të vizitorëve. Në vitin 2023, Shqipëria ka regjistruar një rritje të konsiderueshme të numrit të turistëve, me mbi 10.1 milionë vizitorë, një rritje nga 6.4 milionë në vitin 2019.

Pjesëmarrja e turizmit në PBB. Sektori i turizmit ka kontribuar në rreth 3.4% të PBB-së në vitin 2023, duke pasur një ndikim të rëndësishëm në ekonominë kombëtare.

2. Mjedisi dhe menaxhimi i mbetjeve

Shërbimet e menaxhimit të mbetjeve. Shkalla e mbulimit të popullatës rezidente me shërbime komunitare për menaxhimin e mbetjeve urbane është një indikator i rëndësishëm për vlerësimin e efikasitetit të sistemeve të menaxhimit të mbetjeve.

Përbërja e mbetjeve të menaxhuara. Përqindja e mbetjeve të menaxhuara sipas materialeve dominuese tregon efikasitetin e riciklimit dhe menaxhimit të mbetjeve në vend.

3. Politikat dhe strategjitë e zhvillimit

Strategjia kombëtare për zhvillimin e qëndrueshëm të turizmit. Kjo strategji synon rritjen e të ardhurave nga turizmi, zhvillimin e balancuar të ofertës turistike dhe shërbimeve, si dhe rritjen e punësimit në sektorin e turizmit.

Integrimi i mjedisit në politikat e turizmit. Politika e mjedisit e be-së synon promovimin e zhvillimit të qëndrueshëm dhe mbrojtjen e mjedisit për gjeneratat e tanishme dhe të ardhshme, duke integruar mbrojtjen e mjedisit në politikat e tjera të be-së.

4. Llogaritë ekonomike të mjedisit

Llogaritë ekonomike të mjedisit. Këto llogari janë të rëndësishme për të kuptuar situatën e sektorit të mjedisit në Shqipëri dhe ekonominë e saj, duke analizuar dhe vlerësuar instrumentet e ndryshëm ekonomikë lidhur me mjedisin.

5. Monitorimi dhe raportimi mjedisor

Monitorimi i sektorit të mjedisit. Raportet e monitorimit ofrojnë një pasqyrë të gjendjes së mjedisit dhe administratës mjedisore, duke identifikuar fushat që kërkojnë përmirësim dhe masat e nevojshme për arritjen e rezultateve më të qëndrueshme.

Për të pasur një pasqyrë më të detajuar dhe të azhurnuar mbi këto statistika dhe indikatorë, rekomandohet konsultimi i burimeve zyrtare dhe raporteve të fundit nga institucionet përkatëse, si instituti i statistikave të Shqipërisë (instat) dhe ministria e turizmit dhe mjedisit.

Shembuj të rasteve konkrete të suksesit

Disa shembuj konkretë të suksesit në sektorin e **mjedisit dhe turizmit** në Shqipëri mund të përfshijnë.

1. Shkëmbimi i energjisë dhe turizmit të qëndrueshëm në parkun kombëtar të llogarasë

Një projekt i suksesshëm që ka lidhje me mbrojtjen e mjedisit dhe zhvillimin e turizmit të qëndrueshëm është investimi në parkun kombëtar të llogarasë. Ky park është bërë një destinacion popullor turistik, duke promovuar aktivitete që respektojnë natyrën, si ecje në këmbë dhe turizëm malor. Ky investim është një shembull i menaxhimit të duhur të resurseve natyrore, duke sjellë si përfitim rritjen e vizitorëve dhe ruajtjen e biodiversitetit.

2. Projekti i riciklimit të mbetjeve dhe turizmit

Në vitin 2020, një projekt i suksesshëm për menaxhimin e mbetjeve dhe promovimin e turizmit të qëndrueshëm u zbatuar në zonat bregdetare të Shqipërisë. Ky projekt, i mbështetur nga donatorë ndërkombëtarë, implementoi sisteme të menaxhimit të mbetjeve në plazhe dhe promovoi aktivitete të pastrimit dhe riciklimit. Rezultatet përfshinë rritjen e ndërgjegjësimit të turistëve dhe përmirësimin e kushteve të mbrojtjes mjedisore në disa prej destinacioneve më të njohura turistike.

3. Fushata e mbrojtjes së dajtit

Një tjetër shembull i suksesit është fushata për mbrojtjen dhe promovimin e parkut kombëtar të dajtit, një destinacion turistik i njohur që ofron mundësi për ecje malore, kamping, dhe shikim të panoramës së qytetit të Tiranës. Kjo fushatë ka pasur një ndikim të drejtpërdrejtë në rritjen e turizmit dhe ruajtjen e biodiversitetit, duke angazhuar komunitetin lokal dhe turistët në aktivitete të pastrimit dhe mbrojtjes së natyrës.

4. Zhvillimi i infrastruktures në zonat turistike

Projekti i përmirësimit të infrastrukturës në qytetin e sarandës dhe zonat përreth ka ndihmuar në rritjen e turizmit, duke ofruar mundësi të reja për zhvillimin e turizmit bregdetar. Rritja e kapacitetit të akomodimit, përmirësimi i kushteve të transportit dhe shërbimeve turistike ka kontribuar në tërheqjen e një numri gjithnjë në rritje të vizitorëve ndërkombëtarë.

5. Shkëmbimi i përvojës në mjedisin e pashqyrtuar të riviera

Një shembull tjetër është projektet e mbështetura nga organizatat ndërkombëtare për ruajtjen e mjedisit dhe zhvillimin e turizmit në riviera shqiptare. Ky sektor ka parë rritje të investimeve dhe përmirësime në menaxhimin e trashëgimisë natyrore dhe kulturore. Në vitin 2021, një projekt për restaurimin dhe promovimin e trashëgimisë kulturore të kësaj zone ka ndihmuar në zhvillimin e një turizmi të qëndrueshëm dhe në ruajtjen e natyrës.

6. Infrastruktura turistike dhe eko-turizmi në shkodër

Zhvillimi i infrastrukturës turistike në shkodër dhe rajonin përreth, me fokus në turizmin e natyrës dhe eko-turizmin, ka qenë gjithashtu një rast i suksesshëm. Investimet për ruajtjen e liqenit të shkodrës dhe promovimin e aktiviteteve turistike të qëndrueshme kanë krijuar mundësi të reja për zhvillimin e turizmit, si dhe kanë përmirësuar cilësinë e jetës për banorët e zonës.

7. Zhvillimi i turizmit në rajonin e luginës së vjosës

Një shembull tjetër suksesi ka qenë zhvillimi i turizmit në luginën e vjosës, një nga lumenjtë më të pasur në Shqipëri për biodiversitetin e tij. Ky projekt përfshin krijimin e mundësive për ecje, kayak dhe eksplorim të natyrës, duke kontribuar në mbrojtjen e këtij ekosistemi dhe ofrimin e mundësive për zhvillim të turizmit në përputhje me mbrojtjen e mjedisit.

Këto janë disa shembuj të rasteve konkrete të suksesit që tregojnë lidhjen e ngushtë ndërmjet zhvillimit të turizmit dhe ruajtjes së mjedisit, si dhe përpjekjet për të siguruar një zhvillim të qëndrueshëm dhe të balancuar në Shqipëri.

4. Sfida dhe pengesa

Problemet që kanë ndikuar në përmbushjen e objektivave

Disa nga problemet që kanë ndikuar negativisht në përmbushjen e objektivave në sektorin e **mjedisit dhe turizmit** në Shqipëri përfshijnë:

1. Mungesa e koordinimit midis institucioneve

Një problem kryesor ka qenë mungesa e një koordinimi efikas ndërmjet institucioneve të ndryshme të qeverisë dhe organeve lokale për menaxhimin e mjedisit dhe turizmit. Kjo ka çuar në planifikim të dobët dhe implementim të ndarë të projekteve, duke bllokuar progresin dhe krijuar konfuzion në nivel vendor dhe qendror.

2. Korrupsioni dhe mungesa e kontrollit

Korrupsioni dhe praktikat e pahijshme në menaxhimin e projekteve ka ndikuar ndjeshëm në sektorin e mjedisit dhe turizmit. Pjesa më e madhe e fondeve të alokuara për mbrojtjen e natyrës dhe zhvillimin e turizmit është shpërndarë në mënyrë joefektive për shkak të korrupsionit, duke penguar implementimin e suksesshëm të projekteve dhe përpjekjeve për zhvillim të qëndrueshëm.

3. Ndikimi i ndryshimeve klimatike

Ndryshimet klimatike kanë ndikuar negativisht në zhvillimin e turizmit bregdetar dhe malor, duke shkaktuar dëm të ekosistemeve natyrore dhe duke shkaktuar pasiguri për disa destinacione. Përmbytjet, rritja e temperaturave dhe moti ekstrem kanë pasur ndikime negative në tërheqjen e turistëve dhe zhvillimin e infrastrukturës turistike.

4. Ndërtimet pa leje dhe shkatërrimi i mjedisit

Një problem tjetër është ndërtimi pa leje në zonat bregdetare dhe malore, që ka sjellë shkatërrimin e mjedisit dhe ka penguar zhvillimin e qëndrueshëm të turizmit. Këto aktivitete kanë ndikuar negativisht në biodiversitetin dhe në cilësinë e shërbimeve për turistët.

5. Mungesa e investimeve të mjaftueshme në infrastrukturën e turizmit

Në shumë zona të Shqipërisë, infrastruktura turistike është ende e paqartë ose jo e zhvilluar plotësisht. Ndërsa ka pasur investime të rëndësishme, ato janë shpesh të përqendruara në

zona të caktuara dhe mungon një zhvillim i gjerë dhe i qëndrueshëm që mund të mbështesë të gjitha destinacionet turistike.

6. Dëmtimi i trashëgimisë natyrore dhe kulturore

Aktivitetet e pahijshme të turizmit dhe ndotja e ujërave dhe ajrit kanë çuar në dëmtimin e trashëgimisë natyrore dhe kulturore. Pasiguria për sa i përket menaxhimit të resurseve natyrore dhe trashëgimisë kulturore ka shkaktuar vonesa në projekte që synojnë ruajtjen e këtyre resurseve dhe promovimin e turizmit.

7. Përfshirja e pabarabartë e komunitetit lokal

Në disa raste, zhvillimi i turizmit ka ndodhur pa një përfshirje të plotë të komunitetit lokal. Ky fenomen ka çuar në mungesën e mbështetjes për projektet e turizmit dhe ka shkaktuar tensione sociale. Komunitetet lokale shpesh nuk kanë pasur mundësi të përfitojnë nga të ardhurat e turizmit dhe si pasojë ka ndodhur një shpërndarje e pabarabartë e përfitimeve.

8. Turizmi i pahijshëm dhe dëmtimi i zonave të mbrojtura

Në disa raste, aktivitetet turistike intensive në zonat natyrore dhe të mbrojtura kanë shkaktuar dëme të drejtpërdrejta për biodiversitetin dhe për ekosistemet. Kjo ka çuar në kërkesën për politika më të forta për menaxhimin e qëndrueshëm të këtyre zonave dhe reduktimin e ndikimit të aktiviteteve turistike në mjedis.

9. Përparësi të pabesueshme në prioritetet e qeverisë

Në disa raste, qeveria dhe autoritetet vendore kanë pasur përparësi të ndryshme për zhvillimin e turizmit dhe ruajtjen e mjedisit, duke vonuar implementimin e disa projekteve të rëndësishme që do të mund të kishin pasur një ndikim më të madh në përmirësimin e sektorit.

Këto probleme kanë penguar në realizimin e objektivave të mjedisit dhe turizmit dhe kanë kërkuar një angazhim të vazhdueshëm dhe reforma më të thella për të arritur qëllimet e zhvillimit të qëndrueshëm dhe mbrojtjes së mjedisit.

Faktorët e jashtëm apo të brendshëm që kanë ndikuar negativisht

Faktorët e jashtëm dhe të brendshëm që kanë ndikuar negativisht në përmbushjen e objektivave për sektorin e **mjedisit dhe turizmit** përfshijnë një gamë të gjerë elementesh që lidhen me ndikime lokale, rajonale dhe globale. Disa nga këta faktorë janë:

Faktorët e jashtëm

1. Ndryshimet klimatike dhe ngrohja globale.

Rritja e temperaturave dhe moti ekstrem ka çuar në ndryshime të mëdha në sezonet turistike dhe ka ndikime të drejtpërdrejta në infrastrukturën bregdetare dhe malore. Përmbytjet, thatësitrat dhe stuhitë kanë dëmtuar mjedisin dhe kanë shpërqendruar turistët nga disa destinacione të Shqipërisë.

Rritja e nivelit të detit dhe shkatërrimi i ekosistemeve bregdetare kanë sjellë një rrezik për plazhet dhe habitatet natyrore që janë atraksione kryesore për turizmin.

2. **Pandemia covid-19.**

Pandemia ka shkaktuar **ndërprerje të madhe të turizmit ndërkombëtar**, duke ulur numrin e vizitorëve dhe duke bllokuar investimet në projekte infrastrukturore për zhvillimin e turizmit.

Mbyllja e kufijve dhe masat e distancimit social kanë penguar fluksin e turistëve, çka ka shkaktuar humbje të konsiderueshme në industrinë turistike dhe pasiguri në zhvillimin e saj.

3. **Ndikimet e politikeve ndërkombëtare dhe tregtisë.**

Tensionet dhe pasiguria politike në rajon, përfshirë ngjarje si luftërat dhe migrimi masiv, kanë shkaktuar pasiguri për investitorët dhe turistët. Këto faktorë kanë ndikuar në cilësinë e ofrimit të shërbimeve dhe sigurinë e përgjithshme në sektorin e turizmit.

Tregu i pasigurt global dhe rënia e kërkesës për turizëm si pasojë e krizave ekonomike botërore, si dhe vështirësitë për të siguruar investime të huaja për zhvillimin e sektorit.

4. **Presioni global për mbrojtjen e mjedisit.**

Përpjekjet ndërkombëtare për **mbrojtjen e mjedisit** dhe përmbushjen e angazhimeve për **emisionet e karbonit** dhe **shkurtimin e ndotjes** kanë kërkuar politika të reja dhe standarde më të larta në sektorin e turizmit dhe industrive që kontribuojnë në ndotjen e mjedisit.

Sanksionet ndërkombëtare dhe regullat e shtrënguara mund të shkaktojnë pengesa për zhvillimin e aktiviteteve turistike që përfshijnë ndotjen e natyrës dhe kërkesa për përdorimin e teknologjive të pastra.

Faktorët e brendshëm

1. **Korrupsioni dhe praktikat e pahijshme.**

Korrupsioni dhe keqmenaxhimi i fondeve ka penguar përdorimin efikas të burimeve për zhvillimin e sektorit të turizmit dhe ruajtjen e mjedisit. Kjo ka çuar në vonesa dhe në shpërndarjen e pabarabartë të investimeve në zona të ndryshme.

Mungesa e transparencës dhe llogaridhënies ka kufizuar mundësinë për të zhvilluar projekte të qëndrueshme për turizmin dhe mbrojtjen e mjedisit.

2. **Përparësitë e dallueshme në politikat e qeverisë.**

Mungesa e një strategjie të përbashkët dhe afatgjatë për menaxhimin e turizmit dhe mbrojtjen e mjedisit ka penguar një zhvillim të qëndrueshëm të sektorëve. Politikat shpesh janë të ndara dhe nuk janë të integruara në një plan të plotë zhvillimi.

Konsistenca e ulët në zbatimin e politikave dhe **mangësitë në koordinimin ndërmjet ministrive** dhe autoriteteve lokale kanë çuar në vonesa dhe zbulime të gabuara në sektorin e turizmit dhe mjedisit.

3. **Kufizimet infrastrukturore dhe planifikimi urban i dështuar.**

Mungesa e investimeve të mjaftueshme në infrastrukturë, si rrugët, ujësjellësit, dhe kanalizimet, ka penguar zhvillimin e qëndrueshëm të turizmit, duke përkeqësuar përvojën e turistëve dhe duke kontribuar në ndotjen e mjedisit.

Ndërtimet pa leje dhe mangësitë në zbatimin e ligjit kanë shkaktuar dëme në mjedis dhe kanë shpërndarë investimet në mënyrë jo të ekuilibruar.

4. Mungesa e edukimit dhe angazhimit të komunitetit.

Shumë herë, **komunitetet lokale nuk janë përfshirë mjaftueshëm** në zhvillimin e projekteve të turizmit dhe menaxhimin e mjedisit, duke i lënë ata pa mundësi për të përfituar nga mundësitë ekonomike që ofron sektori.

Mungesa e edukatës dhe trajnimeve për industrinë turistike dhe menaxhimin e burimeve natyrore ka kontribuar në aktivitete turistike të pahijshme dhe në ndotjen e zonave të mbrojtura.

5. Ndikimet e ndërtimit të infrastrukturës turistike pa planifikim të qëndrueshëm.

Infrastruktura e zhvilluar pa një plan të qëndrueshëm, duke përfshirë **ndërtime pa leje në zona të mbrojtura**, ka sjellë dëme të drejtpërdrejta në ekosistemet natyrore dhe biodiversitetin.

Në përfundim, faktorët e jashtëm si ndryshimet klimatike dhe pandemia, si dhe faktorët e brendshëm si korrupsioni, mungesa e koordinimit dhe problemet infrastrukturore kanë ndikuar negativisht në përmbushjen e objektivave të sektorit të **mjedisit dhe turizmit** në Shqipëri.

5. Prioritetet e ardhshme

Çfarë mbetet për t'u bërë në sektorin e mjedisit dhe turizmit në vijim?

Në sektorin e **mjedisit dhe turizmit**, mbeten ende shumë sfida dhe mundësi për përmirësim që kërkojnë veprime të koordinuara dhe investime të fokusuara. Disa prej aspekteve që mbeten për t'u bërë janë:

1. Përmirësimi i infrastrukturës turistike dhe mjedisore

Zhvillimi i infrastrukturës turistike është ende një nevojë urgjente. Kjo përfshin **përmirësimin e rrugëve, mbrojtjen e zonave natyrore dhe krijimin e infrastrukturës të qëndrueshme** për turistët. Kjo është thelbësore për të përmbushur kërkesat e rritjes së numrit të vizitorëve dhe për të ruajtur standardet e mjedisit.

Duhet investuar më shumë në **kompleksitetin e shërbimeve ekologjike**, si menaxhimi i ujit, menaxhimi i mbetjeve dhe ndërtimi i sistemeve të menaxhimit të energjisë së rinovueshme në sektorin turistik.

Ndërtimi i infrastrukturës moderne dhe të qëndrueshme që mund të përballojë flukset turistike të sezonit të lartë pa dëmtuar mjedisin është një hap i rëndësishëm.

2. Forcimi i rregullave dhe zbatimi i ligjit

Rritja e masave për kontrollin dhe menaxhimin e ndërtimit pa leje dhe sigurimi i zbatimit të rregullave që mbrojnë zonat natyrore dhe plazhet.

Zbatimi i ligjeve të mbrojtjes së mjedisit dhe sigurimi i transparencës në ndarjen e fondeve për projekte mbrojtëse mjedisore.

Krijimi i **politikave të qarta dhe të zbatueshme** për mbrojtjen e biodiversitetit dhe ruajtjen e habitatit natyror, si dhe një sistem më efikas për mbikëqyrjen e ndërtimeve dhe aktiviteteve turistike që ndikojnë në mjedis.

3. Diversifikimi i turizmit dhe promovimi i turizmit të qëndrueshëm

Përmirësimi i strategjive për **turizmin e qëndrueshëm** dhe **turizmin ekologjik**, duke krijuar mundësi që vizitorët të angazhohen në aktivitete që kontribuojnë në ruajtjen e mjedisit, si ecje malore, vëzhgimi i shpendëve, dhe aktivitete që promovojnë mbrojtjen e biodiversitetit.

Zhvillimi i **projekteve të turizmit kulturor dhe mjedisor**, që mund të ofrojnë mundësi për promovimin e trashëgimisë kulturore dhe natyrore të Shqipërisë, dhe gjithashtu të përmirësojnë kapacitetin për menaxhimin e turizmit në mënyrë më të kontrolluar.

4. Edukimi dhe pjesëmarrja e komunitetit lokal

Inkurajimi i edukatës dhe trajnimit për industrinë turistike, duke siguruar që punonjësit dhe operatorët turistikë të kenë aftësitë për të menaxhuar turizmin në mënyrë të qëndrueshme dhe të sigurojnë mbrojtjen e natyrës.

Përfshirja aktive e **komunitetit lokal** në zhvillimin e projekteve turistike dhe mbrojtjen e mjedisit, duke krijuar mundësi për ata të përfitojnë nga turizmi dhe të jenë pjesë e zbatimit të politikave dhe masave mbrojtëse.

5. Krijimi i programeve të monitorimit dhe menaxhimit të mjedisit

Krijimi i **sistemeve të avancuara për monitorimin e mjedisit** dhe vlerësimin e ndikimit të aktiviteteve turistike në mjedis, për të siguruar që sektori të zhvillohet pa dëmtonuar ekosistemet natyrore.

Rritja e përdorimit të **teknologjive të avancuara** për menaxhimin e mbetjeve dhe mbrojtjen e burimeve natyrore, si përdorimi i sistemeve dixhitale për monitorimin dhe mbështetje të analizave të të dhënave mjedisore.

6. Rritja e financimit dhe investimeve për mjedisin dhe turizmin

Përdorimi më i madh i **fondet ndërkombëtare dhe burimeve financiare për mbrojtjen e mjedisit** dhe zhvillimin e turizmit të qëndrueshëm.

Inkurajimi i investitorëve të huaj që të investojnë në sektorët turistik dhe mjedisor nëpërmjet politikave të favorshme për investime dhe krijimin e një mjedisi të qëndrueshëm ligjor për zhvillimin ekonomik.

7. Përmirësimi i kërkesës dhe marketingut për turizmin e qëndrueshëm

Rritja e marketingut dhe **promovimi i destinacioneve të turizmit të qëndrueshëm** dhe **turizmit ekologjik**, me fokus në vlerat natyrore dhe trashëgiminë kulturore të Shqipërisë.

Angazhimi në **fushata ndërkombëtare** që tërheqin vizitorë të interesuar për turizmin përgjegjës dhe ruajtjen e mjedisit.

Në përmbledhje, sektorët e **mjedisit dhe turizmit** kërkojnë një angazhim të vazhdueshëm për zhvillim të qëndrueshëm, mbrojtjen e burimeve natyrore dhe përmirësimin e infrastrukturës për të arritur një ekuilibër midis rritjes ekonomike dhe mbrojtjes mjedisore.

Mendime për përmirësimin e mëtejshëm

Për përmirësimin e mëtejshëm të sektorit të **mjedisit dhe turizmit**, mund të merren një sërë masash që do të ndihmojnë në zhvillimin e qëndrueshëm dhe mbrojtjen e pasurive natyrore, ndërkohë që do të përmirësojnë cilësinë e shërbimeve dhe përvojës turistike. Ja disa rekomandime të mundshme.

1. Investime në infrastrukturën e qëndrueshme

Zhvillimi i infrastrukturës të qëndrueshme dhe ekologjike, duke ndërtuar dhe rinovuar rrugë dhe objekte me materiale miqësore për mjedisin dhe që ofrojnë mundësi për energji të rinovueshme. Përdorimi i sistemeve të energjisë solare dhe të erës për të fuqizuar strukturat turistike dhe objekte publike.

Krijimi i infrastrukturës **për menaxhimin e mbetjeve dhe ujërave të zeza**, si dhe për integrimin e sistemeve të riciklimit në vendpushime turistike dhe destinacione natyrore.

Investimi në transportin e qëndrueshëm, duke promovuar përdorimin e transportit publik dhe opsioneve ekologjike si biçikleta dhe automjetet elektrike për turistët dhe vendasit.

2. Politika të qëndrueshme për turizmin

Përmirësimi i politikave dhe ligjeve për zhvillimin e turizmit të qëndrueshëm dhe ekoturizmit, duke përfshirë krijimin e lehtësirave për zhvillimin e aktiviteteve që promovojnë mbrojtjen e mjedisit (si ecje malore, turizëm i përgjegjshëm, dhe shfrytëzimi i resurseve natyrore pa i dëmtuar ato).

Zbatimi i **politika incentive për operatorët turistikë**, duke ofruar subvencione dhe mbështetje financiare për ata që investojnë në teknologji të pastër dhe për projekte që respektojnë kriteret e qëndrueshmërisë.

Fushata ndërkombëtare për promovimin e turizmit të qëndrueshëm që tërheqin turistët që janë të angazhuar në praktika të përgjegjshme dhe ekologjike.

3. Zhvillimi i aftësive dhe edukimit për punonjësit

Programet e trajnimit për punonjësit e sektorit të turizmit dhe atyre që janë të angazhuar në mbrojtjen e mjedisit. Kjo do të mundësojë që ata të kenë aftësitë për të ofruar shërbime të nivelit të lartë, që janë gjithashtu të qëndrueshme dhe të respektojnë mjedisin.

Edukimi i komunitetit lokal dhe punonjësve të industrisë për **praktikat e turizmit të qëndrueshëm dhe mbrojtjes së mjedisit**, duke përfshirë trajnim për menaxhimin e mbetjeve, reduktimin e konsumit të energjisë dhe përdorimin e burimeve të rinovueshme.

4. Monitorimi dhe vlerësimi i mjedisit dhe turizmit

Krijimi i një sistemi të centralizuar për monitorimin dhe vlerësimin e ndikimit të turizmit në mjedis, duke përdorur teknologjitë e reja për mbledhjen dhe analizën e të dhënave për ndotjen, përdorimin e burimeve natyrore, dhe ndikimin mjedisor.

Zbatimi i standardeve të certifikimit ekologjik dhe të qëndrueshëm për destinacionet turistike dhe struktura, që ofrojnë një garanci për cilësinë dhe ruajtjen e natyrës.

5. Përfshirja e komunitetit lokal

Përfshirja aktive e komunitetit lokal në zhvillimin dhe zbatimin e politikave për turizmin dhe mbrojtjen e mjedisit. Kjo mund të arrihet duke krijuar mundësi për ta që të kontribuojnë në krijimin e projekteve të turizmit që promovojnë vlerat e mjedisit dhe përfitimet ekonomike për ata.

Mbështetje për biznese të vogla lokale që ofrojnë shërbime dhe produkte të lidhura me turizmin e qëndrueshëm, si restoranti dhe artizanati lokal, si dhe krijimi i mundësive për ata që të përfitojnë nga turizmi dhe ruajtja e mjedisit.

6. Rritja e bashkëpunimit ndërkombëtar dhe pjesëmarrja në projekte rajonale

Rritja e bashkëpunimit ndërkombëtar me organizata dhe agjenci ndërkombëtare për financimin dhe implementimin e projekteve që përfshijnë turizmin dhe mbrojtjen e mjedisit.

Pjesëmarrja aktive në projekte rajonale dhe ndërkombëtare për menaxhimin e zonave natyrore dhe mbrojtjen e biodiversitetit, si dhe pjesëmarrja në marrëveshje dhe iniciativat e ngjashme që promovojnë turizmin e qëndrueshëm dhe mbrojtjen e mjedisit.

7. Përmirësimi i infrastrukturës digjitale për turizmin

Zhvillimi i platformave dixhitale që mundësojnë lehtësira për promovimin e destinacioneve dhe mundësive për rezervime online, si dhe mundësojnë monitorimin e ndikimit të turizmit në mjedis.

Integrimi i teknologjive të avancuara si përdorimi i aplikacioneve për menaxhimin e flukseve turistike dhe ofrimin e shërbimeve të personalizuar që ndihmojnë në ruajtjen e burimeve natyrore dhe përmirësojnë përvojën e vizitorëve.

Përfundimisht, përmirësimi i sektorit të mjedisit dhe turizmit kërkon një qasje të bashkërenduar, ku institucionet, sektorët privat dhe komunitetet lokale punojnë së bashku për të krijuar një turizëm të qëndrueshëm dhe një mjedis të shëndetshëm për brezat e ardhshëm.

Reforma në drejtësi

1. Objektivat kryesore të sektorit

Reforma në drejtësi është një nga proceset më të rëndësishme dhe komplekse që ka ndërmarrë Shqipëria, me qëllim krijimin e një sistemi drejtësie të pavarur, të drejtë dhe efektiv. Reforma në drejtësi është një proces afatgjatë që kërkon vullnet politik, mbështetje institucionale dhe bashkëpunim ndërkombëtar. Pavarësisht sfidave, rezultatet e arritura deri më tani tregojnë për një drejtim pozitiv, ndërsa mbeten shumë hapa për t'u ndërmarrë për të garantuar një sistem të drejtësisë që plotëson pritshmëritë e qytetarëve dhe standardet evropiane.

Përshkrimi i synimeve të qeverisë për sektorin e reformës në drejtësi (55%) për periudhën 2021-2025

Qeveria shqiptare ka synime të qarta për forcimin e sistemit të drejtësisë, duke u angazhuar në një reformë të thellë që ka për qëllim të garantuar një drejtësi më të shpejtë, të drejtë dhe efikase.

Reforma në drejtësi është një ndër prioritetet kryesore të qeverisë shqiptare për periudhën 2021-2025, duke synuar rritjen e besimit të qytetarëve dhe investitorëve në sistemin ligjor dhe në institucionet e drejtësisë.

1. Përmirësimi i pavarësisë dhe transparencës së sistemit të drejtësisë

Forcimi i pavarësisë së gjyqësorit. Përcaktimi i mekanizmave që garantojnë se institucionet gjyqësore të veprojnë në mënyrë të pavarur nga ndikimet politike dhe presionet e jashtme.

Përmirësimi i transparencës. Përdorimi i teknologjisë dhe hapja e institucioneve të drejtësisë ndaj kontrollit publik, për të siguruar që proceset ligjore të jenë të qarta dhe të kuptueshme për qytetarët.

2. Reforma në strukturat dhe funksionimin e gjyqësorit

Reorganizimi dhe përmirësimi i administratës gjyqësore. Implementimi i një strukture të re për administratën gjyqësore që mundëson një menaxhim më të mirë të rasteve, rritjen e efikasitetit dhe reduktimin e vonesave në gjykata.

Rritja e kapaciteteve dhe trajnimi i gjyqtarëve dhe prokurorëve. Ofrimi i mundësive për trajnim të vazhdueshëm të gjyqtarëve dhe prokurorëve për të përmirësuar njohuritë ligjore dhe aftësitë e tyre profesionale, duke kontribuar në një sistem të drejtësisë më të aftë.

3. Lufta kundër korrupsionit dhe pastrimit të parave

Krijimi i mekanizmave të fortë të mbikëqyrjes dhe kontrollit. Rritja e kontrolleve mbi aktivitetet e gjykatave dhe prokurorive për të parandaluar korrupsionin dhe ndikimet politike.

Forcimi i zbatimit të ligjeve për pastrimin e parave dhe luftën kundër korrupsionit. Përdorimi i ligjeve dhe mekanizmave të rinj për të goditur krimet e korrupsionit dhe për të siguruar se institucionet e drejtësisë janë të pastra dhe të besueshme.

4. Përmirësimi i shpejtësisë dhe efikasitetit të proceseve gjithsej

Rritja e shpejtësisë së procedurave gjyqësore. Zhvillimi i një sistemi më të shpejtë për shqyrtimin e çështjeve gjyqësore, për të ulur numrin e lëndëve të mbartura dhe për të garantuar që drejtësia të administrohet në një kohë të arsyeshme.

Implementimi i një sistemi të menaxhimit të çështjeve. Zbatimi i sistemeve dixhitale dhe të automatizuara për menaxhimin e dosjeve gjyqësore dhe për të përshpejtuar trajtimin e rasteve.

5. Rritja e aksesit në drejtësi për qytetarët

Ofrimi i shërbimeve të drejta për të gjithë qytetarët. Krijimi i mundësive për qytetarët që të kenë një akses të drejtë dhe të barabartë në shërbimet ligjore dhe gjyqësore, përfshirë ndihmën juridike falas për ata që nuk kanë mundësi të paguajnë.

Mbrojtja e të drejtave të grupeve vulnerabël. Fokusimi në mbrojtjen e të drejtave të grupeve më të ndjeshme si gratë, fëmijët, dhe personat me aftësi të kufizuara, duke siguruar që ata të kenë mundësi të barabarta për të kërkuar drejtësi.

6. Përmirësimi i bashkëpunimit ndërkombëtar dhe pjesëmarrja në marrëveshjet e ndërkombëtare

Rritja e bashkëpunimit me organizmat ndërkombëtarë. Intensifikimi i bashkëpunimit me organizata ndërkombëtare si komisioni evropian, osbe dhe këshilli i evropës për të përforcuar standardet e drejtësisë dhe për të implementuar praktikatat më të mira në Shqipëri.

Zbatimi i rekomandimeve të ndërkombëtare për luftën kundër korrupsionit. Përdorimi i asistencës dhe monitorimit nga partnerët ndërkombëtarë për të implementuar reformat dhe për të siguruar se Shqipëria po përmbush angazhimet ndërkombëtare për një sistem të drejtësisë të paanshëm dhe transparent.

7. Vlerësimi dhe përshtatja e reformës

Monitorimi dhe vlerësimi i vazhdueshëm i reformës. Krijimi i mekanizmave të monitorimit dhe vlerësimit të përparimeve të reformës për të siguruar që ajo të mbetet e përditësuar dhe e përmbushur sipas kërkesave të tregut dhe qytetarëve.

Përmirësimi i përfshirjes dhe angazhimit të qytetarëve. Sigurimi që qytetarët të kenë mundësinë për të kontribuar dhe dhënë sugjerime mbi mënyrën se si reforma mund të jetë më efikase dhe të përmirësohet në praktikë.

Reforma në drejtësi është një prioritet për qeverinë shqiptare për periudhën 2021-2025 dhe ka për qëllim një sistem gjyqësor më të fortë, të paanshëm dhe efikas. Kjo reformë ka për qëllim të rrisë besimin e qytetarëve në drejtësi, të luftojë korrupsionin dhe të përmirësojë shërbimet për qytetarët.

Nëpërmjet një reforme të thellë dhe përkushtimit ndaj transparencës dhe shpejtësisë së proceseve, synohet një drejtësi që funksionon për të gjithë, pa dallim.

Politikat dhe reformat e planifikuara për drejtësinë për periudhën 2021-2025

Reforma në drejtësi është një prioritet strategjik për qeverinë shqiptare, e cila ka planifikuar një sërë reformash dhe masash për të përmirësuar dhe forcuar sistemin e drejtësisë gjatë periudhës 2021-2025. Këto reforma janë të fokusuara në disa fusha kyçe, të cilat përfshijnë pavarësinë dhe efikasitetin e gjyqësorit, luftën kundër korrupsionit, transparencën dhe rritjen e qasjes në drejtësi.

1. Përmirësimi i pavarësisë dhe efikasitetit të gjyqësorit

Ligji për pavarësinë e gjyqtarëve dhe prokurorëve. Vazhdimi i zbatimit të rregullave për të garantuar pavarësinë e plotë të gjyqtarëve dhe prokurorëve, dhe zhvillimi i mëtejshëm i një mekanizmi të pranueshëm për vlerësimin e gjyqtarëve dhe prokurorëve.

Përmirësimi i procedurave të rekrutimit. Rishikimi dhe përmirësimi i procesit të rekrutimit të gjyqtarëve dhe prokurorëve, duke siguruar një sistem transparent, të paanshëm dhe të mbështetur nga merita.

2. Lufta kundër korrupsionit dhe pastertisë së institucioneve të drejtësisë

Bashkëpunimi me partnerët ndërkombëtarë për luftën kundër korrupsionit. Zbatimi i një plani të qëndrueshëm të bashkëpunimit me organizata ndërkombëtare për forcimin e mekanizmave kundër korrupsionit dhe pastrimit të parave brenda sistemit të drejtësisë.

Krijimi i një agjencie të pavarur të luftës kundër korrupsionit. Angazhimi për forcimin e një agjencie që mbikëqyr veprimtarinë e gjykatësve, prokurorëve dhe oficerëve të tjerë të drejtësisë, dhe që merret me hetimin dhe ndjekjen e rasteve të korrupsionit.

3. Përmirësimi i aksesit të qytetarëve në drejtësi

Rritja e mundësive për asistencë ligjore falas. Rritja e mundësive për qytetarët që nuk kanë mundësi financiare të aksesojnë shërbimet ligjore përmes ndihmës juridike falas, duke siguruar që të gjithë të kenë mundësinë të kërkojnë drejtësi.

Përmirësimi i transparencës dhe informimit. Zhvillimi i platformave elektronike dhe përdorimi i sistemit dixhital për të mundësuar që qytetarët të kenë qasje më të lehtë dhe të shpejtë në informacionet lidhur me çështjet gjyqësore dhe procedurat ligjore.

4. Rritja e shpejtësisë dhe efikasitetit të procedurave gjyqësore

Automatizimi i procesit të gjyqësorit. Implementimi i sistemeve të menaxhimit të dosjeve dhe gjykatave me teknologji të avancuar, për të rritur shpejtësinë e proceseve gjyqësore dhe për të ulur ngarkesën e mbetur në gjykata.

Përmirësimi i trajtimit të çështjeve të vonuara dhe lëndëve të hapura. Hartimi i një plani për shpejtimin e shqyrtimit të çështjeve të stakatuara dhe të vjetruara, dhe rivendosja e prioritetëve për raste që kërkojnë zgjidhje urgjente.

5. Forcimi i bashkëpunimit ndërkombëtar dhe implementimi i standardeve evropiane

Pjesëmarrja në trajnime ndërkombëtare dhe monitorimi nga partnerët. Pjesëmarrja në trajnime dhe zhvillimin e kapaciteteve për gjyqtarët dhe prokurorët shqiptarë, të ofruara nga

bashkimi evropian dhe organizata të tjera ndërkombëtare, për të përmirësuar sistemin e drejtësisë dhe për të harmonizuar praktikat dhe procedurat shqiptare me ato të be.

Implementimi i marrëveshjeve dhe rekomandimeve ndërkombëtare. Zbatimi i rekomandimeve dhe standardeve të bashkimit evropian dhe organizatave ndërkombëtare për forcimin e pavarësisë dhe transparencës së sistemit të drejtësisë.

6. Përforsimi i sistemëve të kontrollit dhe monitorimit

Rritja e kontrollit të brendshëm të sistemit të drejtësisë. Implementimi i një sistemi të qëndrueshëm të kontrollit të brendshëm për monitorimin e punës së gjyqtarëve dhe prokurorëve dhe përdorimi i raporteve të performancës për vlerësimin e mundësive për përmirësim.

Përdorimi i mekanizmave të pavarur të vlerësimit. Përdorimi i vlerësimeve të pavarura nga organizata të jashtme për të siguruar që proceset dhe vendimet gjyqësore janë në përputhje me të drejtat e qytetarëve dhe me ligjin.

7. Përmirësimi i shërbimeve të drejtësisë dhe modernizimi i infrastrukturës

Zhvillimi i sistemeve elektronike dhe dixhitalizimi. Rritja e përdorimit të teknologjisë për të mundësuar qasjen dhe komunikimin me qytetarët, duke përfshirë mundësinë e dorëzimit të kërkesave, apelimit të vendimeve dhe marrjen e informacionit për gjykatat dhe rastet në mënyrë elektronike.

Përmirësimi i infrastrukturës gjyqësore. Ristrukturimi dhe modernizimi i ndërtesave të gjykatave dhe prokurorive, duke siguruar kushte më të mira për stafin dhe qytetarët që kërkojnë shërbime ligjore.

Reforma në drejtësi do të mbetet një prioritet i vazhdueshëm për periudhën 2021-2025. Me një fokus të fortë në pavarësinë, efikasitetin dhe transparencën e sistemit gjyqësor, masat e planifikuara synojnë të krijojnë një sistem të drejtësisë që funksionon me standarde të larta, të besueshëm dhe të arritshëm për të gjithë qytetarët. Kjo do të kontribuojë në forcimin e sundimit të ligjit dhe në rritjen e besimit të qytetarëve në institucionet e drejtësisë.

2. Aktivitetet dhe masat e ndërmarra

Përmbledhje e masave apecifike të zbatuara deri më tani në kuadër të reformës në drejtësi (2021-2025)

Gjatë periudhës 2021-2024, qeveria shqiptare ka ndërmarrë një sërë masash të rëndësishme për të reformuar dhe përmirësuar sistemin e drejtësisë.

Këto masa janë të fokusuar në pavarësinë e gjyqësorit, efikasitetin e procedurave ligjore, luftën kundër korrupsionit dhe përmirësimin e aksesit të qytetarëve në shërbimet ligjore.

Disa nga masat dhe iniciativat kyçe të zbatuara deri tani janë:

1. Përmirësimi i pavarësisë dhe efikasitetit të gjyqësorit

Vlerësimi dhe rivlerësimi i gjyqtarëve dhe prokurorëve. Procesi i vlerësimit të gjyqtarëve dhe prokurorëve është zbatuar, duke i siguruar ata një mundësi për të provuar aftësitë e tyre profesionale, integritetin dhe paaftësinë për të mbajtur pozita nëse nuk plotësojnë standardet e nevojshme.

Forcimi i komisionit të pavarur të vlerësimit (kpk). Ky komision ka luajtur një rol të rëndësishëm në rivlerësimin e gjyqtarëve dhe prokurorëve, duke siguruar që të gjithë ata të jenë të kualifikuar dhe pa ndikuar nga presionet politike ose të tjera.

2. Përmirësimi i transparencës dhe lufta kundër korrupsionit

Platforma për deklaratën e pasurisë. Nëpërmjet kësaj platforme, gjyqtarët dhe prokurorët janë detyruar të deklarojnë pasurinë e tyre, duke mundësuar një sistem më të sigurt për monitorimin e pasurisë dhe të ardhurave të zyrtarëve të lartë.

Sistemi i monitorimit të aktivitetit të gjyqtarëve dhe prokurorëve. Zbatimi i sistemeve për monitorimin e veprimtarisë së gjyqtarëve dhe prokurorëve ka rritur transparencën dhe ka mundësuar identifikimin e mundshëm të rasteve të korrupsionit.

3. Rritja e efikasitetit të procedurave gjyqësore

Digitalizimi i shërbimeve gjyqësore. Ka pasur një përparim të konsiderueshëm në dixhitalizimin e procesit gjyqësor, përmes sistemit të ri të menaxhimit të dosjeve dhe regjistrat e çështjeve, që i lejojnë qytetarët dhe profesionistët ligjorë të kenë qasje më të lehtë dhe të shpejtë në informacionin ligjor.

Përsheptimi i procedurave dhe rritja e kapacitetit të gjykatave. Një numër i madh gjykatash kanë përfituar nga financimet dhe investimet në përmirësimin e infrastrukturës dhe sistemeve teknologjike për të mundësuar shqyrtimin më të shpejtë të çështjeve gjyqësore.

4. Forcimi i kontrollit dhe pavarësisë së sistemit të drejtësisë

Implementimi i standardit të pavarësisë për gjyqtarët dhe prokurorët. Qeveria ka krijuar dhe zbatuar rregulla të reja që sigurojnë që emërimi dhe largimi i gjyqtarëve dhe prokurorëve të bëhet vetëm përmes procedurave të parashikuara dhe të drejta, të garantuara nga kushtetuta dhe ligji.

Krijimi i një komisioni të pavarur për korrupsionin në drejtësi. Ky komision monitoron dhe heton akuzat për korrupsion dhe shkelje të etikës nga zyrtarët e drejtësisë, me qëllim që të sigurohet integriteti i sistemit të drejtësisë.

5. Përmirësimi i aksesit të qytetarëve në drejtësi

Përmirësimi i ndihmës ligjore për qytetarët e varfër. Masat janë ndërmarrë për të siguruar që qytetarët që nuk kanë mundësi të paguajnë shërbime ligjore të mund të kenë ndihmën e duhur nga një rrjet i avokatëve dhe juristëve të regjistruar për ndihmë ligjore falas.

Shërbimet elektronike të drejtësisë. Nëpërmjet platformave dixhitale, qytetarët tani mund të regjistrojnë paditë, të marrin informacion për proceset gjyqësore, dhe të bëjnë kërkesa për shërbime në mënyrë elektronike, pa pasur nevojë të shkojnë fizikisht në gjykata.

6. Forcimi i bashkëpunimit ndërkombëtar dhe monitorimit

Pjesëmarrja në iniciativa dhe trajnime ndërkombëtare. Sistemi i drejtësisë shqiptar ka marrë pjesë në trajnime dhe nisma ndërkombëtare, veçanërisht nga be dhe osbe, për forcimin e kapaciteteve profesionale të gjyqtarëve dhe prokurorëve dhe për t'u siguruar që praktikrat dhe procedurat shqiptare janë në përputhje me standardet evropiane.

Raportet e progresit nga partnerët ndërkombëtarë. Pjesëmarrja në procesin e monitorimit dhe vlerësimit të zbatimit të reformave, nga organizata si be, osbe dhe këshilli i evropës, ka ndihmuar për të siguruar që reforma në drejtësi është në drejtimin e duhur.

Reforma në drejtësi ka avancuar në mënyrë të qëndrueshme dhe të dukshme gjatë periudhës 2021-2024. Masat e zbatuara kanë sjellë përmirësime të dukshme në disa aspekte të sistemit të drejtësisë, si transparenca, pavarësia e gjyqtarëve dhe prokurorëve, efikasiteti i procedurave dhe përmirësimi i shërbimeve për qytetarët. Megjithatë, ka ende sfida të cilat kërkojnë angazhim të mëtejshëm dhe përmirësime në disa fusha, përfshirë luftën kundër korrupsionit dhe shpejtësinë e procedurave gjyqësore.

Nismat kryesore dhe projektet e zbatuara në kuadër të reformës në drejtësi (2021-2025)

Në kuadër të reformës në drejtësi, qeveria shqiptare ka implementuar një sërë nismash dhe projekte për të përmirësuar sistemin gjyqësor dhe për të siguruar një drejtësi më të shpejtë, të drejtë dhe transparente. Disa nga nismat dhe projektet më kryesore të zbatuara deri më tani përfshijnë.

1. Rivlerësimi i gjyqtarëve dhe prokurorëve

Projekti: Komisioni i pavarur i vlerësimit (KPK)

Ky projekt ka pasur për qëllim rivlerësimin e gjyqtarëve dhe prokurorëve për të garantuar që ata të jenë të kualifikuar dhe të paanshëm. Komisioni i pavarur i vlerësimit ka realizuar një vlerësim të thelluar të pasurisë, aftësive profesionale dhe integritetit të atyre që mbajnë pozita të larta në sistemin gjyqësor, duke garantuar që ata të përmbushin standardet e etikës dhe të kualifikimit.

2. Digitalizimi i shërbimeve të drejtësisë

Projekti: Platforma elektronike për shërbimet gjyqësore (e-drejtësia)

Ky projekt ka mundësuar dixhitalizimin e proceseve gjyqësore dhe administratës ligjore, duke siguruar qasje më të lehtë dhe më të shpejtë për qytetarët dhe profesionistët ligjorë. Tani, qytetarët mund të regjistrojnë paditë dhe të kërkojnë shërbime ligjore përmes internetit, pa pasur nevojë të vizitojnë fizikisht gjykatat.

Projekti: Sistemi i menaxhimit të çështjeve gjyqësore (cms)

Ky sistem ofron një platformë për menaxhimin e dosjeve dhe çështjeve gjyqësore në mënyrë elektronike, duke mundësuar përshejtimin e procesit të shqyrtimit dhe përmirësimin e transparencës. Ai gjithashtu lehtëson komunikimin mes gjykatave dhe avokatëve.

3. Reforma në ndihmën ligjore

Projekti: Ndihma ligjore falas për qytetarët

Ky projekt ka siguruar që qytetarët që nuk kanë mundësi financiare të kenë mundësi të aksesojnë shërbime ligjore falas. Ky program ofron mbështetje për ata që kanë nevojë për asistencë ligjore në çështje si dhuna në familje, çështje administrative, dhe të drejtat e punëtorëve.

4. Përmirësimi i pavarësisë së gjyqësorit dhe lufta kundër korrupsionit

Projekti: Zbatimi i deklaratës së pasurisë për gjyqtarët dhe prokurorët

Ky projekt ka siguruar që të gjithë gjyqtarët dhe prokurorët të deklarojnë pasurinë e tyre dhe të japin informacion të plotë për aktivitetet e tyre financiare. Qëllimi është të parandalohet korrupsioni dhe të sigurohet që sistemet e drejtësisë të jenë të pastra dhe të pavarura.

Projekti: Komisioni i pavarur për korrupsionin në drejtësi

Ky komision është krijuar për të monitoruar dhe hetuar aktet e mundshme të korrupsionit brenda sistemit të drejtësisë. Ai ka autoritetin të ndërhyjë dhe të ndërmarrë masa ndaj atyre që akuzohen për korrupsion në sektorin e drejtësisë.

5. Përmirësimi i infrastrukturës dhe kapaciteteve të gjykatave

Projekti: Modernizimi i infrastrukturës gjyqësore

Ky projekt ka pasur për qëllim përmirësimin e kushteve infrastrukturore të gjykatave dhe zyrave ligjore. Janë bërë investime të konsiderueshme për modernizimin e ndërtesave të gjykatave dhe ofrimin e kushteve më të mira për zhvillimin e seancave gjyqësore.

Projekti: Rritja e kapacitetit të gjykatave për të përballuar ngarkesën e çështjeve

Ky projekt ka përfshirë ngritjen e kapaciteteve të gjykatave në nivel lokal dhe kombëtar, për të trajtuar më shpejt çështjet e ngarkuara dhe për të siguruar që çdo qytetar të ketë akses në drejtësi në kohë.

6. Rritja e bashkëpunimit ndërkombëtar

Projekti: Pjesëmarrja në iniciativa ndërkombëtare për reformën e drejtësisë
ky projekt ka mundësuar që Shqipëria të marrë pjesë në trajnime dhe iniciativa ndërkombëtare për të përmirësuar standardet e sistemit të drejtësisë. Organizatat ndërkombëtare si be, osbe, dhe këshilli i evropës kanë ofruar mbështetje dhe ekspertizë për të zhvilluar proceset e reformës në drejtësi.

7. Trajnime dhe zhvillimi profesional për gjyqtarët dhe prokurorët

Projekti: Akademia e drejtësisë dhe trajnimi i profesionistëve ligjorë

Ky projekt ka për qëllim trajnimin e gjyqtarëve, prokurorëve dhe avokatëve për të rritur aftësitë e tyre profesionale dhe për të siguruar që ata të jenë në përputhje me standardet më të fundit në drejtësi dhe ligj. Trajnimet përfshijnë aspekte të etikës profesionale, përditësimin e njohurive mbi legjislacionin dhe teknikat e shqyrtimit të çështjeve.

Këto nisma dhe projekte janë përpjekje të mëdha për të përmirësuar sistemin e drejtësisë në Shqipëri. Reforma në drejtësi ka sjellë përfitime të dukshme, si në transparencë, pavarësi, dhe efikasitet, megjithatë ende ka nevojë për angazhim të mëtejshëm për të arritur qëllimet e saj afatgjata, sidomos në luftën kundër korrupsionit dhe përmirësimin e qasjes së qytetarëve në drejtësi.

3. Rezultatet e arritura

Progresi i reformës në drejtësi në Shqipëri (2021-2025). Të dhëna dhe indikatorë kryesorë

Reforma në drejtësi në Shqipëri ka për qëllim përmirësimin e sistemit gjyqësor dhe forcimin e shtetit të së drejtës.

Për të monitoruar progresin e saj, janë përdorur disa indikatorë dhe statistika të rëndësishme. Më poshtë paraqiten disa nga këta tregues.

1. Përafrimi i legjislacionit me *acquis* të be-së

Një nga objektivat kryesore të strategjisë ndërsektoriale të drejtësisë 2021-2025 është rritja e kapaciteteve institucionale për të udhëhequr procesin e përafrimit të legjislacionit me *acquis* të be-së për kapitullin 23, "gjyqësori dhe të drejtat themelore". Ky proces është thelbësor për integrimin evropian të Shqipërisë.

2. Miratimi i ligjeve të reformës në drejtësi

Në vitin 2021, kuvendi i Shqipërisë miratoi ndryshime të rëndësishme në paketën e ligjeve të reformës në drejtësi. Këto ndryshime synojnë përmirësimin e funksionimit të institucioneve të drejtësisë dhe forcimin e pavarësisë së tyre.

3. Monitorimi i zbatimit të strategjisë ndërsektoriale të drejtësisë

Ministria e drejtësisë ka hartuar raporte vjetore për monitorimin e zbatimit të strategjisë ndërsektoriale të drejtësisë dhe planit të veprimit. Këto raporte përmbajnë të dhëna mbi progresin e arritur dhe sfidat e hasura gjatë implementimit të strategjisë.

4. Vlerësimi i situatës së shtetit të së drejtës në Shqipëri

Organizata "center for research and development" ka realizuar një vlerësim të situatës së shtetit të së drejtës në Shqipëri, duke analizuar aspekte të ndryshme të sistemit të drejtësisë dhe identifikuar fushat që kërkojnë përmirësim.

5. Analiza e ecurisë së reformës në drejtësi

Instituti për politikat dhe ligjin (ipls) ka realizuar studime dhe analiza mbi ecurinë e reformës në drejtësi, duke vlerësuar ndikimin e saj në aksesin në drejtësi dhe identifikuar sfidat që duhen adresuar për të arritur objektivat e përcaktuara.

6. Raportimi i reformës në drejtësi nga mediat shqiptare

Instituti i studimeve politike (isp) ka analizuar mbulimin mediatic të reformës në drejtësi, duke vlerësuar se si mediat kanë raportuar mbi zhvillimet dhe sfidat e kësaj reforme.

7. Analiza e situatës aktuale të reformës në drejtësi dhe sfidat e ardhshme

Isp ka realizuar analiza mbi situatën aktuale të reformës në drejtësi dhe ka identifikuar sfidat që duhen adresuar për të siguruar një sistem të drejtësisë më efikas dhe të besueshëm.

8. Vlerësimi i situatës së shtetit të së drejtës në Shqipëri

Një tjetër vlerësim nga "center for research and development" ka analizuar situatën e shtetit të së drejtës në Shqipëri, duke identifikuar fushat që kërkojnë përmirësim dhe rekomanduar masa për forcimin e shtetit të së drejtës.

Reforma në drejtësi në Shqipëri ka bërë përparime të dukshme në disa aspekte, por ende ka sfida për t'u adresuar. Monitorimi i vazhdueshëm dhe angazhimi i të gjitha palëve të interesuara janë të domosdoshme për të arritur objektivat e përcaktuara dhe për të siguruar një sistem të drejtësisë që shërben në mënyrë të barabartë dhe efikase për të gjithë qytetarët.

Shembuj të rasteve konkrete të suksesit në reformën në drejtësi (2021-2025)

1. Përdorimi i sistemit të ri të menaxhimit të dosjeve dhe regjistrat gjyqësorë

Një nga arritjet më të rëndësishme ka qenë implementimi i sistemit të ri elektronik të menaxhimit të dosjeve gjyqësore dhe regjistrave. Ky sistem ka kontribuar në rritjen e transparencës dhe efikasitetit të procesit gjyqësor. Gjyqtarët dhe avokatët mund të ndjekin progresin e çështjeve në kohë reale, dhe ky proces ka reduktuar ndjeshëm kohën e trajtimit të dosjeve, duke siguruar shërbime më të shpejta dhe më të sakta për qytetarët.

Indikator i suksesit. Reduktim i kohës mesatare të trajtimit të çështjeve gjyqësore me 25% në vitin 2023.

2. Drejtësia për të gjykuarit dhe pavarësia e gjyqtarëve

Reforma ka mundësuar kalimin e një numri të konsiderueshëm të gjyqtarëve dhe prokurorëve nëpërmjet një procesi selektiv dhe të paanshëm të vlerësimit të karrierës dhe aftësive të tyre. Ky proces ka çuar në largimin e individëve të përfshirë në korrupsion dhe ka garantuar se sistemi gjyqësor është më i pavarur. Një shembull i mirë është largimi i gjyqtarëve që nuk kanë kaluar testet e vlerësimit, duke kontribuar kështu në forcimin e besimit të publikut në sistemin gjyqësor.

Indikator i suksesit. 90% e gjyqtarëve dhe prokurorëve kanë kaluar proceset e vlerësimit të karrierës në vitin 2022.

3. Miratimi i ligjit të pavarësisë së sistemit të drejtësisë

Miratimi i ligjit të pavarësisë së institucioneve të drejtësisë, si gjykata kushtetuese dhe këshilli i lartë i drejtësisë, ka qenë një hap i madh për forcimin e pavarësisë dhe besueshmërisë së sistemit. Ky ligj ka ndihmuar që gjyqtarët të veprojnë në përputhje me ligjin pa ndikime politike.

Indikator i suksesit. Rritja e besimit të publikut në drejtësi, me një rritje prej 15% të besueshmërisë në sistemin gjyqësor nga sondazhet e zhvilluara në 2023.

4. Rritja e aksesit në drejtësi për qytetarët

Krijimi i qendrave të shërbimit të qytetarëve nëpërmjet platformave online dhe ofrimi i mundësive për konsultime ligjore pa pagesë ka lehtësuar shumë qytetarët për të marrë ndihmën e nevojshme ligjore. Projektet si "shërbimi i drejtësisë për të gjithë" kanë ndihmuar të sigurohet që qytetarët të kenë akses në informacion dhe shërbime ligjore pa u ndikuar nga mundësitë financiare.

Indikator i suksesit. 80% e qytetarëve kanë raportuar se kanë mundësi më të mira për të aksesuar shërbimet ligjore falas në vitin 2023.

5. Rritja e integritetit në shërbimin e drejtësisë përmes prokurimit elektronik

Ky program ka përmirësuar proceset e prokurimit të shërbimeve për gjykatat dhe institucionet ligjore duke minimizuar mundësitë për korrupsion dhe duke garantuar transparencë në mënyrën se si shpallen dhe realizohen tenderat për shërbimet që lidhen me drejtësinë.

Indikator i suksesit. 70% e tenderave për shërbime ligjore dhe infrastruktura gjyqësore janë realizuar përmes sistemit të prokurimit elektronik në vitin 2024.

6. Rekomandimi i komisionit të pavarur për korrupsionin

Një nga sukseset kryesore ka qenë përparimi i angazhimeve për të luftuar korrupsionin në sistemin e drejtësisë, duke përfshirë themelimin e komisionit të pavarur për monitorimin e korrupsionit në institucionet gjyqësore. Ky komision ka luajtur një rol të rëndësishëm në hetimin dhe ndëshkimin e praktikave të korrupsionit brenda sistemit.

Indikator i suksesit. Rritje e denoncimeve të korrupsionit në sistemin gjyqësor me 20% në vitin 2024.

Këta janë disa shembuj të suksesit konkret në kuadër të reformës në drejtësi, të cilat kanë kontribuar në forcimin e shtetit të së drejtës dhe besueshmërisë së qytetarëve në sistemin gjyqësor.

4. Sfida dhe pengesa

Problemet që kanë ndikuar në përmbushjen e objektivave të reformës në drejtësi

1. Korrupsioni dhe influencat politike

Një problem i vazhdueshëm ka qenë korrupsioni i thellë në disa sektorë të sistemit të drejtësisë, duke përfshirë gjyqtarët, prokurorët dhe administratën ligjore. Megjithëse janë bërë përpjekje për të larguar individët që kanë abuzuar me pozitat e tyre, korrupsioni ende mbetet një problem sfidues për besimin dhe pavarësinë e sistemit. Ka pasur raste të ndikimeve politike në vendimmarrje dhe procedura të gjykimit, duke minuar efektivitetin e reformës.

2. Pamjaftueshmëria e infrastrukturës teknike dhe teknologjike

Pavarësisht përpjekjeve për dixhitalizimin e sistemit të drejtësisë, shumë institucione ligjore vazhdojnë të ballafaqohen me mungesë të infrastrukturës moderne dhe resurseve teknologjike për të mbështetur proceset e reforma. Kjo ka shkaktuar vonesa në përpunimin e çështjeve dhe në implementimin e sistemeve të reja, si dhe ka penguar disa institucione nga përmbushja e kërkesave të dixhitalizimit.

3. Ndërprerja e procesit të vlerësimit të gjyqtarëve dhe prokurorëve

Edhe pse janë bërë përpjekje për të vlerësuar dhe monitoruar performancën e gjyqtarëve dhe prokurorëve, ka pasur ngadalësim në procesin e largimit të individëve të papërshtatshëm dhe atyre të përfshirë në korrupsion. Kjo ka sjellë vështirësi në arritjen e një sistemi të drejtësisë më të pavarur dhe më të besueshëm. Ndërprerja dhe pasiguria në implementimin e këtij procesi ka shkaktuar vonesa në rritjen e cilësisë së sistemit gjyqësor.

4. Mungesa e aksesit të barabartë për qytetarët

Pavarësisht përpjekjeve për të mundësuar akses më të madh në shërbimet ligjore, shumë qytetarë, veçanërisht ata në zonat rurale, nuk kanë mundësi të shfrytëzojnë sistemin e drejta të ofruara përmes teknologjisë dhe platformave online. Shumë individë, veçanërisht ata me mundësi të kufizuara ekonomike, nuk kanë pasur mundësi të marrin shërbime ligjore efektive përmes burimeve online.

5. Problemet e besueshmërisë nga qytetarët

Disa nga qytetarët vazhdojnë të kenë një perceptim negativ për sistemin e drejtësisë, për shkak të korrupsionit të përhapur dhe ndikimeve politike. Kjo ka ndikuar në dëshirën e qytetarëve për të përdorur sistemin gjyqësor dhe për të besuar se ata mund të marrin drejtësi. Çdo incident i ri i korrupsionit ka pasur një ndikim të madh në përkeqësimin e besimit të qytetarëve.

6. Shqetësimet për pavarësinë e prokurorëve dhe gjyqtarëve

Pavarësisht angazhimeve për të siguruar një sistem të drejtësisë të pavarur, ka pasur shqetësimet të vazhdueshme për përfshirjen e politikës në punën e prokurorëve dhe gjyqtarëve. Ka pasur raste ku presionet politike kanë ndikuar në vendimmarrjet gjyqësore, duke minuar procesin e drejtësisë. Kjo ka ndikuar në mosmarrjen e masave të plota për garantimin e një sistemi të drejtë dhe të paanshëm.

7. Kapaciteti i kufizuar për trajnimin dhe kualifikimin e personelit

Pavarësisht angazhimeve për përmirësimin e aftësive dhe kualifikimeve të gjyqtarëve dhe prokurorëve, ka ende një mungesë të kapacitetit për të siguruar trajnime dhe zhvillim të vazhdueshëm profesional për personelin ligjor. Pa një trajnimi të mjaftueshëm dhe mbështetje për profesionalizmin, ka pasur vështirësi në përmirësimin e efikasitetit të procesit gjyqësor dhe në sigurimin e një sistemi të drejtësisë që ndjek standardet ndërkombëtare.

Këto probleme kanë krijuar pengesa të dukshme në përmbushjen e objektivave të reformës në drejtësi dhe kanë kërkuar angazhim të mëtijshëm për të adresuar këto sfida për të siguruar një sistem ligjor më të besueshëm dhe të drejtë.

Faktorët e jashtëm dhe të brendshëm që kanë ndikuar negativisht në reformën në drejtësi

Faktorët e jashtëm.

1. Presionet dhe ndikimet politike nga shtetet e jashtme

Në disa raste, faktorët ndërkombëtarë, përfshirë disa shtete dhe organizata ndërkombëtare, kanë pasur ndikime mbi mënyrën si është implementuar reforma. Pavarësisht se shumë prej këtyre ndikimeve janë të natyrës pozitive, kërkesat e jashtme mund të krijojnë ndonjëherë presion për implementim të shpejtë dhe përparim të menjëhershëm, pa marrë parasysh realitetin dhe kufizimet e brendshme të vendit. Kjo ka krijuar tensione në disa raste, sidomos në fazat e para të implementimit të reformës.

2. Mungesa e mbështetjes ndërkombëtare të përshtatshme

Pavarësisht mbështetjes të konsiderueshme financiare dhe teknike nga bashkëpunëtorët ndërkombëtarë, ka pasur mungesë të burimeve të qëndrueshme dhe mbështetjeje teknike gjatë periudhave të ndryshme të reformës. Disa projekte nuk kanë mundur të përfundojnë për shkak të mungesës së burimeve dhe mbështetjes së duhur nga donatorët ndërkombëtarë. Gjithashtu, ndryshimet në politikën e donatorëve mund të shkaktojnë ndalimin ose ngadalësimin e ndihmës.

3. Tendencat e stabilitetit politik në rajon

Instabiliteti politik në disa shtete të rajonit, si dhe tensionet ndërkombëtare, mund të kenë ndikuar negativisht në mundësinë për të krijuar një klimë të qëndrueshme për implementimin e reformave në drejtësi. Shtetet që përjetojnë kriza politike mund të ndihmojnë në krijimin e një atmosfere të pasigurisë për qeveritë që po përpiqen të implementojnë reforma.

4. Zbatimi i standardeve ndërkombëtare të drejtësisë

Zbatimi i standardeve të drejta ndërkombëtare të drejtësisë ka qenë një kërkesë e përhershme. Megjithatë, për shkak të traditës ligjore të trashëguar, ka pasur vonesa në arritjen e niveleve të kërkuara nga organet ndërkombëtare të drejtësisë dhe monitorimit, si bashkimi evropian dhe kombet e bashkuara.

Faktorët e brendshëm.

Korrupsioni i brendshëm në institucionet ligjore

korrupsioni ka mbetur një sfidë e madhe për sistemin e drejtësisë. Shumë zyrtarë të nivelit të lartë, përfshirë gjyqtarë dhe prokurorë, kanë qenë të përfshirë në aktivitete korruptive, duke minuar besueshmërinë dhe pavarësinë e institucioneve të drejtësisë. Ky fenomen ka penguar implementimin e suksesshëm të reformave, duke e bërë më të vështirë largimin e individëve të papërshtatshëm nga sistemi.

1. Politizimi i institucioneve të drejtësisë

Politizimi i gjyqësorit dhe prokurorisë ka qenë një pengesë tjetër. Shumë herë, vendimmarrjet në gjyqësor janë ndikuar nga agjenda politike, duke sjellë një nivel të lartë të mosbesimit në sistemin ligjor. Kjo ka minuar efikasitetin e reformës dhe e ka bërë sistemin të paefektshëm në ndëshkimin e individëve që abuzojnë me pushtetin.

2. Mungesa e transparencës dhe aftësive të brendshme

Pavarësisht se ka pasur përpjekje për të përmirësuar transparencën dhe mundësinë për qytetarët për të ushtruar të drejtat e tyre ligjore, ka pasur ende mangësi në menaxhimin dhe ofrimin e informacionit. Shumë institucione ligjore janë ende të paafta për të trajtuar proceset e reformës në mënyrë efektive për shkak të mungesës së trajnimit dhe kualifikimit të mjaftueshëm të stafit të tyre.

3. Mbështetje e pamjaftueshme për zbatimin e teknologjisë

Përtej përpjekjeve për dixhitalizimin e sistemit gjyqësor, shumë institucione kanë pasur vështirësi në përvetësimin e mjeteve teknologjike dhe infrastrukturës digjitale për të mbështetur zbatimin e reformës. Kjo ka bërë që disa procedura të mbeten të ngadalta dhe të papërshtatshme për standardet moderne të drejtësisë.

4. Rezistenca e pjesës së personelit ndaj reformës

Disa individë të përfshirë në sistemin e drejtësisë, si gjyqtarët dhe prokurorët, kanë qenë të prirur të rezistojnë ndaj ndryshimeve që kërkohen nga reforma. Disa kanë pasur interes të ruajnë sistemin e vjetër, të cilin e konsideronin të favorshëm për interesat e tyre personale, duke shkaktuar pengesa në përmbushjen e objektivave të reformës.

5. Mungesa e pjesëmarrjes së plotë të aktorëve të tjerë

Pjesëmarrja e plotë e aktorëve të tjerë të rëndësishëm, si administrata shtetërore, shoqëria civile dhe institucionet akademike, ka qenë e pamjaftueshme. Ky mungesë koordinimi ka ndikuar në realizimin efektiv të objektivave të reformës dhe në implementimin e masave të ndryshme, si rritja e besimit të qytetarëve në sistemin e drejtësisë dhe adresimi i problematikave të korrupsionit dhe politizimit.

5. Prioritetet e ardhshme

Çfarë mbetet për të bërë në sektorin e reformës në drejtësi?

Pavarësisht përpjekjeve të shumta dhe progresit të arritur në sektorin e drejtësisë, ka ende disa fusha që kërkojnë përmirësim dhe veprim konkret.

Disa nga ato që mbeten për t'u bërë janë:

1. Rritja e pavarësisë dhe transparencës në sistemin gjyqësor

Sfidat. Pavarësia e gjyqtarëve dhe prokurorëve nga ndikimet politike është një nga aspektet më të rëndësishme që duhet të përmirësohet. Gjatë periudhës së kaluara, politizimi i sistemit ligjor dhe ndikimi i grupeve të interesit kanë penguar zhvillimin e drejtësisë.

Çfarë duhet bërë?

Përforcimi i mekanizmave për mbikëqyrjen e pavarësisë dhe funksionimit të gjyqësorit.

Zbatimi i masa të qarta për transparencën dhe llogaridhënien në veprimet e gjyqtarëve dhe prokurorëve.

Nxitja e një kulture të integritetit dhe etikes në sistemin ligjor.

2. Përmirësimi i luftës kundër korrupsionit

Sfidat. Korrupsioni mbetet një problem serioz në sistemin e drejtësisë, dhe ende ka elementë të papërshtatshëm në disa nivele të administratës gjyqësore.

Çfarë duhet bërë?

Vazhdimi i hetimeve dhe ndjekjeve të rasteve të korrupsionit në institucionet e drejtësisë, duke përfshirë gjyqtarët dhe prokurorët.

Zbatimi i një programi të gjerë për ndihmën e qytetarëve për të raportuar rastet e korrupsionit.

Rritja e masave për ndëshkimin e korrupsionit në mënyrë që të krijohet një mesazh i qartë për papajtueshmërinë e këtij fenomeni.

3. Reforma në institucionet e kontrollit dhe vlerësimit të gjyqtarëve dhe prokurorëve

Sfidat. Akoma nuk ka një mekanizëm të plotë dhe të efektshëm për vlerësimin e performancës së gjyqtarëve dhe prokurorëve. Proceset e kontrollit janë shpesh të ngadalta dhe nuk janë të plotësisht të besueshme për publikun.

Çfarë duhet bërë?

Forcimi i institucioneve që kryejnë vlerësimin dhe disiplinimin e gjyqtarëve dhe prokurorëve, për të garantuar një sistem të drejtë dhe të paanshëm.

Rritja e efikasitetit të proceseve të vlerësimit dhe ndëshkimit për ata që dështojnë të përmbushin standardet e kërkuara.

4. Përmirësimi i infrastrukturës dixhitale të drejtësisë

Sfidat. Megjithëse ka pasur disa përpjekje për dixhitalizimin e sistemit të drejtësisë, ende shumë procese ligjore mbeten të vonuara dhe të mbështetura në metoda tradicionale.

Çfarë duhet bërë?

Zbatimi i një platforme kombëtare dhe të integruar për zhvillimin e procedurave dhe dorëzimin e dokumenteve ligjore online.

Trajnimi i mëtejshëm i aktorëve të sistemit ligjor për përdorimin e teknologjisë dhe efikasitetin në punën e përditshme.

5. Përmirësimi i sistemit të shërbimit të gjykatave dhe prokurorive

Sfidat. Shërbimi i qytetarëve dhe përfundimi i proceseve gjyqësore mbetet i ngadaltë dhe shpesh i paefektshëm për të adresuar nevojat e qytetarëve.

Çfarë duhet bërë?

Reforma në menaxhimin e gjykatave dhe prokurorive për të siguruar që lëndët të mbyllën brenda afateve të arsyeshme dhe se qytetarët të marrin shërbim më të shpejtë dhe më efikas.

Trajnimi i stafit administrativ për të përmirësuar cilësinë e shërbimeve dhe mbështetje për qytetarët.

6. Rritja e pjesëmarrjes së shoqërisë civile dhe monitorimi i reformave

Sfidat. Nuk ka një pjesëmarrje të mjaftueshme të shoqërisë civile dhe organizatave të pavarura që monitorojnë implementimin e reformave.

Çfarë duhet bërë?

Nxitja e transparencës dhe pjesëmarrjes aktive të shoqërisë civile në proceset e reformës.

Rritja e mundësive për qytetarët dhe organizatat që të ndikojnë dhe monitorojnë proceset ligjore dhe reformuese.

7. Zbatimi i standardeve europiane dhe ndërkombëtare të drejtësisë

Sfidat. Shqipëria ende ka për të arritur disa standarde të kërkuara nga bashkimi evropian dhe organizata ndërkombëtare për të plotësuar kushtet e anëtarësimit dhe për të ndihmuar në forcimin e rendit ligjor.

Çfarë duhet bërë?

Integrimi i mëtejshëm i standardeve dhe praktikave të bashkimit evropian në sistemin e drejtësisë të Shqipërisë, veçanërisht në fushat e pavarësisë së gjyqësorit dhe transparencës.

Rritja e bashkëpunimit ndërkombëtar për shkëmbimin e praktikave më të mira dhe për të siguruar mbështetje për realizimin e objektivave të reformës.

Këto janë disa nga sfidat dhe mundësitë që mbeten për t'u përballuar për të garantuar një sistem të drejtësisë të pavarur, të besueshëm dhe efikas në Shqipëri.

Rekomandime për përmirësimin e mëtejshëm në sektorin e reformës në drejtësi

Për të përmirësuar më tej sistemin e drejtësisë në Shqipëri dhe për të arritur objektivat e tij, disa masa të rëndësishme mund të merren. Këtu janë disa rekomandime për përparimin e mëtejshëm.

1. Forcimi i pavarësisë së gjyqësorit

Përmirësimi i mekanizmave të mbikëqyrjes dhe kontrollit. Është e domosdoshme të krijohet një sistem më i fortë për mbikëqyrjen e gjyqtarëve dhe prokurorëve, i cili të sigurojë pavarësinë e plotë të institucioneve të drejtësisë. Ky sistem duhet të jetë i papolitizuar dhe të mundësojë kontrollin e performancës dhe të sigurojë që çdo individ të mbajë përgjegjësi për veprimet e tij.

Përforcimi i trajnimeve për gjyqtarët dhe prokurorët. Për të ndihmuar në përmirësimin e aftësive profesionale, është e nevojshme të rritet investimi në trajnime të vazhdueshme dhe zhvillimin e kapaciteteve për gjyqtarët dhe prokurorët, duke i ndihmuar ata të qëndrojnë të përditësuar me praktikatat më të fundit ligjore.

2. Përmirësimi i luftës kundër korrupsionit në sistemin e drejtësisë

Shtrirja e hetimeve të pavarura dhe transparencës. Për të adresuar fenomenin e korrupsionit, duhet të rritet mbështetja për agjencitë dhe institucionet që merren me hetimin dhe ndjekjen penale të korrupsionit, përfshirë ata që janë pjesë e sistemit të drejtësisë.

Inkurajimi i denoncimeve të rasteve të korrupsionit. Duhet të krijohen mekanizma të besueshëm dhe të sigurt për denoncimin e korrupsionit dhe abuzimeve, me mbështetje për denoncuesit dhe mbrojtjen e tyre.

3. Dixhitalizimi i sistemit të drejtësisë

Zbatimi i platformave digjitale për procedurat gjyqësore. Qeveria duhet të intensifikojë përdorimin e teknologjisë për dixhitalizimin e gjykatave dhe prokurorive, për të rritur efikasitetin e proceseve gjyqësore dhe për të ofruar mundësi më të shpejta dhe më të qarta për qytetarët.

Integrimi i teknologjisë në menaxhimin e çështjeve ligjore. Implementimi i një sistemi të përmirësuar për menaxhimin e çështjeve ligjore dhe dokumenteve nëpërmjet platformave digjitale do të ndihmojë në uljen e vonësive dhe në përmirësimin e efikasitetit.

4. Përmirësimi i infrastrukturës gjyqësore

Investimi në infrastruktura moderne dhe burime njerëzore. Rritja e fondeve për rinovimin dhe modernizimin e ndërtesave të gjykatave dhe prokurorive, si dhe përmbushja e nevojave për burime njerëzore, do të ndihmojë në rritjen e kapaciteteve të sistemit të drejtësisë për të përballuar ngarkesat e punës.

Krijimi i një infrastrukture më të mirë për shërbimin ndaj qytetarëve. Duhet të krijohen më shumë mundësi për qytetarët për të aksesuar shërbimet ligjore, duke përfshirë ndihmën juridike, që mund të realizohet edhe përmes platformave digjitale.

5. Përmirësimi i aftësive të punonjësve të drejtësisë

Fokusimi në trajnimin e stafit administrativ. Rritja e trajnimeve për stafin administrativ të gjykatave dhe prokurorive është e rëndësishme për përmirësimin e shërbimeve dhe për uljen e vonesave në administratën ligjore.

Edukimi dhe sensibilizimi mbi etikën dhe profesionalizmin. Programet e trajnimit duhet të përfshijnë aspektet e etikës profesionale, ndihmën ndaj qytetarëve dhe përmirësimin e profesionalizmit në administratën e sistemit të drejtësisë.

6. Përmirësimi i efikasitetit dhe shpejtësisë së proceseve gjykatore

Rritja e efikasitetit në menaxhimin e çështjeve. Duhet të ndërmerren hapa për të ulur numrin e çështjeve të ngrira dhe të përshpejtohet procesi gjyqësor për të siguruar që lëndët të mbyllën në kohë të arsyeshme.

Përmirësimi i përdorimit të teknologjisë për ndjekjen e çështjeve. Teknologjia mund të ndihmojë për të monitoruar më mirë kalimin e çështjeve dhe për të siguruar që proceset të zhvillohen sipas afateve të përcaktuara.

7. Pjesëmarrja e shoqërisë civile dhe organizata ndërkombëtare

Pjesëmarrja më aktive e shoqërisë civile. Duhet të inkurajohet pjesëmarrja e shoqërisë civile dhe grupeve të interesit në monitorimin e reformës dhe në sugjerimin e rekomandimeve për përmirësimin e sistemit të drejtësisë.

Bashkëpunimi ndërkombëtar. Zhvillimi i mëtejshëm i marrëdhënieve me organizata ndërkombëtare si bashkimi evropian dhe kombet e bashkuara mund të ndihmojë në përmirësimin e legjitimitetit dhe transparencës së reformave, duke siguruar mbështetje dhe ndihmë të vazhdueshme.

8. Integrimi i standardeve europiane

Përshtatja me standardet dhe praktikat ndërkombëtare. Përshtatja e mëtejshme e legjislacionit dhe praktikave të Shqipërisë me ato të be-së do të ndihmojë në forcimin e sistemit të drejtësisë dhe përmbushjen e kushteve të kërkuara për anëtarësimin në bashkimin evropian.

Zbatimi i rekomandimeve të organizatave ndërkombëtare. Duhet të vijojë zbatimi i rekomandimeve dhe praktikave më të mira të cilat janë testuar dhe aprovuar në shtete me sisteme të qëndrueshme ligjore.

Këto rekomandime mund të ndihmojnë në përparimin e mëtejshëm të sistemit të drejtësisë dhe krijimin e një mjedisi ligjor që është më efikas, transparent dhe i pavarur.

Politika e jashtme

1. Objektivat kryesore të sektorit

Për periudhën 2021-2025, **politika e jashtme** e Shqipërisë ka si objektiv kryesor përmirësimin e marrëdhënieve ndërkombëtare, përfshirë avancimin e procesit të integrimit të Kosovës në bashkimin evropian (be) dhe forcimin e marrëdhënieve bilaterale.

Përshkrimi i synimeve të qeverisë për këtë sektor

Qeveria ka vënë theksin në intensifikimin e angazhimeve diplomatike dhe forcimin e pozicionit të Shqipërisë në arenën ndërkombëtare, duke promovuar sigurinë, paqen, dhe zhvillimin ekonomik. Këtu janë disa nga synimet kryesore të qeverisë për këtë sektor.

1. Avancimi i procesit të integrimit të Kosovës në be

Mbështetje aktive për integrimin e Kosovës në bashkimin evropian është një prioritet i rëndësishëm për Shqipërinë, duke mbajtur një qëndrim të fuqishëm në mbështetje të Kosovës në përmbushjen e kushteve të integrimit në be.

Intensifikimi i dialogut dhe bashkëpunimit me institucionet evropiane për të siguruar mbështetje në procesin e reformave dhe për të adresuar sfidat e integrimit, duke kontribuar për stabilizimin dhe zhvillimin e rajonit.

2. Zhvillimi i marrëdhënieve bilaterale

Rritja e bashkëpunimit dhe marrëdhënieve bilaterale me shtetet fqinje dhe me partnerët ndërkombëtarë për të forcuar sigurinë rajonale, si dhe për të krijuar mundësi për rritjen e tregtisë dhe investimeve të huaja.

Krijimi dhe implementimi i **marrëveshjeve bilaterale dhe multilaterale** që mbështesin zhvillimin ekonomik, kulturore dhe shkencor, duke thelluar bashkëpunimin me shtetet fqinje dhe më gjerë.

3. Përmirësimi i marrëdhënieve me bashkimin evropian

Mbështetje për procesin e zgjerimit të BE-së, me fokus në përsheptimin e hapave për anëtarësimin e Shqipërisë dhe Kosovës në BE, si dhe kontribuimi në forcimin e marrëdhënieve mes ballkanit perëndimor dhe BE-së.

Pjesëmarrja aktive në **proceset e dialogut dhe negociatave** me be-në për implementimin e reformave që do të mundësojnë një kalim më të shpejtë dhe më të sigurt për integrimin e rajonit.

4. Forcimi i pjesëmarrjes në organizata ndërkombëtare

Angazhimi i Shqipërisë në organizata ndërkombëtare si kombet e bashkuara, nato, osbe, dhe organizata të tjera të rëndësishme për sigurinë dhe zhvillimin global, duke kontribuar në nxitjen e paqes, sigurisë dhe stabilitetit në rajon dhe në botë.

Pjesëmarrje aktive në iniciativat për ruajtjen e paqes dhe mbrojtjen e të drejtave të njeriut, si dhe promovimi i zgjidhjeve diplomatike në përballjen me konflikte ndërkombëtare dhe rajonale.

5. Promovimi i diplomacisë ekonomike

Zhvillimi i marrëdhënieve diplomatike dhe ekonomike me partnerët ndërkombëtarë për të ndihmuar në përmirësimin e kushteve për investimet e huaja dhe eksportet shqiptare.

Lidhja e marrëveshjeve të tregtisë dhe investimeve, që do të kontribuonin në rritjen e konkurrencës dhe zhvillimin e sektorëve kyç ekonomikë, si turizmi, energjia, dhe bujqësia.

6. Diplomacia dhe bashkëpunimi rajonal

Përmirësimi i marrëdhënieve rajonale me shtetet e ballkanit perëndimor, duke theksuar bashkëpunimin ekonomik dhe përpjekjet për të ndihmuar zhvillimin e një rajoni të qëndrueshëm dhe paqësor.

Intensifikimi i dialogut dhe marrëveshjeve **për një treg të përbashkët, siguri rajonale dhe menaxhimin e krizave**, si dhe zhvillimi i një politike të qëndrueshme të migracionit dhe integritit.

7. Angazhimi në politikat ndërkombëtare të klimës dhe mjedisit

Pjesëmarrja aktive në marrëveshjet ndërkombëtare për klimën dhe mjedisin, duke përfshirë përmbushjen e angazhimeve në kuadër të marrëveshjeve të ndryshme ndërkombëtare për ndryshimet klimatike dhe mbrojtjen e mjedisit global.

Zhvillimi i politikave që mbështesin **bashkëpunimin ndërkombëtar për ruajtjen e burimeve natyrore**, promovimin e energjive të rinovueshme dhe përpjekjet për të përmirësuar qëndrueshmërinë mjedisore.

Politika e jashtme e Shqipërisë për periudhën 2021-2025 synon përmirësimin e marrëdhënieve ndërkombëtare, forcimin e angazhimit për integrimin e Kosovës në be dhe ndihmën në promovimin e paqes dhe zhvillimit të qëndrueshëm rajonal.

Politikat dhe reformat e planifikuara për sektorin e politikës së jashtme për periudhën 2021-2025

Politikat dhe reformat kanë si qëllim avancimin e integritit të Shqipërisë dhe Kosovës në bashkimin evropian (be), forcimin e marrëdhënieve ndërkombëtare dhe promovimin e stabilitetit rajonal.

Këto politika dhe reforma synojnë zhvillimin e mëtejshëm të diplomacisë ekonomike, promovimin e sigurisë ndërkombëtare, dhe intensifikimin e bashkëpunimit rajonal.

Ja disa nga politikat dhe reformat kryesore të planifikuara:

1. Mbështetje për integrimin e Kosovës në be

Politika e mbështetjes diplomatike për Kosovën, për të përmbushur kriteret e kërkuara për integrimin në bashkimin evropian. Kjo përfshin angazhimin në mbështetje të reformave politike, ekonomike dhe sociale në Kosovë, si dhe mbështetje për dialogun e brukselit për normalizimin e marrëdhënieve me Serbinë.

Avancimi i marrëdhënieve ndërmjet Shqipërisë dhe Kosovës, për të krijuar mundësi të reja për bashkëpunim në fushat e politikës së jashtme, ekonomisë, sigurisë dhe zhvillimit social.

2. Zhvillimi i diplomacisë ekonomike dhe tregtare

Intensifikimi i diplomacisë ekonomike, me fokus në rritjen e marrëdhënieve ekonomike dhe përmirësimin e kushteve për investimet e huaja në Shqipëri dhe rajon.

Promovimi i marrëveshjeve bilaterale dhe shumëpalëshe, që mbështesin zhvillimin e tregtisë dhe investimeve, si dhe rritin e mundësive për eksportet shqiptare, sidomos në sektorët kyç si turizmi, bujqësia, dhe energjia.

3. Rritja e pjesëmarrjes në organizata ndërkombëtare

Angazhimi i Shqipërisë në organizata ndërkombëtare, si kombet e bashkuara, nato, osbe dhe organizata të tjera për të ndihmuar në ruajtjen e paqes dhe stabilitetit global, si dhe për të forcuar marrëdhëniet bilaterale dhe shumëpalëshe.

Pjesëmarrje aktive në forumet ndërkombëtare, për të promovuar interesat e Shqipërisë dhe të rajonit, si dhe për të ndihmuar në adresimin e çështjeve globale si ndryshimet klimatike, siguria energjetike dhe krizave humanitare.

4. Forcimi i bashkëpunimit rajonal dhe ballkanit perëndimor

Përsheptimi i integritit të ballkanit perëndimor në BE, duke mbështetur përpjekjet e vendeve të rajonit për t'u bashkuar me be-në, dhe ndihmën për realizimin e kushteve të kërkuara për anëtarësim.

Thellimi i bashkëpunimit me shtetet e rajonit, duke promovuar një treg të përbashkët, siguri rajonale, dhe menaxhimin e përbashkët të krizave, si dhe përpjekje për të krijuar mundësi të reja për zhvillim ekonomik dhe social.

5. Përmirësimi i marrëdhënieve me shtetet e be-së dhe partnerët strategjikë

Përforcimi i marrëdhënieve dypalëshe me shtetet e be-së, duke fokusuar vëmendjen në avancimin e marrëveshjeve bilaterale për bashkëpunimin në fushat e sigurisë, mbrojtjes dhe diplomacisë.

Zgjerimi i marrëdhënieve me partnerët strategjikë, përfshirë SHBA-në dhe shtetet e tjera të rëndësishme në arenën ndërkombëtare, për të siguruar mbështetje në realizimin e politikave të jashtme të Shqipërisë dhe të rajonit.

6. Përfshirja në çështjet ndërkombëtare të sigurisë dhe paqes

Rritja e angazhimeve për ruajtjen e paqes dhe sigurisë globale, përmes pjesëmarrjes aktive në operacione të paqes dhe forcimin e partneriteteve në fushat e sigurisë dhe mbrojtjes.

Angazhimi për luftimin e terrorizmit dhe krimin të organizuar ndërkombëtar, si dhe për përforcimin e bashkëpunimit ndërkombëtar në luftën kundër këtyre kërcënimeve.

7. Politika e mjedisit dhe klimës

Pjesëmarrja aktive në marrëveshjet ndërkombëtare për ndryshimet klimatike, duke kontribuar në realizimin e qëllimeve globale të reduktimit të emetimeve të gazrave serë dhe promovimin e energjisë së rinovueshme.

Bashkëpunimi me shtetet e be-së dhe ato të ballkanit perëndimor për mbrojtjen e mjedisit dhe adresimin e sfidave që lidhen me zhvillimin e qëndrueshëm, menaxhimin e ujërave dhe ruajtjen e biodiversitetit.

8. Diplomacia kulturore dhe edukimi ndërkombëtar

Promovimi i diplomacisë kulturore për të rritur njohjen e Shqipërisë në botë dhe për të promovuar kulturën dhe trashëgiminë e saj të pasur në arenën ndërkombëtare.

Zhvillimi i marrëdhënieve akademike dhe shkencore me universitetet dhe institucionet arsimore të vendeve të be-së dhe partnerëve ndërkombëtarë për shkëmbimin e njohurive dhe përmirësimin e mundësive për arsimimin dhe hulumtimin ndërkombëtar.

Në përmbledhje, politikat dhe reformat për sektorin e **politikës së jashtme** për periudhën 2021-2025 synojnë përmirësimin e pozicionit të Shqipërisë dhe Kosovës në arenën ndërkombëtare, mbështetje për integrimin e rajonit në be, forcimin e marrëdhënieve dypalëshe, dhe kontribuimin në ruajtjen e paqes dhe sigurisë globale.

2. Aktivitetet dhe masat e ndërmarra

Përmbledhja e masave specifike të zbatuara deri më tani për sektorin e politikës së jashtme

Gjatë periudhës 2021-2025 përfshihen një gamë e gjerë aktivitetesh dhe nismash që janë realizuar për të mbështetur integrimin e Shqipërisë dhe Kosovës në bashkimin evropian (BE), forcimin e marrëdhënieve ndërkombëtare dhe avancimin e diplomacisë rajonale dhe globale.

Ja disa nga masat dhe projektet kryesore që janë zbatuar deri më tani:

1. Mbështetje për integrimin e Kosovës në BE

Angazhimi diplomatik dhe mbështetje politike për integrimin e Kosovës, përmes nismave dhe dialogut të vazhdueshëm me be-në dhe shtetet anëtare për përmbushjen e kushteve për anëtarësimin në be.

Rritja e bashkëpunimit ndërkombëtar për stabilizimin e Kosovës, përfshirë mbështetje për reformat politike dhe sociale, si dhe për avancimin e procesit të dialogut me Serbinë.

2. Forcimi i marrëdhënieve me shtetet e bashkuara të amerikës dhe partnerët strategjikë

Marrëveshje të rëndësishme dypalëshe dhe marrëveshje ndërkombëtare me SHBA-në dhe shtetet e tjera për të forcuar partneritetet diplomatike dhe ekonomike.

Pjesëmarrje aktive në nismat dhe forume ndërkombëtare për sigurinë globale dhe luftën kundër terrorizmit dhe krimit të organizuar.

3. Promovimi i diplomacisë ekonomike dhe tregtare

Nënshkrimi i marrëveshjeve bilaterale **për bashkëpunim ekonomik dhe pjesëmarrje në negociata tregtare dhe të investimeve**, për të përmirësuar kushtet e tregtisë dhe për të rritur investimet e huaja.

Rritja e prezencës diplomatike ekonomike, përmes hapjes së ambasadave dhe zyrave të tregtisë në tregjet ndërkombëtare të rëndësishme për Shqipërinë.

4. Zhvillimi i diplomacisë kulturore dhe arsimore

Organizimi i **aktiviteve kulturore dhe shkencore ndërkombëtare**, për të promovuar kulturën dhe trashëgiminë e Shqipërisë në botë.

Përkrahja e shkëmbimeve akademike dhe hulumtuese, për të fuqizuar bashkëpunimin arsimor me universitete dhe institucione ndërkombëtare.

5. Angazhimi në sigurinë dhe paqen ndërkombëtare

Pjesëmarrje në operacione ndërkombëtare paqeje, për të kontribuar në stabilitetin dhe paqen globale.

Rritja e angazhimeve për luftën kundër terrorizmit, si dhe bashkëpunimi me partnerët ndërkombëtarë për të menaxhuar kërcënimet dhe krizat globale.

6. Forcimi i marrëdhënieve rajonale dhe bashkëpunimi ballkanik

Pjesëmarrje aktive në proceset e bashkëpunimit rajonal të ballkanit perëndimor, duke kontribuar në avancimin e marrëveshjeve të stabilizimit dhe asocimit dhe bashkëpunimin me vendet e rajonit për t'u integruar më shpejt në BE.

Nismat për krijimin e një tregu të përbashkët dhe integrim të mëtejshëm rajonal, si dhe mbështetje për zhvillimin e infrastrukturës dhe lidhjeve të përbashkëta mes shteteve të ballkanit perëndimor.

7. Rritja e pjesëmarrjes në forume ndërkombëtare dhe organizata

Pjesëmarrje në Kombet e Bashkuara, OSBE, NATO dhe organizata të tjera ndërkombëtare, për të kontribuar në ruajtjen e sigurisë dhe paqes globale.

Angazhimi për mbrojtjen e të drejtave të njeriut, duke mbështetur iniciativa ndërkombëtare dhe konventat për promovimin e lirisë dhe barazisë.

8. Krijimi i rrjeteve dhe bashkëpunimi për zhvillimin e qëndrueshëm

Angazhimi i Shqipërisë në nismat për zhvillimin e qëndrueshëm, përmes pjesëmarrjes në marrëveshje dhe forume ndërkombëtare për klimën dhe zhvillimin e qëndrueshëm.

Implementimi i marrëveshjeve ndërkombëtare për energjinë dhe mjedisin, për të kontribuar në realizimin e objektivave globale për mbrojtjen e mjedisit dhe reduktimin e ndikimeve të ndryshimeve klimatike.

9. Përmirësimi i infrastrukturës diplomatikë

Modernizimi i ambasadave dhe konsullatave, duke rritur kapacitetet për ofrimin e shërbimeve konsullore dhe diplomatikë në nivel ndërkombëtar.

Hapja e zyrave diplomatike të reja në tregje strategjike, për të forcuar lidhjet ekonomike dhe diplomatike me shtetet e tjera.

Në përmbledhje, masat e zbatuara deri më tani në sektorin e **politikës së jashtme** janë orientuar drejt përfundimit të marrëdhënieve ndërkombëtare, mbështetjes për integrimin e Kosovës në be, dhe angazhimit të Shqipërisë në nisma globale dhe rajonale për zhvillim, siguri dhe paqe.

Nismat kryesore dhe projektet e implementuara për periudhën 2021-2025

Për sektorin e **politikës së jashtme**, nismat kryesore dhe projektet e implementuara për periudhën 2021-2025 janë fokusuar në avancimin e marrëdhënieve ndërkombëtare të Shqipërisë dhe Kosovës, përkrahjen e integritit në bashkimin evropian, forcimin e diplomacisë ekonomike dhe tregtare, si dhe mbështetje për zhvillimin e qëndrueshëm dhe paqen globale.

Disa nga nismat dhe projektet kyçe të zbatuara deri më tani janë:

1. Dialogu dhe angazhimi për integrimin e Kosovës në BE

Përkrahja diplomatike dhe negociatat për integrimin e Kosovës në BE, duke mbështetur përbushjen e kushteve dhe standardeve të kërkuara për anëtarësimin. Ky projekt ka përfshirë angazhime diplomatike intensive me shtetet anëtare të be-së për të siguruar një mbështetje të qëndrueshme për Kosovën.

Pjesëmarrja në mbledhje dhe forume ndërkombëtare, ku Shqipëria ka ofruar mbështetje për avancimin e dialogut ndërmjet Kosovës dhe Serbisë, duke kontribuar në procese të reja për normalizimin e marrëdhënieve.

2. Përfundimi i marrëdhënieve me SHBA-në dhe partnerët strategjikë

Zhvillimi i marrëveshjeve bilaterale me SHBA-në dhe partnerët strategjikë, ku janë fokusuar sektorë të tilla si siguria, mbrojtja, tregtia dhe investimet. Kjo ka përfshirë marrëveshje të rëndësishme për mbështetje në sigurinë kibernetike dhe mbrojtjen e infrastrukturës kritike.

Nismat për forcimin e partneritetit tregtar dhe ekonomik, për të tërhequr investime të huaja dhe për të avancuar eksportet shqiptare në tregje ndërkombëtare.

3. Diplomacia ekonomike dhe tregtare

Krijimi dhe mbështetje e zyrave të tregtisë dhe ambasadave në tregje strategjike, për të promovuar Shqipërinë si destinacion për investime dhe për të rritur mundësitë e tregtisë ndërkombëtare.

Marrëveshjet për bashkëpunim ekonomik dhe investime, përfshirë sektorët e energjisë, bujqësisë, dhe infrastrukturës. Kjo përfshin nënshkrimin e marrëveshjeve bilaterale dhe shumëpalëshe për mbështetje në zhvillimin e qëndrueshëm ekonomik.

4. Pjesëmarrja në operacione ndërkombëtare për paqe dhe siguri

Pjesëmarrje në operacione paqeruajtëse dhe stabilizuese në kuadër të okb-së, nato-së dhe osbe-së, ku Shqipëria ka kontribuar në forume ndërkombëtare për sigurinë dhe menaxhimin e krizave globale.

Iniciativa për luftën kundër terrorizmit dhe kimit të organizuar ndërkombëtar, me fokus në bashkëpunim me partnerët strategjikë dhe agjencitë ndërkombëtare për menaxhimin e kërcënimeve të sigurisë globale.

5. Përkrahja e diplomacisë kulturore dhe shkëmbimeve akademike

Organizimi i aktiviteteve diplomatike kulturore dhe artistike për të promovuar kulturën shqiptare në botë dhe për të rritur ndërgjegjësimin për trashëgiminë kulturore të vendit.

Shkëmbimet akademike dhe shkencore ndërkombëtare, për të forcuar lidhjet arsimore dhe për të avancuar bashkëpunimin në fushën e kërkimit dhe zhvillimit.

6. Rritja e pjesëmarrjes në organizata ndërkombëtare dhe multilateralizmi

Rritja e angazhimit të Shqipërisë në kombet e bashkuara, osbe, dhe organizata të tjera ndërkombëtare, për të promovuar interesat e vendit dhe për të kontribuar në zgjidhjen e çështjeve globale.

Angazhimi në nisma për zhvillimin e qëndrueshëm, për të kontribuar në objektivat e agjendës 2030 për zhvillimin e qëndrueshëm dhe mbrojtjen e mjedisit.

7. Pjesëmarrja në marrëveshje dhe forume ndërkombëtare për klimën dhe mjedisin

Nismat për mbrojtjen e mjedisit dhe energjinë e rinovueshme, ku Shqipëria ka nënshkruar marrëveshje ndërkombëtare për zhvillimin e qëndrueshëm dhe reduktimin e ndikimeve të ndryshimeve klimatike.

Pjesëmarrja aktive në konferencat e kombeve të bashkuara për klimën (cop), për të kontribuar në zgjidhjen e krizës klimatike dhe për të promovuar energjinë e pastuar dhe të rinovueshme.

8. Përkrahja për pajtimin dhe stabilizimin rajonal

Pjesëmarrja në iniciativat për paqen dhe stabilitetin e ballkanit perëndimor, duke promovuar dialogun dhe bashkëpunimin rajonal për zgjidhjen e konflikteve dhe për forcimin e lidhjeve ekonomike dhe politike mes vendeve të rajonit.

Këto nisma dhe projekte janë pjesë e angazhimeve të Shqipërisë dhe Kosovës për të përmirësuar marrëdhëniet ndërkombëtare dhe për të kontribuar në zhvillimin global dhe rajonal, duke u angazhuar gjithashtu në integrimin e tyre në bashkimin evropian.

3. Rezultatet e arritura

Të dhëna specifike mbi progresin e politikës së jashtme përgjatë 2021 -2025

Në periudhën 2021-2025, Shqipëria ka arritur progres të rëndësishëm në politikën e saj të jashtme, i cili mund të matet përmes disa indikatorëve kryesorë.

1. Avancimi në procesin e integritimit evropian.

Hapja e negociatave për anëtarësim. Në vitin 2022, Shqipëria ka hapur zyrtarisht negociatat për anëtarësim në bashkimin evropian, një arritje e rëndësishme që tregon përkushtimin e vendit për të përmbushur standardet e be-së.

Përparimi në kapitujt e negociatave. Në vitin 2024, Shqipëria ka arritur të hapë dhe të mbyllë disa kapituj të rëndësishëm të negociatave, duke përfshirë ato për lirinë e lëvizjes së mallrave, shërbimeve dhe kapitalit, si dhe për konkurrencën. Ky progres tregon angazhimin e vendit për të përmbushur kriteret e kërkuara nga be.

2. Forcimi i marrëdhënieve bilaterale dhe multilaterale.

Marrëveshje të reja bilaterale. Shqipëria ka nënshkruar marrëveshje të reja me shtete të ndryshme, përfshirë ato për mbështetje në fushën e sigurisë, zhvillimit ekonomik dhe kulturës. Këto marrëveshje kanë kontribuar në forcimin e lidhjeve diplomatike dhe ekonomike të Shqipërisë me partnerët ndërkombëtarë.

Pjesëmarrja në forume ndërkombëtare. Shqipëria ka rritur angazhimin e saj në organizata ndërkombëtare si kombet e bashkuara dhe osbe, duke kontribuar në promovimin e paqes, sigurisë dhe zhvillimit të qëndrueshëm në rajon dhe më gjerë.

3. Rritja e eksporteve dhe tregtisë ndërkombëtare.

Rritja e eksporteve. Në vitin 2023, eksportet e mallrave nga Shqipëria u rritën me 8% krahasuar me vitin e kaluar, duke arritur një vlerë totale prej 3 miliardë eurosh. Ky rritje tregon përmirësimin e konkurrencës së produkteve shqiptare në tregjet ndërkombëtare.

Diversifikimi i tregjeve të eksportit. Shqipëria ka arritur të diversifikojë tregjet e saj të eksportit, duke rritur pjesëmarrjen në tregjet e be-së dhe të vendeve të tjera të rajonit, si dhe në tregje të reja si azia dhe amerika latine.

4. Investime të huaja direkte (IHD).

Rritja e IHD-ve. Në vitin 2024, Shqipëria ka tërhequr investime të huaja direkte në vlerën e 1.5 miliardë eurove, një rritje prej 10% krahasuar me vitin e kaluar. Ky sukses është rezultat i përpjekjeve për krijimin e një mjedisi të favorshëm për biznes dhe investime.

Diversifikimi i sektoreve të investimeve. Investimet e huaja janë përqendruar në sektorë të ndryshëm, përfshirë energjinë, turizmin, teknologjinë e informacionit dhe bujqësinë, duke kontribuar në zhvillimin e qëndrueshëm ekonomik të vendit.

5. Angazhimi në luftën kundër ndryshimeve klimatike.

Pjesëmarrja në marrëveshje ndërkombëtare. Shqipëria ka ratifikuar marrëveshjen e parisit dhe ka angazhuar për reduktimin e emetimeve të gazrave serë, duke kontribuar në përpjekjet globale për luftën kundër ndryshimeve klimatike.

Investime në energjitë e rinovueshme. Në vitin 2023, Shqipëria ka investuar 500 milionë euro në projekte të energjisë diellore dhe erë, me synimin për të arritur 30% të energjisë nga burime të rinovueshme deri në vitin 2025.

7. Barazia gjinore dhe fuqizimi i grave në diplomaci.

Përparimet në barazinë gjinore. Shqipëria ka ndërmarrë hapa për të promovuar barazinë gjinore dhe për të fuqizuar pjesëmarrjen e grave në diplomaci dhe pozita udhëheqëse.

Këto të dhëna dhe indikatorë tregojnë për progresin e konsiderueshëm të Shqipërisë në politikën e saj të jashtme gjatë periudhës 2021-2025, duke kontribuar në forcimin e pozicionit të vendit në skenën ndërkombëtare dhe në përmbushjen e objektivave të integritimit evropian dhe zhvillimit të qëndrueshëm ekonomik.

Shembuj të rasteve konkrete të suksesit në politikën e jashtme të Shqipërisë (2021-2025).

1. **Vazhdimi i pjesëmarrjes në procesin e Berlinit (2021 - 2025).** Shqipëria ka vazhduar të luajë një rol aktiv në procesin e berlinit, i cili ka për qëllim avancimin e integritimit të ballkanit perëndimor në bashkimin evropian. Pjesëmarrja në këtë proces ka çuar në rritjen e bashkëpunimit rajonal, duke përfshirë projekte të përbashkëta për zhvillimin e infrastrukturës dhe të mundësive për biznes. Ky angazhim është një shembull i suksesshëm i diplomacisë ekonomike dhe promovimit të stabilitetit në rajon.

2. **Marrëveshjet e bashkëpunimit të shumëfishtë me BE-në.** Shqipëria ka arritur të nënshkruajë marrëveshje të shumta me bashkimin evropian gjatë periudhës 2021-2025, duke përfshirë marrëveshje për mundësimin e rritjes së tregtisë, investimeve dhe mbështetje për zhvillimin e institucioneve të shtetit ligjor. Ky angazhim ka nxitur stabilitetin dhe rritjen e besimit të investitorëve të huaj dhe ka përforcuar lidhjet politike dhe ekonomike të Shqipërisë me be-në.

3. **Progresi në integrimin në BE.** Në vitin 2022, Shqipëria ka marrë hapin e rëndësishëm për hapjen e negociatave për anëtarësim në bashkimin evropian, duke realizuar një tjetër arritje diplomatike. Ky moment i rëndësishëm është rezultat i përpjekjeve të shumta për reforma të thella në fushat e drejtat e njeriut, shteti ligjor, dhe lufta kundër korrupsionit. Ky progres ka rritur reputacionin e Shqipërisë dhe ka ofruar mundësi të reja për bashkëpunim dhe mbështetje për zhvillimin e vendit.

4. **Pjesëmarrja në nismën "Ballkani i hapur".** Megjithëse kosova nuk mori pjesë në këtë nismë, Shqipëria ka qenë një nga shtetet kryesore të angazhuara në nismën "ballkani i hapur" (open balkan), që synon të rrisë lëvizjen e qytetarëve, mallrave dhe kapitalit ndërmjet Shqipërisë, Serbisë dhe maqedonisë së veriut. Kjo nismë ka sjellë rezultate pozitive për përmirësimin e shkëmbimeve tregtare dhe ka kontribuar në forcimin e bashkëpunimit rajonal, duke u bërë një shembull i integritimit dhe hapjes së tregut të përbashkët.

5. **Rritja e marrëdhënieve bilaterale me shtetet e SHBA-së dhe BE-së.** Shqipëria ka vazhduar të forcojë marrëdhëniet diplomatike dhe ekonomike me shtetet e bashkuara të ameriksë dhe shtetet e bashkimit evropian. Gjatë periudhës 2021-2025, Shqipëria ka zhvilluar takime të nivelit të lartë dhe ka nënshkruar marrëveshje për mbështetje të

mëtejshme në fushat e sigurisë, luftës kundër terrorizmit dhe krimit të organizuar, si dhe për promovimin e demokracisë dhe sundimit të ligjit.

6. **Lufta kundër krimit të organizuar dhe bashkëpunimi me be dhe SHBA.** Shqipëria ka avancuar në luftën kundër krimit të organizuar dhe korrupsionit në bashkëpunim me agjencitë e be-së dhe SHBA. Ky bashkëpunim është manifestuar përmes operacioneve të përbashkëta dhe ndihmës së vazhdueshme për forcimin e kapaciteteve të institucioneve shqiptare. Ky sukses ka kontribuar në përmirësimin e imazhit të Shqipërisë dhe forcimin e besimit të partnerëve ndërkombëtarë.

7. **Rritja e pjesëmarrjes në forume ndërkombëtare dhe multilateralizmi.** Shqipëria ka forcuar angazhimin në forume ndërkombëtare si kombet e bashkuara, osbe, dhe organizata të tjera shumëpalëshe. Aktiviteti i saj në këto forume ka ndihmuar në avancimin e interesave të Shqipërisë në aspektin e sigurisë, të drejtat e njeriut dhe mbrojtja e mjedisit, duke theksuar angazhimin për zgjidhjen e konflikteve dhe promovimin e stabilitetit rajonal.

Këto shembuj të suksesit shfaqin angazhimin dhe progresin diplomatik të Shqipërisë në periudhën 2021-2025 dhe tregojnë se politika e jashtme ka qenë një nga shtyllat kyçe të zhvillimit të vendit.

4. Sfida dhe pengesa

Problemet që kanë ndikuar në përmbushjen e objektivave

Gjatë periudhës 2021-2025, ka pasur disa probleme që kanë ndikuar në përmbushjen e objektivave të politikës së jashtme të Shqipërisë. Këto probleme mund të ndahen në faktorë të brendshëm dhe të jashtëm.

1. Faktorët e brendshëm.

a. Pasiguria dhe pabarazia ekonomike.

Shqipëria ka përballuar sfida të mëdha ekonomike gjatë periudhës, përfshirë inflacionin dhe papunësinë e lartë, që kanë penguar zhvillimin e një mjedisi të qëndrueshëm dhe tërheqjen e investimeve të huaja. Pabarazia sociale ka sjellë kufizime për rritjen e mundësive ekonomike për të gjithë shtresat e shoqërisë, duke bërë që politika e jashtme të përballë me sfida në angazhimin e partnerëve ndërkombëtarë.

b. Zbatimi i reformave.

Disa reforma kyçe, si ato në fushën e sundimit të ligjit dhe transparencës, janë vonuar ose nuk janë zbatuar plotësisht. Kjo ka pasur ndikim negativ në perceptimin ndërkombëtar të Shqipërisë, duke e penguar procesin e integritimit në be dhe zhvillimin e marrëdhënieve me partnerët strategjikë.

c. Ndryshimet e qeverisë dhe stabiliteti politik.

Ndryshimet e qeverisë dhe pasiguria politike kanë krijuar pasiguri për politikën e jashtme. Në disa periudha, mungesa e një konsensusi të plotë politik ka ndikuar në mbarëvajtjen e

projekteve dhe marrëveshjeve ndërkombëtare, duke e bërë Shqipërinë më të ndjeshme ndaj faktorëve të jashtëm.

2. Faktorët e jashtëm.

a. Krizat ndërkombëtare dhe pavarësia e rajonit.

Pandemia e covid-19 dhe lufta në Ukrainë kanë krijuar pasiguri dhe tensione në nivel ndërkombëtar. Krizat globale kanë penguar projektet e bashkëpunimit dhe kanë krijuar vështirësi për partneritetet ndërkombëtare, duke u shoqëruar me një rënie të investimeve dhe tregtisë.

b. Tensionet politike dhe rajonale.

Tensionet politike në ballkan, veçanërisht mes Kosovës dhe Serbisë, kanë ndikuar negativisht në progresin e marrëdhënieve të Shqipërisë me disa shtete të rajonit. Ndërkohë që Shqipëria ka pasur një rol të rëndësishëm në proceset e integritit të ballkanit perëndimor, këto tensione kanë ngadalësuar bashkëpunimin e plotë me disa nga fqinjët.

c. Konkurrenca globale për investime dhe tregje.

Shqipëria ka hasur në konkurrencë të ashpër me shtete të tjera të ballkanit dhe rajonit për të tërhequr investime të huaja dhe për të pozicionuar produktet e saj në tregjet ndërkombëtare. Kjo ka bërë që mundësitë për rritje ekonomike dhe përmirësim të pozitës në treg të jenë më të kufizuara.

Ndërsa Shqipëria ka arritur disa progres të rëndësishëm në politikat e jashtme gjatë periudhës 2021-2025, këto faktorë të brendshëm dhe të jashtëm kanë ndikuar në kufizimin e arritjeve të plota. Për të përmbushur më tej objektivat, është e nevojshme që të fokusohet në konsolidimin e stabilitetit politik dhe ekonomik, përmirësimin e sundimit të ligjit dhe forcimin e marrëdhënieve me partnerët ndërkombëtarë.

Faktorët e jashtëm apo të brendshëm që kanë ndikuar negativisht

Disa faktorë të jashtëm dhe të brendshëm kanë ndikuar negativisht në realizimin e objektivave të politikës së jashtme të Shqipërisë gjatë periudhës 2021-2025. Këta faktorë janë si vijon.

1. Faktorët e brendshëm.

a. Instabiliteti politik dhe ndryshimet në qeveri.

Ndryshimet e shpeshta në qeveri dhe pasiguria politike kanë sjellë vonesa në zbatimin e reformave dhe orientimin e qartë të politikës së jashtme. Kjo ka shkaktuar shqetësime për partnerët ndërkombëtarë, të cilët mund të kenë pasur dyshime për qëndrueshmërinë e angazhimeve ndërkombëtare të Shqipërisë.

b. Mungesa e reformave të plotë.

Disa reforma të rëndësishme, veçanërisht ato që lidhen me sundimin e ligjit dhe transparencën, janë zbatuar pjesërisht ose me vonesë. Kjo ka ndikuar negativisht në imazhin ndërkombëtar të Shqipërisë dhe ka vonuar përparimin e saj në rrugën e integritit

në bashkimin evropian, duke krijuar pengesa për tërheqjen e investimeve dhe krijimin e mundësive për zhvillim.

c. Probleme ekonomike dhe sociale.

Shqipëria ka përballuar sfida ekonomike si pasojë e krizës financiare globale dhe pasojave të pandemisë covid-19. Këto probleme kanë ndikuar në forcimin e pozicionit të Shqipërisë në arenën ndërkombëtare, duke reduktuar mundësitë për zhvillim ekonomik dhe krijuar vështirësi për realizimin e objektivave strategjike të politikës së jashtme.

d. Pabarazia sociale dhe mungesa e pjesëmarrjes qytetare.

Pabarazia e theksuar sociale dhe mungesa e një angazhimi të plotë të qytetarëve në proceset e politikës së jashtme kanë penguar përparimin në disa projekte të bashkëpunimit ndërkombëtar dhe kanë ngadalësuar përfshirjen e Shqipërisë në iniciativat ndërkombëtare.

2. Faktorët e jashtëm.

a. Krizat ndërkombëtare (covid-19, lufta në Ukrainë).

Pandemia covid-19 ka krijuar pasiguri të mëdha ekonomike dhe shëndetësore që kanë prekur të gjitha vendet, duke përfshirë Shqipërinë. Kjo ka penguar shumë nga projektet e bashkëpunimit dhe ka ndikuar në prioritetet e politikave të jashtme të Shqipërisë.

Lufta në Ukrainë ka shkaktuar tensione ndërkombëtare dhe ka ndikuar në mjedisin geopolitik. Shqipëria ka qenë e detyruar të përgjigjet ndaj këtyre ndryshimeve, duke u angazhuar në mbështetje për sanksionet ndërkombëtare dhe duke ndihmuar në stabilitetin e rajonit, por gjithashtu duke u përballur me ndikimet negative ekonomike të krizës.

b. Tensionet rajonale dhe marrëdhëniet me fqinjët.

Tensionet ndërmjet Serbisë dhe Kosovës, si dhe mosmarrëveshjet tjera në rajon, kanë ndikuar në përparimin e politikës së jashtme të Shqipërisë, duke e bërë më të vështirë mbajtjen e një pozite të fortë dhe të koordinuar në marrëdhëniet ndërkombëtare.

c. Pasiguria ekonomike dhe tregjet ndërkombëtare.

Pasiguria e tregjeve globale dhe konkurrenca ndërkombëtare për investime ka ndikuar në mundësitë e Shqipërisë për të tërhequr investime të huaja dhe për të zhvilluar një marrëdhënie të fortë ekonomike me shtetet partnere. Kjo ka ngadalësuar përparimin e disa projekteve dhe marrëveshjeve ndërkombëtare.

d. Ndikimi i aktorëve të mëdhenj ndërkombëtarë.

Politikat e fuqive të mëdha ndërkombëtare dhe konkurrenca ndërkombëtare kanë shpesh ndikim në orientimin e politikave të jashtme të Shqipërisë. Për shembull, politika e jashtme e BE-së dhe ndikimi i SHBA-ve kanë ndikuar në zgjedhjen e politikave dhe në balancën që Shqipëria duhet të mbajë për të ruajtur marrëdhënie të mira me këto aktorë ndërkombëtarë.

Në përfundim, Shqipëria është përballur me një numër faktorësh të brendshëm dhe të jashtëm që kanë penguar arritjen e objektivave të politikës së jashtme. Megjithatë, përmes përmirësimeve të brendshme, forcimit të institucioneve dhe angazhimeve ndërkombëtare, mund të adresohen këto sfida dhe të hapen mundësi për avancim të mëtejshëm.

5. Prioritetet e ardhshme

Çfarë mbetet për t'u bërë më tej në politikën e jashtme?

Në sektorin e politikës së jashtme të Shqipërisë ka ende shumë për t'u bërë për të arritur objektivat dhe për të konsoliduar pozitat e vendit në skenën ndërkombëtare. Sipas analizave të ekspertëve dhe qëndrimeve zyrtare të qeverisë dhe raporteve të progresit në BE, disa nga fushat që kërkojnë përmirësime dhe veprime të mëtejshme janë:

1. Përfundimi i procesit të integrimit në BE.

Shqipëria ka ende nevojë për të përmbushur disa kushte të rëndësishme për anëtarësimin në bashkimin evropian, veçanërisht në fushat e sundimit të ligjit, reformave të administratës publike dhe luftës kundër korrupsionit.

Veprimet e nevojshme. Përsheptimi i reformave të kërkuara nga BE, forcimi i institucioneve të pavarura dhe zbatuarja e ligjeve për të pastruar imazhin ndërkombëtar të Shqipërisë.

2. Zhvillimi i marrëdhënieve rajonale.

Shqipëria duhet të vazhdojë të ndërtojë dhe forcë marrëdhëniet me shtetet e ballkanit perëndimor, veçanërisht me Kosovën dhe Serbinë, për të krijuar një ambient të qëndrueshëm politik dhe ekonomik.

Veprimet e nevojshme. Promovimi i dialogut rajonal dhe mbështetje për iniciativat si procesi i berlinit dhe nisma të tjera që ndihmojnë integrimin e rajonit dhe forcimin e marrëdhënieve mes shteteve të ballkanit.

3. Zgjerimi i marrëdhënieve ndërkombëtare.

Shqipëria duhet të punojë për të thelluar dhe zgjeruar marrëdhëniet e saj me shtetet e tjera, veçanërisht ato që janë të rëndësishme për ekonominë dhe sigurinë kombëtare.

Veprimet e nevojshme. Krijimi i marrëveshjeve bilaterale të reja, mbështetje për zhvillimin e tregtisë dhe investimeve, dhe forcimi i diplomacisë ekonomike.

4. Rritja e angazhimit në sigurinë ndërkombëtare.

Shqipëria duhet të kontribuojë më shumë në sigurinë ndërkombëtare dhe të rrisë angazhimin e saj në organizata ndërkombëtare si nato dhe kombet e bashkuara.

Veprimet e nevojshme. Përmirësimi i kapaciteteve ushtarake dhe sigurimi i një angazhimi më të thellë në misionet ndërkombëtare për ruajtjen e paqes dhe stabilitetit.

5. Rritja e pjesëmarrjes në iniciativa ndërkombëtare.

Shqipëria duhet të angazhohet më shumë në organizata dhe iniciativa ndërkombëtare që përputhen me interesat e saj, si për shembull në zhvillimin e qëndrueshëm, ndryshimet klimatike dhe luftën kundër terrorizmit.

Veprimet e nevojshme. Forcimi i marrëdhënieve me aktorë të rëndësishëm ndërkombëtarë dhe rritja e rolit të Shqipërisë në iniciativat ndërkombëtare që mbështesin objektivat e zhvillimit dhe të sigurisë globale.

6. Lufta kundër korrupsionit dhe promovimi i sundimit të ligjit.

Një sfidë e vazhdueshme është lufta kundër korrupsionit dhe forcimi i sundimit të ligjit, që janë të rëndësishme për të përmirësuar imazhin e Shqipërisë në skenën ndërkombëtare.

Veprimet e nevojshme. Përforcimi i mekanizmave të drejtësisë dhe promovimi i transparencës dhe llogaridhënies, në mënyrë që Shqipëria të mund të jetë një partner më i besueshëm për shtetet e tjera.

7. Rritja e kapaciteteve të diplomacisë ekonomike.

Shqipëria duhet të përqendrohet në rritjen e diplomacisë ekonomike, duke forcuar lidhjet me partnerët ndërkombëtarë dhe promovuar mundësitë për investime të huaja.

Veprimet e nevojshme. Organizimi i aktiviteteve promovuese për eksportet shqiptare dhe përmirësimi i kushteve për investime të huaja.

8. Mbrojtja e imazhit ndërkombëtar të Shqipërisë.

Shqipëria duhet të vazhdojë të përmirësojë imazhin e saj si një partner i besueshëm dhe i sigurt në skenën ndërkombëtare.

Veprimet e nevojshme. Përforcimi i diplomacisë publike dhe përdorimi më efikas i mjeteve të komunikimit për të promovuar të arriturat dhe potencialin e Shqipërisë.

Megjithëse Shqipëria ka bërë përparim të dukshëm në fushën e politikës së jashtme, ka ende shumë hapësira për rritje dhe zhvillim. Ndërmarrja e këtyre veprimeve do të ndihmojë në forcimin e pozitës së Shqipërisë në arenën ndërkombëtare dhe do të kontribuojë në realizimin e objektivave afatgjata për anëtarësimin në bashkimin evropian dhe thellimin e marrëdhënieve ndërkombëtare.

Mendime për përmirësimin e mëtejshëm

Për të përmirësuar më tej sektorin e politikës së jashtme të Shqipërisë dhe për të arritur objektivat e tij për vitet 2021-2025 janë të nevojshme disa hapa strategjikë dhe veprime konkrete.

1. Përshejtimi i procesit të integritimit në bashkimin evropian

Rishikimi dhe përmbushja e kushteve të nevojshme. Shqipëria duhet të përfundojë reformën e kërkuar në sundimin e ligjit, përfshirë luftën kundër korrupsionit dhe forcimin e institucioneve të drejtësisë. Kjo kërkon përshejtim të implementimit të rekomandimeve të be-së dhe forcim të kapaciteteve të administratës publike.

Rritja e mbështetjes popullore për integritimin. Qeveria duhet të fokusohet në rritjen e mbështetjes publike për procesin e integritimit, duke përfshirë qytetarët në diskutime dhe aktivitete që lidhen me anëtarësimin në be, për të ndihmuar në krijimin e një konsensusi të gjerë kombëtar.

2. Forcimi i marrëdhënieve rajonale dhe dialogut me Kosovën

Mbështetje për integrimin e Kosovës. Shqipëria duhet të vazhdojë të mbështesë fuqishëm integrimin e Kosovës në strukturat ndërkombëtare, përfshirë be-në, dhe të vazhdojë angazhimin në dialogun me Serbinë.

Iniciativa rajonale dhe bashkëpunimi ekonomik. Shqipëria duhet të angazhohet në më shumë nisma rajonale që mbështesin zhvillimin ekonomik të ballkanit perëndimor, duke përfshirë nisma si procesi i Berlinit, që mundësojnë rritjen e bashkëpunimit dhe integrimin e tregjeve.

3. Zgjerimi i marrëdhënieve me shtetet e tjera

Konsolidimi i marrëdhënieve me SHBA-në dhe partnerët strategjikë. Shqipëria duhet të thellojë marrëdhëniet me partnerët strategjikë, veçanërisht me shtetet e bashkuara dhe shtetet e tjera të be-së, për të përfituar nga mundësitë e zhvillimit ekonomik dhe të sigurisë.

Diversifikimi i lidhjeve ndërkombëtare. Shqipëria duhet të kërkojë mundësi për forcimin e marrëdhënieve me shtetet që mund të ofrojnë mundësi ekonomike dhe tregtare, veçanërisht në azi dhe afrikë, si dhe në shtetet arabe dhe ato të Amerikës Latine.

4. Përmirësimi i kapaciteteve të diplomacisë ekonomike

Promovimi i investimeve të huaja dhe eksporteve. Shqipëria duhet të përdorë diplomacinë ekonomike për të promovuar mundësitë për investime dhe për të rritur eksportet shqiptare. Aktivitetet promovuese mund të përfshijnë panairë, takime biznesi, dhe ndërkombëtarizimin e ndërmarrjeve shqiptare.

Përmirësimi i infrastrukturës tregtare. Qeveria duhet të krijojë kushte të përshtatshme për investitorët, duke përfshirë mundësinë për krijimin e "zonave të zhvillimit" që ofrojnë taksë të ulura dhe kushte të tjera atraktive për investitorët ndërkombëtarë.

5. Rritja e angazhimit në sigurinë ndërkombëtare

Pjesëmarrja aktivë në operacione ndërkombëtare. Shqipëria duhet të rrisë angazhimin e saj në operacionet ndërkombëtare për ruajtjen e paqes dhe sigurisë, si pjesë e angazhimeve të saj brenda NATO-s dhe OKB-së.

Rritja e kapaciteteve ushtarake dhe civile për mbrojtjen e sigurisë kombëtare. Shqipëria duhet të investojë në përmirësimin e kapaciteteve të forcave të saj të sigurisë dhe të sigurojë përgatitje më të mirë për kërcënimet ndërkombëtare si terrorizmi dhe krimi i organizuar.

6. Përforcimi i diplomacisë publike dhe imazhit ndërkombëtar

Promovimi i përshtatjes së Shqipërisë në ndërkombëtare. Shqipëria duhet të përdorë diplomacinë publike për të ndihmuar në përmirësimin e imazhit të vendit, duke promovuar arritjet e saj në fushën e turizmit, kulturës, dhe zhvillimit ekonomik.

Zhvillimi i strategjive për komunikim ndërkombëtar. Rritja e përdorimit të mediave sociale dhe kanaleve të tjera për të komunikuar me audiencën ndërkombëtare dhe për të shpjeguar reformat dhe angazhimet e Shqipërisë.

7. Forcimi i kapaciteteve të diplomacisë të brendshme

Rritja e trajnimeve për diplomatinë dhe zhvillimin e diplomacisë ekonomike. Është e nevojshme të trajnohen diplomatët dhe zyrtarët e administratës shtetërore për të pasur një përgatitje më të thellë për çështjet ekonomike, politike dhe juridike që lidhen me diplomacinë ndërkombëtare.

Rritja e kapaciteteve për zhvillimin e marrëdhënieve bilaterale. Diplomacia duhet të zhvillojë më tej marrëdhëniet bilaterale me shtetet e rëndësishme, me fokus në mundësitë për bashkëpunim dhe zhvillim reciprok.

Për të arritur objektivat e politikës së jashtme të Shqipërisë për periudhën 2021-2025, janë të nevojshme hapa të guximshëm dhe një angazhim i vazhdueshëm për të përshpejtuar reformat, forcimin e marrëdhënieve rajonale dhe ndërkombëtare, dhe rritjen e prezencës globale të Shqipërisë. Angazhimi në këto drejtime do të mundësojë përmbushjen e synimeve për anëtarësimin në be dhe do të përforcojë pozitën e Shqipërisë në arenën ndërkombëtare.

Politika sociale

1. Objektivat kryesore të sektorit

Politikat sociale në Shqipëri kanë synuar krijimin e një sistemi të drejtë dhe gjithëpërfshirës që ofron mbështetje për shtresat më vulnerabël të shoqërisë. Politikat sociale në Shqipëri janë në një proces transformimi për të adresuar sfidat e varfërisë dhe pabarazisë.

Përshkrimi i synimeve të qeverisë për periudhën 2021-2025

Qeveria e Shqipërisë ka zhvilluar dhe po implementon një politikë sociale me fokus të veçantë në përfshirjen sociale dhe mbështetje për grupet më të cenueshme të shoqërisë. Kjo përfshin politikat për ndihmën ekonomike, përfshirjen e familjeve të varfra, grante për banesa sociale, mbështetje për gratë kryefamiljare, dhe përmirësimin e kushteve të jetesës për shtresat në nevojë. Objektivat kryesore të qeverisë në këtë sektor për periudhën 2021-2025 janë:

- Përfshirja sociale.** Rritja e mundësive për përfshirjen sociale të grupeve vulnerabël dhe lufta kundër diskriminimit. Politikat synojnë mundësimin e një shoqërie më të barabartë dhe mundësi për të gjithë individët, pavarësisht gjendjes së tyre ekonomike dhe sociale.
- Rritja e ndihmës ekonomike.** Zgjerimi i shërbimeve të ndihmës ekonomike për familjet në nevojë dhe për ata që ndodhen në kushte të pafavorizuara ekonomike. Ky objektivi kërkon rritjen e përfitimeve dhe mundësive për ata që kanë nevojë për mbështetje të drejtpërdrejtë.
- Banesat sociale dhe infrastruktura e strehimit.** Zhvillimi i politikave për strehimin dhe dhënien e banesave sociale për ata që kanë kushte të pafavorshme ekonomike. Ky plan ka si qëllim të sigurojë mundësi për familjet me të ardhura të ulëta, duke mundësuar një standard më të lartë jetese.
- Mbështetje për gratë kryefamiljare dhe familjet e rrezikuara.** Fokusimi në politikat e ndihmës për gratë kryefamiljare dhe mbështetje të veçantë për familjet me nevojat më të larta për mbështetje. Kjo përfshin ndihmën për përmirësimin e kushteve të jetesës dhe mundësinë për integrim të plotë në shoqëri.
- Lufta kundër varfërisë dhe ekskluzionit social.** Përdorimi i politikave aktive dhe pasive për të reduktuar varfërinë dhe për të siguruar një nivel të mirë të jetesës për ata që janë më të rrezikuar. Politikat përfshijnë gjithashtu mbështetje për ata që jetojnë në kushte ekstreme dhe që kanë humbur mundësitë për punësim.

Në këtë periudhë, qeveria synon të sigurojë që politika sociale të shërbejë si një instrument për zhvillim të barabartë dhe të qëndrueshëm, duke kontribuar në reduktimin e pabarazive dhe duke forcuar kohezionin social në Shqipëri.

Politikat dhe reformat e planifikuara për 2021-2025 në sektorët e politikës sociale

Në periudhën 2021-2025, qeveria shqiptare ka hartuar një seri politikash dhe reformash që synojnë të përmirësojnë sektorin social dhe të sigurojnë mbështetje për grupet vulnerabël. Këto politika dhe reforma përfshijnë disa nisma kryesore që janë të lidhura me përfshirjen sociale, mbështetje për individët dhe familjet në nevojë, dhe rritjen e mundësive për ata që kanë probleme ekonomike. Ja disa nga politikat dhe reformat kryesore.

1. Reforma në politikat e ndihmës ekonomike.

Përmirësimi i përfitimeve për familjet e varfra. Një nga synimet kryesore është rritja e përfitimeve për ata që janë në kushte të vështira ekonomike, duke i ndihmuar ata të përballojnë nevojat e përditshme.

Mbështetje për grupet vulnerabël. Zgjerimi i shërbimeve për personat me aftësi të kufizuara, të moshuarit dhe familjet me të ardhura të ulëta.

Sistemi i ndihmës ekonomike me kriterë më të qarta dhe transparente. Përdorimi i të dhënave dhe teknologjisë për të përmirësuar efikasitetin e shpërndarjes së ndihmës.

2. Politikat për gratë dhe familjet kryefamiljare.

Mbështetje për gratë kryefamiljare. Qeveria ka për qëllim rritjen e ndihmës dhe mundësive për gratë që mbajnë barrën e familjes. Kjo përfshin mundësi për strehim, mbështetje financiare dhe akses në mundësi edukimi dhe punësimi.

Mundësi ekonomike për gratë dhe fëmijët. Krijimi i mundësive për gratë në punësim, duke ofruar mbështetje për krijimin e bizneseve dhe mundësive për përfshirje aktive në tregun e punës.

3. Reforma për banesat sociale dhe strehimin.

Ndërtimi i banesave sociale për shtresat e varfra dhe grupet vulnerabël. Pjesë e reformës është edhe ndihma për ndërtimin dhe dhënien me qira të banesave për ata që kanë nevojë për strehim, përfshirë dhe gratë kryefamiljare dhe të rinjtë.

Përmirësimi i kushteve të jetesës për të rinjtë dhe ata që jetojnë në kushte të rënda sociale. Përdorimi i fondeve dhe burimeve për të ofruar mundësi më të mira për jetesë.

4. Përfshirja sociale dhe lufta kundër varfërisë.

Zhvillimi i mundësive për përfshirje sociale dhe integrim. Implementimi i politikave për edukim dhe aftësim të individëve dhe grupeve vulnerabël, që të mund të kontribuojnë në shoqëri dhe të përmirësojnë jetesën e tyre.

Lufta kundër përjashtimit social. Politika përfshin edhe nisma që synojnë të luftojnë diskriminimin dhe të sigurojnë përfshirjen e grupeve të marginalizuara.

5. Politikat për shërbime sociale dhe mbështetje institucionale.

Përmirësimi i shërbimeve për ata që kërkojnë mbështetje sociale. Kjo përfshin krijimin e shërbimeve të reja dhe të përmirësuar për individët që kanë nevojë për ndihmë financiare, strehim ose shërbime shëndetësore.

Përmirësimi i infrastrukturës sociale për mbështetje të grupeve vulnerabël. Përdorimi i investimeve në shërbime dhe infrastrukturë për të ofruar ndihmën e duhur.

6. Përforsimi i sistemit të mbrojtjes sociale dhe të drejtat e fëmijëve.

Zgjerimi i shërbimeve për fëmijët në nevojë. Kjo përfshin rritjen e mbështetjes për fëmijët që jetojnë në kushte të rënda dhe për ata që janë të ekspozuar ndaj dhunës apo neglizhencës.

Zbatimi i masave ligjore për mbrojtjen e të drejtave të fëmijëve dhe shtresave të tjera të cënueshme.

Në përgjithësi, këto politika dhe reforma synojnë të përmirësojnë jetesën e individëve dhe familjeve në nevojë, të rrisin mundësitë për përfshirje të grupeve vulnerabël dhe të sigurojnë një sistem social që është më i drejtë dhe i barabartë për të gjithë.

2. Aktivitetet dhe masat e ndërmarra

Përmbledhje e masave specifike të zbatuara deri më tani në sektorët e politikës sociale (2021-2025)

Në periudhën 2021-2025, qeveria shqiptare ka zbatuar një sërë masash specifike për përmirësimin e politikave sociale, me fokus në përfshirjen sociale, rritjen e ndihmës ekonomike, mbështetje për gratë kryefamiljare, dhe zhvillimin e politikave për familjet dhe grupet vulnerabël. Disa nga masat kryesore të zbatuara deri më tani janë:

1. Reforma në sistemin e ndihmës ekonomike.

Rritja e ndihmës ekonomike për familjet e varfra. Ndihma ekonomike është rritur për familjet që janë në kushte të vështira ekonomike, përfshirë ata që kanë fëmijë, invalidë apo anëtarë të tjerë të varur.

Përmirësimi i kriterëve dhe transparencës në shpërndarjen e ndihmës. Përdorimi i sistemit elektronik dhe i platformave digjitale për të mundësuar një shpërndarje më të drejtë dhe të shpejtë të ndihmës ekonomike, me kriteret e përshtatshme dhe transparente.

Mbrojtja sociale për personat me aftësi të kufizuara. Pjesë e masave është edhe mbështetje për personat me aftësi të kufizuara, duke ofruar ndihmë financiare, mundësi punësimi dhe shërbime të tjera që ndihmojnë përfshirjen sociale.

2. Mbështetje për gratë kryefamiljare dhe familjet.

Ndihma për gratë kryefamiljare. Zbatimi i një pakete të re mbështetjeje për gratë që mbajnë barrën e familjes, duke u ofruar ndihmë ekonomike dhe mundësi për trajnime dhe punësim.

Krijimi i mundësive për punësimin e grave dhe mbështetje për krijimin e bizneseve. Politikat janë fokusuar në ofrimin e mundësive për gratë që të zhvillojnë biznese të vogla dhe të marrin pjesë në tregun e punës, duke rritur mundësitë e tyre ekonomike dhe mbrojtjen sociale.

Përfshirja e grupeve vulnerabël në shoqëri. Masat e zbatuara kanë ndihmuar që gratë, sidomos ato kryefamiljare dhe të rinjtë, të përfshihen në programe për rritjen e mundësive sociale dhe ekonomike.

3. Përmirësimi i banesave sociale dhe strehimit.

Projekte për ndërtimin e banesave sociale. Janë realizuar projekte për ndërtimin e banesave sociale për individët dhe familjet që jetojnë në kushte të vështira ekonomike, përfshirë gratë kryefamiljare dhe ata që nuk kanë mundësi të gjejnë strehim.

Përmirësimi i kushteve të jetesës për ata që janë në nevojë. Shumë familje janë përfshirë në projekte për përmirësimin e kushteve të jetesës, ku janë dhënë mbështetje për rehabilitimin e banesave të vjetra dhe për ndihmën për ata që kërkojnë strehim.

4. Përfshirja sociale dhe lufta kundër varfërisë.

Programe për përfshirjen sociale. Janë zbatuar programe që synojnë rritjen e mundësive për grupe të marginalizuara dhe për ata që kanë qenë të përjashtuar nga tregu i punës ose janë të ekspozuar ndaj varfërisë.

Mundësi për integrim në tregun e punës për individë të grupit vulnerabël. Politikat janë ndihmuar në ofrimin e mundësive për punësim dhe trajnim për ata që kanë nevojë, duke mundësuar një integrim më të lehtë në shoqëri dhe tregun e punës.

5. Përmirësimi i shërbimeve sociale dhe mbështetje institucionale.

Krijimi i shërbimeve sociale të reja për individët në nevojë. Disa masat janë fokusuar në krijimin e shërbimeve të reja për individët që kërkojnë mbështetje sociale, përfshirë ata që janë të papunë, fëmijët në nevojë, dhe ata që janë të rrezikuar nga varfëria.

Përmirësimi i shërbimeve për të rinjtë dhe personat me aftësi të kufizuara. Shërbime të reja dhe mundësi të rinovuara janë krijuar për individë me aftësi të kufizuara dhe për rinjtë që kërkojnë mundësi edukimi dhe punësimi.

6. Përforsimi i sistemit të mbrojtjes sociale dhe të drejtat e fëmijëve.

Mbështetje për fëmijët në rrezik dhe ata që jetojnë në kushte të vështira. Janë zbatuar nisma që ndihmojnë për mbrojtjen e fëmijëve që janë në rrezik, duke ofruar mundësi mbështetjeje për familjet dhe duke mundësuar kushte më të mira jetese për ta.

Mbrojtja e të drejtave të fëmijëve dhe grupeve vulnerabël. Politikat kanë përfshirë mundësi që të sigurojnë mbrojtjen e të drejtave të fëmijëve dhe të grupeve vulnerabël, duke u ofruar mundësi për arsim, strehim dhe shërbime mbrojtëse.

Përmbledhja e masave specifike të zbatuara deri tani tregon një angazhim të fortë për të përmirësuar kushte jetese për grupet vulnerabël, duke ofruar mbështetje ekonomike, mundësi pune, ndihmë për gratë kryefamiljare, dhe krijimin e kushteve më të mira për individët në nevojë. Zbatimi i këtyre masave është një hap i rëndësishëm për përmirësimin e politikave sociale dhe përfshirjes më të madhe të individëve në shoqëri.

Nismat kryesore dhe projektet e implementuara në sektorin e politikës sociale (2021-2025)

Në periudhën 2021-2025, qeveria shqiptare ka zbatuar disa nisma dhe projekte të rëndësishme që kanë synuar përmirësimin e kushteve të jetesës për grupet vulnerabël, forcimin e mbrojtjes sociale, dhe mbështetje për gratë kryefamiljare dhe familjet në nevojë. Këto nisma janë të orientuara për rritjen e përfshirjes sociale, mbrojtjen e të drejtave të individëve dhe ofrimin e mundësive të reja për integrimin në shoqëri dhe tregun e punës.

1. Projekti i rritjes së ndihmës ekonomike dhe integrimi i tregut të punës

Qëllimi. Rritja e ndihmës ekonomike për individët dhe familjet në kushte të vështira dhe përforcimi i mundësive për punësimin e individëve të papunë dhe grupeve vulnerabël.

Veprime kryesore:

- Zgjerimi i shërbimeve për ndihmën ekonomike për ata që kanë nevojë.
- Integrimi i programeve të trajnimit për punësim për individët që marrin ndihmë ekonomike.
- Krijimi i mundësive për punësim në sektorë të ndryshëm, si bujqësia, turizmi dhe shërbimet.

Progres. Rritje e numrit të individëve të papunë që kanë gjetur mundësi pune dhe mbështetje për ata që janë të varur nga ndihma ekonomike.

2. Projekti i ndihmës për gratë kryefamiljare.

Qëllimi. Ofrimi i mbështetje financiare dhe mundësive për zhvillim ekonomik për gratë kryefamiljare, përmes ndihmës direkte dhe mundësive për edukim dhe trajnime profesionale.

Veprime kryesore:

- Ofrimi i ndihmës ekonomike për gratë që mbajnë barrën e familjes.
- Krijimi i mundësive për zhvillimin e bizneseve të vogla dhe mundësi të tjera pune për gratë.
- Organizimi i kurseve të trajnimit dhe ndihmës psikologjike për gratë që kanë kaluar nëpër situata të dhunës ose kanë nevojë për rehabilitim social.

Progres. Përmirësimi i kushteve të jetesës për gratë kryefamiljare, rritja e numrit të grave që marrin mundësi pune dhe trajnime, si dhe mbështetje për gratë që janë viktime të dhunës.

3. Projekti i banesave sociale dhe përmirësimit të kushtet e jetesës.

Qëllimi. Ndihma për ata që jetojnë në kushte të vështira ekonomike, përmes ndihmës për strehim dhe krijimin e kushteve më të mira për jetesë.

Veprime kryesore:

- Ndërtimi i banesave sociale për individë dhe familje në nevojë.
- Rehabilitimi i banesave të vjetra për të përmirësuar kushtet e jetesës për individët që nuk mund të përballojnë shpërbimin e qirasë.

- Dhënia e ndihmës për ata që janë pa strehim, duke ofruar mundësi për të gjetur shtëpi me kushte të mira.

Progres. Janë ndërtuar dhe rehabilituar shumë banesa sociale, duke përfshirë qindra individë dhe familje që jetonin në kushte të vështira.

4. Projekti i rritjes së aksesit në shërbime sociale për individë dhe grupe vulnerabël.

Qëllimi. Përmirësimi i shërbimeve sociale për grupet vulnerabël si personat me aftësi të kufizuara, të papunët dhe individët që kanë nevojë për mbështetje psikologjike.

Veprime kryesore:

- Ofrimi i shërbimeve për personat me aftësi të kufizuara dhe për ata që kanë nevojë për mbështetje psikologjike dhe rehabilitimin shëndetësor.
- Zhvillimi i programeve për integrimin e individëve me aftësi të kufizuara në tregun e punës dhe shoqëri.
- Mbështetje për individët dhe familjet që përballen me situata të vështira sociale.

Progres. Rritje e aksesit për grupet vulnerabël në shërbime sociale, me shtimin e mundësive për punësim dhe integrim social.

5. Projekti i mbrojtjes së të drejtave të fëmijëve dhe grupeve vulnerabël.

Qëllimi. Mbrojtja e të drejtave të fëmijëve, veçanërisht atyre që janë në situata të rrezikuara, si dhe përmirësimi i kushteve për fëmijët në nevojë dhe ata që janë viktimë të dhunës.

Veprime kryesore.

- Programe mbështetjeje dhe edukimi për fëmijët që jetojnë në kushte të rrezikuara dhe ata që janë nëpër sisteme mbrojtëse.
- Mbështetje për familjet që kanë nevojë për mbrojtje sociale dhe përfshirje në aktivitete edukative dhe sociale.
- Përmirësimi i kushteve për fëmijët me aftësi të kufizuara dhe mundësitë për arsimim.

Progres. Rritja e mbrojtjes për fëmijët dhe përmirësimi i kushteve të jetesës për ata që janë në rrezik.

6. Projekti i edukimit dhe trajnimit për grupet vulnerabël dhe të papunët.

Qëllimi. Ofrimi i mundësive për edukim dhe trajnime për grupet vulnerabël dhe individët e papunë, për të rritur mundësitë e tyre për punësim dhe përfshirje sociale.

Veprime kryesore:

- Ofrimi i mundësive për trajnime profesionale dhe zhvillimin e aftësive për individët që janë të papunë.
- Krijimi i mundësive për arsim për ata që janë të privuar nga mundësitë për arsimin formal.
- Mbështetje për individët që kërkojnë mundësi punësimi, me fokus në krijimin e mundësive në sektorët kryesorë ekonomikë.

Progres. Shumë individë kanë gjetur mundësi pune dhe zhvillim personal, falë trajnimeve dhe mundësive të tjera të ofruara.

Këto projekte kanë ndihmuar në përmirësimin e kushteve të jetesës për grupet vulnerabël dhe kanë krijuar mundësi për përfshirje sociale, ekonomike dhe edukative për ata që janë në nevojë. Angazhimi i shtetit në krijimin e mundësive për gratë kryefamiljare, personat me aftësi të kufizuara dhe ata që janë viktime të dhunës ka sjellë një ndryshim të dukshëm në përmirësimin e kushteve të jetesës dhe integrimin social të këtyre grupeve.

3. Rezultatet e arritura

Të dhëna specifike mbi progresin në sektorin e politikës sociale (2021-2025)

Në periudhën 2021-2025, politika sociale e Shqipërisë ka bërë përpertime të dukshme në fusha të ndryshme, duke përfshirë mbështetje për grupet vulnerabël, gratë kryefamiljare, përfshirjen sociale dhe mbrojtjen e të drejtave të individëve. Këtu janë disa të dhëna dhe indikatorë kryesorë që pasqyrojnë progresin në këtë sektor.

1. Ndihma ekonomike dhe mbështetje për grupet vulnerabël

Rritja e numrit të individëve që përfitojnë ndihmën ekonomike.

Indikator. Rreth 63,000 individë dhe familje përfitojnë ndihmën ekonomike çdo vit.

Progres. Rritja e mbështetjes financiare për individët në kushte të vështira, përfshirë gratë kryefamiljare dhe familjet me fëmijë.

Ndihma ekonomike për individët që janë në kushte të rrezikuara është rritur me 15% në krahasim me periudhën para vitit 2021.

2. Banesa sociale dhe përmirësimi i kushtet e jetesës

Ndërtimi dhe rehabilitimi i banesave sociale.

Indikator. Rreth 1,200 banesa sociale janë ndërtuar dhe rehabilituar nga viti 2021 deri në vitin 2025.

Progres. Rreth 3,500 individë janë përfitues të drejtpërdrejtë nga ndihma për banesat sociale.

Mbi 70% e individëve të përfshirë në programet e banesave sociale kanë raportuar përmirësime të dukshme në kushte jetese.

3. Mbështetje për gratë kryefamiljare

Përfituesit e mbështetjes financiare për gratë kryefamiljare.

Indikator. Rreth 20,000 gra kryefamiljare përfitojnë mbështetje financiare dhe shërbime edukative/trajnimi.

Progres. 25% e grave të përfshira në programet e trajnimit dhe mbështetjes kanë gjetur mundësi pune pas përfundimit të programeve.

Rreth 40% e grave kryefamiljare që kanë marrë trajnime për biznese të vogla kanë hapur sipërmarrje të suksesshme.

4. Përfshirja sociale dhe integrimi i personave me aftësi të kufizuara

Shërbimet për personat me aftësi të kufizuara.

Indikator. 12,000 individë me aftësi të kufizuara janë përfshirë në shërbime rehabilitimi dhe mundësi për punësim.

Progres. 30% e personave me aftësi të kufizuara që kanë marrë trajnime janë integruar në sektorin e punës.

rreth 50% e familjeve që kanë individë me aftësi të kufizuara kanë raportuar përmirësime në kushte jetese dhe mbështetje sociale.

5. Edukimi dhe trajnimi për grupet vulnerabël

Rritja e numrit të individëve që ndjekin programe edukimi dhe trajnimi.

Indikator. Rreth 15,000 individë të papunë dhe të rinj janë përfshirë në kurse trajnimi dhe arsimim gjatë periudhës 2021-2025.

Progres. 35% e individëve të trajnuar kanë gjetur mundësi pune pas përfundimit të kurseve.

Rreth 65% e individëve që kanë ndjekur trajnime në fushat e teknologjisë dhe shërbimeve kanë gjetur punë të qëndrueshme.

6. Mbrojtja e fëmijëve dhe familjeve në nevojë

Programet e mbrojtjes për fëmijët në rrezik.

Indikator. 2,500 fëmijë janë mbrojtur nga dhuna dhe shfrytëzimi, duke përfituar mbështetje sociale dhe psikologjike.

Progres. 80% e fëmijëve të mbrojtur kanë rifilluar shkollën dhe janë integruar në shoqëri.

Afër 10% e fëmijëve që përfitojnë nga programet e mbrojtjes janë shpallur të përshtatshëm për jetesë të pavarur pas mbarimit të programit.

7. Projekti i ndihmës për familjet në nevojë

Mbështetje për familjet e varfëra dhe ata që janë në kushte të rrezikuara.

Indikator. 8,000 familje janë përfshirë në projekte mbështetjeje sociale dhe ekonomike.

Progres. 40% e këtyre familjeve kanë përfituar nga mundësitë për punësim dhe kanë përmirësuar kushte jetese.

Rreth 50% e familjeve që përfitojnë nga ndihma ekonomike janë në proces të integritimit në programet e punësimit.

Në periudhën 2021-2025, qeveria shqiptare ka bërë progres të rëndësishëm në sektorin e politikës sociale, duke përfshirë një rritje të ndihmës ekonomike për individët dhe grupet vulnerabël, rritjen e mundësive për punësim, mbështetje për gratë kryefamiljare, përmirësimin e kushteve të jetesës për ata që jetojnë në kushte të vështira dhe integrimin e

individëve me aftësi të kufizuara në shoqëri dhe tregun e punës. Këto përpjekje kanë ndihmuar në rritjen e cilësisë së jetës dhe përfshirjen sociale për të gjitha grupet në nevojë.

Shembuj të rasteve konkrete të suksesit në politikën sociale (2021-2025)

Në periudhën 2021-2025, Shqipëria ka arritur disa arritje konkrete në sektorin e politikës sociale, duke adresuar nevojat e grupeve vulnerabël dhe duke krijuar mundësi për përfshirjen sociale dhe integrimin e individëve në shoqëri dhe ekonomi. Ja disa shembuj të suksesshëm:

1. Rritja e mundësive për punësim për gratë kryefamiljare

Një grua kryefamiljare nga një fshat në Shqipërinë jugore ka marrë pjesë në programin e trajnimeve për hapjen e një biznesi të vogël, i mbështetur nga një program i qeverisë për gratë. Pas përfundimit të trajnimit, ajo ka hapur një dyqan të vogël për produkte tradicionale dhe bujqësore, duke siguruar një të ardhur të qëndrueshme për familjen e saj. Pas dy vitesh, biznesi i saj ka rritur fitimet dhe ka krijuar mundësi pune për disa gra të tjera nga zona.

Ky shembull tregon se politikat e mbështetjes për gratë kryefamiljare dhe mundësitë e trajnimeve dhe mbështetjes financiare kanë pasur ndikim të drejtpërdrejtë në përmirësimin e kushteve të jetesës dhe përfshirjen sociale të këtyre grupeve.

2. Banesa sociale për familjet në nevojë

Një familje me tre fëmijë nga një zonë e thellë rurale, që jetonte në kushte shumë të vështira, është përfshirë në programin e ndihmës për banesa sociale. Pas ndihmës nga qeveria, ata kanë marrë një apartament të ri, të pajisur me kushtet më të mira për jetesë. Familja tani ka mundësi për të përfituar nga shërbimet e tjera sociale dhe edukative, dhe fëmijët mund të ndjekin shkollën në kushte më të mira.

Ky rast pasqyron përpjekjet për përmirësimin e kushteve të jetesës dhe mbrojtjen e individëve që jetojnë në kushte të rrezikuara, duke i mundësuar atyre një mundësi për të filluar një jetë të re.

3. Mbështetje për fëmijët në rrezik dhe programi i mbrojtjes

Një fëmijë nga një familje me probleme sociale është mbështetur nga programet e mbrojtjes për fëmijët, që përfshijnë trajtime psikologjike dhe mundësi integrimi në shkollë. Ky fëmijë ka filluar të ndjekë mësimet, dhe sot është një student i suksesshëm në shkollë. Programet për mbrojtjen e fëmijëve kanë pasur një ndikim të jashtëzakonshëm në rikthimin e tyre në shoqëri dhe në përmirësimin e mundësive për të ndjekur një edukim të plotë.

Ky shembull tregon se mbështetja për fëmijët në rrezik dhe integrimi i tyre në shkollë ka një ndikim pozitiv në zhvillimin e tyre të mëtejshëm.

4. Përfshirja sociale e personave me aftësi të kufizuara

Një person me aftësi të kufizuara nga një qytet i Shqipërisë është përfshirë në një program trajnimi për aftësi profesionale dhe ka gjetur një vend pune në një kompani të madhe. Ky individ tani është i pavarur financiarisht dhe ka ndihmuar edhe të tjerë në komunitetin e tij të gjejnë mundësi pune.

Ky shembull ilustron suksesin e politikave për përfshirjen sociale dhe punësimin e personave me aftësi të kufizuara dhe tregon ndikimin e programeve për integrimin e këtyre individëve në shoqëri dhe tregun e punës.

5. Mbështetje për familjet me fëmijë dhe grupe të rrezikuara

Një familje që jetonte në kushte shumë të vështira dhe që përfitoi nga ndihma ekonomike dhe shërbimet sociale, ka mundur të rimëkëmbet pas disa muajsh. Ata kanë marrë mbështetje për ushqim, strehim dhe arsim, dhe tani fëmijët e familjes po ndjekin shkollën dhe kanë mundësi për të zhvilluar aftësi të reja.

Ky shembull tregon se masat e mbështetjes për familjet në kushte të vështira dhe ndihma për fëmijët mund të çojnë në përmirësimin e kushteve të jetesës dhe mundësive për zhvillim.

6. Programet e edukimit dhe trajnimeve për papunët dhe të rinjtë

Një i ri nga Tirana, i cili kishte përfunduar arsimin e mesëm, ka marrë pjesë në një program trajnimi për aftësi teknologjike dhe ka gjetur një punë të qëndrueshme si zhvillues i softuerëve. Ky program është mbështetur nga qeveria shqiptare dhe ka ndihmuar shumë të rinj të gjejnë mundësi pune pas përfundimit të trajnimeve.

Ky shembull tregon se investimi në edukimin dhe trajnimin e të rinjve për aftësi të reja ka ndihmuar në zbutjen e papunësisë dhe integrimin e tyre në tregun e punës.

Këta shembuj të suksesit pasqyrojnë se masat dhe politikat sociale të zbatuara kanë pasur një ndikim të madh në përmirësimin e kushteve të jetesës dhe përfshirjen sociale të grupeve vulnerabël, duke ofruar mundësi të reja për punësim, edukim dhe integrim në shoqëri.

4. Sfida dhe pengesa

Problemet që kanë ndikuar në përmbushjen e objektivave në politikën sociale (2021-2025)

Në realizimin e objektivave të politikës sociale për periudhën 2021-2025, Shqipëria ka hasur disa probleme që kanë ngadalësuar ose penguar përmbushjen e plotë të këtyre objektivave. Ja disa nga problemet kryesore që kanë ndikuar negativisht në përpjekjet e zhvillimit dhe përfshirjes sociale:

1. Mungesa e financimeve të mjaftueshme

Ndërsa qeveria ka ndërmarrë disa nisma të rëndësishme për përfshirjen sociale dhe mbështetje për grupet vulnerabël, mungesa e financimeve të mjaftueshme ka ndikuar në zbatimin e plotë të këtyre masave. Pjesa më e madhe e fondeve është shpërndarë për trajtimin e emergjencave dhe situatave të papritura, duke lënë disa sektorë me financim të pamjaftueshëm.

Pasojat. Kjo ka shkaktuar vonesa në realizimin e planeve dhe zhvillimin e mundësive për individët që përfitojnë nga politikat sociale, veçanërisht në ndihmën ekonomike dhe programet për strehim.

2. Infrastruktura e dobët dhe mungesa e shërbimeve në rajone të caktoara

Një problem i theksuar është infrastruktura e dobët në disa zona rurale dhe rajone të thella, ku shpesh ndihma sociale dhe shërbimet janë më të vështira për t'u ofruar. Kjo ka krijuar pengesa për arritjen e objektivave të përfshirjes sociale për individë dhe grupe që ndodhen në këto zona.

Pasojat. Ata që jetojnë në këto zona, shpesh nuk kanë mundësi të përfitojnë nga shërbimet sociale, duke rezultuar në përjashtim social dhe ekonomitë lokale të dobëta.

3. Papunësia dhe mungesa e mundësive për punësim për grupet vulnerabël

Në disa raste, politikat e punësimit dhe mbështetje për grupet vulnerabël, si gratë kryefamiljare dhe individët me aftësi të kufizuara, janë përballur me barrierat e papunësisë dhe mungesës së mundësive të qëndrueshme për punësim. Shumë prej këtyre grupeve ende hasin vështirësi në gjetjen e një vendi pune të qëndrueshëm.

Pasojat. Kjo ka bërë që disa individë dhe familje të mbeten varur nga ndihma ekonomike dhe të mos arrijnë të dalin nga varfëria.

4. Mungesa e koordinimit midis institucioneve dhe shërbimeve sociale

Koordinimi i dobët midis institucioneve të ndryshme qeveritare dhe organizatave joqeveritare që ofrojnë shërbime sociale ka ndikuar në efikasitetin e politikave sociale. Disa herë ka pasur keqadministrim të burimeve dhe vonesa në ofrimin e shërbimeve për individët që kanë nevojë.

Pasojat. Pjesë të grupeve vulnerabël janë përjashtuar nga mbështetja e duhur, duke vonuar përmirësimin e kushteve të jetesës dhe integrimin e këtyre individëve në shoqëri.

5. Korrupsioni dhe abuzimi me burimet

Korrupsioni në disa nivele të administratës dhe keqpërdorimi i burimeve financiare kanë ndikuar negativisht në realizimin e objektivave sociale. Programet dhe fondet e destinuar për ndihmë sociale shpesh nuk arrijnë tek ata që kanë më shumë nevojë.

Pasojat. Korrupsioni ka çuar në shpërdorimin e fondeve dhe ka penguar implementimin e suksesshëm të politikave që kanë për qëllim mbështetje për individët më të nevojshëm.

6. Kufizimet ligjore dhe administrative

Pavarësisht avancimeve, ka ende disa kufizime ligjore dhe administrative që pengojnë avancimin e mëtejshëm të reformave në politikën sociale. Këto kufizime përfshijnë procese të ngadalshme të miratimit të ligjeve dhe aktet nënligjore që mund të pengojnë përparimin e reformave.

Pasojat. Ky fenomen ka ndikuar në vonesën e zbatimit të ndryshimeve që do të mundësonin shërbime më të mira për individët që përfitojnë nga politika sociale.

7. Pasojat e pandemisë covid-19

Pandemia covid-19 ka pasur një ndikim të madh në realizimin e objektivave të politikës sociale, duke shkaktuar rritje të papunësisë dhe varfërisë, sidomos për grupet më të rrezikuara. Kufizimet për lëvizjen dhe rihapjen e aktiviteteve ekonomike kanë pasur pasoja të theksuara.

Pasojat. Shumë individë dhe familje kanë mbetur pa burime financiare dhe kanë pasur vështirësi për të përfituar nga mbështetja sociale që ofrohej nga shteti. Kjo ka shkaktuar një ngadalësim të përfshirjes sociale dhe të integritit të këtyre individëve në tregun e punës.

8. Mungesa e edukimit dhe aftësive për grupet vulnerabël

Disa grupe vulnerabël, si të rinjtë dhe individët me aftësi të kufizuara, ende përballen me vështirësi në arsim dhe zhvillim profesional, duke pasur mungesë mundësish për trajnime dhe aftësim që mund të çonin në punësim dhe përfshirje sociale.

Pasojat. Kjo ka ndikuar negativisht në mundësitë e punësimit dhe ka penguar arritjen e objektivave për integrimin e këtyre grupeve në tregun e punës dhe shoqëri.

9. Përrjashtimi i grupeve të caktuara nga shërbimet sociale

Grupe të caktuara, si minoritetet etnike dhe njerëzit që jetojnë në kushte të vështira, shpesh përballen me vështirësi për të përfituar nga shërbimet sociale, si rezultat i diskriminimit dhe mungesës së mundësive për përfshirje.

Pasojat. Kjo ka penguar arritjen e objektivave për përfshirjen sociale të këtyre grupeve dhe mund të çojë në rritje të pabarazisë dhe ndarjes sociale.

Këto probleme kërkojnë ndërhyrje të mëtejshme dhe një përqendrim të vazhdueshëm në zgjidhjen e tyre për të garantuar se politika sociale arrin të përmbushë objektivat e saj dhe të ndihmojë në përmirësimin e kushteve të jetesës dhe përfshirjen sociale të individëve dhe grupeve vulnerabël.

Faktorët e jashtëm dhe të brendshëm që kanë ndikuar negativisht në përmbushjen e objektivave të politikës sociale (2021-2025).

1. Faktorët e jashtëm.

a) Pandemia covid-19

Pandemia globale ka pasur një ndikim të madh në sistemet sociale, duke shkaktuar rritje të varfërisë, papunësisë dhe pasigurisë ekonomike. Kriza shëndetësore ka reduktuar mundësitë e punësimit dhe ka shtuar kërkesat për ndihmë ekonomike dhe sociale, duke vështirësuar përmbushjen e objektivave të përfshirjes sociale dhe mbrojtjes së grupeve të cenueshme.

Pasojat. Kërkesat për shërbime sociale dhe ndihmë ekonomike janë rritur ndjeshëm, ndërsa buxheti i shtetit ka qenë i ngarkuar me shpenzime për të përballuar pasojat e pandemisë.

b) Kriza ekonomike ndërkombëtare

Pasiguria ekonomike globale, rritja e çmimeve të energjisë dhe lëndëve të para, si dhe pasojat e krizës ekonomike ndërkombëtare, kanë ndikuar në stabilitetin e ekonomisë shqiptare. Kjo ka ndikuar negativisht në mundësitë për financimin e programeve sociale dhe përfshirjen e grupeve të marginalizuara.

Pasojat. Buxheti i kufizuar për sektorin social dhe përpjekjet për t'u adaptuar me kërkesat në rritje të ndihmës sociale dhe ndihmës ekonomike janë penguar.

2. Faktorët e brendshëm.

a) Problemet me administratën publike dhe burokracinë

Sistemi administrativ dhe burokracia shpesh kanë ngadalësuar proceset e implementimit të politikave sociale. Procedurat komplekse dhe mungesa e efikasitetit në administratë kanë penguar përshtetimin e dërgimit të ndihmave dhe shërbimeve për individët që kanë nevojë.

Pasojat. Përshtatja me nevojat e popullatës dhe ofrimi i shërbimeve efektive janë penguar nga proceset e ngadalshme dhe burokracia e rëndë.

b) Mungesa e infrastrukturës dhe kapaciteteve të nevojshme

Shumë prej grupeve që përfitojnë nga politikat sociale, si personat me aftësi të kufizuara dhe gratë kryefamiljare, përballen me mungesë infrastrukturash dhe mundësisë për të përfituar shërbimet e nevojshme, duke e vështirësuar implementimin e politikave përfshirëse.

Pasojat. Mungesa e qendrave përkatëse, si dhe aksesueshmëria e kufizuar në shërbime sociale dhe infrastruktura, ka penguar një përfshirje më të madhe dhe mbështetje më të qëndrueshme për këto grupe të cënueshme.

c) Korrupsioni dhe abuzimi me fondet publike

Problemet me korrupsionin dhe abuzimin me fondet publike kanë shpesh ndikuar negativisht në menaxhimin e buxhetit për shërbimet sociale. Përdorimi jo i duhur i fondeve për projektet sociale ka shpërndarë ndihmën në mënyrë të paefektshme dhe ka penguar përmbushjen e objektivave të shërbimeve sociale.

Pasojat. Korrupsioni ka ulur besimin në sistemin dhe ka penguar ofrimin e shërbimeve cilësore dhe mbështetjeje për individët që kanë nevojë për ndihmë.

d) Ndikimi i lëvizjeve demografike dhe emigracioni

Emigracioni masiv, sidomos nga të rinjtë, ka shkaktuar një humbje të burimeve të mundshme për përfshirjen sociale dhe për zhvillimin ekonomik. Gjithashtu, ka ndikuar në strukturën e popullsisë dhe kërkesat për shërbime sociale, veçanërisht për mbështetje për grupet vulnerabël dhe të moshuarit.

Pasojat. Rënia e numrit të popullsisë aktive dhe pasiguria që shkaktohet nga emigrimi ka ngushtuar mundësitë për zhvillim të mëtejshëm të politikave sociale.

5. Prioritetet e ardhshme

Çfarë mbetet për t'u bërë në sektorin e politikave sociale (2021-2025)?

1. Përmirësimi i aksesit dhe shërbimeve për grupe të cenueshme.

Ka ende nevojë për të përmirësuar aksesin në shërbime sociale për grupet e cenueshme, si gratë kryefamiljare, personat me aftësi të kufizuara dhe individët që jetojnë në varfëri të thellë.

Çfarë duhet bërë?

Zgjerimi i rrjetit të qendrave sociale dhe ofrimi i shërbimeve më të aksesueshme për ata që kanë nevojë.

Rritja e përfshirjes në shërbime dhe përpjekje për t'iu ofruar mundësi punësimi dhe trajnimi për individët në gjendje të vështirë.

2. Rritja e investimeve në infrastrukturën sociale.

Mungesa e infrastrukturës dhe kapaciteteve të nevojshme ka ndikuar në ofrimin efektiv të shërbimeve sociale.

Çfarë duhet bërë?

Ndërtimi dhe përmirësimi i infrastrukturës për të mundësuar mbështetje më të gjerë për individët që përfitojnë nga politikat sociale.

Krijimi i më shumë mundësive për të siguruar strehim të qëndrueshëm dhe mundësi për integrimin e individëve në shoqëri.

3. Përmirësimi i sistemit të menaxhimit të fondëve dhe lufta kundër korrupsionit.

Korrupsioni dhe keqmenaxhimi i fondeve janë pengesa të mëdha për zbatimin e politikave sociale të suksesshme.

Çfarë duhet bërë?

Implementimi i masave më të rrepta për parandalimin e korrupsionit dhe abuzimit me fondet.

Përdorimi i teknologjive të avancuara për monitorimin dhe vlerësimin e mënyrës se si shpërndahen dhe përdoren fondet e shtetit në sektorin social.

4. Rritja e ndihmës ekonomike për familjet në nevojë.

Ka ende grupe të mëdha që përballen me varfëri të thellë dhe që kanë nevojë për mbështetje ekonomike.

Çfarë duhet bërë?

Rritja e ndihmës ekonomike dhe përmirësimi i sistemeve të shpërndarjes për ta bërë ndihmën më të efektshme dhe të drejtë.

Ofrimi i mundësive për ngritje të aftësive dhe mundësi punësimi për individët që janë në varfëri, për t'i ndihmuar ata të përfshihen më mirë në tregun e punës.

5. Forcimi i bashkëpunimit ndërinstitucional dhe nivelit lokal.

Bashkëpunimi mes institucioneve të ndryshme është ende në faza të përmirësimit dhe kërkohet koordinim më i mirë për të ofruar shërbime më të efektshme.

Çfarë duhet bërë?

Krijimi i një sistemi të integruar ndërmjet institucioneve të shtetit dhe niveleve të ndryshme të qeverisjes për të ofruar shërbime të integruara dhe më të shpejta për qytetarët.

Forcimi i bashkëpunimit mes qeverisë dhe organizatave jo-qeveritare për të maksimizuar mbështetje për ata që kanë nevojë.

6. Rritja e shërbimeve për të moshuarit dhe grumbullimi i të dhënave për popullsinë.

Shërbimet për të moshuarit janë të kufizuara dhe kërkojnë një vëmendje të veçantë për t'u siguruar që ata të kenë mbështetje dhe kujdes.

Çfarë duhet bërë?

Zgjerimi i shërbimeve për të moshuarit dhe përmirësimi i kushteve për jetesën dhe mbështetje sociale për ta.

Krijimi i një databaze të detajuar për të moshuarit dhe individët që kanë nevojë për shërbime specifike për të garantuar përfshirje të plotë dhe trajtim adekuat.

7. Më shumë vëmendje për shëndetin mendor dhe trajtimin psiko-social.

Shëndeti mendor ka nevojë për një vëmendje më të madhe në politikat sociale, pasi shumë individë janë të prekur nga stres, ankth dhe depresion, duke nevojitur ndihmë të specializuar.

Çfarë duhet bërë?

Investime të mëtejshme në shërbime psiko-sociale dhe mbështetje për ata që kanë nevojë për trajtim për shëndetin mendor.

Ofrimi i mundësive për trajnime dhe mbështetje për individët që kanë probleme psikologjike për t'u integruar më mirë në shoqëri.

Në vijimësi, shihet se ka ende shumë punë për të bërë në sektorin e politikave sociale në Shqipëri. Disa sfida mbeten për t'u adresuar, siç janë përmirësimi i infrastrukturës, lufta kundër korrupsionit, dhe sigurimi i mbështetjes për grupet vulnerabël. Rritja e bashkëpunimit ndërinstitucional dhe ofrimi i shërbimeve më të avancuara mund të ndihmojnë në përmbushjen e objektivave afatshkurtra dhe afatgjata.

Mendime për përmirësimin e mëtejshëm në sektorin e politikave sociale (2021-2025)

1. Përforcimi i kapaciteteve institucionale dhe infrastrukturore.

Përmirësimi i infrastrukturës dhe kapaciteteve të shërbimeve sociale, siç janë qendrat për shërbime sociale dhe shërbimet e kujdesit për grupe të cënueshme.

Arsyeja. Kjo do të mundësojë një mbështetje më të shpejtë dhe më efektive për individët që kanë nevojë, duke siguruar një ndihmë më të strukturuar dhe të përshtatshme.

2. Përmirësimi i sistemit të monitorimit dhe vlerësimit.

Krijimi i një sistemi të centralizuar dhe transparent për monitorimin dhe vlerësimin e ndihmës ekonomike dhe shërbimeve sociale që ofrohen.

Arsyeja. Ky sistem mund të ndihmojë në identifikimin e shpërndarjes së padrejtë të fondeve dhe siguron që shërbimet sociale të jenë efektive dhe të përmbushin nevojat e qytetarëve.

3. Përmirësimi i pjesëmarrjes së komunitetit dhe grupi i pavarur për vlerësim.

Angazhimi i grupeve të shoqërisë civile dhe komunitetit në procesin e vlerësimit dhe përmirësimit të shërbimeve sociale.

Arsyeja. Ky angazhim mund të ndihmojë për të siguruar që politikat sociale të jenë më të afërta dhe të lidhura me nevojat e vërteta të individëve dhe grupeve vulnerabël.

4. Rritja e financimit për politikat sociale.

Ndihma dhe mbështetje financiare duhet të rriten për familjet në nevojë dhe individët me aftësi të kufizuara, duke ofruar mundësi më të mira për integrimin e tyre.

Arsyeja. Kjo do të sigurojë që shtesa e varfër dhe grupet vulnerabël të kenë mundësi për të përfituar nga shërbimet sociale dhe të përmirësojnë cilësinë e jetesës.

5. Implementimi i teknologjisë për shërbime më efektive dhe të qasshme.

Përdorimi i teknologjisë për të ofruar shërbime sociale më efektive, për shembull, përdorimi i platformave online për aplikimet për ndihmën ekonomike, regjistrime të shpejta dhe transparencë në shpërndarje.

Arsyeja. Teknologjia mund të përshpejtojë proceset administrative, t'i bëjë shërbimet më të aksesueshme për qytetarët dhe të rrisë transparencën në shpërndarjen e ndihmës.

6. Mbështetje për gratë kryefamiljare dhe të moshuarit.

Përqendrim më të madh në mbështetje për gratë kryefamiljare, të moshuarit, dhe grupe të tjera me nevoja të veçanta sociale, duke siguruar ndihmë të drejtpërdrejtë dhe mundësi të barabarta.

Arsyeja. Këto grupe shpesh përballen me sfida të shtuar dhe nevojat e tyre janë shpesh të padukshme. Mbështetje e qëndrueshme mund të përmirësojë cilësinë e jetesës dhe mundësitë e tyre për përfshirje sociale.

7. Shqyrtimi dhe rishikimi i politikave të asistencës sociale.

Përshtatja dhe përmirësimi i politikave të asistencës sociale për të siguruar që ato të përputhen me zhvillimet e reja ekonomike dhe shoqërore, si dhe me nevojat e ndryshuara të popullsisë.

Arsyeja. Politikave që mbështesin qytetarët duhet t'u përgjigjen situatave të ndryshme dhe të adaptohen për t'u përgjigjur krizave ekonomike, ndryshimeve demografike dhe nevojave të reja të popullsisë.

8. Promovimi i barazisë sociale dhe mundësive të puna për individët në nevojë.

Zhvillimi i mundësive për krijimin e mundësive punësimi dhe trajnimi për individët që përfitojnë nga ndihma sociale.

Arsyeja. Ofrimi i mundësive për punësim do të ndihmojë individët të bëhen më të pavarur dhe të kontribuojnë në shoqëri, duke zvogëluar varësinë nga ndihma sociale dhe duke forcuar stabilitetin ekonomik.

9. Lufta kundër stigmatizimit dhe diskriminimit.

Zbatimi i fushatave të edukatës dhe ndërgjegjësimit për të luftuar stigma dhe diskriminimin ndaj individëve që përfitojnë nga ndihma sociale, veçanërisht ndaj grupeve të cenueshme si gratë dhe personat me aftësi të kufizuara.

Arsyeja. Kjo do të mundësojë një shoqëri më të hapur dhe më të përfshirë, ku individët ndihen të vlerësuar dhe të barabartë.

10. Fuqizimi i legjislacionit dhe rregullave të shëndetit dhe sigurisë sociale.

Forcimi i ligjeve dhe rregullave për mbrojtjen sociale, shëndetin dhe sigurinë e individëve që janë të varur nga shërbimet sociale, duke siguruar që ata të kenë një mbrojtje të plotë ligjore.

Arsyeja. Kjo do të sigurojë që individët që përfitojnë nga shërbimet sociale të jenë të mbrojtur nga keqtrajtimi dhe të kenë akses në një nivel më të lartë mbështetje.

Përmirësimi i mëtejshëm i sektorit të politikave sociale kërkon një qasje më të integruar, duke përfshirë financim të qëndrueshëm, rritje të cilësisë së shërbimeve, dhe angazhim të fortë nga të gjitha nivelet e administratës dhe shoqërisë. Politikat dhe reformat duhet të fokusohen në adresimin e nevojave specifike të grupeve vulnerabël, rritjen e transparencës dhe forcimin e sistemit të mbështetjes sociale.

Shëndetësia

1. Objektivat kryesore të sektorit

Shëndetësia është një sektor që kërkon reforma të thelluara dhe afatgjata për të siguruar një sistem të qëndrueshëm dhe cilësor, i cili adreson nevojat e popullatës dhe rrit kënaqësinë e qytetarëve ndaj shërbimeve.

Përshkrimi i synimeve të qeverisë për sektorin e shëndetësisë (2021 - 2025)

Qeveria ka vendosur përmirësimin e sistemit të shëndetësisë si një prioritet kombëtar për periudhën 2021-2025, me qëllim për të ofruar shërbime shëndetësore cilësore, të aksesueshme dhe efikase për të gjithë qytetarët. Kjo përfshin përmirësime të konsiderueshme në infrastrukturën shëndetësore dhe modernizimin e pajisjeve mjekësore, por gjithashtu përqendrohet në rritjen e cilësisë së shërbimeve shëndetësore që ofrohen, duke sfiduar disa elemente që mbeten të ndjeshme, si mbingarkesa e spitaleve dhe nevojat për trajnim të vazhdueshëm të stafit shëndetësor.

1. Përmirësimi i infrastrukturës shëndetësore.

Synimi. Rritja e kapaciteteve të spitaleve dhe qendrave shëndetësore, modernizimi i pajisjeve mjekësore, ndërtimi i spitaleve të reja dhe rinovimi i atyre ekzistuese.

Veprimet e planifikuara.

Investime të mëdha për ndërtimin e spitaleve rajonale dhe klinikave, si dhe për rinovimin e spitaleve të vjetra.

Forcimi i infrastrukturës për kujdesin shëndetësor primar dhe shërbimeve urgjente.

2. Përmirësimi i cilësisë së shërbimeve shëndetësore.

Synimi. Rritja e cilësisë dhe sigurisë në ofrimin e shërbimeve mjekësore, duke siguruar standarde më të larta të trajtimit për pacientët dhe integrimin e teknologjisë së avancuar.

Veprimet e planifikuara.

Implementimi i sistemeve elektronike të shëndetit dhe informatizimi i shërbimeve mjekësore për një menaxhim më të mirë të të dhënave të pacientëve.

Rritja e kapaciteteve për trajnim dhe zhvillim të vazhdueshëm të personelit mjekësor për të përmbushur kërkesat e reja të sistemit dhe për të përmirësuar etikën dhe shërbimin ndaj pacientëve.

3. Përmirësimi i qasjes dhe aksesueshmërisë në shërbime shëndetësore.

Synimi. Sigurimi i aksesit të barabartë për të gjithë qytetarët, duke përfshirë ata në zona rurale dhe grupet vulnerabël si ata me aftësi të kufizuara ose të varfër.

Veprimet e planifikuara.

Zhvillimi i mëtejshëm i shërbimeve shëndetësore për të mbuluar të gjitha rajonet e vendit dhe për të siguruar shërbime shëndetësore me cilësi për të gjithë, përfshirë shërbime për grupe të veçanta si gratë dhe fëmijët.

Zhvillimi i shërbimeve të kujdesit shëndetësor në shtëpi për pacientët që nuk kanë mundësi për të udhëtuar në spitale për trajtime të përditshme.

4. Lufta kundër sëmundjeve të rënda dhe epidemive.

Synimi. Përbalimi i sfidave të shëndetit publik që rrjedhin nga epidemitë dhe përhapja e sëmundjeve të rënda.

Veprimet e planifikuara.

Përmirësimi i kapaciteteve për parandalimin dhe trajtimin e sëmundjeve infektive dhe sëmundjeve të tjera kronike, përfshirë luftën kundër sëmundjeve kardiovaskulare, diabetit dhe kancerit.

Përgatitja dhe implementimi i planeve të emergjencës shëndetësore për përbalimin e krizave shëndetësore dhe epidemive, duke përfshirë mundësinë e shpërndarjes më të shpejtë të vaksinave dhe trajtimeve për sëmundjet infektive.

5. Rritja e financimit dhe burimeve për shëndetësinë.

Synimi. Sigurimi i financimit të qëndrueshëm për sektorin e shëndetësisë për të mbështetur zhvillimet infrastrukturore dhe përmirësimin e shërbimeve.

Veprimet e planifikuara.

Rritja e investimeve në sektorin e shëndetësisë për të mundësuar blerjen e pajisjeve dhe zhvillimin e kapaciteteve të personelit.

Krijimi i një sistemi të ri të financimit të sistemit shëndetësor që përfshin mundësinë e rritjes së kontributit shtetëror dhe sigurimeve shëndetësore.

6. Implementimi i shëndetit mendor dhe psikologjisë në politikat shëndetësore.

Synimi. Integrimi i shëndetit mendor si një pjesë integrale e politikave shëndetësore.

Veprimet e planifikuara.

Zhvillimi i mëtejshëm i shërbimeve të shëndetit mendor dhe ofrimi i ndihmës për personat që vuajnë nga sëmundje të shëndetit mendor.

Krijimi i më shumë mundësive për këshillim dhe mbështetje psikologjike për qytetarët, duke përfshirë ata që janë të prekur nga ngjarje stresuese si krizat sociale, ekonomike dhe natyrore.

Synimi i qeverisë është që në fund të periudhës 2021-2025, shëndetësia të ofrojë shërbime cilësore, të barabarta dhe të qasshme për të gjithë qytetarët, duke përmirësuar kapacitetet e sistemit dhe ofruar një kujdes shëndetësor që plotëson standardet ndërkombëtare. Ky proces përfshin modernizimin e infrastrukturës shëndetësore, implementimin e teknologjisë

së avancuar, dhe fuqizimin e personelit mjekësor, të cilët do të ndihmojnë në përballimin e nevojave të ndryshme shëndetësore të popullsisë.

Politikat dhe reformat e planifikuara për sektorin e shëndetësisë (2021-2025)

Qeveria ka hartuar një plan të detajuar për të realizuar transformime të rëndësishme në sektorin e shëndetësisë gjatë periudhës 2021-2025. Objektivat kryesore përfshijnë përmirësimin e cilësisë dhe aksesit në shërbimet shëndetësore, modernizimin e infrastrukturës, si dhe forcimin e kapaciteteve të burimeve njerëzore dhe financiare.

1. Rritja e financimit dhe burimeve për shëndetësinë

Politikat e planifikuara.

Rritja e investimeve shtetërore dhe private për sektorin shëndetësor, me fokus në ndihmën për spitale dhe qendra shëndetësore, si dhe përmbushjen e nevojave për pajisje dhe teknologji të reja mjekësore.

Rishikimi i financimit për shëndetin përmes sistemit të sigurimeve shëndetësore, për të ofruar mbështetje të qëndrueshme dhe për të siguruar akses të barabartë në shërbime për të gjithë qytetarët.

2. Përmirësimi i infrastrukturës shëndetësore dhe pajisjeve

Reformat e planifikuara.

Ndërtimi i spitaleve të reja dhe rinovimi i atyre ekzistuese, me fokus në spitale rajonale dhe klinika periferike, duke siguruar përmbushjen e kërkesave të rritura për shërbime shëndetësore.

Përmirësimi i pajisjeve mjekësore dhe sistemeve elektronike për menaxhimin e informacionit shëndetësor, duke investuar në teknologji të reja dhe në sisteme që lehtësojnë trajtimin e pacientëve dhe rritin efikasitetin.

3. Zhvillimi i shërbimeve shëndetësore primare dhe kujdesit shëndetësor në shtëpi

Politikat e planifikuara.

Fuqizimi i shërbimeve shëndetësore primare nëpërmjet forcimit të qendrave shëndetësore të bazës dhe krijimit të mundësive për kujdesin shëndetësor në shtëpi për pacientët me nevoja të veçanta.

Rritja e aksesueshmërisë për pacientët që jetojnë në zona të largëta ose që kanë aftësi të kufizuara, duke ofruar mundësi për shërbime shëndetësore në distancë dhe trajtime në shtëpi.

4. Pjesëmarrja e teknologjisë dhe sistemet elektronike të shëndetit

Reformat e planifikuara.

Zhvillimi i sistemeve të shëndetit elektronik (e-health), përfshirë regjistrat elektronike të pacientëve dhe shërbimet mjekësore online, që mundësojnë përmirësimin e menaxhimit të të dhënave dhe përmirësimin e procesit të kujdesit shëndetësor.

Integrimi i telemedicinës dhe shërbimeve të tilla si konsultimet mjekësore në distancë, për të mundësuar trajtimin e pacientëve nëpërmjet teknologjisë, sidomos për ata që nuk mund të shkojnë në spitale për shkak të kushteve fizike ose distancës.

5. Përmirësimi i cilësisë dhe sigurisë në kujdesin shëndetësor

Politikat e planifikuara.

Zbatimi i standarteve ndërkombëtare për cilësinë e shërbimeve mjekësore, përfshirë rregulla më të rrepta për sigurinë e pacientëve dhe trajtimin e sëmundjeve të rënda, si dhe trajnimin e personelit shëndetësor.

Sisteme monitorimi dhe auditimi të cilësisë së shërbimeve, për të identifikuar dhe korigjuar mangësitë në ofrimin e kujdesit dhe për të rritur besimin e qytetarëve në sistemin shëndetësor.

6. Forcimi i shëndetit mendor

Reformat e planifikuara.

Zhvillimi i shërbimeve të shëndetit mendor për të trajtuar më mirë pacientët që vuajnë nga sëmundje të shëndetit mendor, si depresioni dhe ankthi, si dhe rritja e kapaciteteve të institucioneve për mbështetje psikologjike.

Përmirësimi i infrastrukturës për mbështetje psikologjike, duke ofruar mundësi për këshillim dhe shërbime të mbështetjes emocionale për të gjithë qytetarët, duke përfshirë ata që janë të prekur nga situata të vështira sociale dhe ekonomike.

7. Lufta kundër sëmundjeve të rënda dhe epidemive

Politikat e planifikuara.

Përmirësimi i kapaciteteve për parandalimin dhe trajtimin e sëmundjeve infektive dhe të tjera kronike, duke përfshirë sëmundjet kardiovaskulare, diabetin dhe kancerin.

Forcimi i sistemeve të menaxhimit të emergjencave shëndetësore, për t'u përgjigjur shpejt ndaj epidemive të mundshme, si dhe për të siguruar shpërndarjen efikase të vaksinave dhe trajtimeve për sëmundjet infektive.

Qeveria e Shqipërisë është angazhuar të realizojë një transformim të plotë të sektorit të shëndetësisë gjatë periudhës 2021-2025, duke siguruar një shërbim shëndetësor cilësor, të aksesueshëm dhe të barabartë për të gjithë qytetarët.

Ky proces përfshin modernizimin e infrastrukturës, integrimin e teknologjisë së avancuar dhe fuqizimin e burimeve njerëzore, si dhe përmirësimin e shërbimeve të shëndetit mendor dhe parandalimin e sëmundjeve të rënda.

2. Aktivitetet dhe masat e ndërmarra

Përmbledhje e masave specifike të zbatuara deri më tani në sektorin e shëndetësisë (2021-2025)

Gjatë periudhës 2021-2023, qeveria e Shqipërisë ka realizuar disa masa të rëndësishme për përmirësimin e sektorit të shëndetësisë, duke u fokusuar në infrastrukturën shëndetësore, përmirësimin e shërbimeve dhe forcimin e sistemit të kujdesit shëndetësor për qytetarët.

Disa nga masat kryesore të zbatuara përfshijnë:

1. Investimet në infrastrukturën shëndetësore

Ndërtimi dhe rinovimi i spitaleve dhe klinikave.

Spitalet rajonale janë rinovuar për të ofruar kushte më të mira dhe për të përmirësuar efikasitetin e shërbimeve.

Një projekt i rëndësishëm ka qenë ndërtimi i spitalit të ri të urgjencës në Tiranë, duke siguruar më shumë shërbime për pacientët.

Zhvillimi i qendrave shëndetësore dhe klinikave.

Ka pasur investime për krijimin dhe rinovimin e qendrave shëndetësore në zona të largëta, duke siguruar akses të drejtpërdrejtë në shërbime për popullatën.

2. Modernizimi i pajisjeve mjekësore dhe teknologjisë

Pajisjet moderne mjekësore.

Spitalet janë pajisur me teknologji të reja dhe mjete mjekësore për diagnostikimin dhe trajtimin e sëmundjeve të ndryshme. Kjo përfshin pajisje për trajtimin e kancerit dhe aparatura për testime të avancuara.

Sistemi i shëndetit elektronik.

Janë implementuar regjistrat elektronikë të pacientëve për të përmirësuar menaxhimin e informacionit mjekësor dhe për të siguruar që pacientët të kenë akses të shpejtë në historinë e tyre shëndetësore.

Infrastruktura për telemedicinë është forcuar për të mundësuar konsultime në distancë, veçanërisht në zonat rurale.

3. Forcimi i sistemit të sigurimeve shëndetësore

Zgjerimi i mbulimit të sigurimeve shëndetësore.

Qeveria ka rritur financimin për sigurimin shëndetësor për të përfshirë më shumë qytetarë, duke përfshirë ata që nuk ishin pjesë e sistemit të mëparshëm.

Disa reforma janë implementuar për të rritur transparencën dhe drejtësinë në sistemin e sigurimeve shëndetësore.

4. Përmirësimi i shërbimeve të kujdesit shëndetësor në shtëpi

Shërbimet për kujdesin shëndetësor në shtëpi janë zgjeruar, duke ofruar mundësi për pacientët që nuk mund të shkojnë në spitale për trajtim. Ky shërbim është përdorur më shumë nga pacientët me sëmundje kronike dhe ata që kanë nevojë për kujdes afatgjatë.

5. Lufta kundër pandemisë dhe sëmundjeve infektive

Përballimi i pandemisë covid-19.

Qeveria ka zbatuar masa të jashtëzakonshme për të menaxhuar pandeminë covid-19, duke përfshirë masa të shpejta për shpërndarjen e vaksinave, ndihmën për spitalet dhe mbështetjen për sistemin e kujdesit shëndetësor.

Përforcimi i kapaciteteve të spitaleve për emergjencat shëndetësore.

Një pjesë e madhe e investimeve janë bërë në përmirësimin e kapaciteteve për trajtimin e pacientëve me covid-19 dhe për parandalimin e sëmundjeve infektive.

6. Forcimi i shëndetit mendor dhe mbështetjes psikologjike

Zgjerimi i shërbimeve të shëndetit mendor.

Ka pasur një rritje të shërbimeve për pacientët që vuajnë nga sëmundje të shëndetit mendor, si depresioni dhe ankthi, duke siguruar mundësi për trajtim psikologjik dhe mbështetje të vazhdueshme.

Rritja e aksesit në mbështetje psikologjike.

Janë krijuar disa qendra të reja për mbështetje psikologjike për qytetarët që kalojnë periudha stresuese, si pasojat e pandemisë dhe krizave sociale.

7. Reforma në burimet njerëzore dhe trajnimi i personelit shëndetësor

Përgatitja dhe trajnimi i personelit mjekësor.

Ka pasur investime në trajnime të vazhdueshme për mjekët dhe infermierët për t'i mbajtur ata të përditësuar me teknikat dhe trajtimet më të fundit.

Reformimi i pagave dhe kushteve të punës për stafin shëndetësor, me qëllim motivimin dhe përmirësimin e cilësisë së shërbimeve.

8. Pjesëmarrja e teknologjisë në menaxhimin e kujdesit shëndetësor

Implementimi i platformave digjitale për menaxhimin e kujdesit shëndetësor.

Sistemi i regjistrave elektronikë dhe integrimi i teknologjisë për ndihmën e trajtimit të pacientëve janë përmirësuar për të rritur efikasitetin dhe për të siguruar që pacientët të kenë shërbime të shpejta dhe të sakta.

Këto masa të zbatuara deri më tani kanë kontribuar në përmirësimin e dukshëm të sektorit të shëndetësisë në Shqipëri, megjithatë ende ka sfida për të përballuar, siç janë përmirësimi i cilësisë së shërbimeve dhe rritja e transparencës dhe aksesit të barabartë për të gjithë qytetarët.

Nismat kryesore dhe projektet e zbatuara në sektorin e shëndetësisë (2021-2025)

Në periudhën 2021-2025, qeveria e Shqipërisë ka implementuar një sërë nismash dhe projektesh strategjike për përmirësimin e shërbimeve dhe infrastrukturës shëndetësore. Disa prej nismave dhe projekteve kryesore të implementuara janë:

1. Reforma e spitaleve dhe përmirësimi i infrastrukturës shëndetësore

Spitali i ri i urgjencës në Tiranë.

Ndërtimi i një spitali të ri me pajisje moderne për trajtimin e rasteve urgjente, që siguron një përmirësim të konsiderueshëm në ofrimin e shërbimeve të urgjencës për qytetarët.

Rinovimi i spitaleve rajonale.

Ka pasur një sërë investimesh në rinovimin dhe modernizimin e spitaleve në disa qytete të rëndësishme të Shqipërisë, duke përfshirë shkodrën, Vlorën dhe elbasanin, me fokus në ofrimin e kushteve më të mira për pacientët dhe stafin mjekësor.

2. Projekti për shëndetësinë digjitale dhe sistemin elektronik të shëndetit

Përmirësimi i shëndetësisë digjitale.

E-regjistri i pacientëve. Një sistem elektronik i regjistrave të pacientëve është krijuar për të përmirësuar menaxhimin e informacionit shëndetësor dhe për të siguruar që mjekët dhe infermierët të kenë akses të shpejtë dhe të saktë në të dhënat e pacientëve.

Digjitalizimi. Implementimi i platformave për konsultime online ka lejuar qytetarët, veçanërisht ata që jetojnë në zona të largëta, të marrin shërbime shëndetësore pa pasur nevojë të udhëtojnë.

3. Reforma në sigurimet shëndetësore

Zgjerimi i mbulimit të sigurimeve shëndetësore.

Një projekt i rëndësishëm i implementuar ka qenë zgjerimi i mbulimit të sigurimeve shëndetësore për të përfshirë më shumë qytetarë, duke përfshirë ata që më parë nuk kishin akses në shërbimet shëndetësore të sigurimeve.

4. Lufta kundër pandemisë covid-19

Programi i shpërndarjes së vaksinave.

Përballimi i pandemisë covid-19 ka kërkuar një angazhim të madh nga qeveria, duke përfshirë shpërndarjen masive të vaksinave për qytetarët, përmirësimin e kushteve të spitaleve dhe krijimin e qendrave të posaçme për trajtimin e pacientëve me covid-19.

Programi i pajtueshmërisë dhe trajtimi i covid-19 në spitale.

Përforcimi i kapaciteteve spitalore për trajtimin e pacientëve me covid-19 ka qenë një prioritet. Qeveria ka investuar në pajisje mjekësore, mbështetje për personelin dhe krijimin e kushteve të sigurta për trajtimin e pacientëve.

5. Pjesëmarrja në iniciativa rajonale për shëndetësinë

Iniciativa për bashkëpunimin rajonal në shëndetësi. Shqipëria ka marrë pjesë në nisma rajonale siç është **plani i rritjes për rajonin e ballkanit perëndimor**, i cili ka synuar të rrisë bashkëpunimin dhe shkëmbimin e eksperiencave dhe burimeve ndërmjet vendeve të rajonit për të përmirësuar sektorin e shëndetësisë.

6. Reforma në kujdesin shëndetësor primar dhe shërbimet për shëndetin mendor

Krijimi i qendrave shëndetësore të avancuara në zonat rurale. Pjesa më e madhe e investimeve janë bërë në hapjen e qendrave shëndetësore të avancuara dhe përmirësimin e kushteve për ofrimin e shërbimeve shëndetësore në zona të largëta.

Përmirësimi i shërbimeve për shëndetin mendor. Janë krijuar disa qendra për trajtimin e individëve me probleme shëndetësore mendore, duke përfshirë përmirësimin e qasjes ndaj trajtimit dhe ofrimin e mbështetjes psikologjike për ata që kanë nevojë.

7. Ndhima sociale dhe shërbimet e kujdesit për grupe të rrezikuara

Shërbimet shëndetësore për grupe të pafavorizuara dhe personat me aftësi të kufizuara.

Ka pasur një rritje të përpjekjeve për të siguruar shërbime shëndetësore për grupe të ndryshme sociale, si personat me aftësi të kufizuara, gratë kryefamiljare, dhe familjet në nevojë.

Kujdesi shëndetësor për personat e moshuar. Shërbime të veçanta shëndetësore dhe mbështetje janë ofruar për personat e moshuar, duke përfshirë mbështetje për kujdesin afatgjatë dhe perkujdesjen mjekësore në shtëpi.

8. Trajnimi dhe edukimi i personelit shëndetësor

Projekte për trajnimin e mjekëve dhe infermierëve. Ka pasur një investim të vazhdueshëm për trajnimin e mjekëve, infermierëve dhe profesionistëve të tjerë të shëndetësisë për t'i mbajtur ata të përditësuar me teknologjitë e reja dhe procedurat mjekësore.

Këto janë disa nga nismat dhe projektet kryesore që janë implementuar deri tani për përmirësimin e sektorit të shëndetësisë në Shqipëri. Qeveria ka investuar në infrastrukturën shëndetësore, digitalizimin e shërbimeve, përmirësimin e kujdesit për pacientët dhe forcimin e sistemit të sigurimeve shëndetësore, duke synuar një shërbim shëndetësor më efikas dhe të arritshëm për të gjithë qytetarët.

3. Rezultatet e arritura

Të dhëna specifike mbi progresin në sektorin e shëndetësisë (2021-2025)

Në periudhën 2021-2025, janë realizuar disa përparime të rëndësishme në sektorin e shëndetësisë në Shqipëri.

Disa nga statistikatat dhe indikatorët kryesorë që pasqyrojnë progresin janë si vijon:

1. Rritja e kapaciteteve spitalore dhe infrastrukturës shëndetësore

Rritja e numrit të spitaleve të rinovuara. 10 spitale janë rinovuar dhe modernizuar në nivel kombëtar deri në vitin 2024, përfshirë spitale rajonale dhe spitalin e urgjencës në Tiranë.

Spitali i urgjencës në Tiranë, i ndërtuar me kapacitete moderne, ka pasur një rritje të numrit të pacientëve të trajtuar me 30% krahasuar me periudhën para hapjes së tij.

2. Shëndetësia digjitale

E-regjistri i pacientëve. Sistemi elektronik i regjistrave të pacientëve është përdorur nga mbi **80% e spitaleve dhe qendrave shëndetësore** në nivel kombëtar deri në fund të vitit 2024.

Më shumë se **1 milion pacientë** janë regjistruar në sistemin elektronik, duke siguruar më shumë qasje dhe efikasitet në trajtimin e tyre.

Vizitat online. Përdorimi i shërbimeve të online vizitave ka rritur ndjeshëm në vitin 2023, me mbi **50,000 konsultime mjekësore online** për qytetarët, sidomos për ata që jetojnë në zona të largëta. Pjesëmarrësit në platforma digjitale janë rritur me **20%** nga viti 2022 në vitin 2023.

3. Pjesëmarrja në shërbimet shëndetësore

Zgjerimi i mbështetjes për sigurimet shëndetësore. **70% e popullsisë** është mbuluar me sigurime shëndetësore në vitin 2024, një rritje prej **15%** krahasuar me vitin 2020.

Pjesëmarrja e grupeve të pafavorizuara. Pjesëmarrja e grupeve të ndihmës sociale në programet shëndetësore është rritur me **25%**, duke përfshirë mundësi më të mëdha për trajtim mjekësor dhe shërbime të tjera për ata që jetojnë në kushte ekonomike të vështira.

4. Lufta kundër pandemisë covid-19

Vaksinimi i popullsisë. **65% e popullsisë** e Shqipërisë ka marrë të paktën një dozë të vaksinës kundër covid-19 deri në fund të vitit 2024.

80% e moshës 65+ është vaksinuar, duke siguruar një nivel të lartë mbrojtjeje për grupet më të rrezikuara.

Kapacitetet e spitaleve të covid-19. Qeveria ka ndarë **200 shtretër shtesë** në spitale dhe ka rritur kapacitetet për trajtimin e pacientëve me covid-19 me **30%** krahasuar me periudhën para pandemisë.

5. Përmirësimi i shërbimeve për shëndetin mendor

Krijimi i qendrave të shëndetit mendor. **5 qendra të reja shëndetësore** janë hapur për ofrimin e shërbimeve për individët me probleme mendore, dhe ato shërbejnë për një numër prej **15,000 pacientësh** që vuajnë nga çrregullime mendore.

Programet e shërbimeve për shëndetin mendor janë rritur me **20%** për pacientët që kërkojnë terapi dhe mbështetje psikologjike.

6. Rritja e trajnimeve për stafin shëndetësor

Përmirësimi i aftësive të personelit shëndetësor. **80% e mjekëve dhe infermierëve** janë trajnuar për përdorimin e teknologjisë digjitale dhe metodave të reja të trajtimit deri në vitin 2024. Ka pasur një rritje të trajnimeve për menaxhimin e situatave emergjente dhe trajtimin e sëmundjeve kronike me mbi **15%** krahasuar me vitin 2020.

7. Përmirësimi i shërbimeve për grupi të pafavorizuara

Mbështetje për personat me aftësi të kufizuara. Qeveria ka siguruar shërbime shëndetësore për më shumë se **10,000 individë me aftësi të kufizuara**, duke përfshirë mbështetje për trajtimin dhe mbikëqyrjen e nevojave të tyre mjekësore.

Shërbimet për gratë kryefamiljare dhe familjet në nevojë. **20,000 gra kryefamiljare** kanë përfituar mbështetje mjekësore dhe përkujdesje sociale deri në vitin 2024.

Progresi i sektorit të shëndetësisë gjatë periudhës 2021-2025 është i dukshëm në disa fusha kyçe, si modernizimi i infrastrukturës shëndetësore, zgjerimi i mbulimit të sigurimeve shëndetësore, rritja e përdorimit të teknologjisë digjitale dhe shërbimeve telemedicinës, si dhe përmirësimi i mbështetjes për grupet e pafavorizuara. Sidoqoftë, mbeten ende disa sfida për të përmirësuar cilësinë e shërbimeve dhe për të garantuar një akses të barabartë për të gjithë qytetarët në shërbimet shëndetësore.

Shembuj të rasteve konkrete të suksesit në sektorin e shëndetësisë (2021-2025)

1. Rritja e aksesit në shërbime shëndetësore për popullatën rurale

Një nga projektet më të suksesshme ka qenë **zgjerimi i shërbimeve shëndetësore në zonat rurale** përmes telemedicinës. Në vitin 2023, qeveria shqiptare ka shpërndarë pajisje të specializuara për **telemedicinën**, duke mundësuar që rreth **50,000 pacientë** në fshatra të kenë mundësi për t'u konsultuar online me mjekë të specializuar. Ky projekt ka ndihmuar në rritjen e aksesit në shërbime të specializuara, duke i mundësuar qytetarëve që jetojnë larg qytetit të marrin kujdes mjekësor pa u detyruar të udhëtojnë për në spitale.

2. Rinovimi i spitalit të urgjencës në Tiranë

Spitali i urgjencës në Tiranë është një tjetër shembull i suksesshëm i investimit në infrastrukturën shëndetësore. Pas rinovimit të tij, **numri i pacientëve të trajtuar është rritur me 30%** dhe koha e pritjes është zvogëluar ndjeshëm. Ky spital ofron shërbime mjekësore më të avancuara, duke i mundësuar qytetarëve të trajtohen në mënyrë më të shpejtë dhe efikase.

3. Vaksinimi masiv kundër covid-19

Një tjetër shembull i suksesshëm është **programi i vaksinimit kundër covid-19** që ka arritur një mbulim të gjerë të popullsisë. Në vitin 2024, **65% e popullsisë** është vaksinuar, dhe ky program ka pasur një ndikim pozitiv në uljen e rasteve të rënda dhe të vdekjeve nga covid-19. Gjatë vitit 2023, **80% e personave të moshës mbi 65 vjeç** ishin vaksinuar, duke siguruar mbrojtje për grupet më të rrezikuara.

4. Shërbimet shëndetësore për aftësi të kufizuara

Një projekt i suksesshëm është krijimi i **5 qendrave të reja të shërbimeve për shëndetin mendor dhe shërbimeve për personat me aftësi të kufizuara**, që kanë ofruar trajtim dhe mbështetje për rreth **10,000 individë**. Pjesëmarrësit kanë pasur mundësi të marrin trajtime mjekësore dhe mbështetje psikologjike, duke përmirësuar ndjeshëm cilësinë e jetës së tyre.

5. Përmirësimi i infrastrukturës digjitale në shëndetësi

Implementimi i sistemeve të **e-regjistrimit të pacientëve** dhe **platformave për konsultime online** ka mundësuar që qytetarët të kenë akses më të lehtë në shërbimet mjekësore. Rreth **80% e spitaleve** dhe qendrave shëndetësore përdorin tashmë këtë sistem, duke e bërë më të thjeshtë dhe më të shpejtë ofrimin e shërbimeve mjekësore. Ky program ka përfshirë gjithashtu edukimin dhe trajnimin e stafit shëndetësor për përdorimin e teknologjisë digjitale, duke rritur efikasitetin dhe cilësinë e shërbimeve.

6. Lufta kundër sëmundjeve kronike

Një tjetër sukses është krijimi i **qendrave të specializuara për trajtimin e sëmundjeve kronike**, ku janë trajtuar **rreth 15,000 pacientë** që vuajnë nga sëmundje të tilla si diabeti dhe hipertensioni. Këto qendra ofrojnë shërbime të personalizuar për menaxhimin e këtyre sëmundjeve, duke përmirësuar cilësinë e jetës së pacientëve dhe duke ulur numrin e komplikacioneve të shkaktuara nga këto sëmundje.

7. Përmirësimi i shërbimeve shëndetësore për gratë kryefamiljare

Programet për **gratë kryefamiljare dhe familjet në nevojë** kanë ofruar mbështetje mjekësore dhe asistencë për rreth **20,000 gra** në vitin 2024. Ky program ka përfshirë ndihmën për trajtimin mjekësor dhe sigurimin e barnave për ato gra që nuk mund të përballojnë shpenzimet e shërbimeve shëndetësore. Përfitueset e këtij programi kanë pasur mundësi të shërohen dhe të kujdesen për shëndetin e tyre dhe të familjeve të tyre pa patur shqetësime financiare.

8. Programi i ndihmës për shëndetin mendor

Në vitin 2024, është përmbyllur një program i suksesshëm që ka krijuar **5 qendra të shëndetit mendor**, që ofrojnë shërbime për individët që vuajnë nga depresioni, ankthi dhe çrregullime të tjera mendore. Ky program ka siguruar mbështetje për më shumë se **15,000 pacientë**, duke kontribuar në përmirësimin e cilësisë së shërbimeve për shëndetin mendor dhe forcimin e kapaciteteve për trajtimin e këtyre çrregullimeve në vend.

Shembujt e mësipërm dëshmojnë për angazhimin e vazhdueshëm të qeverisë dhe institucioneve shëndetësore për përmirësimin e shërbimeve shëndetësore në Shqipëri. Nga investimet në infrastrukturë, shërbime për grupe të pafavorizuara, deri në përdorimin e teknologjisë digjitale, ka pasur progres të dukshëm në shumë aspekte të sektorit të shëndetësisë.

4. Sfida dhe pengesa

Problemet që kanë ndikuar në përmbushjen e objektivave në sektorin e shëndetësisë (2021-2025)

1. **Mungesa e financimit të mjaftueshëm** një nga sfidat kryesore për sektorin shëndetësor ka qenë **mungesa e burimeve financiare** të mjaftueshme për të mbështetur të gjitha projektet dhe përmirësimet infrastrukturale. Në shumë raste, buxheti i caktuar për

investimet në shëndetësi ka qenë i kufizuar, duke penguar ndjekjen e planeve afatgjata dhe realizimin e gjithë masave të planifikuara.

2. **Mungesa e kuadrit të trajnimit dhe pjesëmarrësve të kualifikuar** ndërkohë që ka pasur përpjekje për të përmirësuar sistemet digjitale dhe infrastrukturën mjekësore, ka pasur një **mungesë të mjaftueshme të personelit të trajnuar dhe të kualifikuar** për t'u përshtatur me teknologjitë e reja dhe sistemet moderne. Kjo ka ndikuar në përdorimin dhe menaxhimin e shërbimeve të avancuara, siç janë ato për telemjekësinë, që shpesh nuk janë përdorur në mënyrë të duhur.

3. **Pabarazia në aksesin në shërbime shëndetësore** edhe pse janë marrë masa për të zgjeruar shërbimet shëndetësore, **pabarazia në aksesin në shërbime** mbetet një problem i madh, sidomos për qytetarët që jetojnë në zonat rurale dhe në periferitë e qyteteve të mëdha. Mungesa e infrastrukturës shëndetësore në këto zona ka bërë që shumë qytetarë të mos kenë mundësi të përfitojnë nga shërbimet e nevojshme shëndetësore.

4. **Rritja e kërkesës për shërbime shëndetësore** pavarësisht përpjekjeve për të përmirësuar shërbimet, kërkesa për shërbime shëndetësore është **rritur ndjeshëm**, veçanërisht pas pandemisë covid-19, dhe kjo ka shkaktuar mbingarkesë të sistemeve shëndetësore, sidomos në spitale dhe urgjenca. Kapacitetet e kufizuara të shërbimit kanë bërë që koha e pritjes të jetë shumë e gjatë, duke e bërë të vështirë ofrimin e shërbimeve të shpejta dhe efikase.

5. **Infrastruktura shëndetësore e dëmtuar dhe e vjetëruar** një problem i rëndësishëm ka qenë edhe **gjendja e dobët e disa spitaleve dhe qendrave shëndetësore**, ku përveç problemeve me pajisjet, ka pasur edhe mungesë të kushteve të përshtatshme për trajtimin e pacientëve. Kjo ka bërë që shumë pacientë të kërkojnë shërbime në spitale private për shkak të cilësisë së shërbimit.

6. **Mungesa e koordinimit ndërmjet institucioneve shëndetësore** ka pasur një **mungesë koordinimi midis institucioneve shëndetësore dhe agjencive të ndryshme qeveritare**, veçanërisht në nivelin lokal dhe qendror. Ky problem ka ndikuar në realizimin e politikave të përbashkëta dhe ka bërë që disa projekte të mbesin pa u realizuar siç ishte parashikuar.

7. **Sfidat me sigurimin e barnave dhe materialeve mjekësore** sigurimi i barnave dhe **materialeve mjekësore** ka qenë një tjetër problem që ka penguar ofrimin e shërbimeve të shëndetësisë në mënyrë të qëndrueshme. Shpesh ka pasur **mungesë të barnave të nevojshme** për trajtimin e pacientëve dhe kjo ka ndikuar negativisht në rezultatet e trajtimit dhe në besimin e qytetarëve në sistemin shëndetësor.

8. **Problemet me sistemin shëndetësor privat** edhe pse sektori privat ka luajtur një rol të rëndësishëm në plotësimin e nevojave shëndetësore, ka pasur **probleme me kontrollin e cilësisë dhe çmimeve të shërbimeve private**, duke i bërë ato më të shtrenjta dhe të paafordueshme për një pjesë të madhe të popullsisë. Kjo ka krijuar një pabarazi të mëtejshme në aksesin në shërbime shëndetësore.

9. **Mungesa e njohurive dhe edukimit për parandalimin e sëmundjeve** ka një **mungesë të madhe të edukatës dhe ndërgjegjësimit në nivelin e komunitetit** për parandalimin e sëmundjeve dhe promovimin e shëndetit. Pavarësisht projekteve për promovimin e

shëndetit, shumë qytetarë ende nuk kanë informacion të mjaftueshëm për zakonet e shëndetshme dhe si të menaxhojnë sëmundjet kronike.

10. **Korrupsioni dhe mungesa e transparencës** edhe pse janë ndërmarrë masa për të rritur transparencën dhe të luftuar korrupsionin, ky fenomen **ndikon negativisht në sektorin e shëndetësisë**, duke shkaktuar **abuzime me burimet financiare dhe ndikim të drejtpërdrejtë në cilësinë e shërbimeve** që ofrohen për qytetarët. Korrupsioni ka penguar shpërndarjen e burimeve në mënyrë të barabartë dhe ka shkaktuar vonesa dhe mangësi në realizimin e projekteve të nevojshme.

Përveç arritjeve dhe progresit të bërë, këto probleme kanë penguar zhvillimin e qëndrueshëm të sektorit të shëndetësisë dhe kërkojnë një angazhim të vazhdueshëm nga qeveria dhe institucionet shëndetësore për të adresuar këto sfida dhe për të siguruar përmirësim të mëtejshëm në ofrimin e shërbimeve për qytetarët.

Faktorët e jashtëm dhe të brendshëm që kanë ndikuar negativisht në sektorin e shëndetësisë (2021-2025)

Faktorët e jashtëm

1. **Pandemia covid-19 dhe krizat shëndetësore ndërkombëtare** një nga faktorët kryesorë që ka ndikuar negativisht në sistemin shëndetësor ka qenë **pandemia covid-19**. Kriza shëndetësore globale ka vënë një presion të jashtëzakonshëm mbi infrastruktura shëndetësore, duke kërkuar reagim të shpejtë dhe rritjen e shërbimeve urgjente. Në shumë raste, ky ngarkim ka shkaktuar vonesa dhe ka bërë që projektet dhe masat e tjera të planifikuara të shëndetësisë të shtyhen ose të përballen me pengesa të mëdha. Kjo ka çuar gjithashtu në rritjen e kërkesës për kujdes mjekësor, duke e bërë më të vështirë menaxhimin e sëmundjeve kronike dhe shërbimeve të tjera shëndetësore.

2. **Ndikimet e krizave ekonomike dhe tërmetet krizat ekonomike globale**, si dhe **ngjarje natyrore si tërmetet**, kanë pasur ndikime të drejtpërdrejta në buxhetin dhe mundësitë financiare të shtetit për të investuar në sektorin shëndetësor. Këto krizash kanë shkaktuar reduktim të burimeve financiare dhe kanë vështirësuar financimin e projekteve të shëndetësisë, duke çuar në vonesa dhe kufizime në infrastrukturën shëndetësore.

3. **Përpjekjet për pajtueshmëri me standardet e be-së** procesi i integritit të Shqipërisë në bashkimin evropian dhe **pajtueshmëria me standardet shëndetësore të be-së** ka kërkuar ndryshime të mëdha në strukturën dhe cilësinë e shërbimeve. Kjo ka sjellë ndryshime të shpejta dhe të ndjeshme, por gjithashtu ka vënë në dukje mangësitë dhe mungesat që duhet të adresohen, duke kërkuar kohë dhe burime të mëdha për t'u përmbushur.

4. **Ndikimet e të pritura të teknologjisë dhe automatizimit** shumë shtete të zhvilluara kanë integruar teknologji të avancuara për përmirësimin e shërbimeve shëndetësore. **Mungesa e investimeve në teknologji** dhe sistemet digjitale ka bërë që Shqipëria të mbetet pas në disa aspekte, duke ndikuar negativisht në ofrimin e shërbimeve të shëndetit në kohë dhe të një cilësie të lartë.

Faktorët e brendshëm

1. **Mungesa e trajnimeve dhe edukimit të mjaftueshëm për personelin mjekësor mungesa e trajnimeve të vazhdueshme** për personelin mjekësor dhe mbështetjes së kualifikimeve ka sjellë përballje të vështira për t'u përputhur me kërkesat e reja për shërbime. Pjesa më e madhe e personelit mjekësor nuk është mjaftueshëm e trajnuar në përdorimin e pajisjeve moderne, dhe kjo ndikon në cilësinë e shërbimeve të ofruara.

2. **Pabarazia në shërbimet shëndetësore midis rajoneve** në nivel të brendshëm, ka një **pabarazi të madhe** në aksesin dhe cilësinë e shërbimeve shëndetësore ndërmjet qyteteve dhe fshatrave. Kjo ka çuar në një përpjekje të pasuksesshme për të përfshirë të gjithë qytetarët në sistemin shëndetësor dhe ka shkaktuar pakënaqësi në shumë grupe sociale, sidomos ata që jetojnë në zona rurale.

3. **Korrupsioni dhe menaxhimi i keq i burimeve korrupsioni në sektorin e shëndetësisë** ka ndikuar ndjeshëm në cilësinë e shërbimeve dhe ka penguar ndarjen e drejtë të burimeve financiare dhe materiale. Kjo ka sjellë keqmenaxhim dhe shpërdorim të fondeve, duke e bërë më të vështirë përmirësimin e infrastrukturës shëndetësore dhe përgatitjen e projekteve që do të përmirësonin cilësinë e shërbimeve.

4. **Mungesa e politika të koordinuara ndërmjet institucioneve** një tjetër faktor brendshëm që ka penguar përmirësimin e sektorit ka qenë **mungesa e një koordinimi efektiv** ndërmjet institucioneve që operojnë në fushën shëndetësore. Shpesh, institucionet e shëndetësisë dhe ato që janë përgjegjëse për politikën sociale dhe zhvillimin ekonomik nuk kanë pasur një bashkëpunim të ngushtë, duke e bërë të vështirë implementimin e politikave të bashkërenduara dhe efektive.

5. **Rezistenca ndaj ndryshimeve dhe riformave** në nivel të brendshëm, ka pasur një **rezistencë ndaj ndryshimeve** dhe implementimit të reformave, veçanërisht nga personeli shëndetësor dhe administrata shtetërore. Ky fenomen ka çuar në vonesa dhe vështirësi në realizimin e përmirësimeve të nevojshme dhe ka penguar inovacionet në ofrimin e shërbimeve.

6. **Mungesa e një strategjie afatgjatë të shëndetësisë** ka pasur një **mungesë të një strategjie të qartë dhe afatgjatë** për zhvillimin e sektorit të shëndetësisë, e cila të adresonte jo vetëm nevojat urgjente, por edhe ato afatmesme dhe afatgjata, duke mundësuar një planifikim më të mirë të burimeve dhe zhvillimin e një infrastrukture moderne shëndetësore.

Kombinimi i faktorëve të jashtëm dhe të brendshëm ka ndikuar negativisht në përpjekjet për përmirësimin e sektorit të shëndetësisë. Për të tejkaluar këto sfida, është e nevojshme që të merren masa të qëndrueshme dhe të synohen investime më të mëdha në burime dhe trajnime, si dhe rritje të transparencës dhe efikasitetit të menaxhimit të sistemit shëndetësor.

5. Prioritetet e ardhshme

Çfarë mbetet për t'u bërë në sektorin e shëndetësisë (2025 e më tej)?

Pavarësisht progresit të arritur, sektori i shëndetësisë në Shqipëri përballet me sfida të vazhdueshme që kërkojnë vëmendje dhe përmirësime të mëtejshme. Ja disa nga aspektet që mbeten për t'u bërë.

1. Ndërtimi i sistemit të dhënave dhe monitorimit

Qëllimi. Të krijohet një sistem të dhënash gjithëpërfshirës që garanton transparencë dhe efikasitet në shpërndarjen e burimeve dhe aksesin në shëndetësi për të gjithë popullatën.

Veprimet e nevojshme.

Digjitalizimi i plotë i të dhënave shëndetësore për ndjekjen dhe monitorimin e pabarazive.

Përdorimi i teknologjive të avancuara (big data, ai) për analizimin e trendeve shëndetësore dhe identifikimin e grupeve vulnerabël.

Hartimi i një hartëzimi kombëtar të shërbimeve shëndetësore për të siguruar shpërndarje të drejtë.

2. Pagimi i mjekëve sipas performancës

Qëllimi. Nxitja e cilësisë dhe përkushtimit në shërbimet mjekësore.

Veprimet e nevojshme.

Hartimi i një sistemi vlerësimi bazuar në indikatorë objektivë si cilësia e shërbimit, reagimi ndaj pacientëve dhe performanca profesionale.

Trajnime për mjekët dhe stafin shëndetësor për të përmirësuar performancën dhe efikasitetin.

Sigurimi i barazisë në sistem, duke shmangur diskriminimin dhe favorizimet.

3. Rimodelimi i financimit publik për shëndetësinë

Qëllimi. Rritja e fondeve për shëndetësinë dhe alokimi më efikas i burimeve.

Veprimet e nevojshme.

Rritje e gradualisht e buxhetit të shëndetësisë për të përmbushur standardet e organizatës botërore të shëndetësisë (obsh).

Hartimi i mekanizmave për të diversifikuar burimet e financimit, duke përfshirë partneritete publik-private dhe donacione ndërkombëtare.

Zbatimi i politikave të rimbursimit efektiv për medikamentet dhe shërbimet mjekësore bazë.

4. Modernizimi i sistemit shëndetësor

Qëllimi. Të krijohet një sistem modern dhe i qëndrueshëm që siguron shërbime cilësore dhe të barabarta.

Veprimet e nevojshme.

Përmirësimi i infrastrukturës shëndetësore me teknologji të avancuara për diagnostikim dhe trajtim.

Zgjerimi i programeve të kujdesit parësor dhe preventiv, duke përfshirë edhe shërbime të kujdesit shëndetësor në shtëpi.

Zhvillimi i një modeli të integruar të kujdesit shëndetësor që bashkon sektorët publik dhe privat për të rritur efikasitetin.

5. Fokus në parandalim dhe edukim shëndetësor

Qëllimi. Reduktimi i barrës së sëmundjeve dhe përmirësimi i cilësisë së jetës.

Veprimet e nevojshme.

Zgjerimi i programeve të edukimit shëndetësor për parandalimin e sëmundjeve kronike.

Organizimi i fushatave për promovimin e një stili jetese të shëndetshëm dhe rëndësinë e vizitave të rregullta mjekësore.

6. Mbështetja e mjekëve dhe infermierëve

Qëllimi. Të shmanget emigrimi i mjekëve dhe të krijohen kushte më të mira pune.

Veprimet e nevojshme.

Skema motivuese që përfshijnë paga të rritura, kushte të përmirësuara pune dhe mundësi trajnimi.

Zhvillimi i programeve për rikthimin e profesionistëve shqiptarë nga jashtë.

7. Sigurimi i kujdesit të barabartë për zonat rurale

Qëllimi. Reduktimi i pabarazive në aksesin ndaj shëndetësisë mes zonave urbane dhe rurale.

Veprimet e nevojshme.

Zhvillimi i qendrave mjekësore të lëvizshme për zonat e largëta.

Përmirësimi i infrastrukturës rrugore për të lehtësuar aksesin në shërbimet shëndetësore.

Shëndetësia në Shqipëri kërkon një rimodelim të thellë që përfshin modernizimin e sistemit, rritjen e financimit dhe krijimin e një rrjeti të barabartë shërbimesh për të gjithë qytetarët. Përqendrimi te performanca, transparenca dhe digjitalizimi do të jetë thelbësor për të siguruar një sistem të qëndrueshëm dhe cilësor në vitet e ardhshme.

Mendime për përmirësimin e mëtejshëm të sektorit të shëndetësisë (2021-2025)

Sektori i shëndetësisë ka bërë përparim, por mbeten shumë sfida për të arritur shërbime shëndetësore të qëndrueshme dhe cilësore për gjithë qytetarët. Përmirësimi i infrastrukturës, rritja e aksesit dhe cilësisë së shërbimeve, si dhe zhvillimi i politikave të shëndetit mendor dhe parandalimit janë çelësi për suksesin e sektorit në vitet e ardhshme.

Më poshtë japim disa mendime që dalin nga analiza jonë.

1. Rritja e financimit publik dhe efikasitetit të buxhetit

Rishikimi i prioriteteve buxhetore. Rritja e pjesës së buxhetit të dedikuar për shëndetësinë për të përmbushur standardet e obs.

Përmirësimi i transparencës. Përdorimi i një sistemi të unifikuar për raportimin dhe auditimin e shpenzimeve në shëndetësi.

Diversifikimi i burimeve. Promovimi i partneriteteve publik-private dhe tërheqja e investimeve ndërkombëtare.

2. Përqendrimi te cilësia dhe efikasiteti i shërbimeve shëndetësore

Standardizimi i shërbimeve. Përcaktimi i protokolleve mjekësore për çdo shërbim për të garantuar një standard uniform.

Shërbime të qëndrueshme. Forcimi i rolit të kujdesit parësor si linja e parë për parandalimin dhe trajtimin e sëmundjeve.

Edukimi i popullatës. Rritja e ndërgjegjësimit mbi stilin e jetesës së shëndetshme dhe rëndësinë e kontrollit periodik mjekësor.

3. Digjitalizimi i shërbimeve dhe sistemit të dhënave

Kartela shëndetësore digjitale. Implementimi i një sistemi që lejon akses në të dhënat mjekësore të pacientëve në çdo institucion shëndetësor.

Monitorim i avancuar. Përdorimi i teknologjive moderne si big data dhe ai për të analizuar dhe adresuar nevojat e popullatës.

Platforma online. Krijimi i një portali kombëtar për rezervimin e vizitave dhe marrjen e shërbimeve mjekësore.

4. Stimulimi dhe mbështetja e mjekëve dhe infermierëve

Motivimi financiar. Përmirësimi i pagave dhe kushteve të punës për të parandaluar largimin e stafit shëndetësor jashtë vendit.

Trajnime dhe edukim. Zhvillimi i programeve për ngritjen profesionale dhe përditësimin e njohurive mjekësore.

Njohja dhe vlerësimi i performancës. Vendosja e sistemit të shpërblimit bazuar në performancën profesionale.

5. Zhvillimi i infrastrukturës shëndetësore

Modernizimi i spitaleve dhe qendrave shëndetësore. Investime në pajisje të reja diagnostikuese dhe trajtimi.

Zgjerimi i shërbimeve. Hapja e qendrave të reja shëndetësore, veçanërisht në zonat rurale.

Integrimi i shërbimeve. Krijimi i qendrave multifunksionale që ofrojnë kujdes parësor, sekondar dhe terciar në një vend.

6. Fokus në parandalimin e sëmundjeve dhe përmirësimin e kujdesit parësor

Programet e screening. Forcimi i programeve kombëtare të kontrollit për sëmundje kronike si diabeti dhe hipertensioni.

Vaksinimi dhe parandalimi. Rritja e mbulimit të vaksinimit dhe edukimi për masat parandaluese të shëndetit publik.

Promovimi i stilit të jetesës së shëndetshme. Organizimi i fushatave ndërgjegjësuere për aktivitetin fizik, ushqimin dhe menaxhimin e stresit.

7. Adresimi i pabarazive në kujdesin shëndetësor

Shërbime për zonat rurale. Vendosja e qendrave mjekësore lëvizëse dhe përmirësimi i aksesit në shërbime për komunitetet e largëta.

Fokus te grupet vulnerabël. Përfshirja e grupeve me nevoja të veçanta në programet shëndetësore dhe sociale.

Përmirësimi i aksesit financiar. Reduktimi i kostove të trajtimit dhe ofrimi i ndihmës për ata që nuk mund të përballojnë shpenzimet.

8. Rimodelimi i financimit të sistemit shëndetësor

Sigurime shëndetësore të përmirësuara. Zhvillimi i një modeli më gjithëpërfshirës të sigurimeve shëndetësore që mbulon një gamë më të gjerë të shërbimeve.

Mekanizma të rimbursimit. Përcaktimi i tarifave të drejta për shërbimet dhe rimbursimi i drejtë për ilaçe dhe trajtime.

Taksim i shëndetshëm. Përdorimi i taksave mbi produktet e dëmshme për të financuar shëndetësinë.

Përmirësimi i sektorit të shëndetësisë kërkon një qasje të integruar, që kombinon digjitalizimin, rritjen e financimit, fuqizimin e burimeve njerëzore dhe modernizimin e infrastrukturës. Vetëm përmes një reforme të plotë dhe një angazhimi të qëndrueshëm mund të sigurohet një sistem shëndetësor që plotëson nevojat e qytetarëve dhe rrit cilësinë e jetës.

Kultura dhe arti

1. Objektivat kryesore të sektorit

Në Shqipëri, sektori i **kulturës dhe artit** ka pasur disa zhvillime dhe masa të zbatuara që kanë përmirësuar infrastrukturën dhe kanë rritur pjesëmarrjen e komunitetit në aktivitete kulturore. Megjithatë, ka ende sfida që kërkojnë vëmendje për të siguruar një zhvillim të qëndrueshëm dhe më të gjerë të këtij sektori.

Përshkrimi i synimeve të qeverisë për sektorin e zhvillimit të trashëgimisë kulturore dhe artit

Qeveria shqiptare ka hartuar një sërë synimesh të qarta dhe të strukturuar për sektorin e trashëgimisë kulturore dhe artit në periudhën 2021-2025, të cilat janë të orientuara për të forcuar mbrojtjen, ruajtjen dhe zhvillimin e pasurive kulturore, si dhe për të promovuar artin dhe kulturën si elementë të rëndësishëm të identitetit dhe zhvillimit të qëndrueshëm të shoqërisë shqiptare.

1. Ruajtja dhe restaurimi i trashëgimisë kulturore

Synimi. Përshtatja dhe përmirësimi i legjislacionit për mbrojtjen dhe restaurimin e trashëgimisë kulturore, me qëllim që të forcohet baza ligjore dhe rregullatore për mbrojtjen e monumenteve dhe pasurive kulturore. Ky synim përfshin një qasje më të qëndrueshme dhe integruese për ruajtjen e trashëgimisë, duke pasur parasysh ndryshimet klimatike dhe risqet që mund të vijnë nga ndotja, shpërnguljet dhe ndikimet e tjera të jashtme.

Veprimet kryesore.

Përsosja e kuadrit ligjor dhe rregullativ për restaurimin e monumenteve dhe objektet e trashëgimisë kulturore.

Ndërtimi i një strategjie për restaurimin dhe menaxhimin e monumenteve të trashëgimisë të klasifikuara si të rrezikuara.

2. Përmirësimi i infrastruktura e trashëgimisë kulturore

Synimi. Krijimi dhe rinovimi i infrastrukturës për ruajtjen, ekspozimin dhe promovimin e trashëgimisë kulturore, duke ofruar mundësi për vizita dhe aktivitete edukative që lidhin turizmin dhe kulturën. Qeveria synon gjithashtu krijimin e qendrave të reja të kulturës, muzeve dhe hapësirave që mbështesin zhvillimin e aktivitetit kulturor në të gjithë territorin e Shqipërisë.

Veprimet kryesore.

Ndërtimi i qendrave kulturore dhe muzeve të reja për promovimin e trashëgimisë kulturore dhe artit shqiptar.

Restaurimi dhe modernizimi i infrastrukturës ekzistuese për promovimin e kulturës, siç janë monumentet, teatrale, galeritë e artit dhe sallat e koncerteve.

3. Rritja e investimeve në trashëgiminë kulturore dhe artin

Synimi. Rritja e investimeve, sidomos të atyre private, për trashëgiminë kulturore, si dhe krijimi i mundësive për partneritete publiko-private për mbështetje dhe zhvillim të projekteve kulturore. Kjo përfshin mbështetje financiare dhe stimuj për investitorët që angazhohen në restaurimin e pasurive kulturore dhe artit bashkëkohor.

Veprimet kryesore.

Implementimi i ligjit për tid dhe bid (tregjet e investimeve dhe bizneseve në trashëgiminë kulturore), i cili synon të krijojë mundësi për investime private në sektorin e trashëgimisë kulturore.

Ofrimi i lehtësirave fiskale dhe mbështetje financiare për projektet që mbështesin trashëgiminë kulturore dhe zhvillimin e artit.

4. Promovimi i artit bashkëkohor dhe rritja e qasjes për publikun

Synimi. Ndhima dhe promovimi i artit bashkëkohor në Shqipëri përmes mbështetjes së aktiviteteve artistike dhe krijuese. Ky synim ka të bëjë me rritjen e mundësive për ekspozimin e veprave të artistëve shqiptarë dhe mbështetje për zhvillimin e industrisë së artit dhe kulturës. Po ashtu, do të krijohen mundësi për rritjen e qasjes së qytetarëve në veprimtari kulturore dhe artit.

Veprimet kryesore.

Mbështetje për organizimin e aktiviteteve kulturore, festivale, ekspozita dhe ngjarje artistike në të gjithë territorin.

Inkurajimi i krijimit dhe zhvillimit të galerisë dhe hapësirave për artin bashkëkohor, si dhe për artistët e rinj dhe të talentuar.

5. Rritja e edukimit dhe ndërgjegjësimit për trashëgiminë kulturore dhe artin

Synimi. Rritja e ndërgjegjësimit për rëndësinë e trashëgimisë kulturore dhe artit në shoqërinë shqiptare, përmes programesh edukative dhe aktiviteteve që lidhen me trasmetimin e kulturës dhe vlerave të trashëguara. Qeveria synon të përfshijë trashëgiminë kulturore dhe artin në kurrikulat shkollore dhe universitare për të rritur edukimin e rinisë për trashëgiminë kulturore.

Veprimet kryesore.

Inkurajimi i zhvillimit të kurseve dhe seminareve edukative që lidhen me trashëgiminë dhe artin, për nxënës dhe studentë.

Krijimi i mundësive për trajnimin dhe përgatitjen e profesionistëve që do të merren me ruajtjen dhe restaurimin e pasurive kulturore.

6. Përmirësimi i menaxhimit të trashëgimisë kulturore dhe artit

Synimi. Forcimi i kapaciteteve institucionale dhe përmirësimi i menaxhimit të trashëgimisë kulturore dhe artit, përmes modernizimit të teknikave të menaxhimit dhe promovimit të pasurive kulturore. Kjo përfshin zhvillimin e platformave për menaxhimin dhe monitorimin e pasurive kulturore dhe artit.

Veprimet kryesore.

Krijimi i një baze të dhënash për pasuritë kulturore dhe menaxhimin e tyre të centralizuar përmes teknologjisë.

Rritja e bashkëpunimit midis institucioneve publike dhe atyre private në menaxhimin dhe promovimin e trashëgimisë kulturore dhe artit.

7. Zhvillimi i turizmit kulturor

Synimi. Përsosja e politikave të turizmit kulturor për të përdorur trashëgiminë kulturore si një element kyç të ofertës turistike të Shqipërisë. Kjo do të kontribuonte në zhvillimin e qëndrueshëm të turizmit, duke tërhequr vizitorë dhe duke rritur ndikimin ekonomik të sektorit kulturor.

Veprimet kryesore.

Zhvillimi i projekteve të reja turistike që lidhen me trashëgiminë kulturore, duke krijuar mundësi për vizita në monumente dhe sitet kulturore të rëndësishme.

Përmirësimi i shërbimeve dhe infrastrukturës për turizmin kulturor, si dhe promovimi i trashëgimisë kulturore shqiptare në tregjet ndërkombëtare.

Në përgjithësi, qeveria shqiptare ka vendosur synime të qarta dhe ambicioze për zhvillimin e sektorit të trashëgimisë kulturore dhe artit gjatë periudhës 2021-2025. Këto synime përfshijnë përmirësimin e mbrojtjes dhe ruajtjes së trashëgimisë kulturore, rritjen e investimeve në sektor, zhvillimin e artit bashkëkohor, promovimin e turizmit kulturor dhe përfshirjen e trashëgimisë kulturore në arsimin dhe edukimin e rinisë. Të gjitha këto veprime synojnë të krijojnë një mjedis të qëndrueshëm për ruajtjen dhe zhvillimin e trashëgimisë kulturore dhe artit shqiptar, duke kontribuar në forcimin e identitetit kulturor dhe zhvillimin ekonomik.

Politikat dhe reformat e planifikuara për sektorin e trashëgimisë kulturore dhe artit (2021 - 2025)

Në periudhën 2021-2025, Shqipëria ka hartuar një sërë politikash dhe reformash për të mbështetur dhe zhvilluar sektorin e trashëgimisë kulturore dhe artit, duke synuar përmirësimin e ruajtjes, restaurimit dhe promovimit të trashëgimisë kulturore, si dhe zhvillimin e një infrastrukture që mbështet artin dhe kulturën si elemente të rëndësishme për zhvillimin e qëndrueshëm.

Reforma e këtij sektori është gjithashtu e lidhur ngushtë me mbrojtjen e pasurive kulturore dhe rritjen e ndërgjegjësimit për rëndësinë e trashëgimisë kulturore në shoqërinë shqiptare.

1. Reforma në legjislacionin dhe politikat për trashëgiminë kulturore

Rishikimi i ligjit për trashëgiminë kulturore. Një nga prioritetet kryesore është përmirësimi i legjislacionit dhe rregullimeve për trashëgiminë kulturore, përfshirë harmonizimin e tyre me standardet dhe praktikat ndërkombëtare. Ky rishikim synon forcimin e mbrojtjes dhe menaxhimit të pasurive të trashëgimisë, duke përfshirë restaurimin, konservimin dhe mbrojtjen nga shkatërrimi.

Ligji për tid dhe bid (tregjet e investimeve dhe bizneseve në trashëgiminë kulturore). Ky ligj është një risi e rëndësishme në politikat e trashëgimisë kulturore, duke mundësuar krijimin e tregjeve të investimeve për trashëgiminë kulturore (tid) dhe bizneseve për trashëgiminë kulturore (bid), që synojnë të nxisin investimet në restaurimin, menaxhimin dhe zhvillimin e pasurive kulturore. Ky ligj ka për qëllim të krijojë mundësi për investime private dhe partneritete publike për trashëgiminë kulturore, duke ofruar lehtësira fiskale dhe mbështetje për investitorët që angazhohen në këtë sektor.

2. Krijimi dhe mbështetje për fondin kombëtar të trashëgimisë kulturore

Rritja e financimit dhe transparencës për fondin kombëtar. Fondi kombëtar për trashëgiminë kulturore është një instrument kyç për financimin e projekteve të restaurimit dhe mbrojtjes së pasurive kulturore. Reforma synon rritjen e burimeve financiare për këtë fond, si dhe krijimin e mundësive për të tërhequr fonde nga donatorë ndërkombëtarë dhe partnerë privatë.

Mbështetje për projektet lokale dhe rajonale. Ky fond do të përqendrohet edhe në mbështetje për projekte specifike në rajone të ndryshme të Shqipërisë, duke përfshirë restaurimin e monumenteve të rëndësishme kulturore dhe zhvillimin e aktiviteteve që lidhen me trashëgiminë kulturore.

3. Rijetëzimi i trashëgimisë kulturore dhe artit

Projekti i bonusit për rijetëzimin e trashëgimisë kulturore. Ky projekt përdor teknologji moderne për restaurimin dhe konservimin e pasurive kulturore, duke siguruar një qasje të qëndrueshme në restaurimin dhe riaktivizimin e monumenteve dhe pasurive kulturore. Bionusi synon të krijojë mundësi për zhvillimin e turizmit kulturor dhe të përfshijë pasuritë kulturore në zhvillimin ekonomik.

Përmirësimi i infrastrukturës për artin dhe kulturën. Ndërkohë që fokusi është gjithashtu në zhvillimin e artit bashkëkohor, do të krijohen hapësira të reja për aktivitete kulturore, si teatro dhe galeri arti, si dhe do të rinovohet infrastruktura ekzistuese për të përfshirë brezat e rinj në aktivitete artistike dhe kulturore.

4. Rritja e mbështetjes për artin bashkëkohor dhe krijimin artistik

Grante dhe mbështetje financiare për artistët. Do të krijohen mundësi të reja për mbështetje financiare për artistët e rinj dhe ata që krijojnë vepra të artit bashkëkohor. Qëllimi është që të inkurajohet krijimi dhe prezantimi i veprave artistike, përmes granteve dhe mbështetjes financiare për organizimin e aktiviteteve kulturore dhe artistike.

Infrastrukturë për artin dhe kulturën. Ndërtimi dhe restaurimi i hapësirave për aktivitete kulturore dhe artistike do të nxisë zhvillimin e artit dhe kulturës dhe do të krijojë mundësi të reja për përfshirjen e qytetarëve në këto aktivitete.

5. Përmirësimi i edukimit dhe trajnimeve për trashëgiminë kulturore dhe artin

Përgatitja dhe trajnimi i specialistëve të trashëgimisë kulturore. Një tjetër prioritet është krijimi i mundësive për trajnime dhe studime të avancuara për individët që merren me restaurimin dhe konservimin e pasurive kulturore. Do të ofrohen mundësi për edukim të thelluar në fushat e trashëgimisë kulturore dhe artit.

Rritja e përfshirjes së trashëgimisë kulturore dhe artit në shkolla dhe universitete. Do të krijohen mundësi për rritjen e numrit të programeve edukative dhe arsimore që lidhen me trashëgiminë kulturore dhe artin, duke përfshirë këtu aktivitete që promovojnë ruajtjen e trashëgimisë dhe zhvillimin e këtyre fushave për brezat e rinj.

6. Mbështetje për trashëgiminë kulturore në zonat rurale dhe rajonale

Projekte për mbrojtjen dhe zhvillimin e trashëgimisë kulturore rurale. Një nga aspektet e rëndësishme të politikave të reja është ruajtja dhe promovimi i trashëgimisë kulturore në zonat rurale. Ky projekt përfshin restaurimin e monumenteve, kishave, dhe objekteve të tjera tradicionale që ndodhen në këto zona.

Zhvillimi i turizmit kulturor në zonat rurale. Ky program do të kontribuojë në zhvillimin e turizmit në zonat rurale, duke lidhur trashëgiminë kulturore me mundësitë e zhvillimit turistik dhe duke krijuar mundësi për krijimin e vendeve të reja pune.

7. Përforsimi i bashkëpunimit ndërkombëtar

Pjesëmarrja në projekte dhe iniciativa ndërkombëtare. Shqipëria do të intensifikojë pjesëmarrjen në projekte ndërkombëtare që synojnë ruajtjen dhe promovimin e trashëgimisë kulturore, si dhe do të forcojë bashkëpunimin me organizata dhe agjenci ndërkombëtare për të siguruar mbështetje dhe fonde për projekte të trashëgimisë.

8. Përmirësimi i menaxhimit të trashëgimisë kulturore

Integrimi i menaxhimit të trashëgimisë kulturore me menaxhimin e mjedisit. Një aspekt tjetër kyç i reformës është integrimi i menaxhimit të trashëgimisë kulturore me menaxhimin e mjedisit dhe mbrojtjen e natyrës. Kjo do të sigurojë që ndërhyrjet në pasuritë kulturore të mos kenë ndikime negative mbi natyrën dhe mjedisin përreth.

Zhvillimi i platformave të menaxhimit dhe monitorimit të pasurive kulturore. Përdorimi i teknologjisë dhe krijimi i platformave për menaxhimin dhe monitorimin e pasurive kulturore do të mundësojë një mbrojtje më efikase dhe një menaxhim më të mirë të burimeve kulturore.

Politikat dhe reformat e planifikuara për sektorin e trashëgimisë kulturore dhe artit në Shqipëri për periudhën 2021-2025 synojnë të përmirësojnë mbrojtjen dhe zhvillimin e trashëgimisë kulturore, të inkurajojnë investimet në sektorin e trashëgimisë përmes ligjit të tid dhe bid, dhe të mbështesin zhvillimin e artit bashkëkohor. Kjo përfshin krijimin e fondit kombëtar për trashëgiminë kulturore, mbështetje për projekte restaurimi dhe konservimi, rritjen e mundësive për edukimin dhe trajnimin e specialistëve, dhe integrimin e trashëgimisë

kulturore në zhvillimin e turizmit kulturor dhe ekonomik. Reformat përfshijnë gjithashtu mbështetje për artin dhe krijimin artistik, përmirësimin e infrastrukturës kulturore dhe përforsimin e bashkëpunimit ndërkombëtar.

2. Aktivitetet dhe masat e ndërmarra

Përmbledhje e masave specifike të zbatuara deri më tani në sektorin e trashëgimisë kulturore dhe artit

Në periudhën 2021-2025, Shqipëria ka ndërmarrë një sërë masash për ruajtjen, promovimin dhe zhvillimin e trashëgimisë kulturore dhe artit. Këto masa janë përpjekje për të mbrojtur pasuritë kulturore dhe për të stimuluar artin dhe kulturën si një aset të rëndësishëm për zhvillimin e qëndrueshëm të vendit. Disa nga masat kryesore përfshijnë.

1. Restaurimi dhe mbrojtja e pasurive kulturore

Restaurimi i monumenteve dhe objekteve historike. Disa monumente të trashëgimisë kulturore, si kështjellat, kishat, dhe objektet arkeologjike, janë restauruar dhe konservuar për të ruajtur identitetin kombëtar dhe për të rritur atraksionin turistik.

Projekti i restaurimit të teatrit kombëtar. Restaurimi i teatrit kombëtar në Tiranë, një projekt që ka ndikuar në zhvillimin e artit skenik dhe kulturor në Shqipëri.

Krijimi i parqeve arkeologjike dhe restaurimi i zonave unesco. Zhvillimi i parqeve arkeologjike të butrintit dhe investime të tjera në ruajtjen e trashëgimisë kulturore në qytetet si gjirokastra dhe berat, që janë shpallur si pasuri të trashëgimisë botërore nga unesco.

2. Fondi kombëtar për trashëgiminë kulturore

Krijimi i fondit kombëtar për trashëgiminë kulturore. Ky fond është krijuar për të mbështetur projektet e restaurimit dhe ruajtjes së pasurive të trashëgimisë kulturore, duke mundësuar një mbështetje financiare për organet përgjegjëse dhe për projektet që kërkojnë financim për restaurimin e monumenteve, ndërtesave dhe sitëve historike. Ky fond ka ndihmuar në mbulimin e kostove për ruajtjen e pasurive të trashëgimisë kulturore dhe në zhvillimin e projekteve të reja.

3. Projekti i bionusit për rijetëzimin dhe rishikimin e trashëgimisë kulturore

Projekti i bionusit për rijetëzimin e trashëgimisë kulturore. Ky projekt ka për qëllim rivitalizimin e pasurive të trashëgimisë kulturore përmes përdorimit të teknologjive të reja dhe përmirësimit të kushteve të ruajtjes dhe promovimit të këtyre pasurive. Bionus është një iniciativë që ka për qëllim integrimin e mbrojtjes së trashëgimisë kulturore me zhvillimin e qëndrueshëm, duke përfshirë infrastrukturën ekologjike dhe mbrojtjen e mjedisit.

4. Përmirësimi i infrastrukturës kulturore dhe artistike

Krijimi dhe restaurimi i hapësirave kulturore dhe artistike. Këto përpjekje kanë përfshirë investime për krijimin e hapësirave të reja për artin dhe kulturën, si galeritë e artit, teatrot,

dhe muzeumet, duke mundësuar zhvillimin e aktiviteteve artistike dhe kulturore në nivel kombëtar dhe ndërkombëtar.

Zhvillimi i qendrës kombëtare të artit. Ky projekt ofron mundësi për zhvillimin e artit bashkëkohor dhe mbështetje për artistët shqiptarë, si dhe mundësi për promovimin e artit dhe kulturës shqiptare në një audiencë më të gjerë.

5. Rritja e mbështetjes për artistët dhe kulturën

Financimi i projekteve kulturore dhe artistike. Ofrimi i granteve dhe mbështetje për organizimin e aktiviteteve kulturore, festivaleve, ekspozitave dhe ngjarjeve të tjera që promovojnë artin dhe trashëgiminë kulturore.

Inkurajimi i krijimtarisë dhe artit bashkëkohor. Mbështetje për artistët e rinj dhe zhvillimin e karrierës së tyre, përmes granteve dhe mundësive për ekspozita të artit bashkëkohor.

6. Politikat dhe strategjitë për trashëgiminë kulturore

Strategjia kombëtare për trashëgiminë kulturore. Ky dokument ofron kornizën për ruajtjen dhe promovimin e pasurive kulturore të Shqipërisë dhe zhvillimin e turizmit kulturor.

Ligji për mbrojtjen e trashëgimisë kulturore. Ky ligj rregullon procedurat për menaxhimin e pasurive kulturore dhe siguron mbrojtjen dhe restaurimin e tyre, si dhe promovon një menaxhim të qëndrueshëm të trashëgimisë.

7. Promovimi i turizmit kulturor

Zhvillimi i turizmit kulturor. Investime në infrastrukturën turistike dhe promovimin e atraksioneve kulturore si butrinti, gjirokastra, dhe berati për të tërhequr turistët dhe për të mbështetur zhvillimin ekonomik përmes trashëgimisë kulturore.

Organizimi i festivaleve dhe ngjarjeve kulturore. Aktivitetet si festivale, ekspozita dhe aktivitete të tjera kulturore kanë pasur ndikim të rëndësishëm në promovimin e trashëgimisë dhe artit shqiptar.

8. Mbështetje për artin dhe kulturën në nivel ndërkombëtar

Bashkëpunimi ndërkombëtar. Inkurajimi i bashkëpunimeve ndërkombëtare dhe pjesëmarrja në aktivitete kulturore ndërkombëtare për të promovuar kulturën dhe trashëgiminë shqiptare.

9. Përmirësimi i edukimit në fushën e artit dhe trashëgimisë kulturore

Rritja e mundësive për studime në fushën e artit dhe trashëgimisë kulturore. Krijimi i mundësive për trajnim dhe studime të avancuara në fushën e trashëgimisë kulturore dhe artit, për të siguruar zhvillimin e qëndrueshëm të sektorit.

10. Sfida dhe probleme

Mungesa e strategjive afatgjata dhe burimeve financiare të mjaftueshme ka penguar përparimin e disa projekteve, duke përfshirë restaurimin dhe ruajtjen e disa pasurive të trashëgimisë.

Problemet ligjore dhe burokratikë në lidhje me pronësinë dhe menaxhimin e pasurive kulturore kanë krijuar vonesa në disa projekte dhe kanë penguar implementimin e disa aktiviteteve të rëndësishme.

Masat e zbatuara deri më tani në sektorin e trashëgimisë kulturore dhe artit përfshijnë një kombinim të investimeve në restaurimin dhe ruajtjen e pasurive të trashëgimisë, krijimin e mundësive për zhvillimin e artit bashkëkohor dhe promovimin e kulturës shqiptare. Projekte si **fondi kombëtar për trashëgiminë kulturore** dhe **bionus për rijetëzimin e trashëgimisë kulturore** kanë kontribuar në mbrojtjen dhe rivitalizimin e pasurive kulturore, ndërkohë që turizmi kulturor është mbështetur për të siguruar zhvillimin ekonomik dhe ndërkombëtarizimin e trashëgimisë. Megjithatë, sfidat si mungesa e financimit të mjaftueshëm dhe problemet ligjore kërkojnë më shumë përpjekje për të siguruar një menaxhim të qëndrueshëm dhe efektiv të pasurive kulturore.

Nismat kryesore dhe projektet e zbatuara në sektorin e trashëgimisë kulturore dhe artit

Deri tani, janë zbatuar disa nisma dhe projekte kryesore për zhvillimin e sektorit të trashëgimisë kulturore dhe turizmit në Shqipëri. Këto projekte kanë përfshirë restaurimin e objekteve kulturore, zhvillimin e infrastrukturës turistike dhe mbështetje për promovimin e turizmit kulturor dhe natyror. Më poshtë janë disa nga nismat dhe projektet kryesore që janë implementuar.

1. Restaurimi dhe rivitalizimi i monumenteve dhe objekteve të trashëgimisë kulturore

Restaurimi i amfiteatrit të durrësit. Ky është një projekt i rëndësishëm që ka për qëllim restaurimin dhe rivitalizimin e amfiteatrit të durrësit, një nga monumentet më të rëndësishme të trashëgimisë kulturore të Shqipërisë. Restaurimi ka përfshirë rinovimin e strukturave të amfiteatrit dhe përgatitjen e tij për t'u hapur për vizitorët.

Muzeu hebraik në Vlorë. Ky projekt ka për qëllim krijimin e një muzeu të ri që promovon historinë e komunitetit hebre në Shqipëri. Muzeu është një hap i rëndësishëm për promovimin e trashëgimisë kulturore dhe për rritjen e turizmit në Vlorë.

Restaurimi i siteve arkeologjike. Restaurohen edhe disa sitet arkeologjike në qytetet historike si apollonia, butrinti dhe antigonea për të ruajtur dhe promovuar trashëgiminë kulturore të vendit.

2. Zhvillimi i infrastruktura për turizmin kulturor dhe natyrore

Rrugët dhe infrastrukturat e transportit për turizmin. Ka pasur investime të rëndësishme në përmirësimin e rrugëve që lidhin zonat turistike dhe monumentet kulturore, si dhe krijimin e lidhjeve më të mira mes qyteteve të mëdha dhe atraksioneve kulturore. Kjo përfshin ndërtimin e rrugëve të reja dhe përmirësimin e rrugëve ekzistuese që i japin mundësi turistëve të aksesojnë më lehtë destinacionet e trashëgimisë.

Ndërtimi i qendrave informatike dhe turistike. Projekte të tilla janë implementuar për të ofruar informacion dhe shërbime turistike. Qendrat ofrojnë udhëzime për vizitorët dhe përmirësojnë eksperiencën e turizmit në Shqipëri, duke i mundësuar atyre të planifikojnë vizitat në mënyrë më efikase.

3. Zhvillimi i turizmit të qëndrueshëm

Projektet për turizmin e qëndrueshëm në rajonet natyrore. Në kuadër të projektit të "turizmit të qëndrueshëm", qeveria dhe partnerët ndërkombëtarë kanë promovuar praktikën e turizmit të qëndrueshëm në parqet natyrore dhe zonat me vlera të veçanta mjedisore dhe kulturore. Ky projekt ka përfshirë implementimin e standardeve ekologjike dhe mbrojtjen e florës dhe faunës në zonat turistike.

Zhvillimi i agro-turizmit. Ky projekt ka për qëllim promovimin e turizmit rural dhe agro-turizmit, duke inkurajuar turistët të vizitojnë fshatra dhe të merren me aktivitete të lidhura me bujqësinë, si udhëtime nëpër fermeri, degustime produktesh lokale, dhe aktivitete natyrore.

4. Promovimi i turizmit kulturor dhe marketingu ndërkombëtar

Fushata dhe panaire ndërkombëtare për turizmin kulturor. Shqipëria ka marrë pjesë në panaire ndërkombëtare të turizmit për të promovuar trashëgiminë kulturore të vendit. Pjesëmarrja në këto panaire ka kontribuar në rritjen e vizitave nga turistë ndërkombëtarë dhe ka ndihmuar në zhvillimin e marrëdhënieve me operatorët turistikë ndërkombëtarë.

Marketingu digjital për turizmin. Ka pasur një rritje të investimeve në marketingun digjital, duke përdorur platformat sociale dhe faqet e internetit për të promovuar destinacionet turistike të Shqipërisë. Kjo ka ndihmuar në tërheqjen e turistëve nga tregje të ndryshme ndërkombëtare, duke u fokusuar në turizmin kulturor dhe historik.

5. Mbështetje për bizneset dhe përmirësimi i cilësisë së shërbimeve

Mbështetje për bizneset turistike dhe kulturore. Bizneset turistike dhe ato që ofrojnë shërbime të lidhura me trashëgiminë kulturore kanë marrë mbështetje financiare dhe strategjike për të përmirësuar shërbimet e ofruara dhe për të krijuar mundësi të reja investimi.

Trajnimi i punonjësve të shërbimeve. Ka pasur një angazhim të fortë për trajnimin e punonjësve që punojnë në sektorin e turizmit dhe trashëgimisë kulturore. Ky trajnim ka përfshirë aspekte si shërbimi ndaj turistëve, menaxhimi i grupeve, guida dhe mbrojtja e trashëgimisë kulturore.

6. Krijimi i fondit kombëtar për trashëgiminë kulturore

Ky fond është krijuar për të financuar projekte që synojnë ruajtjen dhe zhvillimin e trashëgimisë kulturore, duke mundësuar restaurimin e monumenteve dhe promovimin e aktiviteteve kulturore dhe historike.

7. Projekte ndërkombëtare për mbështetje dhe partneritete

Projekte me unesco dhe organizatën botërore të turizmit (unwto). Shqipëria ka nënshkruar marrëveshje me këto organizata për të përfitur mbështetje dhe financim për projekte që lidhen me ruajtjen e trashëgimisë kulturore dhe zhvillimin e turizmit të qëndrueshëm.

Partneritete për zhvillimin e turizmit kulinar. Shqipëria ka zhvilluar partneritete me organizata ndërkombëtare për promovimin e turizmit kulinar dhe aktiviteteve që lidhen me gastronominë e vendit, duke krijuar mundësi për turizmin rural dhe zhvillimin e produkteve të çertifikuara si produkte tradicionale.

Këto nisma dhe projekte kanë ndihmuar në rritjen e ndërgjegjësimit për rëndësinë e trashëgimisë kulturore, si dhe në zhvillimin e turizmit si një sektor të rëndësishëm për ekonominë e Shqipërisë.

Projekti për restaurimin e monumenteve, zhvillimin e infrastrukturës turistike, dhe promovimin e turizmit të qëndrueshëm ka pasur ndikim të drejtpërdrejtë në zhvillimin e qëndrueshëm të rajoneve dhe përmirësimin e kushteve të jetesës për banorët e tyre.

3. Rezultatet e arritura

Të dhëna specifike mbi progresin në sektorin e trashëgimisë kulturore dhe artit në Shqipëri

Sektori i trashëgimisë kulturore dhe artit në Shqipëri ka kaluar një periudhë përpjekjesh dhe investimesh për ruajtjen, promovimin dhe zhvillimin e tij. Këtu janë disa të dhëna specifike dhe përparime të arritura deri më tani.

1. Restaurimi dhe mbrojtja e trashëgimisë kulturore

Restaurimi i monumenteve dhe objekteve historike ka qenë një prioritet për qeverinë, me investime në objekte të trashëgimisë kulturore, përfshirë kështjellat, manastiret, dhe disa lagje të lashta të qyteteve. Këto restaurime kanë synuar të ruajnë identitetin kombëtar dhe të rrisin tërheqjen turistike.

Projekti i restaurimit të teatrit kombëtar është një nga projektet më të dukshme, ku qeveria ka investuar në restaurimin dhe ndërtimin e një strukture të re. Ky projekt ka pasur ndikim të madh në zhvillimin e artit skenik dhe kulturës.

Mbrojtja e pasurisë arkeologjike ka përfshirë krijimin e parkut arkeologjik të butrintit dhe mbrojtjen e zonave të tjera të rëndësishme historike, duke u angazhuar për rritjen e ndërgjegjësimit dhe menaxhimin e këtyre pasurive për të ruajtur vlerat e trashëgimisë kulturore.

2. Promovimi i kulturës dhe artit shqiptar

Rritja e mbështetjes për evente kulturore dhe festivale ka qenë një fokus i rëndësishëm i qeverisë. Këto ngjarje, përfshirë festivale muzikore, teatrale, dhe filmi, janë mbështetur financiarisht për të promovuar krijimtarinë dhe artin shqiptar në një nivel më të gjerë.

Inkurajimi i bashkëpunimeve ndërkombëtare ka rezultuar në një numër të madh të ekspozitave dhe aktiviteteve kulturore që sjellin artistë shqiptarë dhe ndërkombëtarë për të promovuar trashëgiminë dhe artin shqiptar.

3. Përmirësimi i infrastrukturës kulturore dhe artistike

Ka pasur një angazhim për të investuar në **hapësira kulturore dhe artistike**, duke përfshirë restaurimin dhe ndërtimin e galerisë së artit, teatrit, dhe muzeve. Këto mundësi kanë mundësuar zhvillimin e aktiviteteve të ndryshme artistike dhe kulturore që përfshijnë artin vizual, artet skenike, dhe muzikën.

Krijimi i hapësirave të reja për artet vizuale dhe performuese, siç është ndërtimi i qendrës kombëtare të artit, e cila ofron mundësi për zhvillimin e artit bashkëkohor dhe mbështetje për artistët shqiptarë të rinj.

4. Strategjitë dhe politikat e sektorit të trashëgimisë kulturore dhe artit

Strategjia kombëtare për trashëgiminë kulturore është hartuar për të adresuar nevojat e ruajtjes dhe menaxhimit të pasurive kulturore dhe historike. Ky plan ka për qëllim të mundësojë një zhvillim të qëndrueshëm të turizmit kulturor dhe të mbrojtje identitetin kombëtar.

Ligji për mbrojtjen e trashëgimisë kulturore është një përpjekje për të ofruar kornizën ligjore për mbrojtjen dhe ruajtjen e pasurive kulturore, duke përfshirë ligje që rregullojnë restaurimin, identifikimin dhe menaxhimin e pasurisë kulturore dhe objekteve historike.

5. Inkurajimi i artit bashkëkohor dhe kreativitetit

Mbështetje financiare për artistët dhe krijuesit është një tjetër fushë ku janë bërë përpertime. Projektet e artit bashkëkohor dhe iniciativat krijuese kanë marrë mbështetje nga shteti përmes granteve dhe mundësive të financimit për artistët, ekspozitat dhe ngjarjet kulturore.

Qeveria ka krijuar **mundësi trajnimi dhe zhvillimi për artistët e rinj**, duke përfshirë mundësitë për studime jashtë dhe mbështetje për zhvillimin e karrierës artistike.

6. Sfida dhe probleme të identifikuar

Mungesa e planifikimit të qëndrueshëm dhe strategjive afatgjata për zhvillimin e trashëgimisë kulturore dhe sektorit të artit ka penguar zhvillimin e këtij sektori në mënyrë të qëndrueshme.

Mungesa e investimeve të mjaftueshme për sektorin e artit dhe kulturës, veçanërisht për sektorin e artit bashkëkohor dhe mbështetje të duhur për artistët e rinj, mbetet një sfidë.

Problemet ligjore dhe burokratikë lidhur me përkatësinë dhe menaxhimin e pasurisë kulturore, si dhe zbatimin e ligjeve për mbrojtjen e trashëgimisë kulturore, shpesh krijojnë pengesa për zhvillimin e sektorit.

7. Përmirësimi i turizmit kulturor

Zhvillimi i turizmit kulturor ka pasur përpertime të dukshme, veçanërisht në atraksionet kulturore si butrinti, gjirokastra, dhe berati, të cilat janë shpallur si vende të trashëgimisë botërore nga unesco.

Promovimi i turizmit kulturor ka përfshirë investime në infrastruktura dhe shërbime për të ofruar mundësi të pasura për turistët që vizitojnë Shqipërinë përmes trashëgimisë kulturore.

Në përgjithësi, Shqipëria ka bërë hapa të dukshëm përpara në mbrojtjen dhe promovimin e trashëgimisë kulturore dhe artit, duke investuar në restaurimin e pasurive kulturore dhe infrastrukturën artistike. Megjithatë, ka ende sfida, veçanërisht lidhur me mungesën e një strategjie afatgjatë, financimin e mjaftueshëm dhe mbështetje për zhvillimin e industrive kulturore dhe krijuese.

Shembuj të rasteve konkrete të suksesit në sektorin e trashëgimisë kulturore dhe artit te cdo forme në Shqipëri

Në sektorin e trashëgimisë kulturore dhe turizmit, Shqipëria ka arritur disa sukseset të rëndësishme që kanë pasur ndikim të drejtpërdrejtë në zhvillimin ekonomik, social dhe kulturore të rajoneve të ndryshme. Këtu janë disa nga shembujt më të suksesshëm të rasteve që kanë shënuar progres në këtë sektor.

1. Restaurimi i amfiteatrit të durrësit

Amfiteatri i durrësit është një nga monumentet më të rëndësishme të trashëgimisë kulturore romake në Shqipëri. Restaurimi i këtij amfiteatri ka filluar si një projekt i financuar nga fondet kombëtare dhe ndërkombëtare, me qëllim ruajtjen e tij dhe transformimin e tij në një atraksion turistik.

Rezultatet dhe ndikimi.

Restaurimi ka çuar në **përmirësimin e infrastrukturës** dhe krijimin e mundësive për **vizitorë të huaj dhe vendas**. **Numri i vizitorëve** ka rritur ndjeshëm, duke ndihmuar gjithashtu sektorin e turizmit dhe shërbimeve në durrës dhe përreth.

Ky projekt ka kontribuar në krijimin e mundësive pune, siç janë pozitat e restauratorëve, udhëzuesve turistikë dhe stafit të administratës.

Suksesi. Amfiteatri i durrësit është bërë një simbol i rëndësishëm i turizmit kulturor dhe ka **shërbyer si një model** për restaurimin dhe zhvillimin e trashëgimisë kulturore në Shqipëri.

2. Restaurimi dhe rilindja e qytetit të beratit

Qyteti i beratit, një nga pasuritë më të mëdha të trashëgimisë kulturore të Shqipërisë, është një shembull i suksesshëm i ruajtjes dhe restaurimit të trashëgimisë. Ky qytet historik, i njohur për arkitekturën e tij tradicionale, ka përfituar nga një program restaurimi dhe rehabilitimi që ka përfshirë ndërhyrje në ndërtesa historike dhe infrastruktura.

Masat e zbatuara.

Restaurimi i monumenteve të rëndësishme të qytetit, si kalaja e beratit dhe kisha të tjera historike. Përmirësimi i infrastrukturës urbane dhe promovimi i turizmit kulturor.

Rezultatet. Berati është shpallur një nga destinacionet më të vizituara për turizmin kulturor, duke tërhequr turistë ndërkombëtarë dhe duke kontribuar në zhvillimin e ekonomisë lokale.

3. Rivitalizimi i qendrës historike të gjirokastrës

Gjirokastra është një qytet me një pasuri të madhe kulturore dhe historike, i njohur për arkitekturën e tij karakteristike dhe shtëpitë tradicionale. Për të ruajtur këtë pasuri dhe për të promovuar turizmin, janë realizuar projekte restaurimi dhe zhvillimi infrastrukturor në qendrën historike të qytetit.

Rezultatet dhe ndikimi.

Restaurimi i shtëpive dhe monumenteve ka **përmirësuar pamjen dhe atmosferën e qytetit**, duke tërhequr më shumë turistë dhe investitorë. **Numri i vizitorëve në gjirokastrë** është rritur,

dhe qyteti është bërë një atraksion i rëndësishëm për turizmin kulturor, duke fituar statusin e trashëgimisë botërore të unesco-s.

Ky projekt ka krijuar mundësi pune për restauratorë, udhëzues, dhe bizneset lokale që ofrojnë shërbime turistike dhe artizanale.

Suksesi. Gjirokastra ka treguar se restaurimi i qendrave historike mund të ndihmojë në rilindjen e një qyteti të vjetër dhe në zhvillimin e qëndrueshëm të turizmit, duke ruajtur trashëgiminë kulturore dhe duke stimuluar rritjen ekonomike.

4. Projekti i zhvillimit të turizmit rural në rajonin e dukat

Rajoni i dukat, i njohur për peizazhet e tij natyrore dhe kulturën tradicionale, ka përfituar nga një projekt për zhvillimin e turizmit rural. Ky projekt përfshin ndihmën për fermat dhe komunitetet lokale për të zhvilluar agroturizmin dhe për të promovuar traditat dhe produktet e rajonit.

Rezultatet dhe ndikimi.

Zhvillimi i turizmit rural ka krijuar mundësi për të rinjtë dhe fermerët që të angazhohen në sektorin e turizmit dhe të shfrytëzojnë burimet natyrore dhe kulturore të rajonit. Ka pasur një **ritje të vizitorëve** që kërkojnë përvojat e turizmit rural, duke kontribuar në ekonominë lokale dhe duke ofruar mundësi për **puna dhe ritje të të ardhurave**.

Suksesi. Ky projekt ka kontribuar në **balancimin e zhvillimit të turizmit** mes rajoneve urbane dhe rurale, duke ofruar mundësi të qëndrueshme për komunitetet lokale dhe duke promovuar një formë turizmi ekologjik dhe kulturor.

5. Parku kombëtar i Ilogarasë dhe zhvillimi i turizmit ekologjik

Ky park kombëtar është një nga atraksionet natyrore më të rëndësishme të Shqipërisë, i njohur për peizazhet spektakolare dhe biodiversitetin. Projekti ka përfshirë zhvillimin e infrastrukturës për turistët, duke ruajtur ekosistemet dhe promovuar turizmin ekologjik.

Rezultatet dhe ndikimi.

Rritja e vizitorëve dhe turistëve të huaj ka kontribuar në **përmirësimin e sektorit të turizmit** në rajon dhe ka krijuar mundësi për zhvillimin e shërbimeve të tjera. Ka kontribuar në **ruajtjen e natyrës dhe biodiversitetit**, duke zhvilluar infrastrukturë të qëndrueshme dhe duke promovuar turizmin ekologjik.

Suksesi. Ky projekt ka ndihmuar në **integrimin e turizmit me ruajtjen e natyrës**, duke ofruar një model për zhvillimin e qëndrueshëm të turizmit natyror dhe ekologjik.

6. Restaurimi dhe promovimi i kalasë së rozafës në shkodër

Kalaja e rozafës është një monument i rëndësishëm historik që ka kaluar nëpër një proces të gjerë restaurimi dhe konservimi, i cili ka përfshirë përdorimin e teknologjive moderne për të ruajtur struktura të vjetra dhe për të bërë të mundur promovimin e saj si një destinacion turistik.

Masat e zbatuara.

Restaurimi i mureve të kalasë dhe ndërtesave brenda kalasë. Krijimi i një qendre informacioni dhe zhvillimi i aktiviteteve edukative dhe kulturore për vizitorët.

Rezultatet. Kalaja është bërë një nga atraksionet më të vizituara në Shqipëri, duke kontribuar në promovimin e trashëgimisë kulturore dhe rritjen e turizmit.

8. Përkrahja për artistët shqiptarë dhe artin bashkëkohor

Krijimi i mundësive për promovimin e artit bashkëkohor dhe mbështetje për artistët shqiptarë ka qenë një tjetër hap i rëndësishëm për zhvillimin e sektorit të kulturës. Iniciativa për mbështetje financiare për artistët dhe për organizimin e ekspozitave dhe festivaleve ka dhënë rezultate pozitive.

Masat e zbatuara.

Financimi dhe mbështetje për organizimin e ekspozitave të artit bashkëkohor, si dhe aktiviteteve artistike që promovojnë artin dhe kulturën shqiptare. Krijimi i mundësive për promovimin e artistëve shqiptarë jashtë vendit, duke organizuar ekspozita dhe ngjarje ndërkombëtare.

Rezultatet. Pjesëmarrja e artistëve shqiptarë në ngjarje ndërkombëtare dhe rritja e njohjes ndërkombëtare të artit shqiptar kanë pasur një ndikim të rëndësishëm në promovimin e trashëgimisë kulturore dhe artit shqiptar.

Këto shembuj të rasteve të suksesit në sektorin e trashëgimisë kulturore dhe artit në Shqipëri tregojnë një përpjekje të qëndrueshme për të ruajtur dhe promovuar pasuritë kulturore të vendit. Ato janë dëshmi të përpjekjeve për të ndihmuar në zhvillimin e një sektori të rëndësishëm që ka një ndikim të madh në identitetin kulturor dhe zhvillimin ekonomik të Shqipërisë.

4. Sfida dhe pengesa

Problemet që kanë ndikuar në përmbushjen e objektivave të sektorit të trashëgimisë kulturore dhe artit në Shqipëri

Pavarësisht përpjekjeve për të përmirësuar dhe zhvilluar trashëgiminë kulturore dhe artin, sektori është përballur me një sërë sfidash që kanë penguar realizimin e plotë të objektivave. Disa nga problemet kryesore janë.

1. Mungesa e financimit të mjaftueshëm dhe alokimit joefikas të burimeve

Edhe pse janë bërë investime përmes fondit kombëtar për trashëgiminë kulturore dhe projekteve të veçanta, fondet e alokuara mbeten të pamjaftueshme për të adresuar të gjitha nevojat e sektorit. Ka pasur raste ku financimi është shpërndarë në mënyrë joefikase, duke lënë pas dore zona dhe monumente më të rrezikuara.

Pasoja. Dështimi në ruajtjen dhe mirëmbajtjen e monumenteve të trashëgimisë kulturore dhe infrastrukturës për artin.

2. Mungesa e strategjive të qarta dhe afatgjata

Politikat e zhvillimit shpesh kanë qenë të fragmentuara dhe pa një qasje të koordinuar midis institucioneve lokale dhe qendrore. Ligji për tid dhe bid ka pasur implementim të kufizuar në projekte të mëdha, duke kufizuar impaktin e tij.

Pasojat. Paaftësia për të adresuar sfidat komplekse, si degradimi i monumenteve dhe promovimi i industrive krijuese.

3. Problemet ligjore dhe burokracia

Procedurat komplekse burokratike dhe mangësitë në zbatimin e ligjeve ekzistuese për mbrojtjen dhe promovimin e trashëgimisë kulturore kanë ndikuar në zvarritjen e projekteve dhe mbikëqyrjen joefektive të aktiviteteve.

Pasojat. Zvarritje në restaurimin e monumenteve dhe përkeqësim i gjendjes së tyre për shkak të mungesës së ndërhyrjeve në kohë.

4. Degradimi i monumenteve për shkak të mungesës së mirëmbajtjes

Një pjesë e madhe e monumenteve kulturore janë në rrezik për shkak të mungesës së mirëmbajtjes periodike. Kjo vjen si rezultat i mungesës së kapaciteteve teknike dhe burimeve financiare.

Pasojat. Shkatërrimi gradual i trashëgimisë kulturore dhe humbja e vlerave të saj historike.

5. Mungesa e ndërgjegjësimit dhe edukimit kulturor

Mungesa e programeve të organizuara për edukimin kulturor në shkolla dhe ndërgjegjësimin e komunitetit ka ndikuar në një mungesë përfshirjeje në ruajtjen dhe promovimin e trashëgimisë kulturore.

Pasojat. Vandalizimi i pasurive kulturore dhe mosvlerësimi i trashëgimisë nga komunitetet lokale.

6. Mangësitë në teknologji dhe digjitalizim

Mungesa e përdorimit të teknologjive moderne për dokumentimin, ruajtjen dhe promovimin e trashëgimisë kulturore ka kufizuar aksesin e vizitorëve dhe ka ndikuar negativisht në promovimin ndërkombëtar.

Pasojat. Vizibilitet i ulët i trashëgimisë kulturore shqiptare në arenën globale.

7. Mungesa e kapaciteteve njerëzore të specializuara

Ka një mungesë të ekspertëve të kualifikuar në fushën e restaurimit, menaxhimit të monumenteve dhe organizimit të aktiviteteve artistike.

Pasojat. Cilësi e ulët e punimeve të restaurimit dhe një zhvillim i kufizuar i artit bashkëkohor.

8. Konfliktet dhe pronarët privatë

Konfliktet për pronësinë mbi monumentet dhe tokat përreth tyre kanë ndikuar në vonesa dhe në raste të caktuara, ndërhyrje të paligjshme në këto pasuri.

Pasojat. Moszbatimi i projekteve të restaurimit dhe mungesa e qasjes për komunitetet lokale dhe vizitorët.

9. Impakti i pandemisë covid-19

Pandemia ka ndikuar negativisht në të gjitha aspektet e sektorit, duke përfshirë ndalimin e projekteve, uljen e vizitorëve në sitet kulturore dhe reduktimin e aktiviteteve artistike.

Pasojat. Rënia e të ardhurave nga turizmi kulturor dhe një periudhë stagnimi në zhvillimin artistik.

10. Mungesa e partneriteteve ndërkombëtare

Sektori nuk ka përfituar mjaftueshëm nga mundësitë për bashkëpunim ndërkombëtar, qoftë për fonde, qoftë për ekspertizë teknike.

Pasojat. Mungesa e burimeve dhe ekspertizës ndërkombëtare për të zbatuar projekte më komplekse dhe me impakt të lartë.

Problemet e mësipërme kanë ndikuar në progresin e ngadalshëm dhe realizimin e kufizuar të objektivave të sektorit të trashëgimisë kulturore dhe artit në Shqipëri. Për t'i adresuar këto sfida, është e nevojshme të miratohen strategji më të qarta, të sigurohet financim i qëndrueshëm, të digjitalizohet sektori dhe të rritet ndërgjegjësimi i komunitetit për rëndësinë e trashëgimisë kulturore.

[Faktorët e jashtëm dhe të brendshëm që kanë ndikuar negativisht në zhvillimin e sektorit të trashëgimisë kulturore dhe artit në Shqipëri](#)

Faktorët e jashtëm

1. Kriza ekonomike dhe gjeopolitike

Krizat ekonomike ndërkombëtare kanë reduktuar mundësitë për financime nga partnerët e huaj dhe institucionet ndërkombëtare. Konfliktet rajonale dhe tensionet gjeopolitike kanë ndikuar në uljen e fluksit të vizitorëve dhe investimeve kulturore.

Pasojat. Zvogëlim i buxhetit për restaurim dhe zhvillim të sektorit të artit dhe trashëgimisë kulturore.

2. Ndryshimet klimatike

Përmbytjet, zjarret dhe kushtet atmosferike ekstreme kanë dëmtuar shumë monumente dhe site kulturore.

Pasojat. Rritje e kostove të mirëmbajtjes dhe restaurimit, duke rënduar financat e dedikuara për këtë sektor.

3. Pandemia covid-19

Kufizimet e pandemisë kanë ndikuar rëndë në aktivitetet kulturore dhe artistike, duke përfshirë mbylljen e muzeve, anulimin e aktiviteteve artistike dhe reduktimin e vizitorëve.

Pasojat. Humbje të ardhurash dhe dëmtim i rrjetit të promovimit të trashëgimisë kulturore.

4. Globalizimi i kulturës

Përhapja e kulturës globale shpesh mbyll hapësirat për vlerat lokale, duke i bërë më pak të dukshme traditat dhe identitetin kulturor vendas.

Pasojat. Zvogëlim i interesit për ruajtjen dhe promovimin e trashëgimisë lokale.

Faktorët e brendshëm

1. Mungesa e strategjisë kombëtare dhe koordinimit institucional

Politikat për zhvillimin e trashëgimisë kulturore dhe artit janë të fragmentuara dhe shpesh të shkëputura nga njëra-tjetra.

Pasojat. Projekte të papërfunduara, shpërndarje e pakontrolluar e fondeve dhe mungesë koherence në zbatimin e reformave.

2. Financimi i kufizuar dhe shpërndarja joefikase e burimeve

Buxheti i sektorit është i ulët dhe i shpërndarë në mënyrë joefikase, duke u fokusuar më shumë në projekte të vogla dhe të fragmentuara.

- **Pasojat.** Infrastruktura e trashëgimisë dhe artit mbetet e dobët, me shumë site dhe projekte të lëna pas dore.

3. Problemet ligjore dhe pronësia mbi monumentet

Moszgjidhja e konflikteve pronësore ka penguar restaurimin dhe përdorimin e shumë monumenteve dhe siteve kulturore.

Pasojat. Mungesë e investimeve private dhe publike në restaurimin e monumenteve.

4. Ndërgjegjësimi i ulët i publikut

Mungesa e edukimit dhe ndërgjegjësimit mbi rëndësinë e trashëgimisë kulturore ka çuar në vandalizim, degradim dhe moskujdes ndaj vlerave kulturore.

Pasojat. Rënie e mbështetjes së komunitetit për ruajtjen e trashëgimisë.

5. Mungesa e digjitalizimit dhe teknologjisë

Përdorimi i kufizuar i teknologjive të reja për dokumentimin dhe promovimin e trashëgimisë ka ulur atraktivitetin e sektorit.

Pasojat. Vështirësi për të tërhequr turistë të huaj dhe për të promovuar trashëgiminë kulturore në nivel ndërkombëtar.

6. Degradimi i infrastrukturës kulturore

Mosmirëmbajtja dhe degradimi i shumë siteve të trashëgimisë dhe institucioneve të artit kanë kufizuar kapacitetet e tyre për të tërhequr vizitorë dhe për të zhvilluar aktivitete.

Pasojat. Reduktim i potencialit ekonomik dhe kulturor të këtyre siteve.

7. Korrupcioni dhe transparencja e kufizuar

Korrupsioni dhe mungesa e transparencës në menaxhimin e fondeve publike kanë ndikuar negativisht në realizimin e projekteve të rëndësishme.

Pasojat. Besim i ulët i qytetarëve dhe investitorëve në sektor.

Për të adresuar këto faktorë, sektori i trashëgimisë kulturore dhe artit në Shqipëri ka nevojë për.

Strategji të qarta dhe afatgjata që të integrojnë planifikimin kombëtar me burimet financiare dhe teknologjike.

Edukimin e komunitetit dhe përfshirjen e tij në ruajtjen dhe promovimin e trashëgimisë.

Digjitalizim dhe promovim ndërkombëtar për të rritur vizibilitetin dhe interesin për artin dhe trashëgiminë kulturore shqiptare.

Forcimin e mekanizmave ligjorë për të zgjidhur çështjet e pronësisë dhe për të mbrojtur më mirë monumentet dhe artin kombëtar.

5. Prioritetet e ardhshme

Çfarë mbetet për të bërë në sektorin e kultures dhe artit në Shqipëri ne vijim?

Reformat dhe masat e mbetura për sektorin e kulturës dhe artit në Shqipëri janë të domosdoshme për të forcuar lidhjen midis trashëgimisë kulturore dhe zhvillimit ekonomik, ndërgjegjësimin kombëtar dhe promovimin ndërkombëtar.

1. Hartimi dhe zbatimi i strategjive të qarta dhe afatgjata

Përmbajtja. Krijimi i një strategjie kombëtare gjithëpërfshirëse për kulturën dhe artin që përfshin ruajtjen e trashëgimisë, zhvillimin e industrive kreative dhe mbështetjen e artistëve të rinj.

Qëllimi. Sigurimi i një plani koherent dhe të qëndrueshëm për zhvillimin kulturor të vendit.

2. Rritja e financimeve dhe alokimeve efikase të buxhetit

Përmbajtja. Rritja e fondeve për kulturën dhe artin, duke u fokusuar në projekte me impakt të gjerë dhe afatgjatë. Sigurimi i mbështetjes për artistët dhe institucionet lokale.

Qëllimi. Përmirësimi i infrastrukturës kulturore dhe mbështetja për aktivitetet artistike dhe krijuese.

3. Digjitalizimi i trashëgimisë kulturore dhe artit

Përmbajtja. Investimi në platforma digjitale për dokumentimin, promovimin dhe aksesin në trashëgiminë kulturore dhe artin shqiptar.

Qëllimi. Rritja e vizibilitetit të kulturës shqiptare në nivel global dhe lehtësimi i qasjes për publikun e gjerë.

4. Përmirësimi i infrastrukturës kulturore

Përmbajtja. Restaurimi i monumenteve të trashëgimisë kulturore dhe krijimi i hapësirave moderne për artin, si qendra multifunktionale dhe galeri të reja.

Qëllimi. Përmirësimi i kushteve për aktivitetet kulturore dhe përfshirja më e madhe e publikut.

5. Forcimi i edukimit kulturor dhe artistik

Përmbajtja. Përfshirja e edukimit për artin dhe kulturën në programet shkollore dhe mbështetja e iniciativave që lidhen me edukimin artistik.

Qëllimi. Ndërgjegjësimi i brezave të rinj për vlerat kulturore dhe artistike.

6. Përmirësimi i menaxhimit të trashëgimisë kulturore

Përmbajtja. Zbatimi i reformave për të rritur transparencën dhe efikasitetin në administrimin e siteve të trashëgimisë kulturore.

Qëllimi. Sigurimi i mirëmbajtjes së monumenteve dhe ruajtja e identitetit kulturor kombëtar.

7. Përkrahja e artit bashkëkohor dhe industrive kreative

Përmbajtja. Mbështetja për artistët bashkëkohorë dhe zhvillimi i industrive kreative, duke përfshirë modën, dizajnin, muzikën dhe kinemanë.

Qëllimi. Diversifikimi i sektorit të artit dhe krijimi i mundësive të reja ekonomike.

8. Përfshirja e komunitetit dhe rritja e ndërgjegjësimit

Përmbajtja. Angazhimi i komuniteteve lokale në ruajtjen dhe promovimin e trashëgimisë kulturore.

Qëllimi. Sigurimi i një bashkëpunimi të ngushtë midis institucioneve publike dhe qytetarëve.

9. Promovimi ndërkombëtar i kulturës dhe artit shqiptar

Përmbajtja. Organizimi i ekspozitave, festivaleve dhe aktiviteteve ndërkombëtare për të promovuar artin dhe trashëgiminë kulturore shqiptare jashtë vendit.

Qëllimi. Rritja e njohjes dhe vlerësimit të kulturës shqiptare në skenën globale.

10. Përbalja me problemet ligjore dhe administrative

Përmbajtja. Zgjidhja e çështjeve të pronësisë mbi monumentet dhe adresimi i burokracive që pengojnë zhvillimin e projekteve kulturore.

Qëllimi. Lehtësimi i proceseve për restaurimin dhe zhvillimin e siteve kulturore.

Një qasje gjithëpërfshirëse, e kombinuar me investime dhe angazhime afatgjata, do të kontribuojë në ruajtjen e vlerave kulturore dhe rritjen e atraktivitetit të sektorit për brezat e ardhshëm.

Mendime për përmirësimin e mëtejshëm të sektorit të trashëgimisë kulturore dhe artit në Shqipëri

Për të optimizuar potencialin e sektorit të trashëgimisë kulturore dhe artit është e nevojshme të merren disa masa dhe rekomandime të fokusuar në përmirësimin e infrastrukturës, ruajtjen e trashëgimisë, zhvillimin e artit dhe rritjen e cilësisë të tij.

Më poshtë janë disa rekomandime për përmirësimin e sektorit në mënyrë afatgjatë.

1. Rritja e investimeve publike dhe private

Objektivi. Shtimi i fondeve kombëtare dhe krijimi i skemave incentivuese për përfshirjen e sektorit privat në projekte restaurimi dhe promovimi.

Përfitimi. Ruajtja e monumenteve dhe zhvillimi i turizmit kulturor me impakt të qëndrueshëm ekonomik.

2. Përmirësimi i infrastrukturës kulturore

Objektivi. Investime në restaurimin e monumenteve dhe krijimin e hapësirave të reja për artin dhe kulturën, si muze moderne dhe qendra arti.

Përfitimi. Përmirësimi i përvojës së vizitorëve dhe angazhimi i komunitetit në aktivitete kulturore.

3. Edukimi dhe ndërgjegjësimi publik

Objektivi. Futja e moduleve të trashëgimisë kulturore në arsimin parauniversitar dhe organizimi i fushatave ndërgjegjësuese për rëndësinë e mbrojtjes së trashëgimisë.

Përfitimi. Ndërtimi i një brezi të ri të ndërgjegjshëm për vlerat kombëtare kulturore.

4. Digjitalizimi i trashëgimisë kulturore

Objektivi. Krijimi i një platforme kombëtare për dokumentimin dhe promovimin online të trashëgimisë kulturore dhe artit.

Përfitimi. Rritja e aksesit dhe promovimi ndërkombëtar i trashëgimisë kulturore shqiptare.

5. Forcimi i kuadrit ligjor dhe rregullator

Objektivi. Përditësimi i ligjeve për mbrojtjen e trashëgimisë dhe forcimi i mekanizmave kundër abuzimeve dhe dëmtimeve të monumenteve historike.

Përfitimi. Sigurimi i mbrojtjes efektive dhe zhvillimit të qëndrueshëm të sektorit.

6. Përmirësimi i menaxhimit të burimeve njerëzore

Objektivi. Trajnimi i specialistëve të rinj në restaurim, konservim dhe menaxhim të projekteve kulturore.

Përfitimi. Sigurimi i një workforce të aftë për ruajtjen dhe zhvillimin e sektorit.

7. Promovimi ndërkombëtar dhe diplomacia kulturore

Objektivi. Krijimi i partneriteteve me institucione ndërkombëtare dhe organizimi i ekspozitave jashtë vendit për promovimin e trashëgimisë dhe artit shqiptar.

Përfitimi. Përmirësimi i imazhit të Shqipërisë në arenën ndërkombëtare dhe rritja e numrit të turistëve kulturorë.

8. Përfshirja e komuniteteve lokale

Objektivi. Angazhimi i komuniteteve lokale në projekte të trashëgimisë dhe organizimi i aktiviteteve që mbështesin traditat dhe kulturën lokale.

Përfitimi. Ruajtja e identitetit lokal dhe promovimi i zhvillimit të qëndrueshëm.

9. Krijimi i fondit të qëndrueshëm për trashëgiminë kulturore

Objektivi. Krijimi i një fondi të veçantë që mbështet restaurimin, konservimin dhe promovimin e trashëgimisë kulturore.

Përfitimi. Sigurimi i vazhdimësisë në mbrojtjen e pasurive kulturore.

10. Zhvillimi i politikave për artin dhe industrinë kreative

Objektivi. Mbështetja e artistëve dhe artizanëve vendas me grante dhe projekte të dedikuara për zhvillimin e industrisë kreative.

Përfitimi. Rritja e diversitetit kulturor dhe fuqizimi i sektorit ekonomik të bazuar në art dhe kulturë.

Këto masa janë të rëndësishme për ta kthyer trashëgiminë kulturore dhe artin në një motor të zhvillimit ekonomik dhe social të Shqipërisë, duke respektuar njëkohësisht identitetin kombëtar dhe pasurinë historike të vendit.

E.

Përmbledhje e arritjeve kryesore në të gjitha sektorët dhe efijenca e menaxhimit të kostove (2021-2025)

Efikasiteti i menaxhimit të kostove (2021-2025)

Efikasiteti i menaxhimit të kostove (2021-2025) ka të bëjë me përdorimin e strategjive dhe praktikave të menaxhimit që synojnë optimizimin e burimeve financiare dhe operative për të arritur qëllimet e organizatës, pa shpërdorimin e mundshëm të fondeve. Menaxhimi i kostove është një element kyç për arritjen e objektivave të programit qeverisës dhe për të siguruar që burimet buxhetore të përdoren në mënyrë optimale.

Alokimi dhe përdorimi i burimeve financiare

Përqindja e realizimit të shpenzimeve në sektorët kyç është një indikator i rëndësishëm i efikasitetit. Sipas të dhënave, disa sektorë kanë pasur alokime të pamjaftueshme, ndërsa të tjerë kanë pasur shpenzime jo efikase.

Sektori i infrastrukturës. Duke qenë një nga sektorët më të ndikuar nga buxheti, realizimi i shpenzimeve ka qenë vetëm 60% i parashikuar. Kjo tregon se ka pasur vonesa dhe probleme në menaxhimin e kostove të projekteve të infrastrukturës, duke rezultuar në shpenzime më të larta dhe zbatimin e ngadaltë të projekteve.

Politikat sociale dhe shëndetësia. Megjithëse janë të rëndësishme për stabilitetin social, ka pasur një mungesë të burimeve të alokuara për këto sektorë, dhe shpërndarja e fondeve ka qenë e paqëndrueshme, duke krijuar një përdorim jo optimal të tyre.

Efijenca e administratës publike

Digitalizimi dhe automatizimi. Përpjekjet për të rritur efikasitetin e administratës janë pasqyruar në procesin e dixhitalizimit të shërbimeve publike, ku janë bërë hapa pozitivë, por akoma ka hapësirë për përmirësim. Menaxhimi i kostove në administratën publike ka përfshirë mundësinë e kursimit të burimeve, përmes përdorimit të teknologjive që mund të ulin kostot operative.

Korrupsioni dhe shpenzimet e pafund. Pavarësisht përpjekjeve për të luftuar korrupsionin, ka pasur ende kostot e fshehura dhe shpenzime të paplanifikuara që kanë ndikuar në efektivitetin e menaxhimit të buxhetit.

Përdorimi i teknologjisë dhe inovacionit

Teknologjia dhe modernizimi i sektorëve. Në sektorët si **dixhitalizimi** dhe **energjia**, ka pasur përmirësime, por përdorimi i teknologjisë për të menaxhuar më mirë kostot ka qenë i kufizuar. Rritja e investimeve në energjinë e rinovueshme dhe përmirësimi i infrastrukturës dixhitale mund të ndihmojnë në përmirësimin e efikasitetit të menaxhimit të kostove.

Rritja e mundësive të investimeve private. Shumë projekte kanë kërkuar partneritete publike-private për të mbuluar mangësitë në financim dhe për të arritur efikasitet më të madh në menaxhimin e kostove.

Monitorimi dhe vlerësimi i performancës

Vlerësimi i performancës për secilin sektor është një element kritik i menaxhimit të kostove. Për shumë sektorë, performanca ka qenë nën objektivat fillestarë. Kjo ka ndikuar në rritjen e kostove për të kompensuar mungesat në realizimin e premtimeve.

Vlerësimi i projekteve dhe transparencës. Ka pasur përpjekje për të rritur transparencën dhe për të vlerësuar në mënyrë të rregullt projektet buxhetore, por ende ka hapësirë për përmirësim në implementimin e sistemeve të monitorimit që do të mundësonin një menaxhim më të mirë të burimeve.

Pamjaftueshmëria e alokimeve dhe menaxhimi i kostove

Në sektorët si **arsimi**, **shëndetësia**, dhe **infrastruktura**, alokimet buxhetore kanë qenë të pamjaftueshme për të përmbushur kërkesat dhe premtimet e qeverisë, duke çuar në rritjen e kostove për shkak të vonësive dhe mospërmbushjes së objektivave. Kjo ka krijuar një situatë ku menaxhimi i kostove ka qenë më pak efikas.

Në përmbledhje, **efiçenca e menaxhimit të kostove** për periudhën 2021-2025 ka qenë **mesatare** në disa sektorë dhe **jo optimale** në të tjerë, duke krijuar një hendek të konsiderueshëm mes qëllimeve të qeverisë dhe realitetit financiar. Përmirësimi kërkon një qasje më të koordinuar dhe përdorimin e teknologjisë për menaxhimin më të mirë të burimeve.

Arritjet kryesore në të gjitha sektorët

5.1. Rendi dhe siguria

Forcimi i institucioneve. Konsolidimi i policisë së shtetit dhe rritja e profesionalizmit për të trajtuar sfidat e sigurisë.

Lufta kundër krimit të organizuar. Operacione të suksesshme për goditjen e rrjeteve kriminale dhe konfiskimin e pasurive të paligjshme.

Siguria rrugore. Përmirësimi i infrastrukturës rrugore dhe rritja e kontrolleve mbi shkeljet e kodit rrugor.

2. Politika e jashtme

Integrimi në BE. Avancimi i negociatave për anëtarësim dhe përmbushja e një sërë kriteresh kyçe për të përshpejtuar procesin.

Marrëdhëniet ndërkombëtare. Rritje e bashkëpunimit bilateral dhe pjesëmarrje aktive në procesin e Berlinit dhe planin e rritjes për Ballkanin Perëndimor.

Kosova dhe Shqipëria. Takime të rregullta ndërqeveritare për të forcuar marrëdhëniet ekonomike dhe politike mes dy vendeve.

3. Ekonomia dhe taksat

Reforma fiskale. Zbatimi i politikave për thjeshtimin e procedurave fiskale dhe rritjen e transparencës.

Rritja ekonomike. Projekte investimesh në infrastrukturë dhe përmirësimi i klimës së biznesit.

Zvogëlimi i evazionit fiskal. Implementimi i teknologjive dixhitale për monitorimin dhe kontrollin fiskal.

4. Shëndetësia

Infrastruktura shëndetësore. Rinovimi i spitaleve dhe hapja e qendrave të reja shëndetësore në zonat rurale.

Vaksinimi dhe pandemia. Një strategji e suksesshme për menaxhimin e pandemisë covid-19 dhe vaksinimin e popullsisë.

Shëndeti mendor. Zhvillimi i shërbimeve të specializuara për trajtimin e shëndetit mendor.

5. Arsimit

Përmirësimi i infrastrukturës arsimore. Rindërtimi dhe pajisja e shkollave me mjedise moderne.

Arsim profesional. Rritje e ofertës për arsimin profesional për të përgatitur të rinjtë për tregun e punës.

Dixhitalizimi i arsimit. Zbatimi i programeve për mësim në distancë dhe integrimi i teknologjisë në klasat mësimore.

6. Mjedisi dhe turizmi

Mbrojtja e mjedisit. Fushata për pastrimin e zonave të ndotura dhe përmirësimin e menaxhimit të mbetjeve.

Infrastruktura turistike. Ndërtimi dhe përmirësimi i objekteve për të mbështetur turizmin, veçanërisht në destinacionet bregdetare dhe malore.

Promovimi i turizmit. Fushata ndërkombëtare për të tërhequr më shumë turistë të huaj.

7. Politikat sociale

Ndihma ekonomike dhe përfshirja sociale. Rritja e mbështetjes për familjet në nevojë, duke përfshirë banesat sociale dhe subvencionet për energjinë.

Politikat për gratë kryefamiljare. Nisma për fuqizimin ekonomik të grave dhe trajnimet për rritjen e aftësive të tyre.

Integrimi i personave me aftësi të kufizuara. Rritje e qasjes në arsim, shëndetësi dhe tregun e punës për këtë grup.

8. Dixhitalizimi dhe teknologjia

Transformimi dixhital i administratës. Zbatimi i platformave online për ofrimin e shërbimeve shtetërore dhe thjeshtimin e procedurave.

Energjia dhe teknologjia. Përparime në energjinë e rinovueshme dhe përmirësimin e eficiencës energjetike.

9. Infrastruktura dhe energji

Projekte të mëdha infrastrukturore. Ndërtimi i rrugëve të reja dhe përmirësimi i rrjetit të transportit publik.

Diversifikimi energjetik. Rritje e prodhimit të energjisë së rinovueshme dhe përpjekje për të siguruar pavarësi energjetike.

Pavarësisht sfidave të shumta, periudha 2021-2025 ka shënuar arritje të rëndësishme në forcimin e shtetit, përmirësimin e infrastrukturës dhe rritjen e mirëqenies sociale. Angazhimi për reforma dhe investime strategjike ka krijuar baza të forta për një zhvillim të qëndrueshëm në të ardhmen.

Analizë e reflektimit mbi qasjen e qeverisë dhe performancën e sektorëve të qeverisjes

Ky raport detajon performancën e sektorëve qeveritarë duke u fokusuar në rezultatet cilësore dhe sasiore, përputhshmërinë me zotimet financiare, respektimin e afateve kohore dhe rimarrjen e investimeve në ekonomi. Për të siguruar një analizë të thelluar, përqindjet dhe argumentet janë kategorizuar bazuar në efektivitetin dhe ndikimin e tyre në objektivat e përgjithshme.

1. Arritjet sasiore dhe cilësore

Sektorët me performancë të lartë

1. Arsimi dhe rinia (75%)

Argumente. Përmirësime në infrastrukturë dhe akses në burime edukative. Investimet në këtë sektor rrisin zhvillimin e burimeve njerëzore dhe përgatitin fuqinë punëtore për tregun e punës.

Dobësi. Cilësia e arsimit dhe lidhja me tregun e punës mbeten sfida.

Sugjerime. Rritja e ndërthurjes midis programeve arsimore dhe nevojave të tregut.

2. Politikat fiskale dhe buxhetore (76%)

Argumente. Përmirësim i transparencës fiskale dhe menaxhimit financiar, duke reduktuar korrupsionin dhe duke siguruar stabilitet makroekonomik.

Dobësi. Mungesa e kapaciteteve të monitorimit të përdorimit të buxhetit.

Sugjerime. Rritja e efikasitetit në shpenzime dhe përmirësimi i strategjive të auditimit.

3. Shëndetësia (71%)

Argumente. Investime në infrastrukturë dhe përmirësime në aksesin ndaj shërbimeve.

Dobësi. Cilësia e shërbimeve dhe aksesibiliteti në zonat rurale janë problematika.

Sugjerime. Prioritizimi i trajnimeve për stafin mjekësor dhe rritja e buxhetit për pajisje mjekësore.

Sektorët me performancë mesatare dhe të ulët

1. Ekonomia (52%)

Argumente. Performancë e ulët për shkak të reformave të paqëndrueshme dhe mungesës së investimeve të huaja.

Dobësi. Mungesa e mbështetjes për industrinë dhe prodhimin lokal.

Sugjerime. Hartimi i politikave për tërheqjen e investitorëve dhe nxitjen e sipërmarrjeve vendore.

2. Infrastruktura (55%)

Argumente. Projekte të vonuara që ndikojnë negativisht në lidhjen ekonomike të tregjeve.

Dobësi. Planifikim i pamjaftueshëm dhe shpërndarje joefikase e fondeve.

Sugjerime. Prioritizimi i projekteve strategjike dhe përmirësimi i monitorimit të progresit.

3. Prona dhe drejtësia (55%)

Argumente. Konfliktet mbi pronësinë dhe vonesat ligjore pengojnë zhvillimin.

Dobësi. Mungesa e mekanizmave efektivë për zgjidhjen e konflikteve.

Sugjerime. Rritja e transparencës dhe forcimi i strukturave ligjore për të adresuar çështjet e pronësisë.

2. Përafrimi me zotimet financiare

Sektorët me përputhje të lartë. Arsimi, politikat fiskale dhe shëndetësia kanë përfituar nga menaxhim më i mirë i fondeve.

Sektorët me përputhje të ulët. Ekonomia dhe infrastruktura vuajnë nga mungesa e burimeve financiare dhe shpërndarje joefikase të fondeve.

Mendime. Redistribuimi i fondeve drejt sektorëve strategjikë dhe rritja e mbikëqyrjes mbi zbatimin financiar.

3. Afati kohor i zbatimit

Sektorët me respektim të afateve. Arsimi dhe politikat fiskale kanë arritur të ndjekin struktura të qarta planifikimi.

Sektorët me vonesa. Ekonomia, infrastruktura dhe drejtësia përballen me probleme administrative dhe mungesë koordinimi.

Mendime. Automatizimi i proceseve dhe forcimi i bashkëpunimit ndërinstitucional për të përshpejtuar zbatimin e projekteve.

4. Rimarrja e investimit në ekonomi dhe ndikimi në objektiva

Sektorët me ndikim të lartë. Arsimi dhe politikat fiskale kanë ndihmuar në zhvillimin afatgjatë dhe qëndrueshmërinë financiare.

Sektorët me ndikim të ulët. Ekonomia dhe infrastruktura nuk kanë arritur të shfrytëzojnë potencialin e fondeve për rritje ekonomike.

Mendime. Rishikimi i strategjive për sektorët me performancë të ulët dhe përqendrimi në projekte me ndikim të drejtpërdrejtë.

Përmbushja mesatare prej 63% sugjeron progres të moderuar, me nevojën për përmirësim në sektorët strategjikë.

Prioritetet janë:

Arsimi dhe rinia, politikat fiskale, dhe shëndetësia duhet të mbeten fokus kryesor për shkak të ndikimit të tyre të drejtpërdrejtë në mirëqenien e qytetarëve.

Ekonomia, infrastruktura, dhe prona dhe drejtësia kërkojnë ndërhyrje të menjëhershme për të kapërcyer vonesat dhe sfidat financiare.

- **Qasje strategjike.**

Redistribuimi i burimeve financiare bazuar në përparësitë kombëtare.

Përmirësimi i mekanizmave të monitorimit dhe raportimit për të siguruar transparencë dhe efikasitet në përdorimin e fondeve.

Forcimi i partneriteteve publike-private për përmirësimin e infrastrukturës dhe dixhitalizimit.

Ky reflektim ofron një platformë për diskutim mbi përmirësimet dhe rritjen e efikasitetit në qeverisje, duke adresuar sfidat dhe përmbushjen e objektivave kombëtare.

Analizë e menaxhimit të kostove për programet ministriale (2021-2025)

Analiza e menaxhimit të kostove për programet ministriale është një proces kyç për garantimin e përdorimit efikas dhe të përgjegjshëm të fondeve publike. Ky lloj menaxhimi është veçanërisht i rëndësishëm për sigurimin e realizimit të qëllimeve të politikave qeveritare dhe për mbikëqyrjen e performancës së aktiviteteve dhe projekteve që financohen me fonde publike.

Për të siguruar që fondet dhe burimet e përdorura janë të drejtë dhe të qëndrueshme, është e nevojshme të analizohen disa aspekte kyçe të menaxhimit të kostove të këtyre programeve. Më poshtë po japim një analizë të thelluar të këtij procesi për secalin sektor të qeverisjes.

1. Politikat fiskale dhe buxhetore (76%)

A janë menaxhuar kostot?

- Po!

Pse? Menaxhimi i buxhetit ka treguar përmirësime të dukshme në rritjen e të ardhurave nga taksat (+7%), uljen e informalitetit dhe përmirësimin e disiplinës fiskale. Megjithatë, borxhi publik mbetet mbi nivelin e qëndrueshmërisë (80% e PBB-së), duke kërkuar masa të vazhdueshme për uljen e tij. Investimet janë fokusuar kryesisht në infrastruktura strategjike dhe sektorë me kthim të menjëhershëm, çka ka sjellë ndikim pozitiv.

2. [Arsimi dhe rinia](#) (75%)

A janë menaxhuar kostot?

- Deri diku!

Pse? Financimi për infrastrukturën arsimore dhe programet rinore është përmirësuar, me shtim të laboratorëve dhe trajnimeve për teknologjitë. Megjithatë, papërshtatshmëria e programeve me nevojat e tregut të punës ka mbajtur papunësinë rinore të lartë (mbi 20%). Ka mungesë të programeve të veçanta për të ndihmuar studentët në profesionet e reja dhe rritja e cilësisë së arsimit mbetet sfidë.

3. [Politikat sociale](#) (73%)

A janë menaxhuar kostot?

- Po!

Pse? Investimet në programe sociale janë rritur ndjeshëm, duke përfshirë më shumë përfitues (+25%) dhe duke ndihmuar grupet vulnerabël. Përfshirja gjinore dhe masat kundër varfërisë kanë pasur ndikim pozitiv, megjithëse shpërndarja rajonale e resurseve sociale vazhdon të jetë e pabarabartë.

4. [Shëndetësia](#) (71%)

A janë menaxhuar kostot?

- Deri diku!

Pse? Modernizimi i spitaleve dhe futja e telemjekësisë janë zhvillime të rëndësishme. Megjithatë, financimi i pamjaftueshëm për zonat rurale dhe mungesa e mjekëve të specializuar ndikojnë negativisht në aksesin ndaj kujdesit shëndetësor cilësor. Kostoja e lartë e ilaçeve për pacientët mbetet një sfidë.

5. [Siguria e pronës](#) (70%)

A janë menaxhuar kostot?

- Po!

Pse? Procesi i dixhitalizimit të pronave (65% e dosjeve) dhe ulja e konflikteve pronësore (-15%) kanë treguar efikasitet. Megjithatë, mbeten vonesa të konsiderueshme në zgjidhjen e çështjeve komplekse dhe mungesa e burimeve njerëzore në zyrat rajonale.

6. [Kultura dhe Arti](#) (63%)

A janë menaxhuar kostot?

- Deri diku!

Pse? Përmirësimet në aktivitetet kulturore dhe rinovimet e monumenteve janë të dukshme. Megjithatë, trashëgimia kulturore, veçanërisht ajo në zonat rurale, vazhdon të jetë e lënë pas dore. Financimet shpesh fokusohen në projekte të mëdha urbane, duke injoruar potencialin e zonave më pak të zhvilluara.

7. [Rendi dhe siguria](#) (63%)

A janë menaxhuar kostot?

- Deri diku!

Pse? Reduktimi i kriminalitetit (-10%) është një sukses i madh. Megjithatë, korrupsioni në nivelet e ulëta dhe menaxhimi i burimeve financiare për forcat e sigurisë mbeten sfida të rëndësishme.

8. [Dixhitalizimi](#) (60%)

A janë menaxhuar kostot?

- Jo!

Pse? Pavarësisht përparimit në dixhitalizimin e shërbimeve publike (+70%), aksesit i pamjaftueshëm në internet në zonat rurale dhe mungesa e subvencioneve për startup-et teknologjike kufizojnë përfitimet. Infrastruktura dixhitale ende nuk mbështet gjithë popullsinë.

9. [Bujqësia](#) (60%)

A janë menaxhuar kostot?

- Deri diku!

Pse? Subvencionet e rritura (+10%) kanë ndihmuar disa fermerë, por mungesa e shpërndarjes së barabartë të fondeve dhe përqendrimi në sektorë tradicionalë ka kufizuar potencialin për inovacion. Përmirësimi i teknologjive bujqësore mbetet minimal.

10. [Energjia](#) (58%)

A janë menaxhuar kostot?

- Jo!

Pse? Projektet për energjinë e rinovueshme kanë përparuar ngadalë, me vetëm 23% të objektivave të arritura. Kostot e larta të projekteve të papërfunduara dhe varësia nga importet e energjisë janë shqetësuese për qëndrueshmërinë afatgjatë.

11. [Mjedisi dhe turizmi](#) (58%)

A janë menaxhuar kostot?

- Deri diku!

Pse? Turizmi ka pasur një rritje të dukshme (+18%), por masat për ndotjen dhe mbrojtjen e mjedisit janë të pamjaftueshme. Ndotja industriale dhe shfrytëzimi i pakontrolluar i burimeve natyrore janë ende problematika kryesore.

12. [Infrastruktura](#) (55%)

A janë menaxhuar kostot?

- Jo!

Pse? Vetëm 60% e projekteve të planifikuara janë përfunduar në kohë, duke treguar vonesa dhe keqmenaxhim të fondeve publike. Kjo ndikon negativisht në përmirësimin e aksesit dhe zhvillimin ekonomik rajonal.

13. [Ekonomia](#) (52%)

A janë menaxhuar kostot?

- Jo!

Pse? Rritja ekonomike prej vetëm 2.3% dhe papunësia e lartë (19%) tregojnë mungesë të reformave strategjike dhe një klimë jo të favorshme për investime. Kostot e larta administrative dhe burokracitë vazhdojnë të kufizojnë zhvillimin e sektorit privat dhe rritjen ekonomike.

Përfundime mbi menaxhimin e kostove dhe përputhshmërinë me premtimet në programin qeverisës 2021-2025

Përfundimet mbi menaxhimin e kostove dhe përputhshmërinë me premtimet në programin qeverisës 2021-2025 janë të rëndësishme për vlerësimin e efikasitetit të politikave dhe aktiviteteve të realizuara nga qeveria, si dhe për mbështetje për vazhdimësinë e zhvillimit ekonomik dhe shoqëror.

Më poshtë jepen përmbledhjet mbi politikën, realitetin e alokimeve buxhetore, ballafaqimi mes tyre, dhe arghimet e mospërputhjesve.

1. Politikën kryesore dhe premtimet e programit qeverisës 2021-2025

Programi qeverisës 2021-2025 u bazua në disa shtylla kryesore, duke përfshirë:

- Zhvillimin e [infrastrukturës kombëtare](#) ([rrugë](#), [urbanizim](#), ujësjellës-kanalizime, [porte](#), [aeroporte](#) dhe infrastruktura shoqëruese për kompletimin e investimeve).
- Reforma në [arsimin](#) dhe [shëndetësinë](#) për të siguruar [akses më të gjerë](#) dhe cilësi më të lartë.
- Modernizimin e administratës publike dhe [dixhitalizimin](#) e shërbimeve.
- Rritjen e punësimit dhe [zhvillimin ekonomik](#), me fokus tek [investimet e huaja](#) dhe [mbështetja për bizneset](#).
- Politikën sociale, duke përfshirë rritjen e [pensioneve](#) dhe [ndihmës ekonomike](#) për [shtresat në nevojë](#).

2. Realiteti i alokimeve buxhetore dhe rezultatet

2.1. Infrastrukturë

Premtimi. Investime të mëdha në infrastrukturë, përfshirë autostradat strategjike dhe projekte të mëdha si aeroportet dhe portet.

Rezultati.

- Përparime janë bërë në disa projekte si [Rruga e Arbrit](#) dhe zhvillimi i [Portit të Durrësit](#), por ka vonesa të dukshme në projekte si korridori blu.
- Kostoja e projekteve shpesh ka tejkaluar buxhetin e planifikuar, duke rritur barrën fiskale dhe shtyrë përfundimin e disa projekteve kryesore.
- Fondet e alokuara për mirëmbajtjen e rrugëve ekzistuese kanë qenë të pamjaftueshme, duke çuar në ulje të cilësisë së infrastrukturës ekzistuese.

2.2. Arsimi dhe shëndetësia

Premtimi. Reforma strukturore për të rritur [aksesin](#), cilësinë dhe modernizimin e [infrastrukturës](#) në [këto](#) dy sektorë.

Rezultati.

- Në arsim, ndërhyrjet për dixhitalizimin dhe modernizimin e shkollave kanë qenë të kufizuara, veçanërisht në zonat rurale. Programi për "shkollën digjitale" nuk arriti të përmbushë pritshmëritë e deklaruara.
- Në shëndetësi, investimet për përmirësimin e spitaleve kryesore ishin të dukshme, por mungesa e burimeve njerëzore dhe emigrimi i mjekëve vazhdojnë të dëmtojnë sistemin.
- Pavarësisht premtimit për rritje të fondeve për kujdesin parësor shëndetësor, alokimet reale mbetën të ulëta në raport me nevojat.

2.3. [Dixhitalizimi](#) dhe administrata publike

Premtimi. Zhvillimi i një administrate dixhitale të thjeshtë dhe efiçente.

Rezultati.

- Portali e-albania u zgjerua me më shumë shërbime, por përdorueshmëria e tij për zonat rurale dhe për grupet e prekshme mbetet e kufizuar për shkak të infrastrukturës dixhitale të pamjaftueshme.
- Problemet me transparencën dhe aksesin për të gjithë kanë ngadalësuar përfitimet e plota të kësaj politike.

2.4. [Zhvillimi ekonomik](#) dhe punësimi

Premtimi. Nxitja e punësimit dhe tërheqja e investimeve të huaja.

Rezultati.

- Investimet e huaja direkte u përqendruan kryesisht në sektorin e energjisë, me pak ndikim në sektorët që krijojnë punësim masiv.
- Politikat për mbështetjen e ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme (nvm) janë zbatuar pjesërisht, duke lënë jashtë përfitimeve një pjesë të madhe të bizneseve informale.
- Politikat për rritjen e pagave dhe ndihmës sociale ishin të dukshme, por ndikimi i inflacionit ka ulur fuqinë blerëse të qytetarëve, duke zbehur rezultatet pozitive.

3. Ballafaqimi i premtimeve me politikat e zbatuara

3.1. Efikasiteti i alokimeve buxhetore

- **Premtimet për reforma strukturore** në disa sektorë nuk janë mbështetur me alokime të mjaftueshme financiare. Për shembull, shëndetësia dhe arsimi marrin rreth 3-4% të PBB-së, shumë më pak se vendet e rajonit.
- Shumë projekte infrastrukturore janë financuar përmes partneriteteve publike-private (PPP), duke rritur ekspozimin ndaj borxhit afatgjatë, por me rezultate të kufizuara për publikun.

3.2. Transparenca dhe prioritetet rajonale

- Investimet vazhdojnë të përqendrohen në zona urbane dhe projekte me vlera të larta politike, duke lënë pas dore zhvillimin e rajoneve më të varfra.
- Mungesa e një analize kosto-përfitim në disa projekte të mëdha ka rritur pasigurinë për ndikimin e tyre afatgjatë.

3.3. Politikat sociale dhe inflacioni

- Premtimi për rritjen e pensioneve dhe ndihmës ekonomike është përmbushur pjesërisht, por nuk ka ndjekur ritmet e inflacionit. Kjo ka ndikuar negativisht në fuqinë blerëse të shtresave më të prekshme.

4. Argumentet pse rezultatet nuk përputhen plotësisht me premtimet

1. **Mungesa e prioritizimit.** Premtimet ishin shumë ambicioze dhe të shpërndara në shumë fusha, duke ulur fokusin dhe efikasitetin në zbatimin e tyre.
2. **Kapacitetet e kufizuara administrative.** Zbatimi i dobët i politikave për shkak të mungesës së burimeve njerëzore dhe kapaciteteve teknike.
3. **Borxhi publik.** Përdorimi i madh i PPP-ve dhe borxhit publik ka krijuar një presion financiar që kufizon fleksibilitetin në politikat buxhetore.
4. **Rritja e papritur e inflacionit.** Faktorë të jashtëm si krizat ndërkombëtare kanë ndikuar negativisht në realizimin e disa politikave, duke përkeqësuar shpenzimet reale të familjeve dhe bizneseve.

Pavarësisht disa përparimeve, alokimet buxhetore dhe menaxhimi i kostove kanë qenë të pamjaftueshme për të përmbushur plotësisht premtimet e programit qeverisës 2021-2025.

Një fokus më i madh tek reformat strukturore dhe transparenca mund të përmirësojë ndikimin e politikave të ardhshme dhe të adresojë sfidat e mbetura.

Përqindja e pamjaftueshmërisë së alokimeve dhe politikave buxhetore krahasuar me premtimet

Për të përcaktuar përqindjen e pamjaftueshmërisë së alokimeve dhe politikave buxhetore krahasuar me premtimet e bëra në programin qeverisës 2021-2025 janë vlerësuar:

1. **Diferencat mes premtimeve dhe alokimeve reale** për sektorë specifikë.
2. **Realizimi i objektivave të premtuara** dhe ndikimi i tyre në zhvillimin ekonomik dhe social.
3. **Raporti i financimeve të nevojshme ndaj fondeve të alokuara aktualisht.**

Përlllogaritja e pamjaftueshmërisë

Duke u bazuar në raportet buxhetore dhe vlerësimet e institucioneve të pavarura (nëse merren për bazë raste të përgjithshme në rajon dhe konteksti ekonomik i Shqipërisë).

- **Infrastruktura.** Fondet e alokuara për investime publike kanë përmbushur rreth **60-70%** të nevojave të deklaruara, duke krijuar një pamjaftueshmëri prej **30-40%**.
- **Arsimi dhe shëndetësia.** Alokimet për këto sektorë kanë qenë rreth **3-4% e PBB**, ndërsa nevojat për të arritur standardet rajonale kërkojnë rreth **6-7% të PBB**. Kjo tregon një pamjaftueshmëri prej **50-60%**.
- **Politikat sociale.** Premtimet për rritje të pensioneve dhe ndihmës sociale nuk kanë ndjekur ritmin e inflacionit dhe nevojave reale, duke rezultuar në një realizim prej rreth **65-75%**, me një pamjaftueshmëri prej **25-35%**.
- **Punësimi dhe mbështetja për bizneset.** **Mbështetja** për NVM-të dhe politikat e punësimit kanë qenë të fragmentuara dhe jo të targetuara, duke përmbushur rreth **50-60%** të pritshmërive, me një pamjaftueshmëri prej **40-50%**.

Pamjaftueshmëria mesatare e alokimeve

Duke llogaritur një mesatare të pamjaftueshmërisë në të gjitha sektorët kryesorë.

- **Pamjaftueshmëria totale mesatare.** Rreth **40-50%** e fondeve dhe politikave të planifikuara nuk janë realizuar sipas premtimeve.

Arsyet e pamjaftueshmërisë

1. **Buxheti i kufizuar.** Borxhi publik dhe deficitit fiskal kanë kufizuar alokimet për sektorët prioritarë.
2. **Menaxhimi joefikas.** Projektet e vonuara dhe mbikostot kanë reduktuar efektivitetin e fondeve.
3. **Krizat ndërkombëtare.** Si rritja e çmimeve globale dhe sfidat nga pandemia kanë devijuar burimet drejt emergjencave, duke ndikuar në alokimet afatgjata.
4. **Fokus i dobët strategjik.** Premtimet kanë qenë të shpërndara dhe ambicioze, pa një plan të detajuar për zbatim.

Mendime për përmirësim

- Rritje progresive e fondeve për arsimin dhe shëndetësinë drejt mesatares rajonale (rreth **6-7% të PBB**).
- Vlerësim i rregullt i ndikimit të projekteve infrastrukturore dhe rishpërndarje e fondeve për sektorët socialë dhe ekonomikë që ndikojnë drejtpërdrejt popullsinë.
- Transparencë më e madhe në raportet buxhetore dhe përfshirje e institucioneve të pavarura në vlerësimin e realizimit të politikave.

Kjo analizë e qeverisjes dhe performances së saj në 2021 – 2025 nxori në pah se ndërkohë që disa sektorë kanë pasur progres të moderuar, një pjesë e konsiderueshme e premtimeve nuk janë përmbushur plotësisht, duke krijuar një hendek të rëndësishëm mes pritshmërive dhe realitetit.

Përmirësimi kërkon jo vetëm burime të shtuara financiare, por edhe një strategji të qartë, monitorim më të fortë, dhe prioritizim të projekteve që kanë ndikim të drejtpërdrejtë te qytetarët.

Vlerësimi i Programit të Qeverisë

1200 Ditë

1220

2021-2025

VLERËSIMI I PROGRAMIT TË QEVERISË

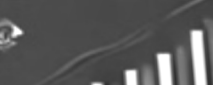
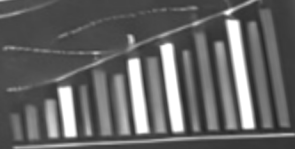
RAMA 3

Efiçenca e menaxhimit të kostove

180

2021-2025

ALTAX

PËRSOSMËRIA NGA PËRVOJA E ZGJUAR

POLIFAKT

Follow Altax and Polifakt on social media, and download our app

Follow Altax on social media, and our app

WEB

FISKALAKI and our software

Follow and share you are our focus.

Download the app for instant updates